

ב"ה
אין ליכט
פון תורה
ספר
חק לישראל
נעבים
בלשון הקודש
ואידיש

791

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

בעזרת

ספר
חק לישראל

פרשת נצבים

בלשון הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי
הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

ווייל דא סדרה אפט נצבים ויורם אייביג געלייגנט דעם שבת וואס פאר ראש השנה, דריבער וועלן מיר שרייבן וואס זייער דער שבת מיט ראש השנה.

דער במ"ח שרייבט פאר וואס רופט מען דעם שבת וואס פאר פסח שבת הגדול, ווען די יודן זענען גיווען אין מצרים האבן זיי גינוקען דעם שעפס צום קרבן פסח דעם צעהנטן טאג אין ניסן. דארף מען דאך אלע יאהר דעם צעהנטן טאג אין ניסן מאכן אים טוב און רופין דעם טאג "יום הגדול", פאר וואס רופט מען אייביג שבת הגדול, אפילו דער טאג איז נישט דער צעהנטער טאג אין ניסן, גאר דער וויהר זאגט אלע ברכות וואס קומען צו אפגעטשין אין מיטען וואך, זענען די ברכות גינארין אין היקעל שבת און פון שבת זענען זיי גיקומען אויף דער ערד אין מיטען וואך. דריבער ווען די יודן זענען אויסגלייט גינארין פון מצרים דאנערשטאג, איז דער גס גינארין אין היקעל שבת און דאנערשטאג איז דער גס גיטאן גינארין אויף דער ערד, און ווייל דער גס פון יציאת מצרים איז גינארין אין היקעל דעם שבת וואס פאר פסח, דריבער רופט מען דעם שבת וואס פאר פסח שבת הגדול, ווייל דער גרויסער גס איז גיטאן גינארין דעם שבת, דאס זעלבדיגע איז ביי ראש השנה, דער משפט וואס ווערט גיטאן אום ראש השנה אויף דעם זייעס יאהר, ווער זאל לעבין ווער זאל שטארבן ווער זאל גליקליך זיין און ווער זאל אויבגליקליך זיין, דאס אלץ ווערט געמשפט אין היקעל דעם שבת וואס פאר ראש השנה, דריבער דעם שבת וואס פאר ראש השנה לייגענט מען די סדרה אפט נצבים היום בקרבם לפני ה' טאקע היינט אום שבת שטייען אלע מענטשן פאר הקב"ה צום משפט, און דער משפט איז זיבן גברית ה' אליהו זענער יוד זאל מאכן אנזיעס פארבינדונג מיט הקב"ה ער זאל אויף דעם זייעס יאהר פרייע זיין און זאל לערנען תורה און טאן מצות, דריבער דעם שבת וואס פאר ראש השנה דארף זענער מענטש טאן תשובה, און ווייל זענער מענטש האט שוין פאר געסין די עבירות וואס ער האט גיטאן דעם יאהר, פון פאר אנהערין ראש השנה ביז דעם ראש השנה דריבער דארף זענער יוד ווייניגסטנס דעם שבת לערנען מוסר ספרים אדער זיין אין אשה"ל הערין מוסר, וועט ער זיך דערמאנען זייע עבירות און וועט אויף זיי טאן תשובה, וועט אים הקב"ה אג" שרייבן צו אונט יאהר, ווי שלמה המלך האט גיזאגט וודו ימים הוכחות מוסר די וועג צום לעבין איז צו הערין מוסר, דער מענטש וואס הערט מוסר אדער ער לערנט אלזין מוסר ספרים וועט אים די

מוסר פירען אויף דעם וועג פון לעבין, און עס איז געקער צו לערנען מוסר פון אספר ווי צו הערין מוסר פון אדרשן, ווארום דעם דרשן קען ער חושד זיין ער מיינט נישט אמת, ווייל ער נעמט געלט פאר די דרשה דריבער זאגט ער מוסר, אדער דעם ספר וואס קען ער איהם חושד זיין, דער וואס האט גימאכט דעם ספר איז שוין לאנג גישטארבן, גאר פון דעם וועגין דארף מען הערין די מוסר וואס דער דרשן זאגט אויף, דאס איז למשל א ארימער שניידער האט גיזאגט אויף אבירים, און איז גיעסן שפעט ביי נאכט און האט גיניט, דאס ווייב זייע האט גיזאגט צו אים אויך זיי שלאפן, גריינג איידער די וועסט גיין שלאפן אונטער אים לעשן די ליכט, ווארום מיר וואהנען אונטער דעם דאך און דער דאך איז גיעקט מיט שמרין, קען ווערין אפטרפה, דער ווייל וויא זיי האבן אזוי גידעט האבן די שטאט וועקטערס אים געשרייען, דער זייער האט דאס צוועלף גישלאגן, פייער אויסלעשן, האט דאס ווייב גיזאגט צו איהם די העקסט דער וועקטער הייסט אויף אויסלעשן די פייער, האט דער מאן געלאכט און זאגט צו זיין ווייב ווייל מען זאלט דעם וועקטער ער זאל שרייען מען זאל פארלעשן פייער, ער שרייט ער מען זאל פארלעשן פייער, מען זאל אים זאלן ער זאל שרייען מען זאל אנזיגן פייער וואלט ער געשרייען מען זאל שער גיין אונטערשייד אויב מען וועט זא ברענען פייער אדער מען וועט נישט ברענען פייער, דער שניידער האט נישט גיפרענט וואס דער וועקטער האט געשרייען און האט גילאזט ברענען די ליכט און איז גיזאגט שלאפן, די ליכט האט אויס גיברענט ביז צום טיש האט דער טיש אנגיהויבן ברענען און עס איז גינארין אפטרפה און ער מיט זיין ווייב האבן קיים לעבן גיעקט, ווען מיר די נארישקייט פון דעם שניידער ווייל דער וועקטער נעמט געלט פאר זיין שרייען מען זאל אויסלעשן די פייער דריבער האט ער אים נישט גיזאגט פאלגן און האט אויף זיך גיבריינגט א אויבליק, דאס זעלבדיגע איז ביי דעם דרשן אמת דער דרשן געמט פאר דאך אמת, צו זען ווייל ער מען זיין מוסר נישט פאלגן, און בריינגען אויף זיך א אויבליק, דריבער זאגט שלמה המלך איה

לתיים תוכחת מוסר די וועג צום לעבין איז צו הערין השנה אונ יום בפּור דארף געוויס יעדער יוד דיא ביידי פון מוסר , אונ אין דיא צייט פון ראש לערנען מוסר ער זאל וויסען נוי צו טאן תשובה :

אונקטיוס

נצבים יום א תורה

לחמשה מלחית דיא יהודה נפשי יה יהו יהודה ביה ווא הא נשמח יהודה חיה וחיבת ו דמלי וי"ד אל שם בן שבועות בניקוד חולם :

אתם נצבים היום בלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ושטריכם כל איש ישראל :
אתון קימין יומא דין פו לבון קדם יי אלהכון כי שיכון שבטיכון קביכון וסרביכון כל אנש

בעל הטורים

רשכים

(ט) אתם נצבים היום בלכם , בדכתיב לעיל ויקרא (ט) נצבים , דרך שנאמר כפינו ויחינו כהספית סהר בו בלי פער כלן אחס נצבים : לפני ס' אלטיכס רלטיכס . הק"ש רלטיכס לאלהיכס , לומר שמואל דרך כמורל שמים : ישראל . וסמך לים (י) טפסס . לומר מיסיו ישראל כמיני רלטיכס לנסס ולדריכס כפסס : נטיכס . וסמך לים ונך . רמז שלל סוחרו כשרוס להשעל לסמין :

רשי

שפתו חכמים

(ט) אתם נצבים . מלמד שכינס א משה לפני הקב"ה כיום מוחו ב להכניסם כנרות : ראשיכם שבטיכם . נ רלטיכס לטכטיכס : וקניכם ושטריכם . העדרס רלטיכס ו"ב מדכתיב קרל שטכטיכס כנרות אלה דרך סיום משמע סיום מלאו ימי ושנתו כיום סוס אמות , רל"ס . מ"ג דל"ח סיי לטש דינס פכטיי יוסר מעל רלטיכס שנס ניהולל סס סוט יום מוחו ו"ב סלס לא פכטיי רשיעי אכל סל סל סוס כיום מוחו למס עכשו ווסר מעל רלטיכס ככלל וגם שער נ דל"כ אלה רלטיכס ושכטיכס כל חד וחד כדני טלמו קשס רלטיכס ל"ג רלטיכס ו"ל כהחלס נקט רלטיכס וחק"כ וקטיכס ספרטיס ל"ג סהרי כן ככלל שכטיכס סס . כשלמל כשפירשו רלטיכס ו"ל כהחלס פשוט קודם אכל אי סוס רלטיכס ושכטיכס פרי מילי מ"כ רלטיכס ל"ג ובי סיפס יח"כ שטיכס ואח"כ כל ישראל החשוב פשוט קודם אכל אי

דעת וקנים מבועלי התוספות

מוסר על התוספות

(ס) חסם נצבים סיום כלכס וגו' . איחא כנדרס כשמשעו ישראל כל סקללות כשמשנס סורס כהנר כמז פטיס ולמרוז יז וכל ופמוד כללו , אמר נסס שס סל חירו , חסם נצבים סיום כלכס , אכל לפינן דקיס חלטיס סס פטיס חסס פגורס חוקיס סס כו' ודנה לנאורה סיס נפי זס די לומר חסם נצבים סיום כלכס , ופי' משפיק לכונס סל"ג , ופוס פוד לפי ס' חלטיכס . אבל ס' : א

הענינים עצמם ופשוטים : כל איש ישראל . אלו סכינטיס וכושטיס וספך וסנריס שכלו כנאו דקרב וסמנס : ופי' משפיק לכונס סל"ג , ופוס פוד לפי ס' חלטיכס . אבל ס' : א חסם נצבים סיום כלכס וגו' . ר"ל אחר שחכסו לנן וסחכסו וסחלקוס כייכס לא סוכלו עוד לסקן כלכס כמקוס אחד אנשים וגמים וספ , כי אז יסי' כחלקו , וגם סלפולני וסנדי וספי שנס משנס לא יסי פירוש לתורת אלהים

אם לא עבשו אמת

(ט) אתם נצבים היום בלכם איהר שטייט היינט אלע פאר איינער גאט ראשיכם שטייבס די עלצטע צוא איינע שבתים וקניכם איינע וקניכם ושטריכם אונ איינע שטייט כל איש ישראל אונ אלע יודין . רשי' שרייבט דעם טאג וואס משה קם גענארפט שטארבין האט ער איינגיוואקמלס אלע ישראל גאט זאל מיט גי'א פורת ברית זיין דער קודש שרייבט פון דעקטוענין שטייט דיא פ'שה אתם נצבים גיט נויטס פון דער תוכחה וואס שטייט אין יעדער סדרה ווארום אז די ישראל האבין גיהערט

די אקט אונ נינציג קללות וואס משה האט אין יעדער סדרה גיזאגט חיינ גיין אונ פערציג קללות וואס אין פראש כחוקתי זענען זיי דער שראקען גינוארין אונ האבין גיזאגט נוער וועט קענען פאשטיין זענען די קללות האט משה צו זיי גיזאגט אתם נצבים היום איר שטייט היינט בלוקר איר האט פיל גיזינדיגט צו הקב"ה אונ ער האט אייך גיט פארלענד אונ איר לעבט אלע , אונ דרום שטייט היום דאס איז טייקש דער טאג . בלוקר אוי וניא דער טאג האט אקיוס אויף אייביג אונ אז עס

ישראל : מפלכון וגיורף די בגו
 משריתך מלמט אעף
 עד מ' מ' מ' :
 לאעלותך בקימא
 דיי אלתך ובמוטתיה
 דיי אלתך גזר עסף
 יקמא דין : יב גדיל
 לאקמא יתה יקמא דין
 קדמויה לעמא והוא
 ה'א מחטק פיך . יכומת ס' :
 רש"י

החשוב השבו קודם והל"כ כל איש וישראל (ו) מחטב
 עציץ . (נחומה) מלמד שכלו כנענים להטביר בימי
 משה דך כדרך שכלו בעבור דמי יהושע והיו האמור
 כנענונים (יהושע פ) ויעשו גם המה בערמה ונתנם
 משה חוטבי עצים ושואבי מים : (יא) לעברך . להיותך
 שוכר ה כבדתי ולא יתכן לפרשו כמו להעבירך אלא
 כמו (לעיל ד) לעשותכם אוחס : לעברך כבדתי .
 דרך העברה כך היו כורתי כריתות עושין מוקימה מכלן
 ומחילה ממלן ועובדים ביתנים כח"ש (ירמיה לד) העגל
 אשר כרתו לשנים ועטרו ביום כרתיו : (יב) למען
 הקים אותך היום לו לעם . כל כך הוא נכנס
 לפרוח למען קיים אותך לפני לעם : והוא יהיה לך

שפתי חכמים

א"כ אמתי חסיד לרשעים ולא חסיד רשעי שבטיכם דיי ללמדנו
 דנשיא הדור הוא שקול כנגד כל הדור : ד ויחי סכנוס לומר
 שיישע פה משב כמו שריו את יהושע ח"ו שריונו פה פי משה
 עזיו בכל ביחי לחמן הוא אלה שכלו אליו להשלי' עמי ולח קבנן
 ונמנן לחוטבי עצים ושושבי מים ופי' גם המה וגו' שכלו אכל
 לא שכלו לרמות וסחו : ה ק"ל אלה שנעמד סח מוצר ולא
 פי' אחרים וחסו שפי' ולא יתכן כו' פי' מ' אחרים ולכ"כ ארך
 יסורם לנעבידך ו' כבדתי ס' אלוסין כיון שפי' לנעבידך ודו' ארך
 יסורם לנעבידך וס' אלוס יסורם רכס לקבלה הכתוב לנעמד
 לנטיסיה סיינו : דפי' לנשוח ופוחס כלומר פחם מעלמס ולא
 פי' אחרים : ק"ל נח לנודיענו בלמען זה אמס שכרס עמס
 כרים זה לא יתכן כואלו יתכן אחריו למס כרס מעטכיס
 דכסיב ק' פס כסס ארס וא אסס או ומסחס לו ששב וגו' וא"כ
 אמתי קאי למען סזס ל"ס כל כך הוא נכנס לפרוח כו' כלומר
 לנונו דקרא לפרן בלמען וגו' שלס פקסס לעס סיס סקריס

אם לא עכשיו אימתי

נתיחיס נשוחיס וספס כעריסס כעכר סידרן סוס , אכל סיוס
 סוס אסס מקובליס וליכסיס כלכס לפני ס' להסיכס , אכל סיוס
 סביב לפרן אסס מצובליס יחד , וכנן כלן יסוח אסר הכנסו
 ככריס , וכל אחריו כן , וסס סומרו לרשעים שבטיכס וקיניס
 וסוטרכיס , ר"ל כרשסיס יסעס , ויכיר עוד גולס סיו מעטכיס
 ולא סיי מצובליס ס' כוס , אכל סיו לרשונס סוקריס ואסריס
 כסוטריס ואסריס כל ר'ס יסכלו ואסריס כסיס ואסריס
 כנריס ואסריס כעכריס עשוי מלאכסס , וכוס ססוקן סיו סס
 כעכריסס אסריס כלס ואסיסיס :

דעת זקנים מבעלי התוספות

(י) מחטב עיך . אלו פכדים : עד שאכ עימך . אלו הפסחים :
 וזה קטן וגדול סס סוס . ד"ל קטן וגדול . קטן זה דוד .
 שחמכר ודוד סוס קטן . וגדול זה משה . שחמכר והאיש משה
 גדול מעל . ד"ל ועבר משה מגדונו . אלו ישראל . שכל זמן
 שחמכר סוס כתיס סוס מנד לנשוח כלון קוס . וכססו מם
 נעסס חספי מן המזנס . ד"ל אסס נכסיס סיוס כלכס , אפי' כ
 סקללנס סללו כלין על סונפריס יס לכס עעריס . ד"ל אסס
 נכסיס , מפני מם ספול מלכס , מפני שנכסנו אדעסו לדעת
 יסועס . ואף יסועס ספול מלכס וססס סכילי' וסססס אססס
 לפני ס' . ד"ל ואסיסי ס' לכס סכסס וססעסס . סיוס כלכס ,

(ט) לנעכך ככרית . ויפח אהב מוכינס כלמד ככרית ככריס חסרי אהס ספי ולא יוכל לפסק איש ולומר סמי לא סיימי סס ולא
 קבלתי סכרית עלי כ' אחריו שנעכרו פח סייכין וססססווי איש טיש מלמלו פי אפסר ללסוף אססס יחד שלס סלי' ככס וקן
 לו סולס או סיינר או סומל . אכל עסס כלכס יס לנעכך כליס אסד :

ליקוטם על התורה

(יב) למען הקים איתך היום על לגם וגו' . משה רבינו האם
 ניקאמס צו די יודין הקב"ה ויול ד"ך אויפ'שפעלין
 צו אים פאר אפאלק , האם דאך געדארקט שפויין הקב"ה ויול
 אייך אויפ'שפעלין צו איהם פאר אפאלק , משה האם דאך דאס
 זיינעט צו אלע יודין , נאר משה רבינו האם ניקאמס צו די יודין
 געדער אויפגעצער יוד אין גערעכניגס ביי הקב"ה ויר גיואלט
 גינדיען אגאנץ אפאלק איך רוצל אייך ויזיין צו אים אין אוי .
 נואריום הקב"ה האם גינשווארין צו זיינע עלשערין צו אברך
 זאלין , צו זילק יודין , צו זילק בליין , זעהן פיר צו זיינער
 באוואנדער אין גינדיען גערעכניגס ביי הקב"ה ווי אגאנצע פאלק
 ויזיל זייא האבין געדינקס צו הקב"ה :

פירוש התורה אלהים
 הייבט אן טאג צו ווערין ווערסט פארער פינגאפער
 אונ דער נאך ווערסט ליכטיג אזויא האט נאט צו
 אייך גימאכט ליכטיג אונ אזויא וועם השיי אייך
 ליכטיג מאכין אונ דורך די קללות אונ די יסורים
 האט איר אקיום פאר השיי ווארום דורך זיי האט
 איהר מורא צוא וינדריגען אנמקענין אים : (ו) מפסס
 אייער קליין גיניגד נשיגס אייערע ווייבער וגנרף אונ
 ביין גר וואס איז אין ריין כחנה מחטב געדי פון דיין
 האלץ געקער עד כיו דיין וואקער שעפער שפיימי
 איז הייבט אלע פאר גאט ביה : (יא) לנעכך כבדתי :

נאט וגאלתו אונ אין זיין שבעה אשר וואס ביין נאט
 האט נאט געמוזט מיט דיר פורת קרית זיין אונ
 הורה הקים פרי עד זאל דיה אויף ריכמען היינט
 זאל דך פאשווערין רוא זאלקט מקנים זיין דיא

קְדֵי לְאֱלֹהִים כְּאֲשֶׁר הִבְרִיתִיךָ
 וּכְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאֲבֹתֶיךָ לְאֲבֹתֶיךָ
 לַיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב : י וְלֹא אֶתְכֶם
 לְבָדְכֶם אֲנֹכִי כִּנְתָה אֶת־הַבְּרִית
 הַזֹּאת וְאֶת־הָאֲלֹהָה הַזֹּאת :
 כִּי אֶת־אֲשֶׁר יִשְׁנֹו פֹה עִמָּנוּ

וְהָיָה לְךָ לְאֱלֹהָה כְּמֵא
 דִּי מְרִילִי דְהוּבְקָמְאִדְקִימִים
 לְאֲבֹתֶיךָ לְאֲבֹתֶיךָ
 לַיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב : י וְלֹא
 עִמְכוֹן בְּחֻדוֹכּוֹן אֲנִי
 גִּזְרִית קִימָא דְגִזְרִית
 מוֹמְתָא דְקָדָא : יד אֲרִי
 ית מן דְאִיתוּהִי הַבְּרִית
 עִמָּנָא קָאִים יוֹמָא דִּין

ת"א ולא תחכם. נלויס כס שבועות
 נח : כי את אשר ישנו פה
 שנת קמו שבועות לח סכר סוכר פשטח לך נך :

רש"י

שפתי חכמים

לאֱלֹהִים . לפי שדבר לך ונשבע לחכותיך שלא להלהיך
 את זרעם בזמנה אחרת לכך הוא חוטר אחתם שבועות
 הללו שלא חתקוניהו אחר שהוא חיבו יכול להבדל
 מהם . ע"כ פירשתי לפי פשוטו של פסוקה ומ"ח למה
 כסמכה פירשת אחס לנבים שקללות לפי ששעמו ישראל
 מהה קללות חסר שתיים חזק ממ"ט כבזרות כתיים
 הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו המחיל משה
 לפייסם אחס לנבים היום הרבה הכעסם למקום ולא
 עשה אחסם כלייה וקרי אחס קיימין : אמרו : היום
 כהיום הזה ששוא קרי וקרי וקרי וקרי וקרי וקרי
 לכם וכך עתיד להאיר לכם והקללות והיסורים מקיימין אחסם ומליבין ח אחסם לפניו ואף הפרשה שלמעלה
 מזה מ פיוסין הם אחס רחמים את כל וגו' . ד"ח אחס לנבים לפי שהיו י ישראל יולדו מפרנס לפרנס ממשה
 ליהושע לפיכך עשה אותם מלכה כדי לורזם וכן עשה יהושע וכן שמואל (שמואל ח יב) התייבט ואשפטה

כריתות ברית עה"ת

סוככות למעט השבועות לעבוד על המזבח וזכר כס יתכרך
 בלבוז לאמר שלום יסיה לי , כ"ל כי כאשר ישמע קללות יתכרך
 סוף את עמם בסוכים ויחמד שלום יסיה לי ולא יבואו בקללות
 עלי אע"פ ששכרתי לבי אלך , לפי שבטוב הסוף אשר ייטיב
 שש"ת את ישראל אס"י ככלל חכמי ולא יבואו בקללות לעמם כי
 בשבועות , ביום שלל יאמר את חסרם כי כדור סוף וסוף אס"י
 לי בשבועות כאשר כבדוהו לבי אלך ויאמנם כל דלוי , וסוף
 למען ספות כהיום את המלחם , וסוף משל נערך , כי המלחם שיש
 לו שני שדות סוכות וז לוו , המלחם המלחם לריכס נעים , והמלחם
 הוא בלתי לריכס למים , אין ספק שבהיותו שולח מים למקוה
 סוף המלחם , יסקם גם את כהיום , נס לי לא ללססוקים ,
 כן כן חסר סוכות סוף , שש"פ שלל כיון שש"ת למשקוהו
 עמם כבדוהו כהיותו סוף כבדוהו כבו , כשכרת יקבל סוכות
 וסללנתם כדור זס ככלל , וסללז אמר לא יכסה לי סלות לו
 לא יחשוב שיש"י ידוין עם סללל , וישפס וישפס וישפס על
 שפטו לסיחו ימיר , יסקם גם את כהיום , נס לי לא ללססוקים ,
 אף ס' וקבלוהו כדעס סכום , אע"פ שהוא ימיר , וכדעס בו כל
 האלם הכתובם כספר סוף , ופל כל סדס ס'י' שלום , וסוף :
 שמו זכרו מוקד סקסל , וכמספר סכססס לא יכס , וכל יכסס
 יזכו לטובות :

(י) ולא אחסם לבדכם לפני כרת את ככרת סוףס וגו' . משם
 רע"פ כה להודיע לישראל ששואו ככרסם לוינו לדור סוףס
 בלבד , כי סוףס כולל לכל סודות סכוםס אחריםס , וכמ"ס
 (יד) כי את אשר יבנו ס'מנו , ואת אשר יבנו ס'ס , וסיה
 זו מהסכס לסיסום עבדים ככרסם לוינו יס' סוףסלום מללרים
 מתי עבדים , וגם שסס ויסלס' את סלרן וגם כתיסם אחריםס
 יכבו כס' , ולכן סוכס ססוף מוסל על כל סלסום וכתיסם וכל
 עניסם ער סוףס ייכרסם לפרסס סוכס ססוף אחרס סוףסלל סודיע
 סכר סוףס ייכרסם ללל וסקיסם מלס כלס ככללים ככרית ככרסם
 נעקק לדבר ייכרסם כלסופי מלססם וסופס מעל סס' , וסליסם
 אמר כי אתה ידעסם , וכל לפי שידעסם את אחר יישנו עבדים
 יציר מללס לנללים , ואת אשר ככרסו ככרס כונוס וסולוי יכס
 סוףס וז אסס אס'י אחר אסס לככו כונוס סיוס : וסכרס סיס
 מעס ככוס מללס סמעיס , אסס סלל עכריתם עניסס , ועס
 סיוס שסמסססס מללס סוףס סכס סלל וסמסססס ככרס
 סוףס סיוס , וסולוי מעס סכרסם ילל למסיד מעק סורה דלס
 ולמעס לדוכס סוףס , כי סללס כמססכרסופסס ילמעס כתיס
 ויככו כמעסססס , וכמעסו סס דכרי ככרית ודכרי סללס
 לסיסום רכיס

פירוש לתורת אלהים

צו זיך פאר אפאלק וויא ער נועם זיין צו דיר
 אנאמ פאשר אזויא וויא ער האט גייערעט צו דיר
 ובאשר און אזוי וויא ער האט גישווארין צו ריינע
 געלעטערין צו אנברעם און צו יצחק און צו יעקב .
 רש"י שרייבט אזוי האט משה צו זיי גינגאנט ניייל
 גאט האט אייך צו גינגאנט און האט גישווארין צו
 אייערע געלעטערין ער זאל וייערע גינגעדער אייביג

האלטין פאר זיין פאלק דרום האט ער אייך גע-
 בונדען מיט די שבועות אייךר ואלט אייךם גיט
 דער צעקענען ווארום ער קאן זיך דאך גיט אפ
 שידען פון אייך : (יג) ולא אתכם לבדכם אנכי כרתת את
 הברית והוא אונ גיט מיט אייך אלליין בין איך כרתת
 דעם ברית ואת אונ די שבועה : (יד) כי את אשר ישנו
 פה גייערעט מיט דעם וואס איז דא גיט אונז עיפו

קדם יי אלהנא ונת
מן דליתיהי הקא
עמא יוקא דין :

עמד היום לפני יהוה אלהינו ואת
אשר איננו פה עמנו היום : שלישי

רש"י

חלכס כשאלו מידו ונכנסו לידו של שאלו : (יד) ואת
אשר איננו פה . וחקי עז דורות ב העתידים להיות :
כא מן סדך ויהי סס לא סיה מקבל הכרית סכל וי קלי על הכתמים לבית אל' דלף אל ספי סיה לא סיו סס סכל הכשמים
סיו סס וקבלו סכרית . וס"ל כי כלל כרעים דלכוס סול וכוין סכמות קבלו סכניס סכלוס . סמריסס נס כן כלל סכרית :

פירוש לתורת אלהים

היום נואם ער שמיים היינט פאר נאם ואת אונ מיט
דעם נואם ער איז ניקא מיט אונז היינט בלוקר דיא דורות נואם וועלען ציין נאך אייך זאלין
אפילו מיט דיא דורות נואם צייא וועלען ציין . אויך האלפען דעם גרית מיט דער שבוועה :

תרגום

נביאים ישעיה סא

לחמשיך סכ"ח דיא צבאות נש צ צב צבא צבאו צבאות דוח יהוה נשמה דנצח ארני נשמה דחוד יהוה חיה
יחידה דנצח יהוה חיה יחידה דחוד אל שם ב"ן שבעשית :

א אקרת ירושלם סהרא
אחרי במיקרא די סבוג
נפשי ספורקנא דאלהי ארי
אלבשני לבושן דפרקון
סיעל וכונו עקפני פחנא
רסעלח בגינעיה וכןחנא
רסא דקסמן פלבושוהי
יבב לתא דמתקשטא
בתיקונא : ב ארי פארעא
דמקא עסקה וקניגת שקנא
דוועאה מרביא פון אלהים
יגלי וכתא והושבתהא
דירושלם לקבל גל עממיא :
ג עד דאעביר פורקן קציון
לא אגיה לעממיא ועד
דאיבי נחמא לירושלם
לא אשקוט למלקותא עד
דתיגלי פשפרא גהורא
וסורקנא בקעור ובער : ד ונחוו עממיא וכוותיה וכל מלכיא וקריה וקרון ליה שקמ חרמא די
במיריה די ורשעיה : ח ותרוו קילי דחורא קרם יי וכתר דרושבתא קרם אלהיה : ו לא תאמר
ליה עוד שביקא ולאציה לא יתאמר עוד צדיא ארי ליה יתקרי עברי רעותי בה ולאציה יתבא
ארי תסי רענא בן קרם יי ביה ולאציה מתקב :
רש"י
גונרין קרי

מצודת דוד

(6) אש פשע : או יתבא יסכל שוש פשע כשפוט ס' חנל
נפשי כעור אלהי : כי הנפשו וגו' . כ"ל סכס אוחי
ישע וכלדקס כלכוס סמסכס אל סנופ וכעטיל סמסספ אל
סנוכסו : כחמן . כמו כחמן אשכ יכוסס ויגדיל סכרו וכסו
סכלה אשכ סמקסס כלי כשעוסי : (ג) כי כלכן . כמו סכרן
מוליח למסח אחר סכרסס וסכסר הגנריר סורונו וכמו סניסס
ספלטמח כדכרס סנוכסיס כס אחר ספססר כן ימיס ס' לישכל דקסס וסכלו כסכססס וסכלו סלומוח אחר ססיו כנלוחס
סוספסיס עד לסכס : (א) למען יזון לא סחפס . לא סחוק סלספסס לסכססיס כעבור ססלכון שטסו לזיון ססחסיכו סוחס
עד לסוד : לא סקסו . לא יסיס מוחס לסי עד אשכ יכוסס סלדקס סלספסס כן כדכר סמסכס : ומיריס וסישוסט ספסכס עליס
יס' ככס לכל כליד אה סנוכס : (ד) זקן . סלדקס סלספסס לך : וקלל לך . יס' יקלל לך סס חדס סכס ס' ס' יכרסנו וסיח
סחלי כס דוכס סיר לא נעוכס סחמור למסס : (ס) עטרס סחפסס . כ"ל סחיה סמורס סיר סכסכר סחפסס : ולעין
סלוכס . כסל סרכ כעס' : (ז) לא אמר . לא יתמר עוד סליך סחחס עווסס מ' : וסלכך . על סלכך . סחלי כס . כלוס סס
איסס נעוכס ממני : וסלכך . כלוס . סלכך יקדס עווסס וסל ספססס : וסלכך . על ססן וס' . סלכס יקלל וסלסוס סחלי כס כי
סמן ס' כן וילל סכרן כללס יסכל עטולס כי סכסל וסחסיכ כלכסיס :

להשיך מיסוד ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה דיסוד א ארד ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות ודה וו הו הוה יחיה יחידה דיסוד יקוה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשית :

א אַשְׁמַחַהּ וְאֶעֱלֶהּ בְּךָ אֲזַמְּרָה שְׁמִיךְ עֲלִיּוֹן : ב בְּשׁוּב אֵיבִיב אַחֲוֵר יִבְשְׁלוּ וַיִּאֲבְדוּ מִפְּנֵיךָ : ג כִּי־עֲשִׂיתָ מִשְׁפָּטִי וְדִינִי יִשְׁבֹּת לִבְסֵא שׁוֹפֵט זָדֹק : ד גְּעַרְתָּ גֹיִם אֲבֹדֹת רַשָׁע שְׁמָם מְחִיתָ לְעֹלָם וְעַד : ה הָאֵיבִיב וּתְמוֹ הַרְבּוֹת לְנִצָּח וְעַרְיָם נִתְשָׁת אֲבָד וְזָכַרְם הִמָּה : ו וַיְהִי־הָ לְעֹלָם יִשָּׁב כּוֹנֵן לְמִשְׁפָּט כִּסְאוֹ :

קלית רשיעא שומהון מחימא לעלמי עלמין : ה וכד גפל געיר דבבא אשמיציו חילומיה ודבפיהון אצמיריו לעלמא וקנרניהון ציריקא הובתא דקנרניהון מנהון : י וימירא דיי לעלמין מותביה בשמיה מרוקא מקין לדינא פורסיה :

מצורת דוד

(6) אומרה כמך פלין . אשכחו נמר ששמו עוד פלין ונפלו פלו כל חספיהו : (3) נצוב . כשלל וכלו אייבי לי ויסור ללחור ויבטלו ויאבדו פו אשכחם וטפליה כמסם כפולס כעבור סוכסו הכשילם : (2) כי פתיה . סלל לבות פעמיס עשיה משמטי ויבכח ככסל נכסופו אייבי : (7) נמרת . כעכורי גמרת גויס וגו' ונמית שמש לכל ונכרו : (5) סלויס . חספ סלויס דע סמכריות חמו לנלס . ר"ל סמך קמית סמכריות ערך יכלו עד עולם ולע ישובו לקדמותן ואלו פעמיס אשכ נסכרבו כחמטך כמס יסיו נלכד וזכר , וכפל סכר כע"ס : (1) וס' לשולס יכ . כי ס' מי לשולס וכ"כ מנשלמו וס' מי יכנס חל אשכ פרס סול :

פירוש ע"מ

א) אַשְׁמַחַהּ וְאֶעֱלֶהּ בְּךָ דוד הַכֹּלֵךְ וְאֲנִי כִּי הַקִּבְיָה כִּי־יִן שְׁמִיךָ אֵיז נָאֵר מִיֵּס דִּיר . גִּיֵּם כִּיֵּם מִיִּין הִילֵף נָאֵר כִּיֵּם בִּיִּין נָאֲמֵן וְוָאִם אֵיז גִּרִים גִּיִּוֵאֲרִיִן אֵיִף בִּיִּיא וְעֵלֵט דִּירֵךְ מִיִּין הִילֵף אֲזַמְּרָה שְׁמִיךְ עֲלִיּוֹן אֵיִךְ וְעֵל לִזְיִקֵעֵן בִּיִּין נָאֲמֵן אֹנֵן וְעֵל וְאִגִּין דִּוָּא כִּיֵּם דֵּער הַעֲכָפְטֵער אֵיִף דֵּער וְעֵלֵט : (ב) כִּיֵּשֵׁב אֵיִיבִי אֵיִהֵר יִבְשְׁלוּ וַיִּאֲבָדוּ וְעֵן סִינְעֵ פִינְדֵר וְעֵלִין זִיךְ צוֹרִיק קַעֲרִין אֵיִף אִינְשָׁעֵן נִוִּירֵל וַיִּיא וְעֵלִין אֲנַמְלוֹפִין פִּאֵר מִיר יִבְשְׁלוּ וַיִּאֲבָדוּ כַּפְּנֵי־זֵאלִין וַיִּי גַעֲשְׁמִרִיִבּוּלֵם אֹנֵן פִּאֵר־לֵאֲרִין וְעֵרִין פִּאֵר דִּיר : (ג) כִּי־שָׁפֵט מִשְׁפָּטִי וְדִינִי דִוָּא אִיִּקְטֵ דִּאֵךְ אֵלֵךְ אֲחֵלֵי גִיִּמָּם מִשְׁפָּטִם אִין סִינְעֵ פִינְדֵר יִשְׁפֵי לְכַמֵּס שׁוֹפֵט זָדֹק דִּוָּא כִּיֵּם אֵלֵךְ אֲחֵלֵי גִיִּעֵסִין אֵיִף בִּיִּין שְׁמוּהֵל צוֹ מִשְׁפָּטִין כִּיֵּנֵעֵ פִינְדֵר נִוִּירֵל

דוא גייןט אאקטור שופט : (ו) גערף גויס דוא האקט געשריגען אויף די געלעקער אבדף רשע דוא האקט געמאכט פארלירען דעם רשע שפט מחית לעולם ועד ויער נאמען האקטו אפגעקעקט אויף אייביג : (ח) האייבי פטר הרבות לנצח דוא פיינט , דיא שפעט דייעע וואס איף האב פארנויקט , וועלן בלייבען פארנויקט אויף אייביג וערים נחשת אבד ויכס חספ און דיא שפעט וואס דוא הקב"ה האקט אויס געריפען , ויער דערטאנונג איז פארלארין אויף אייביג , אונ די פיינט אליין זעגען אויף פארלארין אויף אייביג : (ו) יהי לעלש ישב הקב"ה וועם ויצען ער האט אאקעגרייט ויין שמוהל צו ויצען אויף איהר צוא משפטין דיא וועלט :

עיקר תויים

משנה הרומות פ"ח

ברבנורא

האשה . נת ישראל הנשואה לני פגמתי דחסד ומלכות דליכס אלף למד אלף למד [6] לו נכסך . כיכושלמי ספין לכהן : מת רבך . האשה שהיהה אוכלת בתרומה באו ואמרו לה ויכרו כן כמו מישראל או מת בעליך [6] או גרשך . וכן העבד שהיה

סריקא האשה שחיהה אוכלת בתרומה אויב אקאבטער פון אישראלי האט גינעקען אכאם אכפון מענ ויא דאך עמין תרומה באו ואמרו לה פה בצלך או גרשה אונ קען האט איר גינאנט דיין מאן איז גישטארבין אדער קען האט איר גינאנט ער

כחו הנסוזה לישראל : שהוא בן גרושה או בן חלוצה . ופסול מלאכול בתרומה : רבי אליעזר מחייב קרן וחומש . כנולדו : ורבי יהושע פוסר . כגמרא מוקי לה דוקא כחולת תרומת חמץ כערב פסח מפני שזמנו כחול השעשה דמוקה (ו) ועומד לכבד המזון של תרומה , והלכה כרבי יהושע : ורבי יהושע מבשר , לכתוב כרך ה' חילו ופסול ליו תרפה , אפי' חלל עמו פעל ידיו תרפה : נודע שהוא בעל קום עבודתו פסולה . אף

לרבי יהושע לכתוב את כריתו שלום כשהוא שלם ולא כשהוא חסר , והלכה כרבי יהושע : וכולם . עבד ואשה שאלו כהנים כהיתר כהן קאמר רבי אליעזר דיכלעו אכל בן גרושה או בן חלוצה דמעטול לא אכלו כהיתר . מודה ר"א דילעו מדידה דהוה אטמא היית או טמאה הימה התרומה קודם שמתה לתוך פיו דמוזס

אוכל בתרומה ובאו ואמרו לו מו רבך או מוכרך לישראל או נתבך בבתנה או עשאך בן חרוין . וכן כהן שהיה אוכל בתרומה , ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה . רבי אליעזר מחייב קרן וחומש . רבי יהושע פוסר . היה עומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה . רבי אליעזר אומר כל הקרבנות שהקריב על גבי המזבח פסולין , רבי יהושע מבשר . נודע שהוא בעל קום עבודתו פסולה : וכולם שהיתה תרומה בתוך פיהם . [כ] רבי אליעזר אומר יבלעו אמרו לו [ג] נמטאת ונמטאת תרומה . רבי אליעזר אומר יבלעו , ורבי יהושע אומר יבלעו .

גמ' אמרה ללבוז פרוסו מיד לר"א אפי' כי לאדם סתקבל בעקוס פלוני ופניו מודס עסמס אפרה ככלי ל גמי ממקוס פלוני שזכלה עד שיניע של לאומו : מקוס ומס שאלס כסימר ר"א : (ה) טלניסוס סס , סיניס : [כ] ר"א אומר יבלעו . וילעסו זס ככלס לפס שכלל אפי' שזוכר ימנס סכל כחוס' : סחוסס כנס ססיכ ר"א : סי"ט : [ג] נמטמס כי' .

ואתו לא פתרך אנו אזוי ביי אקבעמ פון אפנה וואס

ער האט גיגעסין תרומה אינ קען האט אים גיזאנט דיין בעל הבית דער פהן איז גישמארבין אי פהך לישראל אדער קען האט צו איהם גיזאנט דיין בעל הבית האט דיר פאר קויפט צוא אישראל או פהך גפתיך אדער קען האט צוא אים גיזאנט דיין בעל הבית האט דיר אנוועק גישיינקט צוא אישראל או גשךך בן חרוין אדער קען האט צו אים גיזאנט דיין בעל הבית האט דיר גילאוינ פריי , האט דאך דער קבעמ גיגעסין תרומה בשוגג וכן פהן שטייה אויב בתרומה אנו אויב אפנה האט גיגעסין תרומה ונדע שהוה בן גרושה או בן חלוצה אונ דער איז דרוואוקט גינארין או זיין פאטער האט גינזוקען אגרושה אדער אחרוצה אונ ער איז גיבארין גינארין פון דיא גרושה אדער פון דיא חלוצה , איז ער דאך פסול צוא עסין תרומה אונ ער האט פון דעם גיט גינאווקט האט ער דאך גיגעסין תרומה בשוגג רבי אלעזר מטיב פהן חומש וזאנט רבי אליעזר דיא אלע בארפן באצאלין צום פהן פאר די תרומה וואס זיי האבין גיגעסין ונארום דיא תרומה האט מיט דאך פערבארפט געבין דעם כהן דעם קהן מיט דעם חומש וווי דער דין איז ביי דעם וואס עקט תרומה בשוגג ורבי יהושע פוסר אונ רבי יהושע וזאנט זיין געגען פסור פון קהן אונ פון חומש , ואין דער מסכת יבמות דף ל"ח זאנט דיא גמרא רבי יהושע שמועסט בייא ערב פסח וואס עס איז גינזוקען תרומה חמץ אונ זיי האבין ויך געהיילט צו סאתין די מצנה אויך צו עסין דעם חמץ זיין זאלין גיט עובר זיין אויך אים דריבער האבין זיי פארגעסן צו פקענין אויב זיי מענין עסין די תרומה דריבער זענען זיי פסור אדער אויך די תרומה וואס זיי האבין גיגעסין אין זיין אדער צייט האלט רבי יהושע אויך זיי זענען טייב , ונארום איירעד זיי גייען עסין תרומה בארפין זיין פקענין אויב זיין מענין עסין דיא תרומה ,

פאטער איז דא אייניס פון די סבות וואס דא שטייט אין דער משנה ה"ה ע"ד ומקריב על גבי המזבח ווען אפנה האט מקריב גינזוקען אויך דעם מוזהב ונדע שהוה בן גרושה או בן חלוצה אונ עס איז דערוואוקט אדער פון אחרוצה וזאנט רבי אליעזר פל התקנות שהקריב על גבי המזבח פסולין אלע קרבנות וואס ער האט מקריב גינזוקען אויך דעם מוזהב געגען פסול , אונ רבי יהושע מבשר זאנט זיי זענען קשיר נדע שהוה בעל קום עבודתו פסולה אדער אז עס איז דערוואוקט גינארין אז ער האט אזוי אקעלער וואס ער איז פסול צו די קרבנה ווי עס שטייט אין דער תורה אין פרשה אמורו איז זיין עבודה פסול : ב וזלם שהיתה תרומה בתוך פיהם אונ די אלע וואס שטייען אין זענער משנה ואאשה אונ אעבדו אז זיין האבין גיהאט תרומה אין מויל ווען קען האט זיי גיזאנט אז זיין מארין שוין גיט עסין תרומה , זאנט רבי אליעזר קלעי זיי זאלין אראפ שלינגען אונ אז זיין וועלן באצאלין דעם קהן מיט דעם חומש פאר די תרומה וואס זיי האבין גיגעסין בוי איצט וועלן זיי פאר דעם ביטול תרומה אויך באצאלין , אונ רבי יהושע זאנט זילעו זיי זאלין ארויס ווארפן די תרומה פון מויל אמרו לו נמטאת ונמטאת תרומה אויב קען האט גיזאנט צו אפנה ווען ער האט גיהאלטין די תרומה אין מויל דו ביסט איצט קמא גינארין אדער קען האט אים גיזאנט די תרומה איז איצט קמא גינארין זאנט רבי אליעזר קלע ער זאל אראפ שלינגען די תרומה , אונ רבי יהושע זאנט זילעו ער זאל אויס שפייען די תרומה פמא הית אדער אז קען האט אים גיזאנט דו ביסט קמא גינזוקען פון פריער איידער דו האסט נאך גענוקען עסין דיא תרומה ופמא היתה תרומה אדער קען זאנט צו איהם דיא תרומה איז קמא גינארין איידער דיא האסט איהר

ד"א דילוט: או שמעם מעם פשפש. שרן שכשמוללין אותו ריחו מאוס ביותר והוא מלוי כנותלים וכמעות וקרוין כערביי בקי' ובלע"ו יומיל"א, והלכה כרבי יהושע: ג' היה אוכל באשכול. חלש האכול מנעם כשנינה והיה אוכל והוך עד שכבס חלחך וחרך קובעת למעשר ואפי' אכילה ערפי אסורה עד שירחם ויעשר: רבי אליעזר אומר ליקבור, לא שיהלך בהגר אלא ילא חוץ לחר ויגמור לאכול האשכול כנייה: לא יגמור. ואפי' עשה עשה: החשבה לילי שבת. היה אוכל אכילה ערפי ושבת קובעת למעשר ואפי' אכילה ערפי אסורה: יגמור. למולאי שכת. אכל כשכח עזמו מודה לאסור: לא יגמור. אפי' למולאי שכת עד שיעשר והלכה כרבי יהושע: ד' ישפך. ואין כחן משום כבוד תרומה מפני שאמור לשחתו שמה שמה ממנו כח: ושאר כל המשקין מותרין. שאין נהג שותה מהן אלא שהלכה והלך והמוריים ושומים כחוסים כל אלו הוזכרו כגמרה לאסור שהנשם שותה מהן: כמה ישוהו. כמה יעמדו מגולין: הרחש. הנחש, ולפי שהולך על גמגמו קרוי רחש שאינו נראה כמחלך אלא כרוחש ומתענע: במקום קרוב. פירשו בו שאל מחמת און הכלי וזשה יחוש לחו: ד' ה' שיעור המים. להיות אסורים משום גילוי: כדי שתאבד בהן המרת. אם היו מוכינס כ"כ עד שארם הנחש יפסד ויאכד כהן ארץ כהן משום גילוי. ויודעין היו כמה ארם הגחש מעיל כפ"א. מרה. הארם שהנשם מעיל קרוי

הרחש, והוא נורע שהוא מבל ומעשר ראשון שלא בימיה תרומה ומעשר שני והקדש שלא בפלו או שמעם מעם [ד] פשפש לתוך פיו, הרי זה יפלוט: ג' היה אוכל באשכול ובכנס מן הננה לחצר. [ה] רבי אליעזר אומר יגמור, ורבי יהושע אומר לא יגמור. חשבה לילי שבת. רבי אליעזר אומר יגמור, ורבי יהושע אומר לא יגמור: ד' יין של תרומה שנתגלו ישפך ואין צ"ל של חולין. ג' משקין אסורין משום גלוי. המים והיין והחלב ושאר כל המשקין מותרין. כמה ישוהו ויהיו אסורין כדי שיצא הרחש ממקום קרוב וישתה: ה' שיעור המים המגולין כדי שתאבד בהן המרה.

מותרין. שאין נהג שותה מהן אלא שהלכה והלך והמוריים ושומים כחוסים כל אלו הוזכרו כגמרה לאסור שהנשם שותה מהן: כמה ישוהו. כמה יעמדו מגולין: הרחש. הנחש, ולפי שהולך על גמגמו קרוי רחש שאינו נראה כמחלך אלא כרוחש ומתענע: במקום קרוב. פירשו בו שאל מחמת און הכלי וזשה יחוש לחו: ד' ה' שיעור המים. להיות אסורים משום גילוי: כדי שתאבד בהן המרה. אם היו מוכינס כ"כ עד שארם הנחש יפסד ויאכד כהן ארץ כהן משום גילוי. ויודעין היו כמה ארם הגחש מעיל כפ"א. מרה. הארם שהנשם מעיל קרוי

גענוקען געסין אי נידע שווא פביל אָדער עם אין דער וואַקס גינוארין או דאָס איז קיין תרומה נאר טביל נואם קען איז חיוב מיתה און קען עס קאם פּעשער ראשון שלא נקבל תרומה אָדער עם אין דער וואַקס גינוארין או דאָס איז מעשער ראשון נואם קען האט נאך פון זיי ניט גיגעבן תרומת מעשור פּעשער שני תקבל שלא נפדי אָדער עם איז דער וואַקס גינוארין או דאָס איז מעשור שני און הקדש נואם זיי געגען ניט אויס גיליינן גינוארין או שפעס מעם פּשפש יחד פיי אָדער ער האט געשפּירט אין מויל או אין דיא תרומה איז דא אַנאָנג תבי ית יפלוט אויף דיא אלע זאכן מוז ער די תרומה אויס שפּייען פון מויל: ג' היה אוכל באשכול ונתנס מן הננה לחצר אפילו ער אייגער האט גינגקען אפצוויי מיט ווייניגטרויבן אין אנווייג גארטן און איז גינאנגען מיט דעם צווייט פון ווייניגטרויבן אין הויף און גיגענדיג האט ער גיגעסין דיא טרויבן פון צווייט זאגט רבי אליעזר יגמור אין הויף טאר קען ניט געסין דיא ווייניגטרויבן אום גימעשורם, נאר אז ער גייט ארויס מיט דיא ווייניג טרויבן פון הויף ווייל ער האט שוין אָנגעהויבן געסין פון דעם אָשכול קעגן ער דעם אָשכול אויף געסין אום גימעשורם, און רבי יהושע זאגט לא יגמור ווייל דיא ווייניגטרויבן זענען אין הויף און זענען שוין סייב גינוארין גמעשור אפילו ער גייט ארויס פון הויף טאר קען ניט קעהר געסין פון זיין אן מעשור השכה לילי שבת אויב אייגער האט גינגקען אפצוויי מיט ווייניגטרויבן און האט פון זיי גיגעסין פריימיג ביי עם איז שוין פּינגקער גינוארין צוא שבת זאגט רבי אליעזר יגמור אום שבת טאר קען

ג' יום געסין דיא ווייניגטרויבן אום גימעשורם, אָדער מוצאי שבת קעגן ער זיי געסין אום גימעשורם און רבי יהושע זאגט לא יגמור ווייל ער האט פון דעם צווייט גיגעסן ערב שבת ביי שפעט איז גלייך וויא ער נואלט איהם אָן גינגרייט אויף שבת איז שוין סייב גינוארין גמעשור און אפילו מוצאי שבת טאר קען אויך ג' יום געסין די טרויבן אומגעגעשורם, (ועיין בנפ"ה מסכת ביצה דף ל"ח וברמב"ם פ"ה מהלכות מעשור ובמשנה למלך שם שהארץ במשנה ואת לפרשה): ד' יין תרומה שנתגלה ישפך ואין צ"ל לומר לילי חולין ויין פון תרומה נואם איז גישמאגען אָפ גינעקט מוז קען אויס גיגען, מאַקעה האט געקרוינגען אשלאנג פון דיא וויין איז אַסגנה צוא רינגען דיא וויין, אפילו תרומה נואם קען צוא ג' יום זאגט שאַדען מאַקען מוז קען אויס גיגען און ויין פון חולין אז עם איז גינען אָפ גינעקט מוז קען געוויס אויפגיגען שלשה משקים אסורים משום גלוי תמים ויין והחלב ישאר כל המשקין טהורין דבייא משקים זענען אסור אז זייא שפּייען אָפ גינעקט, נואַקער און ויין און מילך, און אַנרעקע משקים זענען מותר. ווארום אשלאנג טרינקט קיין אַנרעקע משקה נאר די דבייא פנה ישוה יתיי אסורין וויא זאגט זאלין זייא זיין אָפ גינעקט און זאלין זיין אסור כדי שיצא תרומה משקים קרוב וישתה אויב עם דויערט אזויא זאנג אז דער שלאנג וואלט גיגען בייא דער פלי וואלט ער גיגענט צוקריגען טרינגען, און צוריק גיין אויף זיין אָרם איז שוין אסור: ה' שיעור המים המגולין כדי שתאבד בהן המרה ויפיל וואַקער זאל זיין אויף גינעקט און קען זאל קענין דיא וואַקער

(ב) דגור מרויח אטו מוטטין, ס"ט: (ג) עד ולא עד בכלל דמי' סוף סוף כסם משום גילוי פדע דכל מקום עונסם סוף: (ד) ברפוי' לבינה לפי סבולכל עונסו ניק', כ"ד: (ה) כתי' עמק הר"ש דלנו התיב סוף וספק אם נסמאה או כספק עונסם שאם כול כרבי' ק"ל דספקו ודמי כמא וסוף סוף כרבי' ספקו עטור

מרה: בכלים כל שהן: אפי' מרויחין (ב) כל שהן יש (ב) משום גילוי כשהמים כלי וברקעות עד ארבעים סוף (ג) יש כהן משום גילוי טפי מהני לין כהן משום גילוי שהארץ מתחלק בהם, ואין הלכה כר". ומשין המושך אפי' כל שהוא לין בו משום גילוי.

ר"י אומר בכלים כל שהן וברקעות ארבעים סוף: ו נקורוי תאנים וענבים וקשואין והדלועים והאבטיחים והמלפפונות אפילו הם כבד, אחר גדול ואחד קטן, אחד תלוש ואחד מחובר. כל שיש בו ליתיה אסור. ושיבת הנחש אסורה מפני סכנות נפשות: ז המשמרת של לין אסורה משום גילוי, רבי נחמיה מתיר: ז חבית של תרומה שגודל בה ספק סומאה. רבי אליעזר אומר א כח היתה מונחת במקום תורפה יניחנה במקום המוצנע. ואם היתה מגולה וכסנה. ורבי יהושע אומר אם היתה מונחת במקום המוצנע [ו] יניחנה במקום תורפה, ואם היתה מכוסה יגלנה. ר"ג

ומים מגולים כסם שאסור לשחות כך אסור להסתובב לכהמתו (ד) ולרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו ולגבל בהן את העיט ולהשתמש כהן כשום תשמישו: ו נקורי תאנים. תלנה שריאה בה קיור אסור שמה שאי נקי בה נחש והסיל בה ארס: אפילו חם כבד. כלומר שהן גדולי הרבה והקיור מלך אחד לא יאמר הוא אכל מלך אחד

ואני מלך אחר: כל שיש בו ליתיה. הארס מתערב עם הליתיה ומתחלחל ככלו, אכל כדבר יבש חותך את הנקור ואוכל את השאר: נשיבת הנחש. כשהם עשכש נחש ושחטה אסורה שהארס מתחלחל ככל נופה: ז המשמרת של לין. אפי' סכנה התחנן מכם כשהמרת יש בו משום גילוי שהארס עובר דרך המשמרת והולך לכלי החתחון: רבי נחמיה מתיר. לפי שהארס כף ואינו עובר, ואין הלכה כרבי נחמיה: ז ח ספק סומאה. כיון שחי חביות כשות רשיח הוי' (ה) ונגע שרץ באחד מהן ולא ידע להי מנייה ושתייה תליות: ז במקום תורפה. מקום של ספקר ועומד ליפכד סס: יניחנה במקום המוצנע. לדעין מוזר על שמירתה לכתיב את משמרת תרומותי (ו) כשתי תרומות הכתוב מדבר אחד תרומה סטורה ואחד תרומה תלוייה דתרווייהו געי עימור: ורבי יהושע אומר וכו'. דסכר

לעבדקראס אונ ער עקס די איבערניע ישיבה תיחש אסורה מפני סכנה נפשות אויב אשלאנג האט אביס גיטארון אבהקה קאר קען גיט עסין דיא בהקה ווארום עם איז סכנת נפשות: ז תשקפתה של לין אסורה משום גילוי אויב די וויין איז גינען צו גידעקט מיט דער טופה וואס קען זייט די וויין, איז די וויין אסור ווארום דער גיט פון שלאנג קען דורך גיין דורך דער טופה, רבי נחמיה נאנט די וויין איז מותר ווארום דער גיט קען גיט דורך גיין: ז ח חבית של תרופה שגודל בה ספק סומאה אויב עם געזען גישטאנען צוויי פסקער וויין פון תרומה אונ אשערץ האט אן גערייט אביס פאס אונ מען ווייס גיט וועלכע פאס ער האט אנגערייט איז דאן גערע פאס קומא פון ספק נאנט רבי אלעזר אם היתה מונחת במקום תרופה אויב די פאס שטייט אויף אארט וואס זיא קען צו שארין ווערין ינתינה במקום פסידע מוז ער זיא צו געקען פון דעם ארס אונ שפעלין אויף אארט וואס זיא וועט געהיים ווערין ואם היתה פסידה יבשה אונ אויב די פאס איז גינען אפ גידעקט נקען דאך אשלאנג פון איהר טרינגען מוז ער זיא צו רעקן אונ רבי יהושע נאנט אם היתה מונחת במקום מוצנע ינתינה במקום תרופה אויב די פאס איז גישטאנען אויף אארט גיטימן ארס קען ער זיא שפעלין אויף אזוי איין ארס וואס זיא וועט צו שארין ווערין ואם היתה מכוסה יגלנה אונ אויב זיא איז גינען צו גידעקט קען ער זיא אפ רעקן ווייל די פאס וויין פסידה גיט טרינגען שאר קען גיט די וויין טאקער אזוי מוטא

טרינגען, אויב עם איז דא אזוי פיל וואקער אז

דיא גיפט פון שלאנג זאל קענען אין וויא פאר לידען ווערין זיי זאלין שוין גיט האבין פח מייק צו זיי דעם קענטש וואס וועט פון זיי טרינגען, קעג קען וויא טרינגען רבי יוסי אומר בכלים כל שהן רבי יוסי נאנט אויב די וואקער וואס דער שלאנג האט פון וויא געטרינגען זענען אין אפלי אפילו אין דיא פלי איז דא פיל וואקער קאר קען וויא גיט טרינגען ובעקעות ארבעים סוף נאר אויב דער שלאנג האט געטרינגען פון די וואקער וואס איז אין דער ערד אויב אין דיא וואקער איז גיט פערציג סוף קאר קען גיט טרינגען די וואקער אונ אויב עם איז דא וואקער פערציג סוף קען קען: ז נחמיה תאנים וענבים גילעקערטע פייגען אונ וויינטרויען קשאין דלמים הבטיחים תמלממות אנטעלכע מינים פירות אפילו הם כפר אפילו וויא זענען גרוים וויא אצעהינגער זענען וויא אסור קאר קען וויא גיט עסין טאקער האט אשלאנג גינעסין פון זיי אחר גדול ואחד קטן סייא דיא לעביל איז גרוים סייא זיא איז קליין אחר תלוי' ואחד חובד סיי די פירות זענען אפ געפרישענע פון בוים, סיי וויא זענען נאך אויף דעם בוים כל שיש בו ליתיה אסור נאר אז ווי האבין אין ויך נאפט אפילו וויא זענען נאר גילעקערט אין איין זייט זענען וויא אסור אין נאנצין. אקער דיא פירות וואס זענען מרוקין אונ האבין גיין נאפט אויב וויא זענען גילעקערט גיט ווארין, שנייש ער אפ דעם ארס ווא עם איז גיט

טרינגען, אויב עם איז דא אזוי פיל וואקער אז דיא גיפט פון שלאנג זאל קענען אין וויא פאר לידען ווערין זיי זאלין שוין גיט האבין פח מייק צו זיי דעם קענטש וואס וועט פון זיי טרינגען, קעג קען וויא טרינגען רבי יוסי אומר בכלים כל שהן רבי יוסי נאנט אויב די וואקער וואס דער שלאנג האט פון וויא געטרינגען זענען אין אפלי אפילו אין דיא פלי איז דא פיל וואקער קאר קען וויא גיט טרינגען ובעקעות ארבעים סוף נאר אויב דער שלאנג האט געטרינגען פון די וואקער וואס איז אין דער ערד אויב אין דיא וואקער איז גיט פערציג סוף קאר קען גיט טרינגען די וואקער אונ אויב עם איז דא וואקער פערציג סוף קען קען: ז נחמיה תאנים וענבים גילעקערטע פייגען אונ וויינטרויען קשאין דלמים הבטיחים תמלממות אנטעלכע מינים פירות אפילו הם כפר אפילו וויא זענען גרוים וויא אצעהינגער זענען וויא אסור קאר קען וויא גיט עסין טאקער האט אשלאנג גינעסין פון זיי אחר גדול ואחד קטן סייא דיא לעביל איז גרוים סייא זיא איז קליין אחר תלוי' ואחד חובד סיי די פירות זענען אפ געפרישענע פון בוים, סיי וויא זענען נאך אויף דעם בוים כל שיש בו ליתיה אסור נאר אז ווי האבין אין ויך נאפט אפילו וויא זענען נאר גילעקערט אין איין זייט זענען וויא אסור אין נאנצין. אקער דיא פירות וואס זענען מרוקין אונ האבין גיין נאפט אויב וויא זענען גילעקערט גיט ווארין, שנייש ער אפ דעם ארס ווא עם איז גיט

תרומתי כתיב כלל ו'ו' ויש להם למסורה: אל יחרש בה דבר. ש"ל (שמרה וף אסור לגרוס לה עומאה, והלכה כר"ג: מ' בנת העלוונה. מקום שגורים סס: והתחונה. כור על פני הנת שהיו יורד לחוכו: מ'מאה. חולין עמאים יש בה ורואין לו זימתי עומאחו או למי שאינו אוכל חולין כפקרה ואם תסול לחוכו התרומה ה"ל מדומע סמח וף לכת לא חויה: שאם יבול להציל ממנה רביעית. אם יבול לחזור אחר כלים ולהציל ממנה רביעית כפקרה

קודם שתרד כלה ותמא: אומר אל יחרש בה דבר: מ' [ו] חביה שנשברה בנה העלוונה והתחונה סמאה מורה ר"א ורבי יהושע שאם יבול להציל ממנה רביעית בטהרה [ה] יציל. ואם לאו, רבי אליעזר אומר תרד ותמא ואל ימאנה בידיו: י' וכן חבית של שמן שנשפכה, מורה רבי אליעזר ורבי יהושע שאם יבול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל. ואם לאו, רבי אליעזר אומר תרד [ט] ותבלע ואל יבלענה בידיו: י"א על זו ועל זו אמר רבי יהושע לא זו היא תרומה שאני מוזהר עליה מלמאיה אלא מלאכלה ובל תמא

ימא כל עסור וסוף סוף כולה לומאה אזל כהא פליגי דר"י סבר ימאנה ביד להציל את החולין וסוף סוף כולה לומאה אזל לא ימאנה ביד להציל החולין, ואין הלכה כר"א: י' וכן חבית של שמן. טהרה שנשפכה וכולה הולכת לאבוד פליגי כדלעיל והלכי קמי נבי שמן שנשפכה ולא נקט כמו נבי יין מסוס דמחית של שמן (ששכרה) בנת העלוונה ונתמאנה חולין עמאים מורה ר"א ו' יהושע שאם יבול להציל ממנה רביעית כפקרה יציל ואם לאו תרד ואל ימאנה ביד מסוס דשמן רחוי להלקח או חסו להפסד מועט וביין נמי לא נחלקו אלא דוקא דלארכא כמחנותי פחות ממאה חולין שנשבו חולין כלן מדומע ואחיה הפסד אכל חי איכא מאה חולין כולתו מודו לאל ימאנה ביד מסוס דליכא הפסד: י"א על זו ועל זו. על זו שולד לה ספק עומאה ועל זו שכולת לאבוד: אמר רבי יהושע. שאינו מוזהר על עומאחו

צו איין אנדער יאך פאר קען גיט געמען דעם ניין קאמער איז ער סהור. דריקער מען ער דאס צוא שאדין סאכין. רבן גבריאל זאגט אל יחדש בה דבר ער זאל ביי דער קעם גיט סאכין אניים. אויב זיא שמיים אויף אשלקעטן ארץ איז ער גיט מחויב ער זאל זיא שפעלין אויף אנטוין ארץ, אונ אויב זיא שמיים אויף אנטוען ארץ זאל ער זיא גיט שפעלין אויף אשלקעטן ארץ אויב זיא איז אפ גיעקט איז ער גיט מחויב איהר צואדעקין, אונ אויב זיא איז צו גיעקט זאל ער זי גיט אפ דעקין: מ' תבית שנשברה בנת העלוונה ונען אפאם ניין תרוקה איז צו קראבין גינארין אין אויבערשטן קעלסער ודער קעלסער איז דער ארץ וואו מען קרעט רי נויינקרויבין אונ אנדערער רעם ארץ איז רא אגרוב וואס דיא ניין רינגט אראפ אונ דיא ניין פון דעם צונקראקעגעם פאם ניקט זיך אראפ אין דער גרוב וניין ותתחיינה פמאה אונ אין דער גרוב איז דא ניין חולין וואס זענען סמא אונ אפענקשט וועלקער עס היט זיך גיט פון סוכאה, אדער ווען דער קענקשט איז סמא קען ער זיי קרינגען אדער איצט אז רי ניין פון תרוקה ניקט זיך אריין אין דער גרוב וועט סמא קען צו מישט תרוקה מיט חולין, אונ עס שמועקסט זיא עס איז ניקט אין די חולין הגדקערט פעקער ניין אונ די תרוקה וועט דאך סמא ווערין פון דיא חולין. וועט דאך דיא ניין קרינגער גיט קענען קרינגען גיט אפכה אונ גיט אישראל איז מודה רבי אליעזר אונ רבי יהושע שאם יבול להציל סמא רביעית בטהרה יציל אויב ער קען עקומען אפלי וואס זיא איז סהור, אפילו אין דער בלי וועט נאר

אריין גיין אקנואטיריל וניין. אונ ביו ער וועט געפינען ריא בלי וועט אריין גינאסין ווערין דיא נאנצע ניין אין גרוב אונ די נאנצע וניין וועט צו שארין ווערין נאר די אייגע קנואטיריל וועט, ער סציל וניין, מוז ער מציל וניין די אייגע קנואטיריל קטורה ואם לאו אונ אויב ער וועט גיט האבן אפלי וואס איז סהור וועט דאך דיא נאנצע וניין סמא ווערין, זאגט רבי אליעזר תרד ותמא ואל ימאנה בידו די וניין זאל אריין גינאסין ווערין אין די חולין אונ זאל אפליין סמא ווערין אונ ער קאר גיט אונד פער שפעלין בליים וואס זענען סמא דיא וניין זאל זיך אריין גינאסן אין ריא בליים קדי די חולין וואס איז גרוב זאלין נישט און נישט ווערין מיט דיא תרוקה. ווארום קען קאר גיט סמא ניין תרוקה: י' וכן תבית של שמן שנשפכה אונ אזוי איז דער דין אז אפאם אייל איז אויס גינאסין גינארין איז מורה רבי אליעזר אונ רבי יהושע שאם יבול להציל סמא רביעית בטהרה יציל אויב ער קען מציל וניין ארכיבת אין בליים וואס זענען סהור זאל ער מציל וניין ואם לאו רבי אליעזר אומר תרד ותבלע ואל יבלענה בידו אונ אויב ער האט קיין בליים וואס זענען סהור זאל ער לאזן רי אייל אריין גינאסין ווערין אין דער גרוב אונ ער זאל יא סמא וניין אפליין דיא אייל ווער פלשט איז וניא אין העדער סמא וניין בהר"ב: י"א על זו ועל זו אויף דער סמא ח' וואס שמועקסט פון ספק סוכאה אונ אויף דיא פריערדיגע סמא וואס די תרוקה וועט צו שאדין ווערין זאגט רבי יהושע לא זו היא תרוקה שאני מוזהר עליה מלמאיה אלא מלאכלה גיט דאס איז די תרוקה וואס מען איז פאר

ואותה שמוזהר עליה ככל
תטמא: כיצד היה עובר
וכו'. דקאמר רבי יוסף:
יניח לפניו אחת על הסלע
כדי שלא יגרום טומאה
לאחרים ואף אותה אחת
יניח על הסלע ולא יתנהה

כיצד היה עובר ממקום למקום וככרות של תרומה
כידו, אמר לו עכו"ם הן לא אחת מהן ואשטמאה
ואם לאו הרי אני כשטמא את כולה. רבי אליעזר
אומר ישטמא את כולה ואל יתן לו אחת מהן וישטמא.
רבי יהושע אומר יניח לפניו אחת מהן על הסלע:
יב וכן נשים שאמרו להם עכו"ם הנו לנו אחת
מכם ונטמאה, ואם לאו הרי ימנו מטמאים את
כולכם, ישמאו את כולן ואל יסמרו להם נפש
אחת מישראל:

כידו שלא יטמאה כידים,
והלכה כרבי יהושע:
יב הנו לנו אחת מכם.
שלושים לזה עליה כלאום:
ישמאו את כולן. דלמן
דומים נפש מפני נפש, ובהלכה
מודה ר"ל ורבי יהושע:

ואנט אויף איהר קען זאל איהר גיט מטמא זיין, קען און נאר פאר ואנט קען זאל איהר גיט עסין
יכל מטמאה צידי און ווער'קע הרומה איז קען פאר
ואנט קען זאל זיא גיט מטמא זיין היי עובר פסקים
למקום וגידי כדרות של תרומה ווען איינער איז גינאנגען
פון איין ארט אויף דעם אנדערין ארט און האט
גיהאט גרויט פון תרומה אפר לו עובר פוכבים מן לי
אחת ותספיקה און אעובר פוכבים; ואנט צו איהם גיב
מיר איין גרויט און איה וועל איהר מטמא זיין
ואם לאו רבי אני מטמא את טלה און אויב דוא וועסט
מיר גיט געבין איינעם וועל איה מטמא זיין אלע
גרויט, ואנט רבי אליעזר יפסא את טלה ואל יתן אחת
מיהן ויפסיקה פ'עקרי ואל דער עכו"ם אליין אלע
מטמא זיין און ער זאל איהם גיט געבין איינעם
צו מטמא זיין, און רבי יהושע ואנט גיב לפני אחת

מקו על הסלע ער ליינט פאר דעם עכו"ם איין גרויט
אויף אשטיין ואדער אויף איין אנדער ואדן און
דער עכו"ם זאל קאן מיט דעם גרויט וואס ער
וויל, און ער זאל איהם גיט לאזין מטמא זיין
אלע גרויט: יב וכן נשים שאמרו להם עובר פוכבים מנו
למי אחת מכם ותספיקה און אזוי איז דער דין אז עובר
פוכבים האבין גינאנט צו ווייבער גיט און איינע
פון אייך מיר וועל'ן איהר קאנגס זיין ואם לאו רבי
אני מטמאים את גינאנט און אויב איהר וועט און גיט
געבין איינע וועל'ן מיר קאנגס זיין אלע יפסא אים
בידו ואל יסמרו להם נפש אחת מישראל זאל'ן וייתא קאנגס
זיין אלע און קען זאל'ן גיט געבין אפענטשן
פון ישראלים צו קאנגס זיין, בייתא דעם דין איז
רבי יהושע סדרה צו רבי אליעזר:

גמרא כרובות דף סב ע"ב

רשי

עד כאן. כלומר כל זה העזת פניך כפי רצח שמתחלת
ככל אלו: רשח ושחק. עס אשתו שיהא בטלה על
רזו טמאים: ועשה צרכיו. וטמא מעמו: כרלא
למרתו שאין נפניו מורה ומערב אלא צפון ודרום,
ולמרתו שאין מקנהין בימין אלא בשמאל. אמר
לו תורה היא וללמוד אני צריך. רב כהנא על
צרכיו. א"ל דמי פומיה דאבא

סלכס ס' כלס כלי המינין רחמד ודמכות וכדילי אלף למד
תניא בן עזאי אומר פעם אחת נכנסתי אחר דר"ע
לביית הכסא ולמרתו ממנו שלשה דברים.
ולמרתו שאין נפניו מורה ומערב אלא בשמאל.
ליה רבי יהודה עד כאן העזת פניך ברכך, אמר
גנא הוית פורייה רב שמעיה רשח ושחק ועשה
כרלא שריף תבשילא

קען זאל זיך גיט אפוינשען מיט די רעכטע האנט
אלא בשמאל נאר מיט די לינקע האנט אפר לו רבי
יהודה רבי יהודה האט גינאנט צו קען זאל ער כאן
העזת פניך ברכך אזוי אעקעה האקטו געהאט צו
נעוהן וואס זיין רבי שוהט אין בית הכסא אפר לו
האט קען זאל גינאנט צו רבי יהודה תורה היא ולמדי
אני צדיק דאס איז אויך תורה און איה בדרך דאס
לעצדען, רב פהנא על גנא הוית פורייה רב רב פהנא
איז אבאהל אריין גענאנגען און האט זיך גלייגט
שקאפין אונטער די געט פון רב שמעיה רשח ושחק
ונשח אדניי האט ער גיהערט נוי רב האט געשכח
עקט מיט זיין ווייב און האט געלאכט מיט
איהר גאקדעם האט, ער זיא בועל גינען אפר
ליה דמי פומיה דאבא כרלא שריף תבשילא האט רב
פהנא גינאנט צו רב, עס געהט אויס וייתא איינער
איז אזוי הונגעריג וואס זיין מויל האט גיין קאהל

הניא בן עזאי אפר מיר האבין גילערינט קן עזאי
ואנט פעם אחת נכנסתי אחר רבי עקיבא לבית הכסא
איה בין אבאהל אריין גענאנגען צו רבי עקיבא
נועוהן איז גינען אין בית הכסא ולמרתו פניו
שלשה דברים און איה האב גילערינט פון אים דריי
אבין לפי שפתי שפון נפניו מורה ומערב אלא צפון ודרום
איה האב גילערינט דער גענאנט זאל'ן גיט
ארויס אויף אליעזרין פלאץ זאל ער ויצען צוויי
שען צפון און דרום, מיט דעם פנים צו צפון און
אינטען צו דרום אדער פאקעקט מיט דעם
פנים צו דרום און אינטען צו צפון נאר גיט
צווישען סדרה און מערב ולפתי שאין נפניו מעמד
אלא מיט און איה האב גילערינט קען זאל זיך
גיט אויפגעקין ווען קען שטייט, נאר פריער
ויצט קען נאקדעם דעקט קען אויף די גליידיער
ולפתי שאין נפניו גיטין און איה האב גילערינט

הכשילא. א"ל כהנא הכא את פוק דלאו אורח ארעא. א"ל תורה היא ולמוד אני צריך. מפני מה אין מקנחין בימין אלא בשמאל, אמר רבא מפני שהתורה ניתנה בימין, שנאמר מימינו אש דת למו. רבה בר בר חנה אמר מפני שהיא קרובה לפה. ור"ש בן לקיש אמר מפני שקושר בה תפילין. ר"נ בר יצחק אמר מפני שמראה בה טעמי תורה. ר"א אומר מפני שאוכל בה. רבי יהושע אומר מפני שכותב בה. ר"ע אומר מפני שמראה בה טעמי תורה. א"ר הנחום בר חניליא כל הצנעו בבית הכסא נצול משלשה דברים. מן הנחשים, ומן העקרבים, ומן המויקים. וי"א אף חלומותיו מיושבים עליו:

ק"יין יסין פארקובט, געס זעהט אויס ביין פער געניגען גלייך ווי דוא וואקסט קיין מאהל בייא איין אשה גיווען אפר ליה פהא הא אף האט רב גיאנט צו רב פהא, פהא דוא ביקט דא פיק גיי ארויס פון באקען דלא אורח ארעא דאס איז קיין גרף ארץ, דאס איז גיט שיינ אפר ליה תורה היא ולמוד איין צדיק האט רב פהא גיואנט צו רב דאס איז אויך תורה אונ איה בארף דאס לערנען, פקענט די נקרא ספני סה אין פקנחין גיטין אלא בשמאל פאר וואס זאל קען גיט אפגוישען מיט די רעכטע האנט נאר מיט די לינקע האנט אפר דא ספני שפירקה ניהתה גיטין האט רבא גיואנט ווייל דיא תורה איז גיגעקען מיט די רעכטע האנט שנאמר מיטנו אש דת למו ווי עס שטייט אין פסוק הקב"ה האט גיגעקען אפגוישען תורה פון זיין רעכטע האנט צו דיא ירדן רבך פר בה הנה אפר ספני שקרובה לפה רבה בר בר חנה זאנט אפרי קען איז געוואהנט צו געקען די רעכטע האנט צום מויל אונ סאקער וועט די האנט גיט ביין זיין פון רעס אפגוישען ודי שטיין בן לקיש אפר ספני שקישר בה תפילין רבי שמעון בן לקיש זאנט ווייל מיט דיא רעכטע האנט גינדט קען דיא תפילין דריקער פאר קען גיט אפגוישען מיט די רעכטע האנט בן יצחק אפר רב גינדט פון יצחק זאנט דריקער פאר קען גיט אפגוישען מיט די רעכטע האנט ספני שפירקה בה ספני תורה ווייל מיט דיא

שריף תבשילא. כלדס רעב כמו שלח עשמת מסתך מעולם עתה נובג קלות ראש זה לתאודק: שהיא קרובה לפה. רנילין להזימה לפה: שקושר בה תפילין. צנעו עמאל: מעמי תורה. גנינות טעמי מקרא של תורה: מן הנחשים ומן העקרבים וכו'. דמתוך לניעותו מתנהג בלהט ובסתירה ואין הנחשים מרגישים להתקנאות בו ואף המויקים סתין עליו: חלומותיו מיושבים עליו. שאין המויקים מהלילין אותו:

רעכטע האנט ווייזט ער די גנינות פון די תורה ווי אזוי קען זאל זינגען אדנקא אדנקא אפגור אונ גאר אפגעלעכע גנינות, זאנט די נקרא פהא הנחשים קריגען אין דער זאך רבי אליעזר אומר ספני שאוכל בה רבי אליעזר זאנט דריקער זאל קען גיט אפ גויישן מיט די רעכטע האנט ווייל ער עסט מיט איהר רבי יהושע אפר ספני שפירקה בה רבי יהושע זאנט דריקער זאל ער גיט אפגוישן גיט די רעכטע האנט ווייל ער שרייבט מיט די רעכטע האנט רבי יצחק אפר ספני שפירקה בה ספני תורה רבי יצחק זאנט דריקער זאל קען גיט אפגוישען מיט די רעכטע האנט ווייל ער ווייזט מיט איהר דיא גנינות פון די תורה אפר רבי הנחום בר חניליא בן הצנעו בבית הכסא נצול משלשה דברים רבי הנחום בר חניליא זאנט דער קעניש וואס זיצט אין בית הכסא מיט פרומקייט אונ מיט שטיקקייט ווערט ער געקעטעט פון רביי זאנט אונ פון ענדעסין אונ פון יפו המויקים פון שלאנגען און פון חלומותיו מיושבים עליו אנדערע שרים ויש אפרים אף חלומותיו מיושבים עליו אנדערע זאגן זיינע חלומות וועלן זיין גערוהיג, וואו רב דער קעניש וואס שרעקט ביי טאג שרעקט ער ביי נאכט אויך מיט שרעקליכע חלומות, אונ ווייל ער וועט ביי טאג גיט שרעקן, וועלן זיינע חלומות זיין רוהיגע ביי נאכט, ער וועט שלאפן רוהיג:

וזהר פנחס דף רלא ע"ב ת"ת דחלולות יוד הא ואו האא

רבי חלפור פתח (איוכ ח) ויהי היום ויבאו בני החללים להתיב ע"י ויבא גם השטן בחוכם. ויהי היום דא רבא השנה דקב"ה קאים עלמא. כנוונא דא ויהי היום ויבא שמה. ההוא ויחמל יו"ד עמא השנה הוה. ויבאו בני החללים, אלון רבדין ממנן בעלמא לחשנא צוודין דכני נשא. להתיב על יי. דמא דאת אמר (מ"א כב) וכל זכא השמים עומדים עליו מימיו ומשמאלו. אכל להתיב על יי. כהאי קרא אשכחנא ריחומא קב"ה עליהו דישראל בנין דהיי למיקא עולין דלמין ממנן לחשנא על צוודין דכני נשא. ותי"ה מכל עמין דלמלא כלבא וכוונת דהאי דינא למיקא עולין דלמין ממנן בעלמא צוודין דכני לקב"ה. וכד לא אשכחנא צוודין דישראל לא קיימין לחשנא צוודיהוון בר דישראל בחויהוון בנין דאלון בנין לקב"ה. וכד לא אשכחנא צוודין דישראל דקרא ימות. ככוב"ל לוינו ממנן עלינו. כד בעלן לקיימא על לוינו צוודין דישראל על יי. ודאי קיימין. דהא כד ישראל צוודין עובדין דלא כשרין. ככוב"ל מתימין חילא דקב"ה. וכד עבדין עובדין דכשרן יבנין תופקא ויחילא כלבא. וע"ד כתיב (תהלים סח) תנו עז לאלהים כמה צוודין דכשרן. וע"ד כהווא יומא כלבא רבדין ממנן אשכנכו על יי. על יי ודאי. דהא כיון דעל ישראל אשכנכו עליה אשכנכו. ויבא גם השטן בחוכם נס לחשנא עליהו דכלבא אחיון לכהו קטיגורין עליהו דישראל ודא אחוסף עליהו בנין דהיהו דלטורא רבכא מכלהו קטיגורא מכלהו כיון דקמא קב"ה דכלבא אחיון לקטרנא. מיד ויאמר יי. אל השטן מחן תבא. וכי לא הוה ידע קב"ה זמן סוה חתי. אלא

לחיותה עובד לרעותיה. ויאמר יי' אל השטן וגו' ויען השטן את יי' ויאמר משוט בחרן. מכלל אוליפנט דישוכל
לדעתה אתמחר למסרין להמרין. בר ארעא דישרלח בלחודא. כיון דלמר משוט בחרן אשגח קב"ה דבעי למהוי
לעלמא עתהוה דירחל. מדר ויאמר יי' אל השטן השמת לבך על עבדי לויב כי לין כמוהו בחרן. תמא שמתא למיכב
ליה חולקא במה דיהתסק ויהפרש מנייהו דישרלח. והא אוקמוה :

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמ"ה הלכות ברכות פרק ה.
(א) אין מומזין אלא על מי שאכל כזית פת
ולמעלה. שבעה שאכלו פת ושלשה אכלו עמון
ירק או ציר וכיוצא בהן, מצטרפין לזמן כשם. והוא
שיהיה הכורך מוכוזה הפת. אבל ששה שאכלו פת
וארבעה ירק אין מצטרפין עד שיהיו אוכלי הפת רוב
הניכר. כמה כרדים אמורים בעשרה, אבל בלשה
צריך שיאכל כל אחד ואחד מהן כזית פת ואחר כך
מומזין : (ב) שנים שאכלו וגמרו מלאכול ובה שלישי
ואכל, אם יכולין לאכול עמו כל שהוא ואפילו במשאר

כשצרי תשובה ל' ינה דף ט"א.
הקובע מלמו תמיד לשימם בשלם וזכרים ככלים כדכר יושני
קרנים, טמים רבות כי בדבר כהם סוס. סלמד כי כל
סמרכה זכרים צבאי סמא. והטני כי סוף ככל מדברי סוס.
ויב דברכ ז' דברי פות. כי סוף לא יבד ונא סל לבו כי
בעתים סוס אשך סוף ממתיק יוכל להכני הנטימות ולקנות
מיי עולה לכ יקבע סמרכים האומנים סוס לתורה אשך סוף
ופה כסמ ממוס: א וטכיו ארז סוף כ"א כוס לבו סוף סמוז:
ואת סכר הלכה סכר ועובד אשך אכר טובס סרנס יסא סוף סוף
סוף כי אשמה סכטול סוף סחוכה כפה סחוכה לסמוק סוף סוף
סוף סוף סמוז ספלל סלכר סמרו כי דבר כי סוף כל סלסל

(א) אין מומזין אלא על מי שאכל כזית פת ולמעלה מען
בעקינמ גימ צום מווכין נאר דעם מענקמש
וואם האם גינעסין גרוימ גימ ווייניגער ווי אאייגל
גרוימ גרוימ נראם הייקס גינותו אויב ער האט גי
געסין גרוימ קער ווי אפניוה אין געוויס גום בקשה
שאכל פת ושלשה אכלו עמון ירק או ציר וכו' וכו' וכו' וכו'
לזמן כשם אויב ויען מענקמשין האבין גינעסין גרוימ
אוג נאר דריי מענקמשין גענען גינעסין געבין וייא
וואם ווי האבין גינעסין גארטמאפלעם ארער אשיר
פעקע גינעקען ארער אנרערע עסינאווארג אנעלכע
גענען ווי צו ואפען צעהן מענקמשין צו מוקון וייא
ואלין זאגין גברא לאלהינו היא שיהיה סכרה סאכיל
הפת נאר דער בענקמשער ואל ויין אייגער פון דיא
ויען מענקמשין וואם האבין גינעסין גרוימ אכל
ששח שאכל פת ונרעך גימ ארער אז נאר געקס מענע
קשין האבין גינעסין גרוימ אונ פיר מענקמשין
האבין גינעסין אנרערע עסינאווארג אין ספסרין רע
קיגם מען גימ צעהן מענקמשין צו מוקון צו זאגין
אלהינו עד שיהיו איכלי הפת רוב בנייר סידרין עם זאל
ויין צוא דערקענען אז דיא מענקמשין וואם האבין
גינעסין גרוימ גענען קער וויא די מענקמשין וואם
האבין גיין גרוימ גינעסין בפה גרוימ אסויס ווען
גענער ווי רייד גינאנט גינארין אז אפילו גימ אלע
האבין גינעסין גרוימ פון רעקסוועגין גענקמש
מען מיט מוקון בעשרה אויב צעהן מענקמשין צוא
ואפען מענקמשין מיט מוקון אכל בשלישה ארער ווען
נאר דרייא מענקמשין ווילען מענקמשין מיט מוקון
צירד שאכל כל אחד ואחר מהן כזית פת ואחר כך מומזין
מוז גענער מענקמש פון דיא דריי מענקמשין גסין
גרוימ אפניוה גרוימ ווי אאייגל גינעסין גארטמאפלעם
ויי מענקמשין מיט מוקון : (ב) שנים שאכלו וגמרו מלאכול
אויב צוויי מענקמשין האבין גינעסין אונ האבין שוין
גינענדיגם דאם עסין ובה שלישי ואל נאקדעם אז
געקוקען ארריקער מענקמש אונ האט וך גינעצם

הקובע עצמו תמיד לשימם בשלם וזכרים ככלים כדכר יושני
קרנים, טמים רבות כי בדבר כהם סוס. סלמד כי כל
סמרכה זכרים צבאי סמא. והטני כי סוף ככל מדברי סוס.
ויב דברכ ז' דברי פות. כי סוף לא יבד ונא סל לבו כי
בעתים סוס אשך סוף ממתיק יוכל להכני הנטימות ולקנות
מיי עולה לכ יקבע סמרכים האומנים סוס לתורה אשך סוף
ופה כסמ ממוס: א וטכיו ארז סוף כ"א כוס לבו סוף סמוז:
ואת סכר הלכה סכר ועובד אשך אכר טובס סרנס יסא סוף סוף
סוף כי אשמה סכטול סוף סחוכה כפה סחוכה לסמוק סוף סוף
סוף סוף סמוז ספלל סלכר סמרו כי דבר כי סוף כל סלסל
הקובע עצמו תמיד לשימם בשלם וזכרים ככלים כדכר יושני
קרנים, טמים רבות כי בדבר כהם סוס. סלמד כי כל
סמרכה זכרים צבאי סמא. והטני כי סוף ככל מדברי סוס.
ויב דברכ ז' דברי פות. כי סוף לא יבד ונא סל לבו כי
בעתים סוס אשך סוף ממתיק יוכל להכני הנטימות ולקנות
מיי עולה לכ יקבע סמרכים האומנים סוס לתורה אשך סוף
ופה כסמ ממוס: א וטכיו ארז סוף כ"א כוס לבו סוף סמוז:
ואת סכר הלכה סכר ועובד אשך אכר טובס סרנס יסא סוף סוף
סוף כי אשמה סכטול סוף סחוכה כפה סחוכה לסמוק סוף סוף
סוף סוף סמוז ספלל סלכר סמרו כי דבר כי סוף כל סלסל
הקובע עצמו תמיד לשימם בשלם וזכרים ככלים כדכר יושני
קרנים, טמים רבות כי בדבר כהם סוס. סלמד כי כל
סמרכה זכרים צבאי סמא. והטני כי סוף ככל מדברי סוס.
ויב דברכ ז' דברי פות. כי סוף לא יבד ונא סל לבו כי
בעתים סוס אשך סוף ממתיק יוכל להכני הנטימות ולקנות
מיי עולה לכ יקבע סמרכים האומנים סוס לתורה אשך סוף
ופה כסמ ממוס: א וטכיו ארז סוף כ"א כוס לבו סוף סמוז:
ואת סכר הלכה סכר ועובד אשך אכר טובס סרנס יסא סוף סוף
סוף כי אשמה סכטול סוף סחוכה כפה סחוכה לסמוק סוף סוף
סוף סוף סמוז ספלל סלכר סמרו כי דבר כי סוף כל סלסל
הקובע עצמו תמיד לשימם בשלם וזכרים ככלים כדכר יושני
קרנים, טמים רבות כי בדבר כהם סוס. סלמד כי כל
סמרכה זכרים צבאי סמא. והטני כי סוף ככל מדברי סוס.
ויב דברכ ז' דברי פות. כי סוף לא יבד ונא סל לבו כי
בעתים סוס אשך סוף ממתיק יוכל להכני הנטימות ולקנות
מיי עולה לכ יקבע סמרכים האומנים סוס לתורה אשך סוף
ופה כסמ ממוס: א וטכיו ארז סוף כ"א כוס לבו סוף סמוז:
ואת סכר הלכה סכר ועובד אשך אכר טובס סרנס יסא סוף סוף
סוף כי אשמה סכטול סוף סחוכה כפה סחוכה לסמוק סוף סוף
סוף סוף סמוז ספלל סלכר סמרו כי דבר כי סוף כל סלסל
הקובע עצמו תמיד לשימם בשלם וזכרים ככלים כדכר יושני
קרנים, טמים רבות כי בדבר כהם סוס. סלמד כי כל
סמרכה זכרים צבאי סמא. והטני כי סוף ככל מדברי סוס.
ויב דברכ ז' דברי פות. כי סוף לא יבד ונא סל לבו כי
בעתים סוס אשך סוף ממתיק יוכל להכני הנטימות ולקנות
מיי עולה לכ יקבע סמרכים האומנים סוס לתורה אשך סוף
ופה כסמ ממוס: א וטכיו ארז סוף כ"א כוס לבו סוף סמוז:
ואת סכר הלכה סכר ועובד אשך אכר טובס סרנס יסא סוף סוף
סוף כי אשמה סכטול סוף סחוכה כפה סחוכה לסמוק סוף סוף
סוף סוף סמוז ספלל סלכר סמרו כי דבר כי סוף כל סלסל

לו למסוק בחורס ואלו מוסק כהנה סקדמו לך ופלו סוכך
 לנאום סכר סכסו סנה סמיסה לכהן זה סוס מישכ ליום ומלוי
 ס סכסוכ וכוטוכ ליום לא ישיב ולסמר סמריו כי סס סכסוכ
 ס ססלו לפדה כי מושכ ליום עכדי לירי כסיל מוסס ולסכ לא סס
 לכו למסוק סכסוכ סכסוכו סכסוכו סכסוכו לנססו ולא ילכד
 ויסכוד ככן למסוכ עכ קלו ולסכין לסמיוו ולססו לרכיו
 ולקוסו מעלוס סכסס ולססרכ סל סס"ס :

ואוכלין מצטרף עמהן, וחכם גדול שכמסוכין הוא
 שסכרך לכולן אף על פי שלא בא אלא באחרונה ;
 (ג) שלשה שאכלו כחדר אינן רשאין להלך, וכן
 ארבעה וכן חמשה ושהיה יש להם להלך עד עשרה
 כעשרה ולמעלה אינם רשאים להלך עד עשרים, שכל
 זמן שיהלכו ויהיה ברבת הימון לכל חלק וחלק בימון
 הכל יש להם להלך ;

נעקעו זיי אונ האיה נגעסין אם יוכלין לאכול עמו
 כל שהיה אויב די צנויי מעקשין נגעען נאך עסין
 מיט דעם דריישען ; אפילו נאך עפעס ואפילו משאר
 אוכלין אפילו פון אנדערע עסניגוארגן, גיט ברויט, ו
 זאלן זיי עפעס עסין מצטרף יפהו אונ דער דריישער
 באהעקסט זיך צו זיי אונ בעקשין מוזקן וחסך גדול
 שנסכסוכין הוא שסכרד לכוין אונ וועלכער מעקשט עס
 איז צוויישען זייא דער גרעקסער לקרן דער זאל
 בעקמטשין פאר זיי אלע אף על פי שלא בא אלא באחרונה
 אפילו ער איז געקויפען דער לעקטער צום עסין ;
 (ו) שלשה שאכלו באחד אינן רשאין להלך אויב דרייא
 מעקמטשין האבין געגעסן צו זאמען סארין זייא זיך
 גיט אפטיילן זיינער פון אנדערין נאך זייא מוזין
 בעקמטשין מיט איינער וכו ארבעת וכו חמשה אונ אזוי
 איז דער דין ביי פיר בעקמטשין אונ ביי פינף מענ-
 קשין, אויב פיר מעקמטשין אנדער פינף בעקמטשין
 האבין געגעסן צו זאמען סארין זייא זיך גיט אפ-
 טיילן זיינער פון דעם אנדערין נאך זייא אלע צו
 זאמען מוזין בעקמטשין מיט מוזקן וששה ליום להלך
 אקער אז עקסט בעקמטשין האבין געגעסן צו זאמען
 סעגן זיי זיך צו טיילן, דריי בעקמטשין בעקמטשין
 בעיוונדער אונ די אנדערע דריי בעקמטשין בעקמטשין
 בעיוונדער ער משנה ביי צעהן בעקמטשין, קעגען זיי
 זיך כטיילן, נאך גערער טייל זאל זיין גיט ווייניג
 גער וויא דריי בעקמטשין צווא בעקמטשין מיט מוזקן
 מצטרף ולמעלה אינם רשאים להלך אקער אז צעהן מענ-
 קשין אקער קעהר וויא צעהן בעקמטשין האבין
 געגעסן צו זאמען סארין זיי גיט צו טיילט ווערין,
 ווייל זיי דארפן בעקמטשין מיט דעם ווארט אלהינו
 עד עשרים ביו צוואנציג בעקמטשין, אקער אז צוואנצ-
 יג בעקמטשין האבין געגעסן צו זאמען מעגן זייא
 זיך צו טיילן עס זאל זיין צעהן אונ צעהן שכל פון
 ששתיקי ותחתיה גרבת מיטיון לכל חלק וחלק מיטיון הכל יש
 להם להלך וזען זיי וועלן זיך טיילן וועט זיין צוא
 געדר טייל דיא ועלביע ברכה פון מוזקן וואס
 עס טאלט גיווען אז זיי וואלמין זיך גיט געטיילט
 נאך זיי וואלמין געבעקשט אלע

צו זאמען סעגן זייא זיך טיילן ;

קעקנט דעם מעקמטש ביו זיא פארלירט איהם פון
 דער וועלט פאשר אפיו ווי די חקמים האבין גיאגסט
 עס שמטיין אין פסוק כי דבר ה' ביה ער האט פאר-
 שעקט דיא בייך פון נאם, דאס מיניגט מען כל
 שפאשר לו למסוק בתורה וזינו עמם דער מעקמטש וואס
 האט צייט צו לערנען התורה אונ ער לערניגט וואס
 פארשעקט ער דיא התורה וואס זיא אזי דיא בייך
 פון נאם פאשר הקבט לך וויא מיר האבין שזין
 פריער גיאגסט וואפיו אכרונס לברכה די חקמים האבין
 גיאגסט חזילה לקסין אפער אפיו שפח אפיו לחסוך דער
 מעקמטש וואס גייט צו דעם ארט וואס דארמטען
 האבין זיך פארואמילט מעקמטשין צו גילעקטערס
 אונ צום שפילקען זה הוא מושב לצים דער ארט הייבט
 אזויצוגן פון לצים, וואס לאכין פון התורה אונ
 מצות וקלו אפיר כתוב ובמשוב לצים לא ישב אויף
 איהם זאמן דער פסוק אויף דעם נאם וואס לאצים
 זיצען זאמן ער גיט געזעסן ונאמר אחרי בעקמטש
 זאמן דער פסוק כי אם בתורת ה' הפצו זיין בעקמטש
 איז נאך צו לערנען די התורה פון הקב"ה לפרה כי
 מושב לצים פכיא לירי כסול התורה לערנען מיר פון דעם
 פסוק אז דאס זיצוגן פון די לצים בריינגען דעם
 מעקמטש ער זאל גיט לערנען התורה ואשר לא שח לנו
 למסוק בתורה בשעתינו בהפלות אונ דער מעקמטש וואס
 האט גיט גיטארין זיין הארץ צו לערנען התורה אין
 זיינע ליידיגע צייטן, ווען ער איז ליידיג פון
 ארבעט אונ פון שפעקטין ותשטח לנפשו ולא יאבד
 זאל ער זיין נשקין שפארקען זיא זאל גיט פאר-
 לארין ווערין ויהגיד בהו לחשוב על קצו ולהבין אחריו
 ער זאל זיך פאפונדערין פון מעקמטשין צו זיין אליין
 אונ זאל בארעקענען זיין סוף אונ זאל פארשטיין
 וואס זיין לעקטער קאג וועט זיין וילחש דהיי וילכות
 פפלות חפשי ולתקרב אל ה' ויקבר אונ ער זאל זוכען
 זיינע ווענין, זיין פירונג, אונ ער זאל קויפען
 מעלות נופע מעששים פאר די נשקה אונ ער זאל
 זיך לערנעקטערין צו הקב"ה ;

צו זאמען סעגן זייא זיך טיילן ;

לחשיך מת"ת ד"א יהוה נש"י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ד דמלי יוד אל שם ב"ן שבעשית בניקוד חולם :

כי אתם ידעתם את אשר ישבנו
בארץ מצרים ואת אשר עברנו
בקרבת הגוים אשר עברתם :
והראו את שקוציהם ואת
גלליהם עין ואבן פסל וזהב אשר
עמקם : פן ייש בכם איש או
אשה או משפחה או שבת אשר

טו ארי אתון ידעתון ית
די יתיבנא בארעא
דמצרים וית דעברנא
בגו עממיא דעברתון :
טז וחיתון ית שקוציהון
ות פעותהון אגא
ואבנא פספא וזהבא
דעמרון : י דלקא אית
בבון גבר או אתתא או
ודעית או שקמא די
ת"א אשת טכנו. עקרים ט"ד
ט"ז : וקרלו ספ. ט"ז יב :

שפתי חכמים

רש"י

ל דק"ל מלי נחיתם טעם סוף אהם שלפניו אלה אשר ליבנו
ספ פמוי סיום ל"פ שרואם כו' פד לסיך לוי לכוין להשייפס
לכופר נחיתם טעם אהלפני פמי אלהכרך פמי להשייפס
הוא נפס סיה סקב"ס פושד יושפל שיטברו ט"פ זכיר
להשייפס על זה הלא לכו ס' חושדן שפער לספ לוי שרואם
כו' ויסו שני פוקים סללו ל' אהם ידפסס וגו' והוא ספ
שקוציהם וגו' וכן דקוקים טעם פן יש בכם סכא מרירס
ויחכר וי"ו פון עות פן וי"ו ל"פ והוא וגו' פמר פן יש בכם
ט כ"ל אפ"י טיה הקול כלשונו וככפ בען ונלכך סלוא וככפ
וככפ לא ככפ סלוא : ג יש פקיסם וספ כחית לגי' כהיפס
ואחמין פן תשכח את סריריוס ופן פשע טיך וגו' וכן פקד
פן יפסס לככס ולא ס'י טס שטול ל' שפס ולפי טס שפ"ס
משום חבור הקול נקב אוחו כ"ל ל"ק ולא עידי וספי' כל"ס
לא לא תשסס סבל ככ"ט מ"כ ליכא לפרס שטול לא תפסס
כלומר של יפסס אה דכס כחית פן יש ככס דעיידי כסו לכן
דעת וקנים מבלי התוספות

(טו) כי אתם ידעתם וגו' וראו את שקוציהם .
לפי שראיתם לו השומות ע"ל ושמה השיא לב אחד מכם
אוחו ללכת אהריהם : (טז) וראו את שקוציהם .
ע"ש הטעם מלוסוס חקלים : גלוליהם . פמוסרמחיס
ומלוסין כגל"ל עץ ואבן . אוחס על עיסם וסל אכניס
רואתם כגלוי מ לפי שאין העו"ל יראים שמה יבנכו אבל
של כפף וסל זהב עומס כחדרי משייפס הס לפי טס
יראים שמה יבנכו : (יז) פן יש בכם וגו' . לסיך לוי
לדך להשייפס : פן יש בכם . שמה זן יב : ככס . אשר
סר"ל דס"ל פן יש בכם סוס עדכיי כש"י ולג כל לפרס אלה
עמי"ל דספ דרס"י כלן ס'י של פן ולג לטיל י"ל דמלי הוא ל'
אלה לא תשסס סבל ככ"ט מ"כ ליכא לפרס שטול לא תפסס

ספוט סרוס כולמפ טיילס לכוסיף סהסרס סטול רוס וככפ
טכס טפין ככס י"ל סרפ כנון לדישא כלאיס פס סלפסס עס
סססרסס ככס סכפ ופסל סהסס כנון גול ועריוס . סכל עכסו
ספוטולו סלכס ככריוס וחקרולו סלולו וסכסווס דרפ כ' סופכ
על ככריוס לא יכסס ס' סלוח לו כ' לו יפסן אף ס' הקלסו
ססספססס ולג לנפסוד ולג ספסודו ופחוץ כף אל תדעול ליד
עפססווס כרפוט סללו וספסודו ככריוס סלס לא ספסודו ככריוס
וככס כו כל סלסל ופסס ס' אה טע' של עוכר פתסס ספסס
לא טין לו ולג ככר כעמו . והכדילו ס' לרפס סול פושכ לסכדל
מיסרסל ללכס ככריוס לכו יכדל לרע לו :

(טז) כי אהם ידעתם את אשר ישבנו וראו את שקוציהם .
ספיו טס פיווליו עריוס . עכלן שלג נגורס נורס על
ספוט פון פסריוס :
(יז) פן יש בכם . זלח ס'ל נחיתם טעם אהר לקבלת ככריו
אשר לככו פווס סיוס וספי' ופססולו לרפס לעוכב אה
ססס לזס י' לרפס . וטוד פן יש ככס שטס סוכס ולפנס
והפסס וסרפכ ופססכס רפס עד שייפסלס לנפסס כדפסרס
ולול וסס ככסעו וגו' כלומג לאהר עכלן ככסעו דכרי סלסס
סכלול יסרל וסככרך יחכוב כלול סלסס לכו ללומג על י'
וללמג סוס סרי לא קלמי סלסס וס"כ ככריוס לכי אהך לע"ן

פירוש לתורת אלהים

אויף דער גאם, און סאקער נועם איינעם פון
אייך זיין בארץ און ביינען ער זאל אויף דינען
צו זיין דרום כוח איך אייך באשווערין : (י"י) פן
יש בכם סאקער איז פאר סאגדן צווישען אייך
איש איין מאן אדער אשה איין וואס איז אדער
אמשפחה אדער איין שבתם אשר וואס זיין בארץ
נועם אף קערען פון אונזער אהם ללכת צוא זיין
לעבור צו דינען ריא אף געמען פון די פאלקער
פן סאקער איז פאר סאגדן צווישען אייך שרש
איין ווארציל וואס בליעט אונזלעקע קריישעכער

(טו) כי אהם ידעתם את אשר ישבנו וראו את שקוציהם
אז מיר זענען זינעסין אין לאנד מצרים ואת אונ
וואס מיר זענען געגאנגען צווישען די פאלקער
אשר וואס איהר זענט געגאנגען : (טז) וראו את
איהר האטם זינעקן את גלליהם זייערע אום ויזר
דקייט דאס הייקט זייער עבודת פוכבים ומזלות
עז וואס וואס זיין זענען פון האלץ און פון שמיין
כסף זהב און ריא וואס זענען גימאקט פון
זילקער און פון גאלד אשר עמקם וואס זיין
באלטין זיין בייא זיך אין זייערע שטובין גיט

למשק כנ"ח ד"א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה דנשא ארני נשמת דרוח יהוה חיה יחידה דנשא יהוה חיה יחידה דרוח אל שם ב"ן שבעשית:

* ארי כמא דמתקב עולם עם בתקמא בן יתחבון קנויה קניידי ובמא דתרי בתמא עם פלמא ונתרי עקב תלמיה: ב הא על עוקבי אדסהה בקמא דירושלם אסגנין ויטירין קדמי כל יקמא וקל ליניא תדריא לא סקנין יתאמר דגרו טקומנה קדם וי לא סקין לבון: ונלא יפקוס דכרנניהון סן קדמיה ער די תקן ועד דשני ות ירושלם הושבתמא בארעא: ד קנים וי בימיניה וקדבע תקפיה אם אפון נת עבורך עוד מיכל לבעלי דבבין ואם ישוהו בני עממיא סקיה דלאיה ביה:

מצודת דוד רש"י (א) כי יבעל וגו' ארי כמא דמתקב עולם עם בתולתא קן ויתחבון כנוד כניידי: (ב) שומרים. מלאכים: לא יחשו. לא יתקון המזכירים את ה'. על חורבנה לבנותה: אל דמי. אל תהיה לכם דומיה:

כל היום וכל הלילה כי מנהג שומרי החומות לישן ביום ולא קן שוקים בשום זמן. וכפל דכר נא"ש: המזכירים את ה'. כל המוקם ביום כניידי לא יבא יבא סקיה לנס אלא תחבולו ומזכירו את ה': (ג) ולא תמנו דעו לנו. לא תחמו את ה' בטקן עולבנותה אלא סקתו בו עד יבונן את ירושלים על כנס ובסיס וישם אוחס לפאר וסהלס בקרב סלפין: (ד) שבע ש'. סביב אומר לנס כחמס סן נשבע ה' בימינו ונבוע עזו. וסוף כל כח"ש: אס אמן. ענין שבעטס הוא וגזס ולא אמר וסרי סוף כלס סאומר כן וכן יסיס אס אטפס סדכי סוס. וכן (ה'סלים סט) אמת נשבעתי בקדשי אס לדוד סכוכ: אסר ינפתי בו. כעבודתו ולאססו אל סכיס:

כתובים תהלים כה

למשק מיסוד ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין יוד רוח יאהרונגיה נשמה דיסור א אר ארני ארני נפש ארני רוח אלה דלת בן יוד נשמה דמלכות יו דה וי היה יחידה דיסור דקה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשית:

* באסר אדקהה גהוון צדיקיא בגההסנינון דרבניא בקל ארעא: ב בעדינא הויה סיקרון דכר שקה בקל בר ודר קטול היבנא עמיא דמתגירין ויהודון שקה לעלם ולעלמי. עלמין: ג לשבתמא על גיריהון דבני קרח ברומ גבוהא גזמן דתאפסי אבוהון מנהון ויהינן אשפתבו ואמרו שירתא: ד אלקה לבנא רחצנא ועושנא סבעמא בעקמא גשפתח לתרא:

מצודת דוד

(א) על עלמות. שם כלי שיר: (ב) עורה בצרות. על הנס ששעתה לנס שנלעו כל סבינותה וחס עמדו כחור ואתרו וסרלו ברות הקדס שדוגמת הנס הוא יהא עשוי להם לעתיד: כל סמומות עד מילס ויקבלו חוקך גלילס: (ד) עורס כלות: פירוש ע"מ

(א) פסח אבותיך יהי בגיך בייגע קינדער זאלין זיין וויא בייגע עלקערניס קינדער, זייא זאלין אויך זיין קלבים, אונ בייא ביין צייט וואס דוא לעקסט תשיענו לששים בגל הקדס זאלקסט מאכין

הישן. לא יצא ידי חובתו. וכלנב שחטה המטה נבזה. עסקים דלזו היא חטובה אהל (ה) ונמלא אהל מספיק בניו לבני הסוכה ויעקר מות סוכה אביה ושחיה ושניה: נוהגין היינו וכו'. דקסבר לא אחי אהל ערלו ומבעל אהל קבע (ג), ואין הלכה כר"י: עבדים,

כלי אפסטי דבורח דמלכות דלירתי אלהים

הישן תחת המטה בסוכה, לא יצא ידי חובתו. א"ר יהודה נוהגין היינו שהיינו ישנים תחת המטה בפני הוקנים ולא אמרו לנו דבר. אמר רבי שמעון מעשה כשבי עברו של ר"ג שהיה ישן תחת המטה, ואמר להן ר"ג לוקים ראתם? שכי עברי שהוא ת"ח ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה לפיכך ישן הוא תחת המטה. ולפי דרבנן למדנו שישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו.

ב (ה) [ה] שהישן סוכתו בכרעי המטה בשורה. רבי יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסולה. סוכה המרוכללת ושצלחה [ג] מרובה בפני עצמה פסולה. ר"י

לשמייה דלמר סוכה דירח קבע בעינן, ואין הלכה כר"י: מדובללת. שלא השכיב הקנים יחד זה אל זה (ד) אלא

פ"ב ב א הלשן תחת המטה בסוכה או ער שלא קאמט אין סוכה אוינטערין קעמט לא יצא ידי חובתו איי: ער ניש ויצא מיט דעם שלאפין וואס ער איז מחויב צו שלאפין אין סוכה, אויב די פיס פון קעמט זענען הויך זעהן מסתים אפר רבי יהודה האט רבי יהודה גיזאנט נחתין זייט שהייט ישנים תחת המטה אוינער פירונג. איז גיווען מיר פלעגין שלאפין אוינטערין קעמט ואין סוכה בפי תוקנים פאר דיא אלעקע לייט ולא אפרי לט דבר אונ ויי האבין אונן גאר ניש גיזאנט אז קען טאר ניש אפר רבי שמעון האט רבי שמעון גיזאנט מעשה כשבי עברו של רבן גמליאל עם האט גימראפין בייא מבי דער קנעקט וואערב קנענין פון רבן גמליאל שהיה ישן תחת המטה ער איז גישלאפין אין סוכה אוינטערין קעמט וואס לטם רבן גמליאל לוקים האט רבן גמליאל גיזאנט צו דיא אלעקע לייט וואס האט איהר גיזעהן פני עברי מין קנעקט שכי שהיא תלמידי הקם ער איז אלמרו ויודע

שעבדים פטורין מן הסוכה און ער גויים או קנעקט וגנענין זענען פטור פון סוכה לפיכך ישן הוא תחת המטה דריקער שלא קאמט ער אוינטערין קעמט וילי דרביט למדנו און דערקיייל האבין מיר גילערקנט ארין שתישן תחת המטה אז קען שלא קאמט אין סוכה אוינטערין קעמט לא יצא ידי חובתו איז ער ניש ויצא דעם חוב וואס ער איז מחויב צו שלאפין אין סוכה: ב המטה סוכתו בגרמי המטה או ער האט אנגישפארט די סוכה מיט די פיס פון קעמט קשרת איז די סוכה קשרת. רבי יהודה זאגט אם אינה יכולה למסוד בגמי עצמה אויב די סוכה קען ניש שטיין אלצין אן די פיס פון קעמט סוכה איז ויא פסול סוכה המרוכללת אסוכה וואס דער סכה לינט ניש גלייך אנדערע שמועקלאה זענען העקער אינ אנדערע גירדער און דריקער איז אין דיא סוכה די וזן קער וויא דער שאמין, און אז קען וואלט ויאי ליינין גלייך ושאלחה מריבה ממחה וואלט דער שאמין גיווען קער וויא

פירוש ווערט צו ויין אפלקה, דריקער ניש גאר בייא יודין וועקטו ויין אפלקה, גאר אפילו פלעקער וועלין דיה לויבין און וועלין דיה מאבין פאר אפלקה אויף ויאי אויף אייביג: (ג) לפננת לגני קח על גמלת שיר פאי צייטען בייא יודין איז גיווען דער מנהג ווען דער קנה פלעגט קושען פון אמלקקה און ער האט געוואוינען די מלקחה, זענען ארויס געקומען גענין איהם ווייקער און מיידלדיך און האבין גע" שפילט און געטאנצט און געוונגען לירער. וויא עם שמיט אין דער תורה מרס האט גענומען אפויק און אלע ווייקער האבין גענומען פויקין און האבין געפויקט און געטאנצט און האבין געוונגען, וברכה און ברך האבין געוונגען, ווען דוד און שאול זענען געקומען פון די מלקחה ווען

עברי שייטש דוד האט געהרגה גלית זענען אויף דיא ווייקער ארויס גיקומען פון אלע ירושע שפעט און האבין גפויקט און גיטאנצט און גיוונגען, און ווייל דער קמיטל שמועקט פון ריא מלקחה וואס דיא זעלנער פון סכריב זענען גיהרגה גיזארין געבין ירושלים, זענען אויף ארויס גיקומען די מיידלעך צום וינגען, און דיא קינדער פון קרח האבין גע" שפילט, דריקער זאגט דער פסוק למנצח על קרח. די קינדער פון קרח האבין געשפילט על גלמות שיר, אויף דעם גיזאנג וואס דיא מיידלעך האבין גיוונגען די ענקים: (ה) אלהים לט מחסד ועו הקב"ה איז גיווען צוא אונן אפגעשער און דיא שטארקייט זעהת ביות נמץ מאוד בייא אלע צרות ווערט זיכונען הקב"ה צו אונן מיט אנרויע העלע:

(ב) פי' נכנל אהל סוכה שפלים אף פ"ס שיש לה נג ספס לרין ג"כ עסקים נבז: (ג) ד"י לעסקים חזין דס"י דירח קבע בעינן, נמלא (ד) נמלא וכל מנזר שתי: בסיס פי' וסכי פיומה דשימלא בגמלה דהניגוס: [ה] סוכתן כי' פי' רש"י מפס עלמס. וכח סרין פי' סוכה סוכה על ככפי סמנט וכסמנט מפלגת מפס וסכי סוכה מפלגת מפס וסכי מחק בין ממתינן סמנט למתינן ולהקט דכלס סמנט וכח דסמנט לרס סמנט דסמנט קרקע סוכה סמנט לנולס אהד נמלא מפס כ סמנט סמנט סוכה סמנט לפי סמנט קרקע מולס ולינו פ"ג סמנט. ופמ"ו: (ד) ופירש בגמלה עמי מדובללת מדובללת:

קנה עולה וקנה יורד ומתוך כך תחמה מרובה מלמטה
ואשמעיתו מתני' דלמתינן רואים כללנו היו מוכזבים בשוה
ואם אז ללמטה מרובה כשרה (ה): ג בראש העגלה.
אע"ג דמיטעלת ולח קביעי: בראש הספינה: עבים

מחמתה כשרה. המעובה כמין בית אע"פ שאין
הבוככים נראים מתוכה כשרה: ב העושה סוכתו
בראש העגלה לא בראש הספינה כשרה, ועולין
לה כיו"ט. בראש האילן או על גבי גמל כשרה,
ואין עולין לה כיו"ט. שתיים באילן ואחת בידי
אדם, או שתיים בידי אדם ואחת באילן כשרה,
ואין עולין לה כיו"ט. שלשה בידי אדם ואחת
באילן כשרה, ועולין לה כיו"ט. [ג] זה הכלל כל
שיגמל האילן ויכולה לעמוד בפני עצמה כשרה,
ועולין לה כיו"ט: ד העושה סוכתו [ג] בין האילן
והאילנות דפנות לה כשרה. שלוחי מצוה פמורין
מן הסוכה. חולין ומשמשיהן פמורין מן הסוכה.

(פ) וסקסס כסור (סימן) מר"ל) ש"ל להכניח הנה
שחמסס מרובה מלמטה עסקי קנים שאין ביטוס ג' חטובין
מאוס ופ"ס"ל לא חטובין להכניח כסך ק"ל לא עגמל
ליון טיש קלן לל מרובה כשהטעם עומד כהטעם שמיים
יק קהטטה ללדיון או סחמסס מרובה קריתן בים ספיר ללמס
מרוכס ממתסה. וכן דפח ר"י
חיים: [ג] מנייה. ס"ה ס'
הדין פסולת דהכס אומעטס
קל' וי"ט סך קמס ארמטס
דלמכסס עגמל: (ו) דדיקס
פירי פני סני"ש": (ז) וימלס
שסוקר כסוכס שמתמס חלין.
חוס: (ח) וכן פ"ג כסמס
ע"כ ל"ס דבי"ט: [ג] זס
הכלל. פאטיו שחל אפון
דפיוס סקן בידי אדם אפון
מפיוס קנון שמועוס מורס
ומפיר או לפון ודוכס ויכול
לספון סככס באילן דסמוס
עד חלס ינטל חלין ספוכס
יכולס לעמוד פולין לס בי"ט.
הכ"ל: [ג] בין סהילוט
לכין וכל סככס עליון
(ט) וינמ' א"ס פירי למפרס מ"ד נניד דלמס אפי ללסמפיו
באילן לכובר לרתיס עס כילו קמ"ל: (י) ויכולס סמכדיי ממוס
דלשמיס וישינס בילינס כהכלס יכילין לסיק למכר ספיר וסוי
ככלל ספוסק כמ"ס. וימ"ל (כ) כסכ כל ספוסק
כמלס ספול מנלוס אחרת אכ נניד נכרוס חל ספוסק
ככלל סוי יכול לשפוט שפיוס לחמס כלל סוכס ישינס ספיוס:
(ח) ס"ס א"ס סלוי"ס כיוס סלוי"ס סוי ויסיכיס בילינס א"ס
סולויס בילינס סול לסיפין וסס קמ"ל ע"ס יס ללכס כדרכ'

יתלוש: שתיים באילן. סמך קרקע הסוכה רוכב כאילן
ועשה סביבה בראש האילן עני דפסות וא' עשה בידי אדם
בארץ וסמך קרקעית הסוכה כחלמט הדופן עשה בארץ
והגביה הדופן קממת ומעלה עשרה או שתיים בידי אדם או
כאילן הואיל ואם ינטל תפול קרקעית הסוכה שאין יכולה
לעמוד כסמיכת שתיים שבארץ אין עולין לה כיו"ט דשמתמס
כאילן: ד והאילנות דפנות לה כשרה. והוא שהאילנות
עבים ומזקקים ולא אוליו ואחתי כרוס מלוי' ולרדך נמי למלכות

בין הענפים כתבן וקש שלא תחוס הרוח (ט) שכל מחילה
מצוה פמורין. שהעוסק כמזוה פסור מן המלוה ולא כלכד
בה כוונת הולך להקביל פני רבו או לסדיון עבויס סמורין ע"ס (י): חולין ומשמשיהן פמורין. ואפי'
כחולי כל דהו אחאי דשרי לכטל מ"ט של חורע מפני חולי כל דהו ומלעבר מפני ריח רע או מפני פספס ופרעושים אלא
פסור וכן הולכי דרכים (יא): שומרי גנות ופרדסים דפסרי להו רכנן מן הסוכה טעמא הוי משוס דכתיב כסוכות משבו
תשבו כעין תדורו וכל היכא דלית ליה מידי שמפני אוחו דכר היה יוצא מדירתו יוכל מני ללמח מסוכתו חלל העושה

לה ביום טוב אונ קען סמך גימ אריין גיין אין איהר
אום יום טוב שליש בידי אדם אקער אז דריי ווענט
האמ אקענטש גימאקט ואתה באילן אונ איין וואנט
איו אבויס קשרה איו די סוכה קשר ועולין לה ביום
טוב אונ קען קעג אין איהר אריין גיין יום טוב וך
תקל דאם איו דער קלל כל שיגמל האילן אז דער
בויס וועט צו גינקען ווערן וימלח לעמוד בפני עצמא
וועט די סוכה קענען שטיין אליון אן דאם בויס,
גאר דרך די ווענט וואס דער קענטש האט גי'
מאקט קשרה איו די סוכה קשר ועולין לה ביום טוב
אונ קען קעג אין איהר אריין גיין אום יום טוב:
די השיטה סוכתו בין האילנות או ער האט גימאקט זיין
סוכה אויף דיא ערד צווישן דיא בוימער והאילנות
דפנות לה אונ די בוימער וענען ווענט צו די סוכה
קשרה איו די סוכה קשר, גאר אז די בוימער וענען
גראב אונ דער ווינט קען זיין גימאקלען אונ
פון איין בויס צום אנדערין בויס איו גימ ויימ
דרייא מפרחים אונ צווישן דיא צווייגין האט ער
אריין גלייבט שפרוי אדער אנדערע זאכן דער
ווינט זאל גיט קענען צו טרייבן דיא צווייגין
שלותי פניה פסורין מן הסוכה קענטשין וואס גייגן אין
וועג אמזוה צו מאהן וענען פסור פון סוכה חלין

דיא ודקן קשרה איו דיא סוכה קשר המעובה כמין בית
אז דער קבך איו צו גייעקט גראב אונ אינגווייניג
איו וויא אשמוב אף על פי שאין הויבכים גראין סוכה
אפילו אז קען איו אין סוכה ועקש קען גימ דיא
שאקערין, פון דעקסווענין קשרה איו די סוכה קשר:
ג העושה סוכתו בראש העגלה אז ער האט גימאקט
זיין סוכה אויף אנוואנין או בראש הספינה אדער אויף
אשפין קשרה איו דיא סוכה קשר ועולין לה ביום טוב
אונ קען קעג אריין גיין אין דיא סוכה אום יום
טוב בראש האילן אז ער האט גימאקט אסוקה אויף
אשפין בויס, ער האט דארט גימאקט ווענט מיט
קבך או על גבי נקל אדער אויף אקעמיל האט ער
גימאקט ווענט מיט סכך קשרה איו די סוכה קשר
ואין עולין לה ביום טוב אונ קען סמך גימ אריין גיין
אין איהר אום יום טוב, גאר חול המועד קען קען
שתיים באילן אויב צווייא ווענט פון די סוכה וענען
בוימער ואתה בידי אדם אונ איין וואנט האט אקענטש
גימאקט און די בוימקלען פון די סוכה איו אג'
גימאקט אן דיא בוימער אונ אן דיא וואנט או
שתיים בידי אדם אדער צווייא ווענט האט אקענטש
גימאקט ואתה באילן אונ איין וואנט איו אבויס
קשרה איו די סוכה קשר אויף חול המועד ואין עולין

סוכתו מתחלה במקום הראוי להטער באכילה או בשינה כגון במקום שמתירא בו מפני לטעים בשינה ואין מתירא מפני גנבים או לטעים באכילה אפי' באכילה לא יאלץ י"ח באחתו וסוכה הוהילי ואינה ראויה למשוח בו כל זכריו אכילה

ושהיה סוכה דהא כעין תדורו בעיקר (ג) וזה לא הוי כעין דירה: אוכלין ושוהרין עראי. דבר מועט להסיר רעמו ודעתו לפטור אח"כ: והאמר העולם לסוכה ולא מן הדיון הלא שהמירו על עמון ושמינין מיהה שהמחרר על עמון שלא לאכול אפי' אכילה עראי חוץ לסוכה ס"ו משונה: אוכל פחות מבביצה נשלח במפה. משום שגילת ידים (ג) ומשום כרוכי נעל פחות מבביצה דלמי משום סוכה הא אמרין ואכלים

אכילה עראי חוץ לסוכה אפי' יותר מכביצה: ו י"ד סעודות. כ' בכל יום לו' הימים: אין לרברר קצבה. אם רזה לאכול לא יאכל חוץ לסוכה רזה להשתנות יתענה ואין וקקין לו (יד): חוץ מילי וי"ט ראשון. דילפי חמשה עשר חמשה עשר מחנן המלות מ"ט אכילה מזה לילה הראשונה חזנה מכלן ואילך רשות (טו) אף סוכה כן: ישלים בלרבי יום טוב האחרון. כליל שמיני עשרת, ואין הלכה כר"א בנתיקה: ז ב"ש פוסקין. והלכה ככ"ג בין בסוכה גולה וזהו יושב ועל פתח הסוכה ושלחנה בתוך הבית בין בסוכה קמה שמה מחמת

בְּרֵאשִׁית וּמִשְׁבֹּתָיו אֵין וַיִּעָרֶעַר בְּעֵרְבֵי עֲרָקִים מִמֵּיתִים אֵין וַיִּסְבֵּךְ וַעֲנַעַן פִּטְרוֹר פֶּן סוּכָה אֵיבְלִין וְשׁוֹתִין עֲרָא הֵיךְ לְסִיכָה מֵעַן מֵעַן עֲסִין אֵיבְסִיל אֵין מֵרִיבִיקֵעַן אֵיבְסִיל גִּישׁ אֵין סוּכָה: ד' מַשְׁשָׁה תִּיבִיא לֹא לְבִי יִתְּנֵן בְּן זְבַאי עֵם הָאֵם גִּיבְרִאפִין מֵעַן הָאֵם גִּיבְרִאכְט צו רַבִּי יִהְיֶן בְּן זְבַאי לְמִטָּה אֵת תִּתְּבֶשֶׁל עַר זָאל פִּאָרְבִּין דָּאֵם עֲסִין וְנִבְנִי גַבְלִיאַל אֵין צוֹא רַבֵּן אֵמְלִיאַל הָאֵם מֵעַן גִּיבְרִאכְט שְׁנֵי בִּיתְבִּיא צְוִינִי מֵיִיבְלֵעַן יִדְלֵי שֶׁל מִים אֵין אֵיבְרִיגִיל וְנֵאמְרֵר וְאִסְרֵר הַעֲלֵם לְסִיכָה הָאֵמִין זֵי גִינְאכְט מֵעַן: זָאל דָּאֵם אֵרִיף בְּרִיבִינְעֵן אֵין סוּכָה צו לְעָרְעֵן אֵיבְנֵן עֵם אֵין אֵמְצוּהָ מֵעַן זָאל נִישׁ עֲסִין אֵין גִּישׁ מֵרִיבִיקֵעַן אֵיבְסֵרֵר דִּיא סוּכָה וַיִּשְׁתַּנֵּן לוֹ לְבִי צִדּוֹק אֵין אֵין מֵעַן הָאֵם גִּיבְרִיבִין צוֹא רַבִּי צִדּוֹק אֵיבֵל פְּחוֹת מְבִיצָה עֲסִין וְנֵאֵם אֵין וַיִּיבְיָעֵר נִוי אֵין גִּרִיזִים נִפְלוּ בְּפִיחָה הָאֵם עַר הָאֵם גִּינְבִיקֵעַן אֵין אֵמְצוֹר פִּאָמִשְׁשִׁילֵעַל עַר זָאל יִוֵּךְ גִּישׁ דִּיאפִין וְנֵאֵר שֶׁן וְאֵבְלֵר הֵיךְ לְסִיכָה אֵין עַר הָאֵם דָּאֵם גִּיבְרִיקֵעַן גִּישׁ אֵין סוּכָה וְלֹא בִּיבֵר אֵתְרִי אֵין עַר הָאֵם גִּישׁ גִּיבְרִיקֵעַן שֶׁשֶׁם דָּאֵךְ דָּעֵם עֲסִין: ו רַבִּי אֵלִיעֶזֶר וְאָנְטֵ אֵיבֵעַ עֲשִׂיהַ סְעוּדָה פְּעִרְצִין סְעוּדָה תִּיב אֵיבֵס לְאֵבֵל בְּסוּכָה מִזוֹ אֵמְעַנְטֵשׁ עֲסִין אֵין סוּכָה. אֵת בֵּיזֵם וְאֵת בְּלִילֵה אֵיין סְעוּדָה בֵּי מֵאֵן אֵין אֵיין סְעוּדָה בֵּי זָאכְט וְתִבְמִים אֵיבְרִים אֵין דִּיא חֲקִימִים זָאנִין אֵין לְבִיר מַשְׁשָׁה עֵם אֵין

ויוע עשיתך ללכול קודם שימלא סוכה א"ל למנוח מפני זה. כ"י: (יב) נגמל. ופטמל ל"ל דרכים דל"ל בסוכה סחיו דרך פיוכ אכל משכו סיני ישיבה וסינו כעין המדור. פ"ין חו"ים: [ס] מפסח כו'. נגמל מפסח לפסוח הסוכה כו' וס"ק אם כל להמחיר על עמון מפני וז"ל כעין משום ויתר

אובלין ושותין עראי חוץ לסוכה: ה [ה] משעה והביאו לרבן יוחנן בן זכאי למשום את התבשול. ור"ג שתי כותבות, ורבי של מים, ואמרו העולם לסוכה. וכשנתנו לו [ו] לרבי צדוק [ז] אוכל פחות מבביצה. נשלח במפה ואכלו חוץ לסוכה [ח] ולא בירך אחריו: ו רבי אליעזר אומר [ט] י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה. וחכמים אומרים אין לרברר קצבה, חוץ מילי וי"ט ראשון של חג בלכר. ועוד אמר רבי אליעזר מי שלא אכל בלילי וי"ט הראשון, ישלים בלילי וי"ט האחרון, וחכמים אומרים אין לרברר תשלומין, על זה נאמר מעוות לא יוכל לתקון. וסרחין לא יוכל להמנות: ז מי שהיה [י] ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית, ב"ש פוסקין, ובי"ט מבשריון. אמרו להם ב"ה לב"ש לא כך היה

מפסח נגמ' דלמר קלס בסכות משכו בכתב ימים משכו כעין מדורו עם דרכי אמת ציזם ואמת גבילה אף סוכה כו' וזכין אמרי עם דרכי א' עמי פלילי א' עמי לא פלילי אף סוכה כו': (יד) וכל מדין סוכה אין כו' אכל ועל' דלסוכה להשפנות צי"ם גם בנח"מ ובכנסת חייב בני סעודות: (טו) כ"ג כ"ג פ"ט דכתיב ששם עמון מהלל עמית ובימי שמישי עולמך עם שפי"ט רכות שסרי יאל מהלל לנדר שמישי מה שחזור בו רשות ולא לנדר על עמית ולא חלל לנדר על סכלל כלו יאל. וסימו ילסל סלכאון כתיב בדרך סכלל: מלות ס' קטבו חוכים. מנחה: [ז] דלסוכה וכו'. סעודות בכיכס סיהס על מנחה מאנין ועל ז' שכלסל ס' זוכניס זקופיס ויושסיס כעונו לסיכך סולחך לנדר לראש וכו' כ"ש: [ט] י"ד ס' סעודות

גִּישׁ אֵיִים גִּיבְרִיקֵעַן וַיִּפְרֵל סְעוּדָה עַר זָאל עֲסִין זָאֵר וַיִּעַן עַר עֲקָם מִזוֹ עַר עֲסִין אֵין סוּכָה הֵיךְ מִלִּי יִים מִזוֹ רֵאשׁוֹן שֶׁל חַג בְּלִבֵּר זָאֵר דִּי עֲרִשְׁמֵעַ נִאכְט יִים מִזוֹ פֶּן סוּכָה מִזוֹ מֵעַן עֲסִין אֵין סוּכָה וַיִּעַר אֵמֵר רַבִּי אֵלִיעֶזֶר דָּאֵךְ הָאֵם רַבִּי אֵלִיעֶזֶר זָאל וְאָנְטֵ מִי שְׁיָאֵר אֵבֵל לִיל יִים מִזוֹ הָרֵאשׁוֹן וְעַם הָאֵם גִּישׁ גִּיבְרִיקֵעַן דִּיא עֲרִשְׁמֵעַ נִאכְט יִים מִזוֹ יִשְׁלִים בְּלִילֵי יִים מִזוֹ הָאֵתְרִין זָאל עַר דָּאֵם בִּיאַצְלִין דִּי נִאכְט פֶּן לְעֲצִינֵן מֵאֵן יִים מִזוֹ, דִּי נִאכְט פֶּן שְׁמִינֵי עֲצֵרֵת וְתִבְמִים אֵיבְרִים אֵין דִּי חֲקִימִים זָאנִין אֵין לְבִיר תִּשְׁלִיטִין דִּי זָאֵךְ הָאֵם קִיין בִּיאַצְלִינְג, אֵין מֵעַן פִּאָר פְּעִלְטֵם אֵיין סְעוּדָה בִּיאַרְף מֵעַן זָיא גִּישׁ בִּיאַצְלִין עַל נַה זָאֵמֵר אֵיבְרֵר דָּעֵם אֵין גִּיר זָאכְט גִּינְוֵארִין מִעֵת לֹא יִבְלֵ תִקְוֵן דָּאֵם אֵין אֵפִאֵרֵר קִרִּיקֵשֶׁע זָאֵךְ וְנֵאֵם מֵעַן קֵעַן גִּישׁ פִּאָרִיקֵשֶׁעַן וְתִפְסִין לֹא יִבְלֵ לְתַקְוָה אֵין אֵפִלְעִלְנֵן וְנֵאֵם מֵעַן קֵעַן גִּישׁ צו צִיילִין: ז' תִּתְּבֶשֶׁל רֵאשׁוֹ וְרִבּוֹ בְּסוּכָה וַיִּעַן אֵלִיעֶזֶר אֵין גִּינְוֵעַן וַיִּין קֵאֵם אֵין דָּאֵם מֵעֲרִסְקֵעַ מִייל פֶּן זִיין גִּיף אֵין סוּכָה וְשִׁלְחֵנוּ בְּתוֹךְ תְּבִיָה אֵין זִיין מִישׁ אֵין גִּינְוֵעַן אֵין שְׁמִיבֵ בֵּיה שְׁמִיאֵ פִּסְלִין בֵּית שְׁמִיאֵ זָאנִין עֵם אֵין פִּסְלוֹ מֵעַן זָאל אֵזוּיאֵ עֲסִין וְבֵית הֵלל מִשְׁרִינֵן אֵין בֵּית הֵלל זָאנִין עֵם אֵין: בְּשֶׁר מֵעַן מֵעַן אֵזוּיאֵ עֲסִין אֵמֵר לָקֵן בֵּית הֵלל לְבִית שְׁמִיאֵ הָאֵבְרִין בֵּית הֵלל גִּיר זָאכְט צו בֵּית שְׁמִיאֵ לֹא בְּדֵ הֵיךְ מַשְׁשָׁה הָאֵם דָּעַן גִּישׁ

רצו ורובו ושלחנו הכל אסור גוריה שמה ומשך אחר
 שלהם (טו): ה' נשים ועבדים וקטנים וכו'.
 דלמר קרל כל הארות בישראל להוליה את הנשים
 (יו) א"ע' דחייבות בחלילת מזה בליל ראשון של פסח
 (יח) אינן חייבות בסוכה
 ליל ראשון של חג: קמן
 שאינו צריך לאמו. כל
 שגור משגור ואינו קורא
 אחת אחת הוי א"ע' לאמו
 וחייב ופחות מכלל פטור
 וכן הלכה. ודוקא כשקורא
 אחת אחת הוי דלקרא לריך
 ולאמו אכל קורא פעם אחת
 ושוק לאו לריך לאמו הוא
 (טז): ה' מוכות קבע.
 שחם לו לו כלים האיס
 ומעוה נאות מעלן לטובה
 (ז): משחרר החמפת.

דש"י: (טז) דהכי אסיקולא נגמרא ד"ג ואמרי סהם סו'
 לביכי שחם עוקק לטו ורובו ושלחנו: [כ] משך כלים.
 יוכי: כשמיים. ואמרי לפרש בתימא ואמרי סו' אל הבינו
 לראו וזילא לראו ד"ג דשמיים ויטו נס שם ויולג לפרש בתימא:
 [ג] וטו סוכה. וטו' א' וזילא אלג גוריה שמה ומשך כו' א"ס'
 א"ל של קייא אפי' דלוקיחיה.
 ל"כ הסו'ם. אכל סו'ן יוכי
 של קייאת כו' כרלו ומוטח
 הסו'ם: (יז) ובגמרא פירש'
 דלוי קייא אורח סו' משמע כל
 סולונו וישראל אמיס ונסיס
 וכימי סלוח מיוען כסלוחי
 לכולי הנסי: (יח) כלמיס
 וכו' ליתן לטובה ג"כ
 מעוה דלויס קרל ליל דמיוק
 לים דנשים ופחות דסו' מ"ט
 שמוען רעמו: (יט) קמן
 נגמלא מדריכין ופחותיה קרס
 דל סלוח כל לכות א"ס
 הקטנים: (יט) קמין דייק'
 אסדרינו וכו' רש"י כל שיעור
 ואינו קורא אחת שמיס כדון
 אחרים לקרוא ולשנות פד
 שחם לטו אכלן קורא
 ושוק לאו לריך לאמו הוא:
 [כ] פסח. נגמלא משחם סוכה דסא קמן לריך לאמו סו'
 הסוכה וכו' ושמיס ממחיר ומשחם נמי לו' וכס"ג דשמיס
 ממחיר לריכ דמיוק אפי' סלריך לאמו כו' דאמרי סכין
 סו'ן בכל כמלוח להיטו במיוק כו' ויכין סכין דקיון שחמו
 סוכה לטו ראו למיוק סוכה: (כ) נגמלא ומסיס אוכל
 וסוהו ומטיל כסוכה וכו' ויסיס יכסו כמו ימי סו'ימוס
 ופוכס ועל ניה סו'יסיס: [ג] מותר. כס"ג דקיון שחמיל
 לחלול לטו מותר לפסוח אלג שחמסס סמקסס חף עלג ידאס
 ככמסס ויכסו ויולג אלג סל סל סכנים וכו' כל שחמסס
 ממשח ומסיס ססס כי סוכי דשמיס ממשח מוס סוכ כו'
 וסו דמיוק אלג ממשח חוסי סוק על סכריס אחר שחן זה לויס
 דלוינו על סכחון וריכ פט וכו' לסיס מלמיס אפי' כס סוכוס פנדן
 (כז) ל"כ הסו'ם. וטו'ן סול וכו' וני מוכרסל סלסלס לי כירוסמלי אל סוף דבר שחמסס אלג אפי' כני שחמסס:

משתקלקל המקפה (כא) כל תכביל שמיס חל חף ולא קסה
 אלג קטיו קרוי מקפה ורוב כני חרש מוחסין תכביל כזה
 וכמעט מוס משתקלקל לגמרי ומקפה של גרויסין של פול היא
 ממחרת להשתקלקל בשמיים יותר מחאר מקשות ולס ירדו
 גשמים עד שלגו היה לפניו מקפה של גרויסין היחה
 מתקלקלת מותר לפנות מיד (כב): ושפך לו. רבו.
 קיתרון על פניו. של עבד. כלומר ח"ל כשמושך חף כלן
 גשמים הללו מרחין שחון הקיבול המקבל מעששים כדעו:

נגמלא משחם סוכה דסא קמן לריך לאמו סו'
 הסוכה וכו' ושמיס ממחיר ומשחם נמי לו' וכס"ג דשמיס
 ממחיר לריכ דמיוק אפי' סלריך לאמו כו' דאמרי סכין
 סו'ן בכל כמלוח להיטו במיוק כו' ויכין סכין דקיון שחמו
 סוכה לטו ראו למיוק סוכה: (כ) נגמלא ומסיס אוכל
 וסוהו ומטיל כסוכה וכו' ויסיס יכסו כמו ימי סו'ימוס
 ופוכס ועל ניה סו'יסיס: [ג] מותר. כס"ג דקיון שחמיל
 לחלול לטו מותר לפסוח אלג שחמסס סמקסס חף עלג ידאס
 ככמסס ויכסו ויולג אלג סל סל סכנים וכו' כל שחמסס
 ממשח ומסיס ססס כי סוכי דשמיס ממשח מוס סוכ כו'
 וסו דמיוק אלג ממשח חוסי סוק על סכריס אחר שחן זה לויס
 דלוינו על סכחון וריכ פט וכו' לסיס מלמיס אפי' כס סוכוס פנדן
 (כז) ל"כ הסו'ם. וטו'ן סול וכו' וני מוכרסל סלסלס לי כירוסמלי אל סוף דבר שחמסס אלג אפי' כני שחמסס:

קניגדער סו'ן ויצען אין סוכה אפילו ער בארץ צו
 דיא סוכער, און פשעה עם האם גיבארפין וילדה
 פלתי של שמיא תוקן דיא שגור פון שמיא וזקן האט
 גיבארין קאניגד אום סוכות דעם און חמפניג האט
 ער גיהייסקען אום פריען פון פולאס איבער די
 פעם פון די שגור ופינד על גני הספה און ער האט
 גיליינט סכד איבער די פעם בשביל תקפו פון ווענין
 דעם קניג: ה' כל שכנת תימים ריא נאנצע ויצען
 קאנ סוכות אדם עשה סוכתו קבע ואל אטענקסט
 סוכין די סוכה דער עיקר צו ווארען אין אירר
 וביתי צריא און אין שטוב ואל ער נאר ויצען אמאל
 סרעפינגדיג דרו גשמים או עם גייערעם רענין מאיפי
 סו'ר לפנות ווען קען ער ארויס ראקען פון סוכה
 שחמסס חמפסס און עם גייט אונז פיל רענין או דאס
 עסין קען קאלע ווענין קען ער ארויס גיין פון
 סוכה קיפל פישל קען האט גינאנט אקילס למה דבר
 דוסה צו נואם איז די וואך גלייך לגיבד שטא למיון פוס
 לרבו אקנעקט וואס קוקט געבין אפוס וואסער
 ואדער אנדערע משקהו צו זיין בעל הבית שפך לו
 קיטו על פני האם דער בעל הבית אום גינאקין
 דעם קרוג וואסער אויף דעם פנים פון דעם
 קנעקט. איך וויל גיט ביין געדינגן, אויז ירדן
 קוקען געדרייען גאט מיט די מצוה פון סוכה,
 גיט גאט ארענין קען ואל גיט קעגען ויצען אין
 סוכה, וויל גיט גאט אונזער מצוה:

אזוי גיבארפין שפתי וקני בית שמיא וקני בית הלל די
 אלקעם לייט פון בית שמיא און די אלקעם לייט פון
 בית הלל וקען גיבארען לגבד אחר די ויתון פון חזרתי
 גינואר ווענין וואס רבי יוחנן פון חזרתי מאכט
 ומצאוה און ויי האבין אים גיבארפין שפתי יושב ראשו
 דרבו בסנהדרין איז גיועסין די קאפ און די פערקאע
 טייל פון גוף איז גיוען אין סוכה ושלחנה בתוך הבית
 און דער טיש איז גיוען אין שטוב ולא אפרו לו דבר
 און דיא נקנים האבין נאר גיט גינאנט צו איהם
 פאר וואס ער מוהקט אזוי אפרו להן בית שמיא האבין
 בית שמיא גינאנט צו בית הלל מיס בראה פון
 דארט ווילקטו בריינגען אראה אפי' הם אפרו לו די
 זקנים האבין שאקען גינאנט צווא איהם אם פן היית
 גינה אויב אזויא האקטו אייביג גינארה אל תפית
 מצות סוכה מיפיה האקטו קיין קואהל מצינים גיוען
 די מצוה פון סוכה ויצען: ה' גשים ווייער ויגדיים
 און קנעקט קנענים וקטנים און קלייע קניגדער
 פשוטים פן הסכה ועען פטור פון סוכה קמן שאטי
 ציד לאמו אקניגד וואס ער בארף גיט די מוכער אז
 ער שאטיט אויף פון שראף רופט ער גיט מאקע
 קיין ניא ואל קוקען צווא איהם ואפילו ער רופט
 מאקע נאר אז ויא קוקט גיט שוויינט ער אויף,
 דער קניג הייבט ער בארף גיט דיא מוכער היב
 בסכה און ער מחזיק צו ויצען אין סוכה, און בית
 שמיא קריגט אויף דעם דין און האלט אלע

נלכס ס' כלס כלי הסמיון דנבורה דמלכות דכריאס אכרסס

משנן כסוכה. סוכר לימודו ומחטכו על כוריו לנמוד
 דהיינו שמעתה דלמוראי וסכרל של טעמי משנה
 וכרייתח: מקרי ומרני. לקרות כסוכה ומשנית
 הסגורות כסה: במטללהא. כסוכה: ותנווי. התלמוד
 הוא סכרל לטרות ולשגן וכן שמעתה דלמוראי שאין
 כחות חלל מכלל דקדוקי' שה' למידן מתוך דכרי משנה: לא
 בר במטללהא. אס ירסל דכוי מטענר דטרו מן
 הסוכה: הא למגרס וכו'. כלומר חרי גוויי טינון הוו
 למגרס נתמל' הכרורה לו ככר ח' כונה: לעיוני. כר
 ממטללהא: מרשהי בגמרא. מה ששמו מסוי דכר
 פלוני סמוך דכר פלוני מותר וסדר מעיניו כסכרל טעמו
 מכל דכר: מאני סיבולא. לאחר שאכלו מהו ולרין
 להוליאין חצבא. כד על חרס שמתנין בו מים: ושחיל.
 דלי של טין: שראג. נר של חרס:

ה"ר כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע
 וכיהו עראי. כיצד היו לו כלים נאים מעלן
 לסוכה, מצעות נאות מעלן לסוכה, אוכל ושוטה
 וכמייל כסוכה. מנה"מ דת"ר השכו בעין תדרור,
 מכאן אמרו כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו
 קבע וכיהו עראי. כיצד היו לו כלים נאים מעלן
 לסוכה, מצעות נאות מעלן לסוכה, אוכל ושוטה
 וכמייל כסוכה, ומשנן כסוכה. איני והאמר רבא
 מקרי ומתני במטללהא ותנווי בר ממטללהא.
 ל"ק הא כמגרס הא כעיוני. כי הא דרבא ורמי
 בר חמא כד קיימו מקמייהו דרב חסדא טרהטי
 בגמרא כהדי הדרי והדר מעיני כסברא. אמר
 רבא מאני משחיא במטללהא טאני מיכלא בר
 נמטללהא. חצבא ושחיל בר ממטללהא שראג

אויף אין סוכה, פּרענט דיא נמרא איני עם איז
 דאך גיט אזוי ודאסער רבא רבא האט דאך גינאנט
 מקרא ופּתקא במטללהא הורה נביאים כּתובים אונ
 משניות מוז מען לערנען אין סוכה ויטוי בר
 מטללהא אונ לערנען נמרא מענ קען אויסער די
 סוכה אויף. ענפערט די גמרא לא קשיא עם איז קיין
 קשיא הא בגמרא הא מציני צו לערנען אזוי אנמרא
 וואס ער האט שוין אפארהל גילערניט אונ תורת
 צום געדייניט מוז מען אין סוכה, אָפער לעד
 גען אזוי אנמרא וואס מען האט אין קיין אפארהל
 גילערניט מענ קען אויסער דיא סוכה אויף,
 אין שטוב אָדער אין בית המדרש כי הא דרבא ורבי
 בר חמא בר גמיס פּמטיה דרבי' כּהנסי כּהנסי כּהנסי כּהנסי
 ורבי' מציני כּבבא רבא אונ רמי בר חמא ווען וייא
 פּלעגין אויפּשטיין פון דעם לערנען וואס וייא
 האבין גילערניט פאר רב חסדא פּלעגין וייא
 איינע מיט דעם אנדערין פּרענר איפּער חרין
 וואס וייא האבין איצט גילערניט, דיא זאך איז
 אסור די זאך איז מותר אָדער די זאך איז קשר די
 זאך איז טרפה ויז אלן גייריגקען וואס קען האט
 מיט ויי גלעריט, אנדערעס האבין ויי גלעריט די
 טעמים פון יעקער זאך, דאס איפּער חרין מוז
 זיין אין סוכה, אונ קלערין דיא טעמים מענ זיין
 אפילו אין שטוב אָדער אין בית המדרש אויף
 אונ דער וואס קען לערנען נמרא אין סוכה איז
 געוויס נומ אַזר רבא מאני משחיא במטללהא רבא
 זאגט בליס וואס מען טרינקט אין וייא, אפילו
 קען האט שוין אָפּגעטרינקען אונ זיי ונענען
 זיידני מענין וייא שטיין אין סוכה מאני מיכלא בר
 מטללהא בליס וואס מען עסט אין זיי פאלד נאך
 דעם עסין דארף מען זיי ארויס טראגן פון סוכה
 חצבא ושחיל בר ממטללהא אכרונ אונ אפּקעמער וואס
 קען האלט אין וייא וואסער דארפן וייא שטיין
 אויסער די סוכה שראג במטללהא אַנדערענער לייכ-

הנובנו דיא רבין האבין גילערניט כל שבעת הימים
 אדם עושה סוכתו קבע וביהו עראי אלע זיבען מענ
 סוכות זאל יעדער מענקש מאבין זיין עקער
 וואהנונג אין סוכה אונ אין שטוב זאל ער אריין
 קומען פּרעפּענדיג, אז עם וועט פּרעפּעין ער
 וועט עפעס דארפן ביצד ווי זאל ער טאהן הי לו
 בליס נאים מעלן לסוכה אויב ער האט שייגע בליס
 זאל ער וייא אריין פּריינגען אין סוכה מצעות נאות
 מעלן לסוכה אויב ער האט שייגע אויפּשפּריוטונג
 ושייגע קאלדרעם צו איינגען אויף דיא ווענט
 שייגע מיטשטיקער זאל ער וייא אריין פּריינגען
 אין סוכה אוכל ושוטה ומטיל בסוכה עסין אונ טרינד
 קען אונ אפילו ליידיג ניצען זאל אויף זיין אין
 סוכה, זאגט דיא נמרא מאני מייל פון טאנען
 ווייסן מיר דעם דין אז אלץ זאל זיין אין סוכה
 דהיינו ווארום דיא רבין האבין גילערניט עם
 שטייט אין פסוק משבו אין סוכות זאלט איהר
 זיגען, מיניט וייא איהר זאלט זיגען אין סוכה
 גידי דהיי אזוי וייא איהר וואהנט אין שטוב פּבא
 זיי פון דעם פסוק האבין דיא חכמים גינאנט כל
 זבנה הימים עושה אדם סוכתו קבע וביהו עראי אלע
 זיבען מענ סוכות זאל יעדער מענקש מאבין זיין
 עקער וואהנונג אין סוכה אונ אין שטוב זאל
 ער אריין קומען נאר פּרעפּענדיג, אז עם וועט
 פּרעפּעין ער וועט עפעס דארפן ביצד ווי זאל ער
 טאהן הי לו בליס מעלן לסוכה אויב ער האט
 שייגע בליס זאל ער וייא אריין פּריינגען אין סוכה
 מצעות נאות מעלן לסוכה אויב ער האט שייגע אויס
 שפּריוטונג ושייגע קאלדרעם צו איינגען אויף די
 ווענט שייגע מיטשטיקער זאל ער וייא אריין
 פּריינגען אין סוכה אוכל ושוטה ומטיל בסוכה עסין אונ
 טרינקען אין סוכה אונ אפילו ווען ער זיצט
 ליידיג אונ טוהט נאר גיט זאל ער אויף זיגען
 אין סוכה ומטיל בסוכה אונ לערנען נמרא זאל מען

במטללתא, ואמרי לה בר במטללתא ולא פליגי
 הא כסוכה גדולה הא כסוכה קטנה: משל למה
 הדבר דומה וכו'. איכעיא להו מי שפך למי. ת"ש
 דתניא שפך לו רבו קרויין על פניו וא"ל אפשי
 בשימושך. ת"ר בשביל ד' דברים חמה לוקה.
 על אב כ"ד שמת ואינו נספד כהלכה, ועל נערה
 המאורסה שצדקה בעיר ואין מושיע לה, ועל
 משוכב זכור, ועל שני אחין שנשפך דם כחת.
 בשביל ד' דברים מאורות לוקין. על כותבי
 פלסתר, ועל מעידי עדות שקר, ועל מגדלי
 הבמה דקה בא"י, ועל קוצצי אילנות נטבות.
 ובשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים נמסרין
 ועל שיהיה ספק בידם למחות ולא מתי.
 על כותבי פלסתר, ועל מעידי עדות שקר, ועל מגדלי
 הבמה דקה בא"י, ועל קוצצי אילנות נטבות.
 ובשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים נמסרין
 ועל שיהיה ספק בידם למחות ולא מתי.
 על כותבי פלסתר, ועל מעידי עדות שקר, ועל מגדלי
 הבמה דקה בא"י, ועל קוצצי אילנות נטבות.
 ובשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים נמסרין
 ועל שיהיה ספק בידם למחות ולא מתי.

סוכה קטנה. מלומס ו' טמאים: מאורות. יתק
 וכוכבים: כותבי פלסתר. עטרות מוויסים: מגדלי
 בהמה דקה. ממריטין את הארץ שאין יכולין לעטרה
 מלרעות גדולות אחרים: ועל קוצצי אילנות
 נטבות. ואפי' שלהן שמסתתין ונראין כעטמין
 הקהל ונכרתו שמעטפי טובות: על משהו
 שמטורח פרושים, אלס כדי לחזור ולגנות הם: ועל
 מלוי ברבית. וישראל: ועל שיהיה ספק בידם על
 בעלי בתים הללו למחות ביד עובדי עזרות סדוקים ולא
 מיחו: למטמין. סטממין וכלים מלחיים: כובש.
 שמדחה כלך וטוב: עושק. גזול לגמרי שטר סתיר:

למלכות, על משהו שמטורח פרושים, ועל מלוי
 ועל פוסקי צדקה כרבים ואין נותנין. אמר רב
 בשביל ד' דברים נכסי בעלי בתים יורדין למטמין.
 על כובשי שכר שכיר, ועל עושקי שכר שכיר.

זיין בייא ריא הנאמים אונ דאם איז נינען אין
 אשקמאט, ונאם ונענן דא פיל קענמטשין, אונ די
 בלזה האם געשרינגען קען נאך איהר העלפין פון
 זינגע הענט, אונ גס איז קיינער געקומען איהר
 העלפין, פאר די וינד נערט די ויגן שונקעל זאל
 קשכב ניר אונ אז קען איז קענה מיט זאנך, פאר
 די וינד נערט אויך שונקעל די ויגן זאל שני אהין
 שנשפך דם פאחת אונ נועגין די צוויי קרייזער ונאם
 נענען געהרגט גינוראין מיט איין קאהל, איז
 אויך דיא ויגן שונקעל גינוראין וישביל ארבעה דברים
 קארות לוקין אונ נועגין פיר עבירות נוערין שונקעל
 די לבנה מיט די ששערין על חובב פלסתר נועגין די
 קענמטשין ונאם שרייבין פאלשע נעקסלין זאל קענידי
 שיה שקר אונ נועגין דיא קענמטשין ונאם זאגין
 פאלשע עדות זאל מגדלי הבמה דקה בא"י ישראל אונ
 נועגין די קענמטשין ונאם הארענען זינגע דבמות
 אין ארץ ישראל, טייל זיי מאכין שאדין פקעמקע
 פעלדער ועל קוצצי אילנות נטבות אונ נועגין דיא
 קענמטשין ונאם האקין אפ נוסע פרוקמין פויקער
 וישביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות אונ
 נועגין פיר זאכין נוערין איקער גיגעבין דאם פאר
 קעגין פון בעלי בתים צו דיא רעגירונג על משהו
 שפסחת פרושים טייל זיי האלטן ביי זיך בעצאהאלטע
 נועקקלען אונ גיגען זיי גיט צוריק צום ליה זאל
 בלוי ברבית טייל זייא בארנין געלט אונ נעמען
 פראצענט זאל שיהיה ספק בידם למחות ולא מתי אונ
 טייל זייא האבין געקענט אפ האלטן קענמטשין
 זייא זאלין גיט זיגרינגען אינ זייא האבין גיט אפ
 געהאלטן זאל פוסקי צדקה כרבים ואין נותנין טייל זייא
 האבין צו גיזאנט צו געבין געלט אויך צדקה אונ
 פיל קענמטשין האבין גיהערט, אונ זיי האבין גיט
 גיגעבין אפ רב בשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים
 יורדים למטמין רב זאגט נועגין פיר זאכין (פיר עבירות)
 נוערין פארקלענרט דאם פארקענען פון בעלי בתים
 על כובשי שכר שכיר אז זייא דינגען אקענמטשין צוא

פער קען שטיין אין סוכה נאכרי לת בר סמטללאת
 אערקע זאגין אערדעקער לייקער בארף שטיין
 אויקער דיא סוכה זאל פליגי אונ זייא קריגען
 גיט הא בטיבה גדולה הא בטיבה קטנה אין אקרויקע
 סוכה קען אערדעקער לייקער, אונ אין
 אקרויקע סוכה ופון זיגען שפחים אויף זיגען
 שפחים טאר גיט שטיין אינזייניג אערדעקער
 לייקער, אין דער משנה שטיים אז עם רעניגט
 אין סוכה זאל קען גיט עסין אין סוכה, זאגט די
 משנה אויך דעם רעגין אין סוכות דאם איז גלייך
 וויא אקנעקט האם גינאלט געבין אפוס וויין צו
 זיין בעל הבית האט ער אויס גיזאסין דעם קריגיל
 אויף זיין פנים, זאגט דיא נקרא איזגיזא ליה עם איז
 ביי זייא גיגערט גינוראין, ביי די רבנן אין בית
 הקברש האט קען גיגערט מי שפך למי נער האט
 גיזאסין צו נועמען, דער קנעקט האט גיזאסין אויף
 דעם בעל הבית ארער דער בעל הבית האט גיר
 גאסין אויף דעם קנעקט, זאגט די נקרא האט שפע
 קום דער ונאם איה וועל דיר זאגין דהניא ונארום
 סיר האבין גילערנט שפך לו רבו קיטין על פני דער
 בעל הבית האט אויזגיזאסין אקרויקע ונאקער
 אויף דעם פנים פון קנעקט ונא"ל אז אקש בשימושך
 אונ ער האט גיזאנט צום קנעקט איה וייל גיט דו
 זאלקט סיה פערדעגן, בייא סוכה איז אויך אזוי,
 הקב"ה האט געזייטען קען זאל וזיען אין סוכה,
 אז הקב"ה גיט אקער אערעגין אין סוכות וויינט
 דהקב"ה אז ער וויל גיט אונזער מאנה מיט נכני די
 רבנן האבין גילערנט בשביל ארבעה דברים חסד לוקה
 נועגין פיר זאכין נוערט גישלאגין דיא ויגן זאל דיא
 ויגן נערט שונקעל על אב בית דין שפת זיינו נספד
 בהלכה אויב דער גרעקטער דיין פון בית דין איז
 גישלאגין אונ קען האט איהם גיט מספיד גינען
 וויא דער הספד האט געדארפט זיין זאל געה
 תפארה שצדקה בעיר, זיין מושיע ליה אויב איינער האט
 קענה גינען מיט אבהולה ונאם קען האט איהר
 שוין קבלש גינען ופאר צייטן קלענט קען קבלש

ועל שפורקים עול מעל צואריהו ונותניו על חבריהו, ועל גפות הרוח, ונסות הרוח כנגד כלן. אבל כענוים כתיב וענוים ירשו ארץ והתענוו על רוב שלום:

דער אַרבעט באַצאלן זיי איהם גיט באַלד, גאַר ער דאַרף לאנג מאַנען ביי קען געצאלט איהם זעל טשען שפּר שפּיר אַדער זייא געצאלן גאַר גיט דעם אַרבעטער זעל שפּראַכן עול מעל צואריהו ונותניו על תבתיים אונ ווייל זיי נעמען אַראַפּ דעם לאַסט פון דער שפּאַט פון זיך אונ גיבען דעם לאַסט אויף אַנדערע קענטשין ונדעיינו די שפּאַט דאַרף האַבן שווערער רופּעל, ווילען זייא גיט געבן, גאַר זייער חלק אונרפּין זייא אַרויף אונ אַנדערע קענטשין, אונ מאכין אזוי קען זאל גיט פאַרשפּיין אונ גיט וויקען אז זייא גיבען גיט זעל נסות תרתי

זוהר יוקרא רף ריה ע"א. ס"פ טלילוט יוד הא ואו הא

זכא חולקין לזדיקיא דידעין לכוונא רעותא לקמי מאריהון. וידעין לתקנא עלמא כהאי יומא בקל שפרא. וע"ד כתיב (תהלים פט) אשרי העם יודעי תרועה. וידעי ולא תוקעי. כהאי יומא כעי עמא לאסחכלא ככר נש שלים מכלא דידע ארעו דמלכא קדישא דידע ביקרא דמלכא דיכעי עלייהו בעותא כהאי יומא ולומנא קל שלפרא בכלהו עלמין ככוונא דלנא כחכמתא כרעותא כעלמינו בנין דיסתלק דינא על יודי מן עלמא. ווי לאינון דשליחא ליהוין לא אסתכא כדקא יאות דהא חובי עמא (כ"א עמא) אחין לאדרכא בניניה. ה"ד (ויקרא ד) אם הכנה למינהו יאות. וכאין אינון עמא דכל דינין מסתלקין מנייהו על ידיה. כ"ש כהנא דעליה כחברכאן עלאי וחתאי. א"ר אלעזר וע"ד כהן וכו ע"ד לא יסלק לפולחנא בדקין ככתריה וידעין אורחוי ועובדוי ואי לא לא סליק לפולחנא. וכן כנסהדרין אמר תומך ואוריך לאיש סודך. חמש מה זכא (אחרן) לאוריס ולחומים ולמלסא פולחנא. כוי אומר (שם) אשר כסיתו וגו' האומר לאכזבו ולאמו לא רחמינו וגו'. וכיון דאסתכחו כאלין דרגין. כדון יורו משפטוך ליעקב וגו'. ושימו קסורה וגו'. לשככא רונא ולומנא שלמא. וכליל עג מזכך בנין דיכנסמון כלא וישתכחון כרכאן ככלא עלמין. כדין (שם) ככך וי' חילו וגו'.

מוסר יוסף חק הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה'.
(א) שלשה בני אדם שבאו מילשה חבורות של שלשה פסוקה אונ רשאין לוחק, ואם כבר זיכין כל אחר ואחר מזה בחבורה שלו רשאי לוחק ואיני
(א) שלשה בני אדם שבאו משלש חבורות של שלשה אינן רשאין לוחק אויב, עם האבין גיגעסין דריי קענטשין אונ גאך דריי קענטשין אונ גאך דריי קענטשין, אונ געדרעך דריי קענטשין האבין גיגעסין בונדער, אונ גאך דעם, עסין איז פון געדרעך דריי קענטשין אונעך גענאנגען איינער. סארין גיט דיא דריי קענטשין יעדער בונדער גענענשין, גאר יעדער מוז זיין צו זייען צוויי זיי זאלין קענטשין מיט מוסר ואם גבר זימו כל אדר ואדר מהו פתייהו שלו אויב יעדער פון זייא האט שוין גיגענשט מיט מוסר בייא זיין קאמפאניע, קען האט שוין גינאנט גברך שאַכלנו מישלו אונ קען האט שוין גענעפעקט גרוך שאַכלנו מישלו גאר בייא יעדערע דרייא קענטשין האט איינער גאך גיט גיגענשט אונ האט זיך אפ געמיילט פון זייען צווייא רשאין לידעל קענין די דריי קענטשין זיך אפ מילען איינער פון אַנדערין אונ גענשין

משערי תשובה לר' יונה דף כט ע"ב.
המתלוצץ נדכר שמחים על הסמטים והדכרים לא שיבו וכו' ככלו כל עמך שמחים ללא דרך והוקח כשמוק וסעמיס שגורם לזח עשיר סין וסעכרות שנאלמ לן סין פסוקה שכר כל שנה בו לא יחכם סין לן פוט סין

חיובן בזמון שכבר זיכנו עליהן . שלשה שישבו לאכול פת אף ע"פ שכל אחד ואחד אוכל משלו אינן רשאי להלך: (ב) שני חבורות רשאו אוכלין בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו מצטרפין לזמון אחד ואם לאו אלו מומנין לעצמן ואלו הזמנין לעצמן. ואם יש שמש אחד ביניהם שהוא הולך ומשמש בחבורה זו לחבורה זו מצטרפין לזכונ אחד אע"פ שאין מקצת אלו רואין את אלו, והוא שישמעו שתיחן כל דברי המבדק בביאור:

סומם וזכר כל שזמן בו לא יבא כמו וזכר סומם א"ט סומם וזכר כי משחה סיון גורם לו דברים רעים ס"ל לטיות סליח פתולין וסני לטיות סומם ובעל דברים ס"ל וזכ"ל כל סליח דברים מביא ססס וזמלמל ובעל כסיל דכוד דברים וסליחיו כל שזמן בו לא יבא. ודע כי י"ל ס"י מכתב סליחות קטע כנסס קלדס עד ססוס סורק טול סמיס מעטלו. על כל יצמם לחת עליו טול סיסורין עדס כנגד עדס סלמלר וססס אל סמוללו סן יסוקו סיסריכס וססמלסי סיו מוסיריכס לטמיריסי סלס לסספולין נס סדך עקדס וססל"ו וסל סמלק סוס סולכרכו לסספולין י"ל כריס יכסלו כ"ו פ"ד עקדס:

בזוגער וזמן מייבון זימין אונ זיין דאקפין שוין ניש געקומשין מיט מוזקן שכבר זימנו עליהן ונארדם קען האט דאך שוין מיפ זיין גיגעקומשט מוזקן שלשה שישבו לאכול פת אע"פ שכל אחד ואחד אוכל משלו אינן רשאיין ליחלק אויב דריי מעקומשין האבין זיך גינעצט עסן פרויס אפילו געדער עקסט פון זיין פרויס. פון דעקסמוענין קארין זיי זיך גיט אקספילירן. קאר זיי מוזין געקומשין אלע דריי מיט מוזקן: (ב) שני חבורות שהיי אוכלין בבית אחד אויב אין איין שמוב האבין גיי געסין צווייא קאמפאניעס געקומשין זימס שפסקין רואין אלו את אלו מצטרפין לזמון אחד אויב אפילו קאר אבסיל מעקומשין פון די קאמפאניע זעהן אפילו גאר מעקומשין פון די אנדערע קאמפאניעס אונ גיט אלע זעהן איינער פון די אנדערע פון דעקסמוענין געקומשין אלע מיט איין מוזקן. איינער פון איין קאמפאניע זאגט נכרה שאכלנו משלו ונדער נכרה לאהינו שאכלנו משלו אונ די מעקומשין פון ביידע קאמפאניעס געקומערין אס לא אויב זיי זעהן גיט איינע דיא אנדערע אלו מומנין לזקמן וזיי מומנין לזקמן דיא קאמפאניע געקומשין באזוגנער אונ די קאמפאניע געקומשין באזוגנער זאכיש שמש אחד זיניקט שהוא חלף ומשמש מחבורה זו לחבורה זו אונ אויב די ביידע קאמפאניעס האבין איין געזינער זאמס אפילו גייט פון איין קאמפאניע צו די אנדערע אונ געדינט זיין מצטרפין לזימון אחר ווערין ביידע קאמפאניעס זיין אייגס אונ ביידע קאמפאניעס געקומשין איין מוזקן אע"פ שאין מקצת אלו רואין את אלו אפילו די קאמפאניעס זעהן גיט איינער די אנדערע, אונ אפילו אבסיל מעקומשין פון די קאמפאניעס זעהן אויך גיט איינע דיא אנדערע פון דעקסמוענין געקומשין זיין איין מוזקן וזיא שישמש שתיחן כל דברי המבדק בביאור קאר ביידע קאמפאניעס זאלין גיט הערין דאס געקומשין פון דעם מעקומשט זאמס זעהן געקומשין:

איש תפלה אזוי וזיין עם שמיים אין פסוק ואני תפלה פעלמט אונארט אונ קען מיינט זאני איש תפלה, איד בין אקענקשט וזאמ קעמט שפעקנדיג, אזוי ביי ז'ץ הינו הוקה שבר, פעלמט אויך אונארט, קען מיינט ז'ץ איש הינו. דער מעקומשט וזאמ מרינקמט שפעקנדיג וויין לאכט פון אלץ חוקה איש שבר דער מעקומשט וזאמ מרינקמט שפעקנדיג אלמין וויין פרוקט ער אונ קעמט שפעקנדיג ורצה פי משחה חתן זעמט לשלש דברים דמי שלמה הקלה וייל זאני אז דאס וויין מרינקען פריינקמט צו דרייא שלעקמט זאכין האחר לחיות האש מחוצץ אייגס אין דער מעקומשט וזאמ מרינקמט וויין וועמט לאכין פון אלץ וזשינו לחיות הוקה יבנל דברים דאס צווייטע איז דער וזאמ מרינקמט וויין קעמט פיל זאמיו ו"ל כל המרה דברים מביא זידי האט אונ די חקמים האבין גיזאגמט דאס פיל ריידין פריינקמט דעם מעקומשט צום זינדיגען, עם פריינקמט אים ער זאל ריידין אזעלכע רייד וזאמ קען טאר גיט ריידין וזאמ וקל קסיל דייב דברים קאר זאגמט דער פסוק די שפיסקע פון דעם קאר דערקענט קען פון זיין פיל ריידען וזשלישי כל שזמן בו לא יבא דאס דרישע איז דער מעקומשט וזאמ זיך איינגעוואהנמט אין וויין מרינקען וועמט גיט קלונ ווערין ודע כי לא תיה מכתב חלוצות קבני בנמש האדם עד שהוא פורק על שמים מגלי דאס לאכין זאך געדער זאך קען גיט זיין אשפעקנדיגע זאך ביי אקענקשין סיידען דער מעקומשט האט אין נאנצין אראפ גענומען פון זיך דיא מורא פון הקב"ה ע"כ זענט לחת גלי על הסידין סידה כנגד סידה דריקער וועמט ער נישמראמט ווערין קען וועמט אויף איהם געבון דעם לאכט פון זסורים, מדה פנגד מדה, איין קאמס גענין דיא אנדערע, ער האט אראפ גינארפין פון זיך דיא מורא פון הקב"ה וועמט קען אויף איהם ארויף געבין די מורא אונ די מורא פון יסורים זאמיו ווי עם שמיים אין פסוק דער גכאי ישעיהו האט גיזאגמט צו די יודין ועתה אל תחוצצו סן יחזיקו סיסריכס אויף אייך איינערע יסורים ותקבלימם היי מוהרים חקמים האבין אנגיזאגמט זייערע מלמדים זיין זאלין גיט לאכין פון יודישע זאכין אפילו גיט אקמארל דאס זאל זיך בייא זיין קאר גיט מרעפין ועל סחלק סיה וזיכרכו לחיות אונ אויך דעם טייל לאכין האט קען זיין געדארמט אונזאנין, סאקער וועלן זיי אקמארל מרינקען וויין זאלין זיי געהיט זיין גיט ארויס צו ריידין אשעלעקמין וזאמס אפילו אויף אנליעקמער אויך גיט כי דרים יכסלו כ"ו פ"ד עקדס וזיא קמרה טייל מרעפעקנדיג ווערין פיל מעקומשין געשפארויגלט אין די עבירה צו לאכין אויף עפעס:

בזוגער וזמן מייבון זימין אונ זיין דאקפין שוין ניש געקומשין מיט מוזקן שכבר זימנו עליהן ונארדם קען האט דאך שוין מיפ זיין גיגעקומשט מוזקן שלשה שישבו לאכול פת אע"פ שכל אחד ואחד אוכל משלו אינן רשאיין ליחלק אויב דריי מעקומשין האבין זיך גינעצט עסן פרויס אפילו געדער עקסט פון זיין פרויס. פון דעקסמוענין קארין זיי זיך גיט אקספילירן. קאר זיי מוזין געקומשין אלע דריי מיט מוזקן: (ב) שני חבורות שהיי אוכלין בבית אחד אויב אין איין שמוב האבין גיי געסין צווייא קאמפאניעס געקומשין זימס שפסקין רואין אלו את אלו מצטרפין לזמון אחד אויב אפילו קאר אבסיל מעקומשין פון די קאמפאניע זעהן אפילו גאר מעקומשין פון די אנדערע קאמפאניעס אונ גיט אלע זעהן איינער פון די אנדערע פון דעקסמוענין געקומשין אלע מיט איין מוזקן. איינער פון איין קאמפאניע זאגט נכרה שאכלנו משלו ונדער נכרה לאהינו שאכלנו משלו אונ די מעקומשין פון ביידע קאמפאניעס געקומערין אס לא אויב זיי זעהן גיט איינע דיא אנדערע אלו מומנין לזקמן וזיי מומנין לזקמן דיא קאמפאניע געקומשין באזוגנער אונ די קאמפאניע געקומשין באזוגנער זאכיש שמש אחד זיניקט שהוא חלף ומשמש מחבורה זו לחבורה זו אונ אויב די ביידע קאמפאניעס האבין איין געזינער זאמס אפילו גייט פון איין קאמפאניע צו די אנדערע אונ געדינט זיין מצטרפין לזימון אחר ווערין ביידע קאמפאניעס זיין אייגס אונ ביידע קאמפאניעס געקומשין איין מוזקן אע"פ שאין מקצת אלו רואין את אלו אפילו די קאמפאניעס זעהן גיט איינער די אנדערע, אונ אפילו אבסיל מעקומשין פון די קאמפאניעס זעהן אויך גיט איינע דיא אנדערע פון דעקסמוענין געקומשין זיין איין מוזקן וזיא שישמש שתיחן כל דברי המבדק בביאור קאר ביידע קאמפאניעס זאלין גיט הערין דאס געקומשין פון דעם מעקומשט זאמס זעהן געקומשין:

לחמשך מלת דליא יהוה נפשי יה יהו יהוה רחוק יה ואו הא נשמת יהוה היה יחידה ה דמלי היה אל שם בן שבעשית בניקוד חולם:

י לא יאבה יהוה סלח לו כי און
יעשן אפי יהוה וקנאתו באיש
ההוא ורבעה בו פרה האלה
הכתובה בספר הזה ומחה יהוה
את שמו מתחת השמים: י והבדילו
יהוה פרה מפל שבטי ישראל
כלל אלות הגרית הכתובה בספר
התורה הזה: י ואמר הודור האחרון
בניכם אשר יקומו מאחריכם
והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה
וראו את מכות הארץ ההוא
ואת תחלואיה אשר חקה יהוה

יש לא יביי למשכך
ליה ארי בבו יתקוף
רוגזא דיי ותקמיה
בנברא ההוא ונדקון
ביה פל לנמיא דכתיבין
בספרא הדין וימסי יי
ית שמייה מתחות שמיא:
כ ויפרשנייה יי לבישא
מפל שבטיא דישראל
פבל דנמייה קמא
דכתיבין בספר אורייתא
הדין: כא וימר דרא
בתראה בגי כון די
יקומו מבתריכון ובר
עקמין די ייתי מארע
רחיקא ויחזון ית מחתא
דארעא ה היא ית
מרהא די אמרע יי

ת"א לל יכסס . סנסרין סו :

רשבים

בער המורים

(יט) כי אז יעשן לא יאבה ה' סלח לו אלא אז יעשן על אשר עובד. ולא יאמרו מכלי וכולת ה' במושפירשתי אצל ואחפול אל ה' ואומר וגו' בפרשת עקב תשמעון: פלמד שמח סקדוש ב"ס חמירס חתה כסא הכבוד והבלו כחמוס. וסיונו מה חלה דסכל ל' עכירס בלרן סף חלס דגיי עכס לשון חמירס עכעסס לו חסירס בכרע:

שפתי חכמים

רשי

ר כלנו בום דלון שיור לומר סנקמס לשון קנמס. (יט) יעשן אף ה'. ע"י כעס הגוף מתחמם והעשן יולל ויטין לעיל כליש פכמס פכמס וסס עכולל סיטכ: מן החף, וכן (ש"כ כב) עלה עשן כלשו, ואע"פ שאין זו לפני המקום הכתוב משמיע את הארון כדרך שהיא רגילה ויכולה לשמוע כפי דרך הארץ: וקנאתו. לשון חמה. אכפרטמל"ט [אפייער] אחיות לבישת נקמה ר ואינו מעביר על המדה: (כ) הכתובה בספר התורה הזה. לשון מלה הוא אומר (לעיל כח) בספר התורה הזאת גם כל חלי וכל מכה וגו'. הזאת לשון נקמה מוסב על התורה. היה לשון זכר מוסב על הספר. וע"י סיפוק הטעמים הן נחלקים לשתי לשונות בפרשת הקללות העשפח נתונה תחת בספר והתורה הזאת דבוקים זה כזה לכך אמר הזאת וכאן העשפח נתונה תחת התורה נמלל ספר התורה דבוקים זה לזה לפיכך לשון זכר נוסל אחריו שלשון נוסל על הספר:

פירוש לתורת אלהים

(יט) לא יאבה נאמ נועם אים גים נועלין פאר געבין די אווארום רענגקמאל יעשן נועם ברענען דער צארין פון נאמ בלוקר נאמ נועם צעבענען אויף דעם פעקנשיין וקנאיו און ויין בעס נועם ויין אין דעם זעלבנען פעקנשיין ורבעה בו אונ עם נועם ויה באהעקמין אין אים גל תהלא נאר די קללה מתחבה נואם ניא אין גישרביען אין דעם ספר ויקח אונ נאם נועם אפ פעקין ויין נאמען פון אינגער דעם היקעל דאם הייקט פון דער גאנצער נועלמ: (כ) ותגדילו אונ נאמ נועם אים אפ שיידין צו פייזין מפל פון אלע שקבמים פון די ישראל ככל אוויא וניא אלע קללות פון דעם גרית מתחבה נואם אין גישר ריבען אין דער ספר התורה: (כא) ואמר אונ ער נועם ונאני יהודי דער דור נואם ונעל קובען נאך זי געבט אייערע קינדער נואם ונעלין אויף שמיין נאך אייה וינגר: אונ דער פרעקדער אש: יבא נואם נועם קובען

בָּהֵ: כִּי גִפְרִית וּמֶלֶחַ שְׂרָפָה כָּל־
 אֲרָצָה לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא־
 יַעֲלֶה בָּהּ פְּרִי־עֵשֶׂב כַּמִּהְפַּלֵּת
 סָדֶם וְעַמְרָה אֲדָמָה וְצִבְיִים
 אֲשֶׁר הִפֵּךְ יְהוָה בְּאָפּוֹ וּבְחַמְתּוֹ:
 כִּי וַאֲמָרוּ פְּרִי־הַגִּזְיִים עֲרִי־מָה
 עֲשֵׂה יְהוָה בְּכָה לְאֶרֶץ הַזֹּאת
 מָה חֲרֵי הָאָרֶץ הַגְּדוֹלֵל הַזֶּה:

בה: כי גופרית ומלח שרפה כל
 יקרא כל ארעא לא
 תזרע ולא תצמח ולא
 יסק בה כל עשבא
 כמהפכתאדסרסנעמרה
 אדמה וצביים די הפך
 יי ברונגיה ובחמתיה:
 כי וימרון כל עממא
 על מה עבד יי גדון
 לארעא הדא מה תקוף
 רונגיה כבא הדון:

דעת וקנים מעלי התוספות

קבלו שער אומים . וכן אמר יזקאל סעולם על רחמס
 סיו לא סחיס סלפס אומלים נחיס כנזים וכעססחוס סלדגס
 לשרת ען ואכן חי חני נלס ס' סלס לא סיד מוקס וכחעס ספוסס
 אמלונך עליסס וסידס חמסס כפסוסס סכניס . כלומר כי ססס
 עמי עתקיעיס ככניס לא סס . וא"ל כל כי סלי ריחמס לרמס
 כחעמל ענן וליסריטיו :

(כ) על מס פסס ס' . סס כעון כליחס ויטוף כרי יס ג"כ
 כשכר כליחוס וסין פרלס סעמס כזסס . וסערו כלומר
 וססיכו כדון עסס לס כך כי כלו ככניסו של סכ"ס מרלונס
 וסלכ סלר סמנס לא כלו עמו ככניס וסניו חושס
 פסס ומסון כך יזיקו מליס סדון ויוזו כי כשעסיכס נחעס
 ס' מעל סלדעס לפי סככרו על סכניס סשכר קבלו עס שלס

פירוש לתורת אלהים

שום גראו נקמפכת אזוי וויא דאס פאר קערונג פון
 ריא פיר ששעטס קרוס עמורה אדמה און צבויס
 אשר הפך נואם נאמ האמ פארקערט סימ ציון
 צארין : (כ) וימרון און אלע פעלקער נועלין
 נאגון על מה פאר נואם האמ נאמ אזויא ניסאן צו
 דעם לאנד מה הרי נואם אזי דער גרויסער צארין :

פון אזויים לאנד וראו און זיי נועלין נעהן די כוכב
 פון דעם לאנד וסח תחליתא און איהרע קרענק אשר
 נואם נאמ האמ נימאכט קרענקען אין איהר :
 (כב) גפרית שנועפיל ופלה און נאלץ שפחה האמ פאר
 ברענט איר נאגץ לאנד לא תרע ויא קאן גים גינימ
 נוערין ולא תגמיה און עם נועם דרויף גים שפראצין
 ולא יעלה און עם נועם גים אויף גיין דרויף קיין

נביאים ישעיה סב

תרגום

לחשף מ"ח דריא צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנחא ארני נשמת דדוד יהוה. חיה
 יחידה דנחא יהוה חיה יחידה דדוד אל שם ב"ן שבעשית:

א פני מאספיו יאכלהו והללו את־יהוה ומקבציו
 ישתהו בַחצרות קדשי : ב עברו עברו בשערים
 פגו דרך העם סלדו סלדו המסלה סקלו מאבן הרימו

א ארי רכנשוהי לעבדא
 גלגזיה וישבחון גדם וי
 ודעצרוהי לחמרא ישתגיה
 בררת קדשי : ב אמר גביא
 עקרו ותרבו ברעיא אפנו

מצורת דוד

רשי

(א) יאכלהו, מוסב על דגנך: ישתהו, מוסב על חירושך:
 (ב) סולו פנו, סקלו המסלה מחכ: הרימו גם.
 יושלס פיר סקדס ולא יסחוסו סלומנס ככרלומס : (ג) מכרו
 סדסו וסניו כעשולו סח סדכך אשר ילכו בו יסללו לכוב ללללס : סלו סלו כמסלס . כרימו וכניסו סח כמסלס לסשווס
 סגומוס לסיוס נוס ללכס : סקלו סכין . סלילכו עמס סלכניס
 עמיוס כשכר סח אכן כעשול : סרימו ימ . סכניסו ונעלס נכ

דע פירוש עברי סייטש געמינס כין בייא דער חפסורה פון דער וואך .

גם על־העמים : ה הנה יהוה השמיע אר־קצת
הארץ אמרו לבת־ציון הנה ישעך בא הנה שברו
אתו ופעלתו לפניו : י וקראו להם עס־הקדש גאוּלי
יהוה וְךָ יקרא דרושה עיר לא־נעזבה : ה מִי־זהו
בא מארזם חמוץ בנדים מפצרה זה הדור בלבוש
צעה פרב פתו אני מדבר בפצרה רב להושיע :
וכל עובדיהוּן גלו קמוּהוּ : ד ויקרוּן להוּן עמא דקדוּשא פריקנא דני
דלא אחרבתת : ה מן אמר אלון עמיד לאיתמה קחא על ארזם
לקעבר פון־ענות עמיה בָמא רבנין להוּן בְמִימריה אָמַר הא אָנא
פניא דְרמי חיל לקפּק :

מצורת דוד

רש"י

לרמו אל סומוות נסיוח את ישראל לרחלס : (ג) השמיס
שכר זמן הנאום : ישעך בא : כל בא שטרעך : שכרו : גמול
שכר שפלו לנלם לשרל סכס מוכן אמו : ופעלתו : שכר
ספעול ספעלו לרמוס סוף לפניו מוכן לחמו : וסוף כפול כח"ש
(ד) להס : לכני ליון : גאולו ס' : גאולו של ס' : וְךָ : על
ליון יתמה דרושה : ס' דורס כשלוס וסל נפוס סמני : (ה) מי
זס בא מארזם : סכיל סתכנב סעמי קכ"ב נפוס נקמס
כדורס וסכר של סתלס מארזם יכר סתלס וסכיל מדכר כ"ג
סוכס ככני חרס לכושי נגדיס אכר סכרס אט מי נקח סרס על
כדס מוכי סכורס סוף ככר גולכ' : זס סדור גבושו : זס
ככר כקו : סלל גבוו כהו מיס וספּלס אט כל סורלס מנקוס
תקוס וְלוּן מי עומד נגדו ומס' סרס על גבושו : זסי
תורכ כדקס : סלל גבוו תנקוס עסיכ נופר מי סוף זס סדכר
וסכילי לפּעוס דקס נישלל זסי סוף סככרס לכושיס
ככרס ככעמחי :

חות היא שזקנו עלי ויביאו לי את בנינו אללס : (ג) הנה
שברו : המוכן לתת לעבדיו : ופעלתו : שכר הסעולה
ספעלו עמו לפניו הוא מוכן לתת : (ה) מי זה בא מארזם
כני ישראל חומרים מי זה וגו' וזה חמוץ כנדיס לכושיס
כדס מבלרס : זה : שהיה הדור גלכשו : צעה : ואלו־
והקב"ה סמכיו אני וגו' אנגילתי להיות רב להושיע :

כלו ישלנו מי סוף זס סכל מארזם מולכר נגדיס
סלל זס היס הדור גבושו ספּסולר ומס זס נכלכוכו כדס : זס
סוכס ככני חרס לכושי נגדיס אכר סכרס אט מי נקח סרס על
כדס מוכי סכורס סוף ככר גולכ' : זס סדור גבושו : זס
ככר כקו : סלל גבוו כהו מיס וספּלס אט כל סורלס מנקוס
תקוס וְלוּן מי עומד נגדו ומס' סרס על גבושו : זסי
תורכ כדקס : סלל גבוו תנקוס עסיכ נופר מי סוף זס סדכר
וסכילי לפּעוס דקס נישלל זסי סוף סככרס לכושיס
ככרס ככעמחי :

כתובים תהלים עז

לחמשוך מיטור ומלכות ד'א שיון דלת יוד נפש שיון שיון דלת שיון דלת יוד רוח יאהרונהי גשמה ריסדא אד
אדנא אדני נפש אדני רוח אלק דלת גון יוד גשמה המלכות יו דו דו הו חיה יחידה ריסדו ד'קה חיה יחידה
דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה :

א למנצח על־ידותו לְאַסַּף מְזוּמָר : ב קולי אֶל־אֱלֹהִים * לְשַׁבְּחָהּ עַל יַד יְדוּתוֹן
וּמְצַעְקָה קוּלִי אֶל־אֱלֹהִים וְתֹאזְוִן אֵלַי : ג בְּיוֹם צָרָתִי
אֲדַנִּי דְרִשְׁתִּי יְיָ וְלֵילָה נִגְרָה וְלֹא תִפּוּג מִאֲנֵה הַיָּחַם
נַפְשִׁי : ד אֲזַכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהְיֶיהָ אֲשִׁיחָה וְתִתְעַשְׂתָּ רַחֲמֵי
סִלָּה : ה אַחֲזֵת שְׁמֵרוֹת עֵינַי לְפַעֲמֵתִי וְלֹא אֲדַבֵּר :

ולא הפוג קריבת לאתגמא נפש' : ד אדבר אלהא ונארגוש קדם וי אמלל ותשתלתי רחמי לעלמינ' :
ה אחרתא תמורהני רעיני אטרפית ולא אמלל :

מצורת דוד

רש"י

(א) על ידותו : על הדמות והדינין שערבו על ישראל :
(ב) קולי : מכותי : לילה נגדה : גלות סהיא סלילה :
נגרה : חלושה ומרה : ולא תפוג : תדמה : (ד) אוכרח
אלהים : הסדס שהיה רגיל לעשות לי : אשיחה : כלותן
סדסדס וטוכות : (ה) שמרות עיני : לשון אשמורות
סלילה : נפעמתי : רוחי מקשקש כקריני ולא אוכל לדבר :
כדכך כיון : נפעמתי : זסי ככר ומוכס עד סלל אוכל לדכר :

(א) על ידותו : כפכור סדסות וסדינין סוכיסיס על ישלל
א סוף סל כלי ננון : (ב) קולי : אכיס קולי אל סכסיס
ואעזק אליו וסככר אכיס קולי יאווין כזכורו לישוע אליו :
(ג) ביום צרתי : כעת סוף סלכר דכשתי אט ס' : יוֹד : כ"ל
עכתי חול עיני כל סילנל וואיס סתלס ולכן מעמלתי נכשני
לקבל סמסמינ' : (ד) אוכרח : ככעלני זוככ כעביד סגלות לטי
סומס : אשיס : אסכר סללוטי וכוטי כפוסס וטוכוס זס ומן
כיס : (ה) אחרתא : מנגול סתכנס לל אוכל לישן כללו אחרת
מכסי סעינ ססומריס אחרו מן סלכר ולא אוכל ל"כ למכרס

פירוש ע"מ

(א) למנצח על ידותו לְאַסַּף מְזוּמָר אָמַר הָאֵם עֵזְרוּנָעוּן
די פּסוקים אונ די שפּיל־עָרם ונאם וויִעָד
קאָפּעל מיִקְסער בייִסמ ידותו האבין געשפּילט :
(ב) קולי אל אלהים ואצעה נויל מיין שטימקע גייט צו
נאם : דרקער וועל איה שרייען קולי אל אלהים
והאיוו אל נויל מיין שטימקע גייט צו נאם : וועט
ער הערין מיין תפלה : (ג) ביום צרתי אדני דרשתי ווען
איה בין אין אצרה קעמ איה בייא הקב"ה בייא
סאג דני לילה נגרה אונ מיין האנט איז פארשפרייט
צו נאם מיט תפלה בייא נאכט אויך ולא תפוג ריא

עגלה ערופה בלשון הקדש. מה שהקנים לומרם וידעו לא ספכה את הדם הזה והכניסה לומרם כבר לעמד ישראל וגו' בלשון הקדש הווקעו לומר: שנאמר כי ימצא וכו'. וזכותה פרהה נאמר וטמ ואחריו ונאמר להלן וגו' הלוים ואחריו מה להלן בלשון הקדש: הוי יוצאין. ובלאי שם ומודלים מן החלל לזר העירות שסביבותיו לידע אינו קרובה: אין ב"ד שקול. אין ב"ד עשין שיהא אפשר להלך שזה כבוד הלל שיהא רוב לזר אחד

לקיים אחרי רצים להטות: ב נמצא סמוך לספר. חלל נכול עכו"ם: לא היו מודרין. דכתיב כי ימצא חלל פרט למתואה את עמנו שסמוך נגדול העכו"ם חללו המתואה עמנו למיתה הוא: לעיר שאין בה ב"ד לא היו מודרין אין מודרין אלא מעיר שיש בה ב"ד. ה"ק נמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד אין מודרין לה חלל לעיר שיש בה ב"ד מודרין אינו עיר שיש בה ב"ד קרובה

כלי אמנטי דה"ת דמלכות דייניס צבאות עגלה ערופה בלשון הקדש, שנאמר [א] כי ימצא חלל בארמה ויצאו זקניך ושופטיך. [ב] שלשה מב"ד הגדול שבירושלים היו יוצאין. רבי יהודה אומר חמש, שנאמר זקניך. [ג] שנים ושופטיך שנים, ואין [ד] ב"ד שקול מוספין עליהם עוד אחד: ב נמצא טמון בגל או תלוי כאילן או צף על פני המים, כל היו עורפין. שנאמר בארמה ולא טמון בגל. גופל ולא תלוי כאילן. בשרה ולא צף על פני המים, נמצא סמוך לספר, או לעיר שרובה עכו"ם, או לעיר שאין בה ב"ד, לא היו עורפין (כ"ל מודרין). אין מודרין אלא מעיר שיש בה ב"ד. נמצא סמוך בין שתי עירות שתיהו מביאות שתי עגלות.

[ה] כי ימצא ס"ק שנאמר וטמ ואמרו כי וסדר ענין עגלה ערופה כתיב כי ימצא. נמצא: [ב] שלשה כו'. ספרים נגמרה זקניך שנים ואין ב"ד שקול מוספין מוספין מוד אחד כתיב כלן שלשה: [ג] שנים. וס"ק ס"סו שבט"ו ל"ס' למיתדין שבטוסין וכו' וכו' דויספין דריס למינל להניח מוד שנים וס"ק וכו' לא דריס. נמצא וטמין סוי"ט: [ד] ב"ד. דריסין זקני ספיר וליכא.

לו וחי לא הדר תיחא ה"ל אין מודרין כלל מ"ל ולקחו זקני העיר מ"מ דהאי העיר קרית"ר הוא דלמי למכתב ויהי העיר הקרובה אל החלל ויאלו זקני: מבוון. מלמס, שאין זו קרובה לו מוזאפי' מלל חוט: שתיהו מביאות שתי עגלות

ס"ק ש א עגלה ערופה די קאלב נואם קען האקמט איר אפ"ד עס קאפ' ווי עס שטייט אין סוף פ"ד קר' שופטים די פסוקים נואם די זקנים אונ די פ"דנים ואינן מוז יואמט ווערין פ"לשון הקדש שגאב יואם עס שטייט אין פסוק י: ימצא חלל בארמה אז עס נועט גיפונען ווערין אנהייבט אויף דער ערד אונ קען נעמט גיט וויקען ווער דעם האט אים גיהרגת וזוא זקני ושופטי זאלין ארום גיין דיינע זקנים אונ דיינע דיינים שלשה מביא דין הגדול שבירושלים ויו יוצאין דריי דיינים פון דרויסן בית דין וואס אין ירושלים וענען ארום גינאנגען מעקטין וועלכע שטאמט אוי געהימער צום גיהרגת'ן. רבי יהודה זאמט המשה סיפג דיינים וענען ארום גינאנג' קען שאמר וויא עס שטייט אין פסוק זקני דיינע אקטע לייט שנים מיינט צוויי ושושפיה דיינע דיינים שנים מיינט קען צוויי וזין בית דין שקיל אונ בית דין זאל גיט זיין גלייך צו די פאר מוספין עליון עו איה קערט קען אויף זיי נאך איינעם אוי סיפג: ב נמצא טמון בגל אז דער גיהרגת אוי גיפונען גיי ווארין באהאלטן אין אבארג פון א אייגענפאלענע

נואמט או מלי ביאלו אדער ער איז גינאנגען אויף אכבוים או צף על פני המים אדער ער איז גישוואקען אויף דעם נואסער לא תי עורפי האמ קען גיט אפ גיהאקט דעם קאפ פון די אקלב שגאב נוארום עס שטייט אין פסוק בארמה אויף די ערד זאל טמון גל אונ גיט באהאלטען אין אבארג נופל ער אוי גינאנג' לין ולא מלי ביאלו אדער גיט אז ער היינט אויף אכבוים בשדה אין פ"ד'ר זאל צף על פני המים אדער ער איז גישוויקט אויף דעם נואסער נמצא סמוך לספר אז דער גיהרגת אוי גיפונען גינארין נאנהענט צום גרענעץ פון דיא אומות או לעיר שריבה עבדי נוכביס אדער ער איז גיפונען גינארין נאנהענט צו אשטאם נואם דאס מערקטע איינזואהער וענען געצין דיי גער או לעיר שאין בה בית דין אדער ער איז גיפונען גינארין נאנהענט צו אשטאם נואם אין איהר או גיטא אבארג דין לא תי מודרין האמ קען גיט גיטאמין אין מודרין זאל מדי שיש בה בית דין קען מעקט נאר צו אשטאם נואם אין איר אוי דא בית דין נמצא מכות בין שתי עירות אז דער גיהרגת אוי גיפונען גינארין צווישען צוויי אשטאם גלייך, עס איז גיט איינע

פירוש עברי מיינט הימערס, ויזא הישען די אויגין זאלין גיט קאלע ערעין, זאמט אקפ צו הקב"ה די האקט געהאלטין דיא בעקען פון מיינע אויגין איה זאל ויזא גיט קענען פארמאכין איה זאל גיט קענען שלאפין. אקפ זאמט צו הקב"ה ווענין דיא צרות נואם דוא האקט אויף מיר גיטאהן קען איה גיט שלאפין נפשמתי ולא אדבר ווענין דיא צרות קלאפט אין מיר דאס הארץ אונ איה קען גיט ריידן:

האמט העקט גיט אויף צו זיין פארשפרייט מיט הפלה, אונ טייל איה ווער גיט גיהאלטין, דריבער מנהה הנחם נכשי וייר זיך מין גשמה גיט טרייטקין: (ו) אברה אלחם ואחמיה נאמ, ווען איה דער מאן מיר מיינע צרות ברום איה אונ קעקען אשיחה ותתעפר ויחי מלה ווען איה דערצייל מיינע צרות ווער איה פארחלשות וייל איה רעבין איה בין אויף אייביג פארלארין: (ה) אקפ שטרות עני די בעקען פון די אויגין ווערין גערופין שוקרים,

דברי רבי אליעזר. ואין הלכה כר"א אלא שהיה מביאות עגלה אחת בשחופות. והכי אמרינן בגמרא בכבדות : ואין ירושלים מביאה עגלה ערופה . דכתיב בלדמה אשר ה' אלהיך נתן לך נחמה לרשעה פרט לירושלים שלא החמיקה לשבטים : ג נמצא ראשו במקום אחד. השתא לא מיירי תנא לענין מידה דמדקתני טיפא מאין היו מודיין מכלל דרישא לאו כמדירה עסקינן אלא כמת מנה קנה מקומו עסקינן (ה) דהיכא דנמנא לראש במקום אחד ונטו במקום אחר מוליכין לראש אלא נטו זקרבין אותו במקום שנמנא הגוף גופיה כדוכייה בעל ורישא גופיה כדוכי : דברי ר"א. ר"ע אומר. מוליכין הגוף אצל הראש. דרישא היכא דקיל נטול וגופיה רכישי וחילי. והלכה כר"ע : ד רבי אליעזר אומר משבירו. תסקר עיקר חיותא כטבוריה הוא (ב) : ד ר"ע אומר מחוטמו עיקר חיותא מחוטמו הוא דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים נחמיו : משבירו שבעשה חלל מצאורו.

[ה] דברי רבי אליעזר. ואין ירושלים מביאה עגלה ערופה : ג נמצא ראשו במקום אחד ונטו במקום אחר מוליכין לראש אצל הגוף. דברי ר"א. ר"ע אומר הגוף אצל הראש : ד מאין היו מודיין. רבי אליעזר אומר משיבירו. ר"ע אומר מחוטמו. ר"א בן יעקב אומר במקום שנעשה חלל מצאורו. ה נפשו וקני ירושלים והלכו להן. וקני אותה העיר מביאין עגלת בקר (ירושלמי אשר לא עבד בזה) אשר לא משכה בעול. [ו] ואין המום פוסל בה. ומורידין אותה לנחל איתן. ואיתן כמשמעה [ז] קשה. אע"פ שאינו איתן כשר. וערפינן אותה בקופינן מאחוריה. ומקומה אסור מלודיע ומלעבוד. ומתיר לטרוק שם פשתן ולנקר שם אבנים : ו קני אותה העיר רוחצין את יריהם במים [ח] במקום עריפתה של עגלה. ואומרים ידינו לא שפכה את הרם הזה ועינינו לא ראו.

למין קרוי חלל אלא מן הנזיר כדכתיב על נזירי חללי שטיעם הלכך ממנו היו מודיין כדכתיב אל החלל. והלכה כר"ע : ה נפשו וקני ירושלים. שאין כחיס אלא למדוד כדכתיב ויאלו וקניו וזוטרין ומדדו : אע"פ שאינו איתן כשר. שלא נחמר איתן לעכובא אלא למנוה (ג) בקופינן. סבין גדול : כמאחוריה. ממול פרסה (ד) ומקומה אסור. ועולם : ומותר לטרוק שם פשתן. עבודה שאינה בנופו של קרקע שהיא בנופו של קרקע אף כל עבודה שהיא בנופו של קרקע ע"פ חז"ל.

נחל סמבור כלן אינו של מים אלא עמק. ועיין מ"ט : (ג) וק"ל דלכ"ל וס"פ חילין איתן כשר שז"ל וידיענן ולי ק"ל. וס"פ ט"י ענין איתן גדול כמ"ט לוי איתן סוף ואומר אם חיס חזק סממכס וס"פ שלח ג' גדול השפויט כשר וס' למנר שאיתן יס בו תירובים גדול וזמק וס"פ סהלא דקפידים ס"ל מל סמוק וס"פ סלינו גדול. ועיין מ"ט : (ד) דגברי ערופס ערופס עממכס סמוק. נמי : [ח]. כמקום. נגמרה לילף לים :

דכתיב אשר לא יעבד לו ולא יזרע מה זריעה מיוחדת של קרקע ולנקר שם אבנים. לפתח שם אבנים :

גְּעֵהֲרֵקְתִּינִי מִבְּיֹאֵר עֲגֵלָה בְּרִינְיָעֻן אֶקְאֵלֵב אֲשֶׁר לֹא מִשְׁבָּה בְּעַל נוֹאֵם יוֹאֵם נְאֻךְ נִים גִּיזְיֹגִין אִיאָר וְיֵאֵר תַּסִּים פּוֹסֵל בַּה אֹנֵן אֶפְעֵלְעֵר מֵאֲמָט אִיהָר גִּים פִּסְפֵר וּמִדְרִיין אִוְהָה לְנַחַל אִיהוֹ אֹנֵן קַעֵן גִּינְרַעַם תֶּרְאָפֵּס דִּי קֵאלֵב אִין אֶסְאֵל וְיִתִּין כְּמִשְׁמֵי קָשָׁה אֹנֵן נוֹאֵם יוֹאֵם הוֹרָה וְאָנָּם דַּעַר קֵאל הִייִסַּט גַּחַל אִיתֵן מִיינָט קַעֵן אִיתֵן שְׁמֵאֲרֵק. רִיא עֶרְד פּוֹן קֵאל זֶאל זִיין שְׁמֵאֲרֵק. זִיא אִיו נְאֻךְ קִיין קֵאהֵל גִּיאַקְעֵרַם גִּיוֹזֵאֲרִין אַף עַל פִּי שְׁאֵינִי אִיתֵן כְּשֶׁר אֶפְסִילוֹ דִּי עֶרְד פּוֹן קֵאהֵל אִיו גִּים הֵאָרַם אִין אִוְיָר. כְּשֶׁר יַעֲרִיין אִוְהָה קֵאֲמִיץ כִּמְחֻדְתֵּי אֹנֵן קַעֵן הֵאָקַם אִיהָר אָפֵּ דַעַר קֵאֲפֵּס מִיַּם הֵאָקַם פּוֹן הִינְקֵאֲר וּמִקּוּמָה אִסִּיר מְלֻחֵי וּמְלַבְדֵי אֹנֵן אִוְיָר דַּעַר אֶרְטֵם קֵאֲר קַעֵן קִיין מֵאֵהֵל גִּים אֶקְעֵרִין אֹנֵן גִּים וּמִוְיָר לְסִרוֹק שֵׁם פִּשְׁתֵּן קַעֵן קַעֵן דֶּאֲרַם קַעֵן קַעֵן פִּיאַקְס וּלְגַבֵּר שֵׁם אֲבָנִים אֲרוּיַם הֵאָקַעֵן שְׁמִיינְעֵר : ו יִגְצִי אִוְהָה תַּעֲדִי רִיא אֶלְקָע לִייַם פּוֹן רִיא שְׁמֵאֲט נוֹאֵם זַעֲנַעֵן נְאֵהֲקֵנְט צוּם גְּעֵהֲרֵקְתִּינִי וְיִחַזֵּק אַה בִּיתֵי בְּסִים וּנְאִשְׁעֵן זַינְעֵרַע הַעֲנָם מִיַּם נוֹאֶסְעֵר בְּקִסִּים יַעֲרִיֵּשׁ שֶׁל עֲגֵלָה אִוְיָר דַּעַם אֶרְטֵם וּוְאֹן קַעֵן אֶף גִּיהֵאֲמַק דַּעַם קֵאֲפ פּוֹן דִּי קֵאלֵב וְאִוְיָרִים אֹנֵן זַינְי וְאִנְיִן יִבִּישׁ לֹא שְׁקָבִי אִין מִדָּם תִּחַ אֲוֹנְעֵרַע הַעֲנָם הֵאָבִיין גִּים פִּאָר תַּעֲדִי דִּי אֶלְקָע לִייַם פּוֹן רִיא שְׁמֵאֲט נוֹאֵם אִיו

וכי על דעתנו עלתה שוקני כ"ד שופכי דמים הן. ו שרלא בא לירינו
 אלא שרלא בא לירינו ופטרנוהו [ט] בלא מוון
 ולא ראינוהו והנחנוהו [י] בלא לוי'ה. והכהנים
 [כ] אומרים כפר לעמד ישראל אשר פדית ה'
 ואל תחן דם נקי בקרב עמך ישראל. [ג] לא היו
 צריכין לומר ונבפר להם הרים, אלא רוח הקדש
 מכשרתן אימתי שחפשו בכה הרים מתכפר להם:
 [ד] נמצא ההורג עד שלא נעפרה העגלה, תצא
 [ה] ותרעה בעדר. משנתערפה העגלה, תקבר
 במקומה. שעל ספק כאתה מתחלתו כיפרה
 מפיקה והלכה לה. נעפרה העגלה ואח"כ נמצא
 ההורג, הרי זה יהרג: ח עד אחר אומר ראיתי את
 ההורג, ועד אחר אומר לא ראית. אשה אומרת
 ראיתי, ואשה אומרת לא ראית, היא עורפין. עד
 דאינו, ואחר אומר להן לא ראיתם, לא היו עורפין: ט
 שמהרה להמיתוהו דלכתיב

[פ] בלא מוון. וסולק לרש"י
 פה סכניו לכך נכרה. רש"י:
 [י] בלא לוי'ה. יחידו בלא
 הסורס. רש"י: [כ] אומרים
 דלכתיב לולי וגו' ונבפר סכניו בני
 לוי ולא פ' על טל סם נגיס.
 רש"י: [ג] לא היו כו' כלומר
 זככר דלכתיב בקרב לא מוון
 וסמרו קפי מיהא פ' זה בכלל
 אפיקה ללא מנחם כלפי נפס
 סי' מסי' פ' מנחם כו'. רש"י:
 [ד] ותרעה. אכרש' דל'
 נפס' מה דלין יודיעם לנחל
 פ'סן אופקיהם ללא מפיפסם.
 וסכ' פ' די' יודיעם לרש"י
 כהנחם ופס' סלל כו' לדודס'
 דכ"י לא אקדס. ועומ' ס'

לא נודע מי הכהה הו נודע אפי על פי עד אחד אין עורפין אע"פ שזה עד אחד אס"ח דהכתיבו
 אינו לאמת השני עמין דכריו של אחד כמקום עיני: עד אחד אומר ראיתי ושנים אומרים לא ראית הו

קאלב מקבר במקומו ואל די קאלב בנראקען ווערין
 אויף איהר ארם שעל פסק באמת מתלחת דיא קאלב
 איי דאך געקוקען פון אונגרייב פון ספק וועזין
 נוייל מען האט ניש געוואונקטס ועד רער רוצם רעם
 פקדי פסקה ודלקה לה האט ויא כבפר גינען רעם
 ספק אונ איי גינאנקען צו איהר ומה. זיא האט
 אפ גיטאן איהר כענה נעפרה תעגלה אויב מען האט
 אפ גיהאקט רעם קאפ פון די קאלב ויפד פד נפא
 היתר דער נאך איי גיפונען גינוארין דער רוצם
 וואס האט איהם גיברקת התי יתג ואל דער רוצם
 גיברקת ווערין: ח עד אחר אויפ ראיתי את היתר ועד
 אחר אויפ לא ראיתי אויב צוויי עדות זענען געקוקען
 צוא בית דין איינער זאגט איה האב גיזעהן ועד
 עם האם איהם גיברקת אונ דער אנקערע זאגט
 כיר זענען אויף רעם ארם גינען גיזעהן זאגט
 אונ איה גויים אז רוא האקט גיט גיזעהן רעם
 רוצם, דאער אשה אומרת ראיתי אאשה זאגט איה
 האב גיזעהן רעם רוצם ואשה אומרת לא ראיתי אונ די
 אנקערע אשה זאגט צו איהר עם איי ליגען רוא
 האקט גיט גיזעהן רעם רוצם הי ערשין האט מען
 אפ גיבאקט רעם קאפ פון די קאלב עד אחר אויפ
 ראיתי אויב איין עדות זאגט איה האב גיזעהן רעם
 רוצם ושנים אומרים לא ראיתי אונ צוויי עדות זאגין
 צו איהם עם איי ליגען די האקט גיט גיזעהן רעם
 רוצם הי ערשין האט מען אפ גיבאקט רעם קאפ
 פון רעם קאלב זשנים אומרים ראיתי אויב צוויי עדות
 זאגין כיר האבין גיזעהן רעם רוצם ויחד אויפ רעם
 לא ראיתם אונ איין עדות זאגט צו זיי עם איי ליגען
 איר האט גיט גיזעהן רעם רוצם לא הי ערשין האט
 מען גיט אפ גיבאקט רעם קאפ פון די קאלב נוייל
 מען גלויבט די צוויי עדות: ט מ שפרו הרבנים אז
 די רוצחים זענען פיל גינוארין אונ מען האט זיא

קאסין דיא בלוט, כיר האבין איהם גיט גיברקת
 זענינו לא רוא אונ אונקערע אוגין האבין גיט גיזעהן
 ועד עם האט איהם גיברקת, פרענט דיא משה
 וכי על דעתנו עלתה איי רען אויף אונקער בעה אויף
 גינאנקען, האבין כיר רען מייננט שוקני בית דין
 שוקני דמים מן די וינקים פון בית דין האבין פאר
 קאסין דאם בלוט, זייא האבין איהם גיברקת זלא
 נאר אוי מיינען זיי שלא בא לירינו ופטרנוהו בלא מוון
 עד איי גיט גיבוקען צו אונג אונ כיר זאלין איהם
 אונקען דאזין אז עסין מיט צוא געבען אויף רעם
 נוענ ער, זאל בארפין גילגן עסין פון קענענשין אונ
 מען זאל איהם הרקן ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לוי'ה
 אונ כיר האבין איהם גיט גיזעהן כיר זאלין איהם
 זאלין זאלין איין נוען די פאקאפאנען צו געלייטין
 איהם ותכתיב אומרים אז פקנים זאגין צו קאפ כפר
 לעמד ישראל אשר פדית הו נבפר להם הרים ונבפר
 פאלק ישראל וואס די האקט זיי אויס גלייזט זאל
 פמו רם נקי בקרב עמך ישראל אונ רוא זאלקט גיט
 געבען ריגע בלוט זאל פאר קאסין ווערין צווישין
 דיין פאלק יודין לא הי צריכים לומר ונבפר להם מדים
 זיי האבין גיט גיבארקט זאגין די ווערשער ונבפר
 להם הרים וואס שטייט אין פסוק אפי ריח תקיח
 מן שרתו נאר דאס הייליגקייט פון דיא הודך זאגט
 זייא אפטי שפעשו ככה נוען איהר נועם אוי קאהן
 תרם מספר לקם נועם איה דיא בלוט פאר געבין
 ווערין: ז נמצא היתר אז מען האט גיפונען רעם
 קענענשין וואס האט איהם גיברקת ער שלא נעפרה
 העגלה איינער מען האט אפ גיבאקט רעם קאפ
 פון די קאלב מצא ותקיה בעדר זאל די קאלב גיין
 זיה פיטערין אין קמארע משנתערפה העגלה אויב
 דער רוצם איי גיפונען גינוארין דער נאך וייא
 מען האט שוין אפ גיבאקט רעם קאפ פון דיא

עורפין כגון שהשנים והאלה פאלי עדות הן ובפסולו עדות הלך אחר רוב דיעות: ה' במלה עגלה ערופה. לפי שמכריזו היו כסם מ' רגלי להרוג (ה): ו' במלו האשכולות. איש שהכל בו כלומר תורתם אמת מבלי

דופי (ו): י' הודיות המעשר. וידי המעשר גבריה הקדש מן הכית ועם נתתיו ללוי לפי שעורף קדם את הלויים שלא יתנו להם מעשר כשעלה מן הגולה ובני לוי לא עלו עמו וזה שיתנו המעשר לכהנים ויוחקו כ"ג כעל הודיות שלא היו יכולים וגם עלו עמו וזה שיתנו את המעוררין: במלו הלויים ככל יום חומרים על הדוכן עורה למח תוסף ל' אמר וכו' יש טיהר לפני המקום ועמד ובעטו: ואת

במלה עגלה ערופה. [ג] משבא אלעור בן דינאי ותחינה בן פרישה (ס"ח וכן פרישה) היה נקרא חורו לקרותו [ס] בן הרצחן. משרכו המנאפים פנסקו הטיס המרים. ורכן יוחנן בן ובאי הפסיקן. שנאמר [א] לא אפקוד על כנותיכם כי תזוניה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם וגו'. משמת יומי בן יועור איש צרדה ויוסי בן (גמרא לעורר) יוחנן איש ירושלים כמלו האשכולות. שנאמר [פ] אין אשכול לאכול כבורה אותה נפשי: י' ויוחקו כהן גדול העכיר הודיות המעשר. אף הוא בשל אמת המעוררין ואת הנוקפין. עדימיו היה פמיש מכה בירושלים. ובימיו אין אדם צריך לשאול על הרמאי: י"א משבמלה סנהדרין במל [ז] השיר מבית המשתאות. שנאמר כשיר לא ישתו יין

(ה) כדח"ר לא נודע מי הכסו סם נודע מי הכסו אפי' סמד כסוף ספולס סמיר בו לא סיו טורפין: [ג] משבא כו'. וכן מפורסם היום: [ס] בן הכותן. הרי"ס ספולס. ס' מ' וקקא סמיר אה פסמו מפי' זנון בורקין אה פסמו וואמר לא ספקוד וגו' מ' וואמר ויכ"ט פון לדידי און דעניס ודנטיס פון מ' ט"ש לא ספקוד וגו' ויכ"ט פון: גמט אש' און טון דפטיס לא ס"ט' כי סס פס סונומי יסרדו כס פלמס וואפסיס ככרדיס הללו. כס"ו. וסוכמס ופמולקס ועד יעיסן (ל) סיס פמולקס ככמעי ישראל כמס סיו וואמיס ככרדיס כמחינתן כמס פקייס וסן סרמסוטיס סתלקיו ככמיעיס ככרדיס כ"ט סלירמס כמגינס סיוס סתלקיו כרמסון ססיס ושרמל סדכרי סוסיס. כס"ו: [פ] און ספולס כו'. ללמסי ספולס נאמס לכנוי ארמס סמסווד כמעי סלמסיס ימ': [ז] כסיר כו'. סירמס ספוסקיס כסיר כס סלי כמס

ולדמיו סיר של סכמס ספין ארמ לכרדי וסממס סס יסיוס לו סס כעניו כדי סלל רמס ויהי נוח לכשנתו ולמסו ועמד הוא ובעטו סגראל כבעל מוס והתקין לפי עכבות כרקע להכניס וואר הכמה לכוני: נוקפין. מכין. ודונמחו און ארמס עוקף אלכמו פמלמס: היה פמס מבח בירושלים. כחול המערה מרטי נקמס וברזל היו מועד: ובימיו אין אדם צריך לשאול על הרמאי. שהוא אמר לכני דורו כסם שתרומה גדולה עון מיתה כך תרומת מעשר ועכל עון מיתה ותיקן סחיטלו מן הדמאי תרומת מעשר ומעשר שני כלכל ולא יולאו ממנו מעשר ראשון ולא משכר עני שכולין לומר ללוי או לפני הכה רחיה סחול עכל ועול. ומתקנה זו ואלרך הלווק סירות מן השוק לא היה שולל אס. הן מתוקנין אס לאו אלא מיד סמריס מהס תרומת מעשר ומעשר שני ואוכל את השאר שכל הלווק מעם החרץ סירות סס כחוקת סמס דמאי: י"א סנהדרין. סס הדיונין וסרקרין סנהדרין סגולמסיס דדרת פסיס כדין: במל השיר. דכתיב וקניס מסער

ג'קענטם בנטיה עגלה ערופה האם מען שוין גימ נע' גביינגט אקאלב אפ צוא האקען איהר דעם קאפ סקשא ויאי עם אזי געקוקמען אלעור בן דינאי ותחינה בן פרישה בן פרישה חיי נקבי סרבער האם מען איהם גערופען בן פרישה חורו לקרותו בן הרצחן נאקדעם האם מען איהם גערופען בן הרצחן אז מען האקען געפונען א' געטרנגהין גענענט האם מען געוואקט אז ויי האבין איהם געטרנגת האם מען שוין גימ געבריינגט אנגלה ערופה סרמיו סתנאפסיס פסקי סיס סמארדיס וויא עם אזי פיל גיווארין דיא מענטשין וואס האבין מנגה גיווען האם מען אויף גיהערט צו געבין סרנגקען דיא סיס סהקארריס, ורגן יוחנן בן ובאי סתניקו האם געהייסקען אויף הערין סגמיר ווייל עם שטייט לא אפקוד על בנותיכם פי סתניקת וכל בנותיכם פי תנאפנה כי הם וגו' הקב"ה האם גיאקמס און ועל גימ סתפקעלען וויא אייערע געקכער און שגיר אז ויאי ועליו מנגה און ווייל דיא מאקען זענען אויך מנגה סתמט וויא עם אזי גישטארבין יסי בן יועור איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים כמלו האשכולות זענען שוין גימ סעקר גיווען מענטשין וואס זאלין האבין אלע מעלות סנאמר וויא עם שטייט אין פסוק אין אשכול לאכול מבית אהת נפשי עם אזי ניקא איין אשכול ואשכול סמקמס איש שהכל בו אקענטש וואס אין

איהם זאל ויין אלע מעלות. וואס מיין הארץ גלוקס צו זעהן אזוי אצייטיגען מענטשין: י' ויחנן כהן גדול העכיר הודיות המעשר דער כהן גדול יוחנן האם מבבל גיווען דעם וידי וואס מען סלענטס זיך סתגדה זיין ווען מען רויקמס אויס דיא מעשר פון שמוכס בן הוא כמל' את הסעורין ער האם כמבבל גיווען אויף וינקערן ויאי סתקמיס ודי קלאפערס עירת למח תישן מ' דער וועק דיה נוארוס שלאפסקמו גאמס. און מען זאל גימ אקלאפ געבין די קהמה וואס איז אקרבן צווישען דיא הערנער פאר דיא שחיקה דיא כדמס זאל איהר פאלין אין דיא אויגין זיא זאל גימ זעהן וויא מען שעקמס איהר עי יפי היה פמיש סקה בירושלים ביו דיא צייט פון יוחנן כהן גדול סלענין זיך קוסער און איינען אקרבניסער קלאפען מיט זייערע האקערס אין ירושלים אום חול המעער זיאי סלענין אקרבניס חול המעער. און יוחנן כהן גדול האם דאמס כמבבל גיווען וקסיס אזי אדם צדיק לשאל על תפיאי און אין דיא צייט פון יוחנן כהן גדול האם קיין מענטש גידארפט סרענין אויף סהבואה אויב זיא אזי נמקשרת וועין כהרע"ב: י"א סתפקה סנהדרין וויא דיא סנהדרין זענען כמל גיווארין כמל השיר מבית המשתאות האם

מכורין בהם אלה הרגילים בהם . ובגמרא מהרש טעמא
 משום טעשה שהיה כשגרו מלכי השמונאי וע"ו (יד) היו
 ארוח שפנים שגמליים לארוח שכוון ככל יום לירגין
 בקופה ומעלין להם תמידין היה שם זקן אחד ולעו להם
 בתחמת ויפת כ"ו שם
 עמוקים כעבודה ארן נמסקין
 צידכם ארוח היום ששלנו
 להם לירגים בקופה והעלו
 להם חזיר כחונה שמה אמרו
 ארוח אדם שיגדל חזיר (טו)
 וארוח אדם שילמוד לבט
 חכמה היות : בפירושם
 הארוח : הוא חורבן הביית
 ושל פירוש נמי הוה: אפריון
 כמין חזיר כל מעלין
 ועליותהו מזהבות
 ורבותינו התירו שהשא
 כלה באפריון . משום
 נישוחא . וכן הלכה
 בןבבבול מושלי משלים.
 כגון משלות שופלים (פז)

עפרים כעוין כפין כיסם למעלה מעלם . ופיין סו"מ :
 (יד) ויחסם דקדמו טוחל למיטוס כו' . וי"ל דמיצירא גזרי
 ולא קבלו עיטוי כו' . סו"מ : (קו) ומיסר דלא חנן לם נמי .
 י"ל דכתיב סיפ כסדי לסיכור גזרין דס"ק דכ"ק ולא סולקין
 לגמורם בכסין : [א] וכתיבוי . כ"ל כתיבו קפודם סמכדי .
 פ"ט : (פז) וז"ל כ"ש"ו מוטלי
 משלות לחה לוח פטחלי ספס
 למכסל לכוים סכ סכפלי כייט
 כגון פטפסל שופלים וי"ל
 כ"ל שפוס כמקום מן : (זו) וי"ל
 סכ לסקוד על דלפוחי יוס יוס .
 ומכסל כש"ל קפודי מני
 פ"ט ס"ו ר"ס וספסחללו
 וספסחללו על הדרכ :
 [ט] וספ"ט . כדאמרי' תריסר
 אלפי מני סוס פטפסל מעדריס
 על סחל . כ"ש" : (יח) וי"ל
 מכסל כ"ל" כיוו ססס עלל
 לכדור . וי"ל כ"ל כ"ל וי"ל
 קפודתהו ספסל ספסל דכ"לל וס"ק
 לני שפוד סדכ ספסחל
 קפן : ע"כ . וכיזולמי ג"כ
 ספסל ספסל על ספסל :
 [ח] ספסל . כ"ל כ"ל וי"ל
 לא דמ"ל מ"ל ס"ל . פ"כ .
 וי"ל לא דמ"ל מ"ל ס"ל
 כיוו ספסל לני ספסל :
 [ז] וי"ל לא דמ"ל מ"ל ס"ל
 [ז] יו ספסל . ס"ס ס"ס
 שלמו . כ"ש" . וי"ל ס"ס ל"ל כ"ן :

[ז] וי"ל לא דמ"ל מ"ל ס"ל
 [ז] יו ספסל . ס"ס ס"ס
 שלמו . כ"ש" . וי"ל ס"ס ל"ל כ"ן :

השקיה בחורה : הדרשנים . שהיה בקו במדרש טעמי
 מקראות כדאמר ולא יביתי שחלמר יוראת מצרים גלילות עד שדרכה כן זומא : בבבב כבוד תורה . שהיה כותן לב
 לדרש על כל קו וקו וזו כבוד תורה גדול שזין בה דבר לכסלה : בבבב אנשי קמנותן של חסידים . שהיו
 מופלאים כדמריק כמנתיב יחמר למוכן ויגלו ועלם להניח זכרים כדתיבס : קמנותן של חסידים . שהיו
 החסידים הולכים ומתקטנין והוא היה מקטיטן וסופן (יח) : משמת ר"ג הזקן במבב כבוד התורה . שעד שמת
 היה בריאות כעולם והיו לומדים תורה קטומד ומשמת בה תמות כח לעולם החתילו ללמוד מיושב וזה יעל כבוד
 החורה : משמת רב במלה עונה . תלמידיו של רב וסופו וכתבו זה נמשכה :

נזאם די גריקען האבין גיקענט דורך ניי שמועקען
 אויפן וואונק איינער מיט דעם אנדערען געקומט
 חתירן ווען די לעקערש זיל נזאם האבין חרוב
 גימאכט געען גייה לעקערש זענען אן גיקומען גייה
 שלא מצא חבלה באפריון גייה חזיר האם קען גזור גייוען
 אפלה זאל גייה ארויס גיין מיט אחופה אין שיקאמ
 רבותיט חתיר שפא חבלה באפריון בתוך חזיר אונ אויג
 זערע רגנים האבין סחיר גייוען אפלה זאל ארויס
 גיין מיט אחופה אין שיקאמ : מן משמת רבי פאיר
 ויזא רבי מאיר איז גישקארבין גסט מושלי משלים
 האבין אויף גיהערט דיא קענקישין וזאם קענען
 געקען שיינע משלים צו וייערע ביידי משמת
 עיי ויזא בן עזאי איז גישקארבין ביידי משקננים
 האבין אויף גיהערט דיא קענקישין וזאם וייערען
 שיקענדיג אין בית המדרש אונ לערנען משמת
 יוסא ויזא בן זוקא איז גישקארבין גסט הדישנים
 האבין אויף גיהערט דיא קענקישין וזאם זאלין
 זאנין דרשות אויף פסוקים משמת רבי יהושע ויזא
 רבי יהושע איז גישקארבין פסקה סוכה מן העולם
 האם אויף גיהערט דאם גומם פון די וועלט משמת
 ויזא רבן שמעון בן גמליאל איז גישקארבין בא
 טגאי איז געקומען אהיישערק רבני צרות אונ פיל
 צרות זענען געקומען משמת ויזא רבי אלעזר בן

עזריה איז גישקארבין פסק חטאי מן התקנים האם
 אויף גיהערט דיא ריינקייט פון דיא תקנים משמת
 רבי עקיבא ויזא רבי עקיבא איז גישקארבין גמל
 כבוד תורה האם אויף גיהערט דער פכוד פון די
 תורה משמת ווי רבי חנינא בן דוקא איז גישקארבין
 גמל אנשי פגשה זענען גמל גיווארין די קענקישין
 וזאם קענען מאהן גנים משמת רבי יוסי קטנתא ווען
 רבי יוסי קטנתא איז גישקארבין פסק חסידים האבין
 אויף גיהערט צו ויין חסידים זלמת נקרא שמי קטנתא
 פאר וזאם האם קען איהם געווען קטנתא שיהי
 פקטתן של חסידים ויזא ער איז גייוען דער קלענס
 קער פון די חסידים משמת ויזא בן יוחנן בן זבאי
 איז גישקארבין גמל יו חכמה האם אויף גיהערט
 דיא שיינקייט פון די חכמה משמת רבן גמליאל זקא
 ויזא רבן גמליאל זקא איז גישקארבין גמל כבוד
 תורה האם אויף גיהערט דער פכוד פון די תורה
 ויקח ספרה וקרישות אונ עם איז אפ גישקארבין די
 ריינקייט אונ דיא אפ שירינג פון אלע פאות פון
 דער וועלט משמת ויזא רבי ישמעאל בן פאכי איז
 גישקארבין גמל יו חתינה האם אויף גיהערט דיא
 שיינקייט פון דיא קדושה משמת רבי ויזא רבי איז
 גישקארבין גמלה ענה ויקח חפא האם אויף גיהערט
 עניויות אונ טורא צו האבין פאר עבירה בן טאן :

רבי פנחס בן יאיר אומר שחורב בית המקדש כושו חכמים וכניו חרוין חפזא רישא וגרדליו אנשי מעשה. וגבור בעלי ררוע ובעלי לשון. ואילו דורש ואין מבקש ואין שואל. על מי לנו להשען על אבינו שבשמים. רבי אליעזר הגדול אומר מיום שחרב בית המקדש שרו חכמיא למהוי כספריא ושפריא כחונא וחונא כממא דארעא ועמא דארעא אולא ורדלדה. ואין שואל ואין מבקש. על מי יש להשען על אבינו שבשמים. בעקבות משיחא חוצפא יסני ויוקר יאמיר הגפן תתן פריה ודתיין ביוקר. והמלכות תהפך למינות ואין תוכחה. בית ועד יהיה לנות והגליל יחרב והגבלן ישום ואנשי הכול יסובכו מעיר לעיר ולא יחוננו. וחכמת סופרים תסרה. וירא חמא יקאסו. והאמת תהא נעדרת. נערים פני זקנים ילבינו. וזקנים ועמרו מפני קמנים. כן מגול אב. כה קמה באמה. כלה בחמורה. אויבי איש אנשי ביהו. פני דור כפני הכלב. הכן אינו מתבייש מאביו. ועל מי יש לנו להשען על אבינו שבשמי'. ונקיות מביאה לירי מהרה. ומהרה מביאה לירי

רבי פנחס בן יאיר אומר שחורב בית המקדש כושו חכמים וכניו חרוין חפזא רישא וגרדליו אנשי מעשה. וגבור בעלי ררוע ובעלי לשון. ואילו דורש ואין מבקש ואין שואל. על מי לנו להשען על אבינו שבשמים. רבי אליעזר הגדול אומר מיום שחרב בית המקדש שרו חכמיא למהוי כספריא ושפריא כחונא וחונא כממא דארעא ועמא דארעא אולא ורדלדה. ואין שואל ואין מבקש. על מי יש להשען על אבינו שבשמים. בעקבות משיחא חוצפא יסני ויוקר יאמיר הגפן תתן פריה ודתיין ביוקר. והמלכות תהפך למינות ואין תוכחה. בית ועד יהיה לנות והגליל יחרב והגבלן ישום ואנשי הכול יסובכו מעיר לעיר ולא יחוננו. וחכמת סופרים תסרה. וירא חמא יקאסו. והאמת תהא נעדרת. נערים פני זקנים ילבינו. וזקנים ועמרו מפני קמנים. כן מגול אב. כה קמה באמה. כלה בחמורה. אויבי איש אנשי ביהו. פני דור כפני הכלב. הכן אינו מתבייש מאביו. ועל מי יש לנו להשען על אבינו שבשמי'. ונקיות מביאה לירי מהרה. ומהרה מביאה לירי

רבי פנחס בן יאיר אומר שחורב בית המקדש כושו חכמים וכניו חרוין חפזא רישא וגרדליו אנשי מעשה. וגבור בעלי ררוע ובעלי לשון. ואילו דורש ואין מבקש ואין שואל. על מי לנו להשען על אבינו שבשמים. רבי אליעזר הגדול אומר מיום שחרב בית המקדש שרו חכמיא למהוי כספריא ושפריא כחונא וחונא כממא דארעא ועמא דארעא אולא ורדלדה. ואין שואל ואין מבקש. על מי יש להשען על אבינו שבשמים. בעקבות משיחא חוצפא יסני ויוקר יאמיר הגפן תתן פריה ודתיין ביוקר. והמלכות תהפך למינות ואין תוכחה. בית ועד יהיה לנות והגליל יחרב והגבלן ישום ואנשי הכול יסובכו מעיר לעיר ולא יחוננו. וחכמת סופרים תסרה. וירא חמא יקאסו. והאמת תהא נעדרת. נערים פני זקנים ילבינו. וזקנים ועמרו מפני קמנים. כן מגול אב. כה קמה באמה. כלה בחמורה. אויבי איש אנשי ביהו. פני דור כפני הכלב. הכן אינו מתבייש מאביו. ועל מי יש לנו להשען על אבינו שבשמי'. ונקיות מביאה לירי מהרה. ומהרה מביאה לירי

שקראין דעם אנדערין בית גער דיא הויז וואו חכמים פלעגן יוד דארט פאר זאמלען יהיה לנות נועם קען דארט קענען זיין מיט זונות ותלילי תהב און די גרויסע שפעט וועלן נויקט ווערין ותקבל ישום און דער קאם פלעגט סאכין די גענעצין זע צו שיינען פלעגשין פון עבירות וועט פאר נויקט ווערין ואיש תביל און דיא קענקשין וואס פלעגן היסען דיא גענעצען זיין זענען גינען געהיט פון עבירות יסובו פער זייד וועלן ארום זיין פון שקאט צו שקאט ולא יחוננו און קען וועט אויף זיין גיט רחמנות האבין ותקפח סופרים און די חקקה פון דיא לוקדים תפיר וועט פאר מיאוקט ווערין ויהי חסא יקאסו און דיא וואס האבין מורא פאר עבירות וועלן זיין פאר מיאוקט ותאמת תהא נעדרת און דער אמת וועט פעלן נערים פני זקנים ילביי יונגע וועלן פאר שפעטן דעם פנים פון דיא אלטע זקנים יעמדו מפני קמנים וועלן זיין אויף שפעלן פאר יונגע זון מגול אב דער ויהי נועם פאר מיאוקט דעם פאטער בח פשה באפא רי וואס מער וועט אויף שפין מיט עזות פנים גענין די מוסער בלה בתמחה ריא שגור וועט זיין מיט עזות פנים גענין דיא שוויגער אויב איש אנשי ביהו דיא שוואים פון קענקשין וועלן זיין זינען שמוב קענקשין פני חרור כפני תליל דער פנים פון דעם דור וואס מיינט קען די גרויסע ליים פון דעם דור וועט זיין גירע' קענט ביי דיא פראקטע קענקשין וויא דער פנים פון אדהנד דפן איין סתפיש סאכין דער וזהו וועט זיך גיט שפעטן פאר רישא פאטער ועל מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים און אויף וועמען האבין מיר און אן צו לענען נאר אויף אונדער פאטער וואס דיא היקעל רבי פנחס בן יאיר זאגט גרויס מביאה לירי

דבי פנחס בן יאיר זאגט שחורב בית המקדש ויאר דער בית המקדש איז חרוב ניווארין גוש חברים שעקען זיך די לוקדים ויבני חרוין און די מיוחסים ויש ראשם און זיי גינען אראפ זיער קאפ ותלילי אנשי מקדש און זענען ווייניג ניווארין די קענקשין וואס קעלען וועקען קאחן מכות און מעשיה טובים ויהי בצל דיע און דיא שמאקע קענקשין שמאקין זיך ויבני לישו און דיא קענקשין וואס קענען ריידען שמאקען זיך ויזויריש קען פארשם גיט וזין פקפש קען דעם גיט וזין שאל קען פרענט גיט פון גאט על מי קל לחשען על אבינו שבשמים אויף וועמען האבין מיר און אן צו לענען נאר אויף אונדער פאטער וואס אין היקעל רבי זאגט נאך וואס מייט שחורב בית המקדש פון דעם טאג וואס דער בית המקדש איז חרוב ניווארין שרי תפיסא למהוי כספריא אנדיויקען די חכמים צו זיין וויא דיא חכמים וספריא תחנא און דיא חכמים זענען ניווארין וויא דיא שמשים תחנא גיטא דרעגא און דיא שמשים זענען ניווארין וויא דיא עמי הארצים ופסא דרעגא אולא תלילה און דיא צמי הארצים ווערין אלע מאדל ארעקער וזין שאל וזין פקפש און קיינער דעם גיט ביי גאט על מי יש להשען על אבינו שבשמים אויף וועמען האבין מיר און אן צו לענען נאר אויף אונדער פאטער וואס אין היקעל דעקבות משיחא אין סוף ווען קשיים וועט דארפען קוקען וועמען זיין וועט זיין דיא חציפות וצוות פנים ויער גרוים ויער יאמיר און דיא סיערעקיים פון תבואה וועט זיין זיער גרוים תפן תפן פריה תתנו זיך די וויין שמאק וועט געבין איהר פרוקט און וויין וועט זיין סיער ותפלות און דיא קלכים פון די געזין ודינר תתפד לטיטא וועלופר קערט ווערין צו אפיקורסים וזין תוכחה איינער וועט גיט

וסכ"י מפני שסבת סלכ כש'מע עמנו מפני ש יכרוס לי
 שפי' במתכונתו לא יחסר. ומפני': פרישות. סף מדכר
 סמוך פירש לסתפיר על עמנו. כפי': קדושה. שטוס
 פכיבות פני לספקס פפי' מפני ש' לכונו פכיוס פין
 והעניות וסגופים. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט.
 שפעלו פני כלפני כפוסר ולכרן קי' עצה. עוקר שטוס
 מנכס מיני ספוסל כע לידי עוס. סכ"ג. י"ט. י"ט. י"ט.
 עמלו ספסל כעמנו מפני ולא מילכס ספורטניוס אלכ
 מפסכת ספוסל או מפני מוכלו וסין זס מורל ספורטניוס אלכ
 פן יכסל כססל פפי' כסונג. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט.
 מפני שסין כעמנו ומפני. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט.
 כסס וספוסל כעמנו יפן ככס וספוסל ופי' זס ימיו. וכן ס'
 לי' ומפני כפי ככס ספסל' קדקכס ככס וספ'. וכל כות שעשע ככוס
 ספוסל לסי' וספיו כפי' ס'. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט.
 כסס אלכי עולה לכס פס אלכס סכניל לפני כל יוס ס'
 סגורל וסגורל. ופי' סכ"ג. וסין דכסכיל לוסו יוס פפי' אלכס כעלל
 ספסיס גרמכט ללכוס סכ"ג.

(פרישות . ופרישות מביאה לירי) קדושה .
 וקדושה מביאה לירי ענוה . וענוה מביאה
 לירי יראת המא . ויראת המא מביאה לירי
 חסירות . וחסירות מביאה לירי רוח הקודש .
 ורוח הקודש מביאה לירי החיות המתים . והחיות
 המתים בא ע"י אליהו וכוזר לשוב . אמן:

ענין ער זאל ויין בייא זיה ינדערניג ונענט
 יראת המא אונ אז ער וועט ויין בייא זיה ינדערניג
 וועט דאס אים פרייגען ער זאל מורא האבן
 אעציקה צוא מאהן אפילו בשונג אונגעוירן וירא
 המא מביאה לירי חסירות אונ אז ער וועט מורא האבן
 אעציקה צוא מאהן אפילו בשונג וועט דאס איהם
 פרייגען צו חסירות תפלות מביאה לירי רוח הקודש
 אונ חסירות וועט איהם פרייגען צו רוח הקודש
 וירא תפלות מביאה לירי תפלות המתים אונ רוח הקודש
 פריינגט צו תפלות המתים ותפלות המתים בא על ידי
 אליהו וכוזר לשוב אונ תפלות המתים וועט ויין דורך
 אליהו הנביא ער זאל דרסמאנט וערנין צו גומיס אמן:

ענוהו וגדלו וליעמו מוסלת עליו. 6"כ ר"ל שמדקדק מעד
 לשם עמים. סכ"ג. וז"ל למכס דסיגו וסימו פס תכרו לנפיש
 ככס וספוסל כעמנו יפן ככס וספוסל ופי' זס ימיו. וכן ס'
 לי' ומפני כפי ככס ספסל' קדקכס ככס וספ'. וכל כות שעשע ככוס
 ספוסל לסי' וספיו כפי' ס'. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט. י"ט.
 כסס אלכי עולה לכס פס אלכס סכניל לפני כל יוס ס'
 סגורל וסגורל. ופי' סכ"ג. וסין דכסכיל לוסו יוס פפי' אלכס כעלל
 ספסיס גרמכט ללכוס סכ"ג.

רש"י

גמרא סוטה דף סח ע"א

ה"ק ובי בית המסובך בארזים עיר הוא. שלל יסא
 נוח ליהוי: מתרועע. לשון ערה, כמו ערו ערו:
 בסיפא מתחיל. מהמקוה הכית ופתחו מתחיל:

בחרים מנתינתם. אמר רב אודנא רשעא זמא
 שנאמר קול ישורר בחלון חורב כסף כי ארזה
 ערה. מאי כי ארזה ערה אמר רב יצחק וכו' בית המסובך
 בארזים מתרועע. אמר רב אשי שמע מינה כי
 זייען אין מויער ועין די וינגע גישמערת גיוראין
 פון געזאנג נביינים פלעניו זייען אין מויער פון
 שטאמט אמר רב אודנא רשעא זמא תעקר רב האם
 גיזאנג דער אויער וואס הערט אנגעזאנג זאל ער
 אויסעררען ווערין אפי' רבא זמא וירא אודנא
 בסיפא רבא זמא דריא שמוב וואס מען זינגט אין
 איהר וועט זיא הרוב וויקסן ווערין שטאנר ווארום
 עס שטייט אין פסוק קול ישורר בחלון חורב כסף דריא
 שטיקמע וואס זינגט אין פענגקער וועט זיין דער
 סוף די שמוב וועט וויקסן ווערין די ארזה ערה. פאי
 די ארזה ערה עס שטייט אין פסוק כי ארזה ערה.
 פערענט דריא נקרא וואס מויער מען פי ארזה ערה
 אפי' רבי יצחק זיי בית המסובך בארזים עיר זוא האם רבי
 יצחק גיזאנגט אשמוב וואס איז בדעקט מיט
 מעגען בויער איז זיא אשטאט זיא זאל גיט
 קעגען וויקסן ווערין אפי' אפילו בית המסובך בארזים

כלכס ס' כלל כלי סהילין דח"ת דמלכות דכילס השתמא
 משבטלה סנהדרין וכו'. וממאי דמשבטלה
 סנהדרין כתיב, אמר רב הונא בריה
 דרב יהושע דאמר קרא וקנים משער שבתו
 תעקר. אמר רבא זמא בביתא חורבה בסיפא.
 ערה. מאי כי ארזה ערה אמר רב יצחק וכו' בית המסובך
 בארזים מתרועע. אמר רב אשי שמע מינה כי
 משבטלה סנהדרין בגמל השיר מביה משתמאות וויא די
 סנהדרין נדי איין אונ ויבעעיג דיניים
 וואס זעגען גיזעקס אין לשכת הגיית גאנג פון
 סובבת זעגען כמל גיוראין, זיא זעגען פאר-
 קרבען גיוראין פון דאקטין האם מען אויפגי-
 הערט צו זינגען אין די וויין האנדלען שטאנר וויא
 עס שטייט אין פסוק בשיד לא ישתינו מען וועט
 שוין גיט פרייגען וויין מיט געזאנג. פערענט די
 נקרא ופי' דששטלה סנהדרין גהיב רב וואגען
 ווייקען מיר אז דער פסוק מיינט דאקאס ווען די
 סנהדרין וועלן כמל ווערין וועט מען גיט פרייגען
 וויין מיט געזאנג. טאמער שמוגעקט דער פסוק
 פון איין אנדער צייט אמר רב הונא בריה דרב יהושע
 דאמר קרא וקנים בשיד שבתו בחורים מנגינתם האם רב
 הונא דער זוקן פון רב יהושע גיזאנגט עס שטייט
 אין פסוק די וקנים זעגן גישמערת גיוראין פון צו

ושהיה. לשון בית השואה מאין יושב ומתוך כך שטריס ומקדיס סס ומנחין וכוחתין שטריו: זמרא רנגרי. מושבי פטיות כחל: שרי. שמיני חלל לורוס כחלכח: ורבקרי. שמוזין כשעה שחורשין ואינו חלל לכיון את השורשים לתלמיסה שהלכוין לקול השיר דערב עליסה: דגרראי. אינו חלל שחוק: בשל זמרא. נזר על דורו של וימרו כדתיס ונכית כחחלות: ולא איבעיא. ולא סיו רועיס לקניס ככך: וחלול ביה. ולא הקפיד למחות כידס: כאש בעורת. לפי שהעופה מטה אזוי לשמוע את המזמר וקול נאחש ערוה: לבטולא הא מקמי הא. חס חלל כנעל שטיס:

חורב כסף. ואיבעית אימא מהכא ושאיה יוכת שער. אמר מר בר רב הונא זמרא וזמנא כי תורא. אמר רב הונא זמרא נגרי ורבקרי שריא דגרראי אסור. ר"ה בשל זמרא וזמנא מה אוזוי כוזא מהא סאק חמיס כוזא. ולא איבעיא. אתא רב חסרא וחלול ביה איבעי אוזוא כוזא ולא משתבח. א"ר יוסף זמרי נבנר ועני נשי פריעותא זמרי נשי ועני נבנר כשאש כנעורת. למאי נ"מ לבטולא הא מקמי הא. אמר רבי יוחנן כל השותה בר' מיני זמר מביא ה' פורעניות לעולם שנאמר הוי משכמי בבקר שבר ידרופו מאחרי כנשפין יין ידליקם והיה כבוד ונכל ותוף וחליל ויין משתיהם עמי מבלי רעת שגורמין גלות לעולם וכבודו מתי רעב שמביאין רעב לעולם והמונו צחה צמא שגורמין לתורה שתשתכח מלומריה. וישח ארס

את פועל ה' לא יביטן מה כתיב אחרייו לכן גלה רעב שמביאין רעב לעולם והמונו צחה צמא שגורמין לתורה שתשתכח מלומריה. וישח ארס

פתויע די שטוב וואס מען ווינקט אין איהר אפילו ויא איז ברעקט מיט קענען כויקער פון דעקסט נוענין נועט ויא צו נוארפין נוערין אפר רב אשי שפע מינה יו סתחיל הדקא כדית גסימא מתחיל רב אשי זאנט פון דאנען וויקטן מיר אז אן שטוב הייקט אן וויקט נוערין וויקט ויא אן פון שנועל יאמאר הייב בפר נוארוס עם שטייט אין פסוק דיא וויקטקייט נועט ויין אויף די שנועל ויא כדית אימא פסקא אונ אויב דוא וויקט נועל איה דיר זאגין פון דעם פסוק וישח יוכת שער דיא וויקטקייט נועט צו שטויסקען דעם שווער אפר מר בר רב אשי לדידי חיי ליה ומננה בי התיא מר בר רב אשי האט גיוואנט איה קאב גיעהן דעם שר נואס מאקט וויקט דיא הייער אונ. ער שטויקט וויא זאקס אפר רב הינא זמרי נגרי ורבקרי שרי ורבקרי אסור רב הונא זאנט דאס געזאנג נואס וינגער די קענקשין נואס ציהען די שישען ארויף נואקער אונ דאס געזאנג וואס וינגער די קענקשין נואס אקערין מיט אקסין. קענען. נוארוס אקסין האבין ליב צו הערין וינגען גייען זיי גלייך אין אקער נאך דיא שטיקמע פון דעם געזאנג, אונ די קענקשין נואס ציהען די שישען טייל וייא פארטראקטין זיך אין דעם געזאנג אזי וייא גיט אזוי שנוער די ארבעט ורבקרי אסור נואס די נועקער וינגען סאר קען גיט טייל זייער געזאנג אזי נאר צו מאכין גילעקטערס מיט שענדליכע רייד רב הינא בשל זמרא רב הונא האט גוזר גיטען קען זאל גיט וינגען קם פשה איווי גוויא האט קען פארקויפט הונדערט גענדן פאר אנגילדין ופאה פאה חשי כוזא אונ הונדערט קאם ווייץ האט קען פארקויפט פאר אנגילדין ולא איבעיא אונ, עם האט קיינער גי' נואלט קוישען אמת רב הקרא זגל ביה נוען רב הקרא אזי געקויקען אין די שקאט פון רב הונא אונ אזי גיווארין ארבע אויף ויין ארבע האט, ער גיט אקטונג זיגענין אויף די עבירה פון דעם וינגען. האט קען געוונגען איבעי איווי כוזא ולא אשמח האט קען גי' נואלט געבין אנגילדין פאר איוין נאנדן אונ קען

האט גיט געקויקען צו קויפן אפר רב יוסף זמרי נגרי זמרי נשי פריעותא רב יוסף זאנט אויב מאנקלייט וינגען אונ נקבות ענקערין ובעליישען דאס גער זאנג אזי דאס אזויקענעלאפענקייט זמרי נשי זמרי נגרי אבער אז נקבות אז וינגען אונ מאנקלייט עגרי פערין ובעליישען דאס געזאנג נאש געמערט קענט דער זער זער פון זגור אזי זאגין אונ אין ריא נקבות אזוי וויא זייער קרענט אין פלאקס לשיא זמרי מינה כוזא נואס דאנפין מיר וויקען פון דיא צווייא ערליי געזאנג לבשלי הא מקמי הא אויב קען קען גיט שטערין פייער ערליי געזאנג זאל קען ווייניקסטונג שטערין ווייער זאלין גיט וינגען. נאר מאנקלייט זאלין וינגען אונ נקבות זאלין עגרי פערין אפר רבי יוחנן כל השותה בארבעה מיני זמר מביא חמש פורעניות לעולם כפי יחסן זאנט דער נואס פארניקט ויין אונ קען שפילט מיט דיא סיר ערליי אינסט פארקענשין פריינגט ער פירען ערלייא צרות אויף דער נועלט שטייט נוארוס, עם שטייט אין פסוק הוי משכמי כנשפין זמרי זמרי וייא שטייען אויף אין דער פריה אונ לוישען זוכען וואו קען געקויקט אקסין ויין שטארקן שחתי כנשפין זמרי דאקס וייא שפעטיגען זיך ביי נאכט אין די וויין האנדלן טייל דער וויין האט זייער היקצט התיא כדיר ונכל ותוף וחליל ויין משתיהם אונ וייא שפילען אויף ריא פירערלייא זיישו אונ וויא וואנקערליך הקב"ה האט כשאפן די נועלט קוקען וייא נאר גיט מה האט ארויף נואס שטייט נאך דעם פסוק נבן גלה עמי מגילי דעת דריבער אזי מיין פאלק פארטריבין גיווארין פון זיין לאנד ווייל ער האט גיט גיוואלט וויקען דיא גרויסקייט פון הקב"ה שגריש גלות לעולם דיא קענקשין האבין גיבריינגט דעם גלות אויף דער נועלט וכוורו פפי רבב אונ זייען גרויסקע לייט זענען קענקשין פון הונדער שמביאין רעב לעולם וייא גיבריינגען אהונגער אויף דער נועלט והמונו צחה צמא אונ דער פראקטור פאלק אזי פארטריקענט פון נאךשט שטרימן לחייה

וישפל איש שגורמין שפלות לשונאו של הקב"ה ואין איש אלא הקב"ה שנאמר ה' איש מלחמה ויעני גבוהים שפלתה שגורמין שפלות של ישראל ומה כתוב אחריו לכן הריחבה שאול נפשה ופעה פיה לכלי חק וירד הדרה והמונה ושאונה ועלו כה :

שְׁמִינָה מִלִּפְתֵי דָאָם מִיּוֹנָם מִעַן מִעַן וְעַם זֵיוֹן דְּאֶרְשֵׁי שְׂמִינָה צוֹ הָעֵרִין אֲשֶׁמְקִיל הוֹרָה אֹנֶם עִם וְעַם זֵיוֹן מִיּוֹנָם וְעַם זֵיוֹן וְעַלְיָן מִאֲבֵיין דִּי הוֹרָה זָאל פִּאָרְקֵסִין וְעוֹרֵין פִּין דִּי מִעֲנִיָּשִׁין וְיֵאָם הָאֲבֵין זֵיא גַעְלֵרְעִינָם וְנִייר אֲלַע מִעֲנִיָּשִׁין וְעוֹלֵין זָאָר זֵיוֹן בְּאֶשְׁפְּטִינָם מִיָּם פִּעֲרַעְעוּנֵינְעָם אֹנֶם מִיָּם וְנִיין מִרְיָקֵעֵן . עִם שְׂמִינָה אִין פִּסְקוֹ נִישָׁא אֹדֶם וְנִישָׁא אִישׁ דְּעַר מִעֲנִיָּשׁ אִזֵּי אִיִּיגְעוּבֵינְעוּן גִּיוֹאֲרִין אֹנֶם דְּעַר אִישׁ אִזֵּי גִידֵרְעִינָם גִּיוֹאֲרִין שְׂגָרִים שְׁפִלְתָּ לְשׁוֹנֵי שֶׁל הַקֶּבֶ"ה וְיֵיא הָאֲבֵין גַּעְפְּרִינְגָם אִזֵּי דְּעַר פְּבֹד פִּין הַקֶּבֶ"ה אִזֵּי גִידֵרְעִינָם גִּיוֹאֲרִין וְיֵין אִישׁ אֲלַא הַקֶּבֶ"ה נִוֹאֲרֵי אִישׁ מִיּוֹנָם מִעַן הַקֶּבֶ"ה שְׂמִינָה וְיֵיא עִם שְׂמִינָה אִין פִּסְקוֹ הִי אִישׁ בְּחִלְקָה . הַקֶּבֶ"ה נִוֹעֵרְתָּ

זוהר ויקרא דף יח ע"א מ"ח דלגילת יוד ואו הא

רבי אבה אמר כתיב (תהלים טו) כי אלהים שופט זה יספול וזה ירים . כי אלהים שופט אלמלא דלעבר דינא דלמח בלחך דיעקב שארי (ס"א ותחסי) ותחסי (ס"א ותחסי) (ס"א ותחסי) חמון . ווי לעלמא דיערע כדנייה ורוח דמלה (ישעיה סו) כי כהא יי' נשפט . וכל הוה אלתכסמותא דעלמא . וכיל דעלל כאלחרא דיעקב ויעקב אחיד ביה כלין שכיך אשא ואלעטנו גומרי . לנכר נש דהוה רגיו וחבר זיוין גרמיה ונסק כרוזניה לקמלא לכני נאח . מד חכימא קס על פתחא ואחיד ביה אמר אלמלא לא אחיד בי ותחחק בי הא קטולא ככני נשא אשתכח . כבוד דלחחקטו דא דלא אחיד דא כלא אלעטן רובניה על דספיק לקטלא . נפק ללוחכא . מלן סביל רובנא וחוקפא דלינא דהווא בר כש הוי אימא דא דקאים אפתחא . כך אמר קב"ה לישראל בני לא תדמלון הא אנה קאים על פתחא אבל אזדרו כהאי וימא וכו' לי חילא . וכמה בשופר . דלי אשתכח קול שופר כדקא יאות ומכווני ביה לחתח ההוה קלא סליק וכו' מתעטרי אבהן וקיימי כמטכניה דיעקב . וע"ד כמי לאזוהרא בשופרא ולמנדע כהווא קלא ולכוונא (כיה) . ולית לך קלא בשופרא דלא סליק רקיעא חד . וכל אינון אוכלוסין דהווא רקיעא ויבין אתר לבהווא קלא ומאי קא אמרי (ויאל ב) ויי' נתן קולו לפני חילונו' . וקאים ההוה קלא כהווא רקיע עד דלמי קלא אמרא ואתעמדו (ס"א ותחטרו) כחדא וסלקין כוונא לרקיעא אמרא . וע"ד מנין מית קול דסליק קול ומאי איהו קלא דתקיעתא דישתאל דלתתא וכיון דמתחברן כל אינן קלין דלתתא וסלקין לבהווא רקיעא עלאה דמלכא קדישא שארי ביה מתעטרן (ס"א מתעטרן) כלהו קמי מלכא וכיון כורסיון רמין וכורסיויא אמרא דיעקב קאים ותחמקן . על דא אשתכחא כספרא דרב הנונא סבא בלון ללוני דר"ה דהוה אמר ללוניא וקל שופרא (דהווא קול) דלמיק ההוה וכאה דלשתכח מרוחיה ומנפשיה כהווא שופרא דהווא קול סליק מילא וכהווא יומא קיימין ומשתכחי מקטרנין לעילא וכד סליק ההוה קלא דשופרא כלהו אמתחין קמיה ולא יכלין לקיימא :

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הרשב"ם הלכות ברכות פרק ת . משערי תשובה לר' יונה דף כט ע"ב .
 (א) שלשה שאלו ויצא אחד מהן לשוק קוראין לו כח שקרים איש כוזב אשר מוסר עמו יורט ויפחית במעטת פיו כפו עצהם בעשתינו כפקדון או כבשופת יד או ככר עברי ש' אצל לא תמכשו ולא תסקרו איש בעמיתו . וכן פסוקים

שְׁלֹשָׁה שְׁאֵלוּ וַיֵּצֵא אֶחָד מֵהֶם לְשׁוֹק קוֹרְאִין לוֹ כְּחַשְׁקֵי שְׂמִינָה צוֹ הָעֵרִין אֲשֶׁמְקִיל הוֹרָה אֹנֶם עִם וְעַם זֵיוֹן מִיּוֹנָם וְעַם זֵיוֹן וְעַלְיָן מִאֲבֵיין דִּי הוֹרָה זָאל פִּאָרְקֵסִין וְעוֹרֵין פִּין דִּי מִעֲנִיָּשִׁין וְיֵאָם הָאֲבֵין זֵיא גַעְלֵרְעִינָם וְנִייר אֲלַע מִעֲנִיָּשִׁין וְעוֹלֵין זָאָר זֵיוֹן בְּאֶשְׁפְּטִינָם מִיָּם פִּעֲרַעְעוּנֵינְעָם אֹנֶם מִיָּם וְנִיין מִרְיָקֵעֵן . עִם שְׂמִינָה אִין פִּסְקוֹ נִישָׁא אֹדֶם וְנִישָׁא אִישׁ דְּעַר מִעֲנִיָּשׁ אִזֵּי אִיִּיגְעוּבֵינְעוּן גִּיוֹאֲרִין אֹנֶם דְּעַר אִישׁ אִזֵּי גִידֵרְעִינָם גִּיוֹאֲרִין שְׂגָרִים שְׁפִלְתָּ לְשׁוֹנֵי שֶׁל הַקֶּבֶ"ה וְיֵיא הָאֲבֵין גַּעְפְּרִינְגָם אִזֵּי דְּעַר פְּבֹד פִּין הַקֶּבֶ"ה אִזֵּי גִידֵרְעִינָם גִּיוֹאֲרִין וְיֵין אִישׁ אֲלַא הַקֶּבֶ"ה נִוֹאֲרֵי אִישׁ מִיּוֹנָם מִעַן הַקֶּבֶ"ה שְׂמִינָה וְיֵיא עִם שְׂמִינָה אִין פִּסְקוֹ הִי אִישׁ בְּחִלְקָה . הַקֶּבֶ"ה נִוֹעֵרְתָּ

לדעו עד סוף ונאמר לא תסג ברכך עד סוף. וככלל זה סקדמיה והכוננות במספרים ובסמכות ונאמר לא תנו ליט עם פניו ומסר וכל עיני פניו מכונן וכן ונאמר נקדם ליט טו ונקדם כלל וטו כד טו נקדום כמטעים כלסר סקדמו כספרי וכל מטע ועד שם סמט טלן סמוס סקדן כפניו מולל כללסמוטו כמו סמלמסר טדס כללסל ליט טונו קולן כפניו ונו:

יחזור ויברך בהצטו לעצמו. אבל עשרה שאכלו ויצא אחד מהן לשוק, אין מומנין עליו עד שיחזור למקומו וישב עמו; (ב) שלשה שאכלו כאחד וקדם אחד מהם ויברך לעצמו מומנין עליו ויצאו השנים יחד חובת זימתו והוא לא יצא בוימתו זה שאין זימתו למספר;

אזנ ער זאמט ער האמט איהם יא בעעצאלמט שגאמט אזנ עס שטוייט אין פסוק לא תכתש ולא תשקר איש בפימיו איהר זאלמט גיט לייקענען אזנ גיט זאגין פאלשקייט איין מענשט צו זיין סקר ובו הענה גרשתי ער שקר אדער ער זאמט פאלשע עדות אויף זיין סקר ונאמר אזנ עם שטוייט אין פסוק לא תענה בעד ער שקר דוא זאלמט גיט זאגין פאלשע עדות אויף זיין סקר וכלל זה תפנית והאנאות במספרים ובשמות אזנ זענין דוא פאלשקייט אזנ דוא נארוגט וואס עם זעקט גיטאהן ביי סוקרים אזנ בייא שוקפים ונאמר לא תנו איש את עמיתו אויף דעם זאמט דוא הורה עם זאל גיט נארען איין מענשט זיין סקר ונאמר לא יטיש ברהבה תד יקרה דוד הסקר אז ער האט גיוואלט פאלשקען זייער שנגאים האט ער זינזאמט פון זייער גאט זיערע גיט אפניקאהן פאלשקייט ונקרא איש אזנ דער פאלשער מענשט זעקט גערופען איש זון. דער מענשט וואס פוהמט אזמקרקט ונקרא כלל אזנ ער זעקט גערופען שלעקסער מענשט והוא זינד אזוי וויא אלע רשעים באשר הקבטם בשער יראת אינהאלט אין דעם שער יראת תמא ופדת זה תאיש קיבץ בעיני ער ווינקט מיט די אויגין מולל באצבעותיו פאלשע מענשטין זיינע זאלין פארשטויין וואס אדם כלל איש זון קיבץ בעיני מולל בגדלי טרה באצבעותיו דעקט ער ווינקט מיט דא אויגין אזנ סקרעט מיט מענשטין זייא זאלין פארשטויין דיא שלעקסס וואס ער וויל סאהן:

יחזור ויברך ברכת חסון לעצמו אזנ אז ער זעקט קוקען צוריק צו זיך אהיים זעקט ער מענשטין פאר זיך אזיין אבד עשרה האבלי והוא אחד מהן לשיט אקדע אז צעהן מענשטין האבין גינעסין צו זאמען אזנ איי גער פון זיי איז ארויס גינאנגען אין גאט אין סמפין גלי ער שיחור למסות וישב עמו זאל קען איהם גיט ציילען צו מוזקן ביי ער קוקט צוריק צו זיין ארם אזנ לעצמ זיך מיט זייא צו זאמען: (ב) שלשה שאכלו כאחד וקדם אחד מהן ויברך לעצמו דבי מענשטין האבין גינעסין צו זאמען אזנ איינער פון זיי האט אפגי קענשט פריער פאר דיא צווייא מנסים גלי מה דעסזענין קענען דיא צווי מענשטין קענשטין מוזקן מיט אים צו זאמען הוצא השנים יחד חובת זימתו דיא צווייא מענשטין האבין ויצא גיווען מיט דעם מוזקן והיא לא יצא בוימתו זה אזנ ער האט גיט ויצא גיווען מיט דעם מוזקן שזו ויסת למסרע לנאכדעם קענשטין איז גיטא קיין מוזקן:

בבר און במוט השנים אזנ ער איז בשועקט מיט תמא אזוי וויא קיר האבין שזין גינעט פון דעם זאון דיא כדה פון דעם שלעקמין מעגש איז שיהא ער קנאקט מיט זיינע פינגער. דיא איבערינע ער קיינט כמו שגאמר וויא עם שטוייט אין פסוק דער שלעקסער מענשט דער מענשט מיט אזנ דיא פיס אזנ וויזום מיט זיינע פינגער צו זיינע מענשטין זייא זאלין פארשטויין דיא שלעקסס וואס ער וויל סאהן:

אונקלוס

נצבים יום ד תורה

לחמשוך פתית דא יהוה נפשי יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה ויהי ויהיה ו רמלי וו אל שם ב"ן שבעשית בניקוד חלום:

כד וימרון על די שקבון ית קימא בני אלהא דאבהתהוודי גורעמהון קא פקוטיה ויהוהו סאר עא דמצרים: ת"א וטערו טל. סס:

וַאֲמַרְוּ עַל דֵּי שָׁכְבִן יָת קִימָא בְּנֵי אֱלֹהָא דְאַבְהֵתְהוּוּדֵי גֹרַע מְהוּן קַא פִּקוּטֵיהּ וִיְהוּהוּ סְאַר עַא דְּמִצְרַיִם:

פירוש לתורת אלהים

(כד) ויאמרו ועלוני זייא זאגין איבער דעם האט גאט דאס געמאהן על אשר ווייל זייא האבען פארלאזט דעם ברית פון זייערע עלשקען אשר כרת וואס גאט האט מיט זייא פורת ברית גיווען בחוצאיה

כה וַיִּלְכוּ וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים
 וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא
 יָדְעוּם וְלֹא חָזְקוּ לָהֶם: כו וַיַּחֲרֹאֲפוּ
 יְהוָה בְּאֶרֶץ הַהוּא דְהָבִיא עֲלֵיהָ
 אֶת־כָּל־הַקְּלָה הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר
 הַזֶּה: כז וַיִּתְּשֵׁם יְהוָה מֵעַל אַדְמַתָּם
 בְּאָפָה וּבַחֲמָה וּבַקְּצָף גְּדוֹל וַיִּשְׁלַח־
 אֶרְצָאֲרָץ אַחֶרֶת כִּיּוֹם הַזֶּה:
 כח הַנִּסְתַּרְתָּ לִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּגַלְתָּ

כה ואילו ופלאו ופלאו למענות
 עממיא וסגידו להוון חקלן
 די לא ידעונו ולא
 אמיבה להון: כו והקפוא
 ריגוא דני בארעא הדיא
 לאתאה עליה ית כל
 לומיא דהתיבין בספרא
 הדין: כז ומקלמינו יי
 מעל ארעהון ברנז
 ובחמקא ובתקופ רב
 ואגלינו לארע אוחרי
 כיומא הדין: כח דממטרן
 קדם יי אלהא ודגלן

ת"ת ויחמס ס' עס קי' סנסמס.
 עס עג:

בעל המורים

(כס) וישמחו. מלא וי'. ס"ס מלך מנדס מוס סוס כמין
 פטיס: (כז) כלף וכמס. ובקלף. בניעשריפ פטיס. כנגד
 שפטיס עס על גלות ככל: וישלס. ל"ד ג' דגוס וססר וי"ד.

רש"י

(כב) לא ידעום. לא ידעו כסם ש גבורות אלהות: ולא
 חלק להם. לא נחנס לחקס. ואונקלוס חרנס ולא
 אוטיבא להון לא הטיבו להם שום מוכס. ולשון לא חלק
 אותו אלוה שכחו להם לא חלק להם שום נחלה ושום חלק:
 (כז) ויתשם ה'. כתרנומו וטלסליון. וכן (ירמיה יב)
 הכני נותשם מעל אלמס: (כח) הנסתרת לה אלהינו.

דעה וקנים מבעלי התוספות

(כס) סנסמס לה' אלוטו. לפי שכוון וסגידו ס' לנעם
 וחס"כ סדור סמכוון דשעט דכל סלרן ספגלן פ"א ט"ש
 למד או עשססס חמס לכך כתיב סנסמסס לה' אלוטו וסול דיון

פירוש לתורת אלהים

דינען אונ וייא האקען עובר גינען: (כח) גילט
 אונ וייא זעען גענאנגען אונ האקען געדינט
 פֿרעמדע אָפּ געטער וישמחו אונ האבין ויה צו
 וייא גיבנקמ אלהים אונלעקע אָפּ געטער אשר לא
 וואס ויי קענען גיבם וייא האבין אין ויי גיט דער
 קענט אשום גבבורת פון אנאם ולא חלק להם אונ
 נאט האט גיבם גבורת פורביים גיט אָפּ גיטיילט
 צו זייער חלק וייא זאלין וייא דינען, אדער אזויא
 איז דער פשט אלהים ריא אָפּ געטער האבין וייא
 גיט גימאהן קיין שום מוכה ולא חלק להם אונ וייא
 האקען צו וייא גיט אָפּ גיטיילט אַחלק אונ גיט
 א נחלה דריבער: (כז) וייר אונ, עס האב גיבנקמ
 גרענגען אויף איהר אַלע קללות וואס שטייט
 אויפגעריסען פון זייער ערד גאָ ויחפּה מיט צאָרין
 האט וייא פאר וואַרפֿען אַל אַרץ אַחֶרֶת צו אַפֿרעמד
 ריא עבירות חמס אָפּ געענטש מוהם אונ גיייער

לה' הנסתרות (כח) על הנסתרים חזי הכרכות
 המאוריים על הנסתרות (כז) על הנסתרים חזי הכרכות
 וחקללות שאין הזכר ליעוש ביר בית דין אלא ביד
 שפתי חכמים
 רש"ב"ם
 מל רבתי

ש וס דספך רש"י מלא על מור סקלס פטיס דכל
 לסיכיס עס דכסיב בקלס לא ידעום סיכיס לא ידעו כסם גבורוס
 אלוטו מדכסיב לא חלק להם שום נחלה וסלמס א"כ פטיס
 סול סלל ידעום לא ידעום ל"ד. מלא על כדכך לא ידעו כסם
 גבורא אלוטו. וסל"ס פ"י עפ"י פטיס לו נוער אסר לא חלק
 להם ולא ידעום כדי נוער חמס שטיקן אלוטו סנסמחו להם
 רינס עממס שנתנס להם ססס לחקס וחס"כ כל נוער נס לא
 כפרו פוטס סס עממס עממס שטיכו כסם גבורות אלהות:

(כס) ולא חלק להם. לומר אין זה חלק שלהם כי אני
 חלקם. כנלמד חלקי ס' אמרס נפשי. וכסיב ס' עמס
 חלקי וכו':

ליקומום על התורה

(כח) הנקמרת לה' אלהינו וז' אין יעדער מצוה אין דא
 מדרות אונ עס אין דא די מצוה ווי ויא אין
 געשריבען רחמיש תפילין האט אונג דער שלחן ערוך געלערנט
 ווי די תפילין זאלן זיין געמאכט, פון דעסקוטענין אין די מצוה
 תפילין נאר מדרות, פאר דא זאלן דיא תפילין זיין שונארץ
 אונ פאר וואס פיר קאמפונ אונ פאר וואס פיר פטיס אין של
 ראש, אונ אין ציב און של יד, דאס אין זאלק מדרות, אונ אזוי
 אין דא אין יעדער מצוה, סאפער וועט אפגעקוש וועלן זאגן
 זייןל איך ווייס גיט די מדרות פון די מצות וועל איך די מצות
 גיט סאחן, ווארום וייא אזוי מוהם אפגענטש אונד אונ ער
 נוייסט גיט וואס ער מוהם, וויבער זאגט די תורה הנקמרת
 לה' אלהינו, וואס הקב"ה האט פון אונג צעהאלטן אונ זאגט
 אונג גיט, דאס זאלן פיר גיט ווען צו וויסען ווארום גענויס
 אין דער שלק פון מענקשן צו קלנין צוא וויסען דאס זעלבניגע
 דער צאָרען פון נאט אין דעם לאנד להביא צוא
 אין דעם ספֿר: (כז) ויחשם אונ נאט האט וייא
 זקנא אונ מיט גרויסקען גרים צאָרין זשולכס אונ ער
 לאַגד זינס הוּ אַזוי וייא דעם סאָג: (כח) תנקמרת

אונקלוס

אוריתא תדא : * ויהי ארי יתון עלך קל פתנמיא האלון ברין ולנשין די יהבית קדמך ותתיב לך בך בקל עממיא די אנלך : אלהה לם סן :

כשהו מחוברין ל * והיה כייבאו עליך ברך הברכה והקדלה אשר נתתי לפניך והשבת ארץ לבבך בברכה הגוים אשר תהיך יהוה אלהיך שמה :

עניני חשובה וקבוץ גלויות

לכך, ר"ל בכל שכלך וסגולת סכל שבעס סכל וסכמס סלמס, וכל נספך, ר"ל בכל חספס שיפעס סכל כדלון סלס, וסלמרו וסלס ס' אלסוך סלס שדוקן סלון בו כי סחלס סלס יספכך יסוב אלסוס עמין סוכס גללו, כי כפי חולסת שסכמס כדלסיהס יתסלס לטעמס כדכוו אלסוס סיכס טלסס כלמי סספסקט לסוליסס ססגולת סלס שירחמס סס כסיומס כלרין לל לסס, ואלולס סחמי, ססוויתו לסס סלס סעדס יסופך ען דיליס כסוכס ססד נמור, וזס אדומוכ וסכ וקכך וגוי' וסלמך סמס סלכך על קטולס ססגולת, יסלמך ומסס יקחך על ליקחמס ול לסס סגולס סכל נחלמו כדמו, וסידרן ס' אלסוך סל סכרן סמר יסבו סכדוקן ירספסס, כלל מלמס ס' כקלס כדוכס ירסס, ויספכך וסכרן מלסוכך ומל וגוי' וסלסוך סלס סל סלולס וגוי', כלל כלס סללמס עמין וסללמס סגוף וסללמס סספס וסללמס ססמטיוקס ססס סלוריס, כי סלמך יספכך על כוכ כסירלוס סממנו יספך כדמי כסניס ססווכר כדמרו וסכרן מלסוכין, וככר סירוס סימוד זס על עילת סלכ ענינו סלס יסוב סלדס כדמו סמקוס סמולול כדמר סיס קודס סמלו סל סדס סלסלון, ואלולס מל סלמך לעמן סירן, ר"ל לל כדלס סלסלון סלס קויעלס ול סלסוכו וסילס עיסלס על עמנו וסל כל סוכוס, סלל סלס עילך סלריס יעיס וסניס :

(8) וסיס כי יכמו עילך וגוי' סניכס וסקללס וגוי' כסחלס רלס עילך כל סכרלוס, וסמכס סמיס כסיה סמזכס סל ס' סלסוך, ומל ידי כן כלו עילך כל סקללוס. או יאמר סכרס וסקללס, ס' סלסוך סמיס סכרס וסקללס ס' סד, כי כדלס סללס סכל קללס לעד כמו סלרס נסמיס וסכרוו כסכוולס, חולל לומך עקלס סלס מעכרי סלון, סלל כדמר ס' ככולס ככרס וסלס לכך סמיך קללס, או דלמי סכין כל סלס ס' סיסס וסל סמיך לכך לסלחס סל ס' סלסוך. וסחמיל וסמר וסככוו סל לכך וגוי', ר"ל סמיכ סל לכדמי כלמס יסכר ס' סלסונו סלס סלס סמיט סמס כין סגויס וול עקלס או קלס סל, וס' כ סמכור סל סמכור, וול סכר וגוי', וסלס וססמולס קסווס וכסכס כסיומס מדיון כדלן לל לסס וסליו עיל סמלס סמלוס כדלמון כדלמון סלל וסממל כקולו ככל סלס סלמי מלך סיס, ככל סמר ולל סל סמר, ולל זכר כמ סמיס סמלוס סל סמיכרן קכ סמיעס קלל כד, וסמר וול סלס וכיך כלמי סמרו למלס כדמון סקללוס לנו ולכדמי סל סלס לעסל סל כל דכמי סכוכס סלס, כל נמו ססכלס ססד סיסס כוללס נס לכניס כן סימוד סוכו סמר יעד לעסיד סלס לכלול נס סניס כסיוס, ומס סמל ככל סוכוס, סלל סלס עילך סלריס יעיס וסניס :

פירוש לתורת אלהים

אויף זיה מקבל גינוען דיא שבועה אויף דעם בארן גרויים אונ אויף דעם בארן עיקר אונ זיין זענען גענוארען איין ערב איינער פאר דעם אנדערען : (א) ויהי אונ עם וועם זיין כי אז זיין זעלין קוסען אויף דיר קל אלע די רייד תהיך נביאים ישעיה סג

לחמשך סנ"ח ד"א צבאות נמש צב צבא צבאו צבאות ויה יהוה נמשח רננח ארני נשחח דודי יהנה חיה יהודה נדנח יהוה חיה יהודה דודי אל שם ב"ן שבעשין :

* מדוע אדם ללבושה ונגדיה ברהך בנת : * פורה וירכתי לבדי ומעמים אין-איש אתי ואדרכם באפי וארמסם בחמתי וזו נצחם על-גדי וכל-מלבושי אנא אתי : * כי יום נקם בלבי ושנת גאולתי באה : י ואביט ואין עור מקיפיהו קרמי וכל חסימיהו אסלעם : נארי יום פורענותא קרמי ושנת פורקן עמי ססת : ד וגלי קרמי ולית גבר רליה עורבין שבין ויריע קרמי ולית אגש דיקום ויגעי, עליהון רש"י

(8) מדוע אדם ללבוש, כלומר ישלנו גם אומות מדוע חמשים חמשים על לבושך ונגדיך סמס כדמי סכדמי כנת סלולס סיון ען סכדמי סיפ על כדמי כדמיס סיסס סססו סיון : (ב) פורס דכמי לכד, כללו סמקוס יסכ לומך סמי לכד דכמי נס סכניס, סין וול סכוכוס יסל סללכמי לכד סכמי סמר לסולס סלל כמו סדוריס סגל לסולס סין : ומעיס, סין ען סמס ססומוס לעפור ענד כדלמס סמי וסני דומס ס'סס כסמי : וזו נלמס, ודמס יספספ על סדס : (א) כי יום נקם בלבי, זמן ככ סיס כלמי יום סקס נקיס כדמיס : וסס נגולי כלס, כל זמן נגולל סל עמי

סצורת דוד (8) מדוע אדם ללבוש, כלומר ישלנו גם אומות מדוע חמשים חמשים על לבושך ונגדיך סמס כדמי סכדמי כנת סלולס סיון ען סכדמי סיפ על כדמי כדמיס סיסס סססו סיון : (ב) פורס דכמי לכד, כללו סמקוס יסכ לומך סמי לכד דכמי נס סכניס, סין וול סכוכוס יסל סללכמי לכד סכמי סמר לסולס סלל כמו סדוריס סגל לסולס סין : ומעיס, סין ען סמס ססומוס לעפור ענד כדלמס סמי וסני דומס ס'סס כסמי : וזו נלמס, ודמס יספספ על סדס : (א) כי יום נקם בלבי, זמן ככ סיס כלמי יום סקס נקיס כדמיס : וסס נגולי כלס, כל זמן נגולל סל עמי

ואשתוחמום ואין סומך ותושע לי זרעי וחסתי היא כמדתני : ואבוס עמים באפי ואשפרם כחמתי ואזירי לארץ נצחם : י חסדי יהוה | אזכיר תהלות יהוה פעל כל אשר-גמלנו יהוה ורב-שוב לבית ישראל אשר-גמלם כרחמי וכרב חסדיו :

והקמיתו בדדע תיקפי וקמית רעותי מערתינו : ו ואקמל עממיא ברונגו ואדוששינו בחמתי וארמי לארע ארעא קמי' גברייהו ויאמר גברא טיבוקא דני אגא מרבר תושבחהא דני קעל כל דנקלנא יי

וסני טוריה לבית ישאל דמלינו בקמחיו וקמחית טובה :

מצורת דוד ונפוח סוכס : (ד) ולפיט. סיטי מוסכל סם למעל עור לכל אין עור. ר"ל מסקלמי סם יש זכום כישלם שסיס עור ווסד סל סמולס ולם מעלמי ססס זכום : וסלסוסס. עמדי סמסונו וסמסוכמטי ולם למעל ססס זכום לסיום סמך סם סמולס : ולין סוטך. וכסל סדרג עמ' : ומוסע לי זכומי סוכום סלי פוסע לי ולס אין ססס זכום : ומחמ. סחמס סלי לי סל סוכום סיס סמסוך סוטי גמול סם יסרלם ולמסוי ססס זכום סמטי (ס) ומסיל חמס סמקום ינון סמסוכ סמכלכל דמס (י) ססוי ס' סוכורי. סמר סנניל סחזי סלי יסרלם ססוי ס' ספסס ספסס סמר סמסלם לסמסם ססמלם ס' כפי סרלמי לסללנו על כל סוכוס סמר גמלנו ס' וכס סוכום סמסון יסרלם סמר גמלם כחמחיו וכרוב חסדיו ולם כחוקיטיו :

רש"י ואשתוחמום. לשון שתיקה : והחמתי. שם לי על הרעועים ומחמתי לעורר את לבי לפרע מהם : (ג) ואבוס. לשון מתנולל כדס ודורק : נצחום. (ה) נצחום נלוום, אמר הכניא (ו) חסדי ה' אזכיר. לישראל : ורב טוב. אמר גמל לישראל כרחמי וכרוב חסדיו :

כתובים תהלים צו

לחמדי סיסוד ומלכות דריא שיין דלת יוד נפש שיין דלת שיין דלת יוד רוח יאהרונה נשמח דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלתי דלת גון יוד נשמח דמלכות יי הו גו דו חיה יחידה דיסוד יהוה חיה יחידה דמלכות אל שם בן שבעשים :

אשתעיו בעממיא אקריה : * ספרו בגוים כבודו כגל-העפים נפלאותיו : כ פי גדול כבל עממיא פרושתייה : יהוה ומהלל מאד נרא הוא על-כל-אלהים : ג פי א כל-ב ארום רב יי וישבח : אדתי העפים אלילים יהוה שמם עשה : ד הוד-והדר להדא דהחיל הוא על כל אלתיא : ג ארום כל דחיה אלתיא : ג ארום כל דחיה עממיא מעטוקא ויי שמיא עקב : י שבעא וישבחהא קמיו עושגא ותישבחהא כבית סקדישה : ה הכו זמר קמס קבו קמס יי אקור ועושגא : י הכו קמס יי אקור ורוממו שמיא אובילו וסוקרו תקרובתא ועילו לקמיו לכרתו : רש"י

מסורת דוד (כ) על כל אלטיס. סם סממס סידיה יכל ככל סממיס סמי סלומות טוכדיס לסס וקבלום ללסוט : (ג) אלטיס. כי גמול ס' כמסוס כל' : וס'. לכל ס' מסס סם סממיס ומחור ומפרס ס' לב' כבוד ומחו. ר"ל ספרי כבודו ומחו : (י) כבוד שמו. כבוד סרלמי לסמו : טלו. סכלו מנסס על סמקף וכלו עמו להלכוסיו וסול דיס סמקדי :

פירוש ע"מ פון הקב"ה זעהם קען אין בית המקדש, פון דיא נסים ונאם ונענן גימאחן גימארין אין בית המקדש האמ קען גינעהו דיא שטארקייט אונ דיא שיינגקייט פון הקב"ה : (ה) הבו לי כשפחות עמים אלע כשפחות פון דיא פעלקער נאלין געבין צו הקב"ה. נואם נאלין וייא געבין צו הקב"ה קבו לי כבוד ועו איהר נאלם געבין צו הקב"ה. איהר נאלם מודה זיין אונ בעקענען או צו הקב"ה איז דער כבוד ונייל נאר צו איהם איז דיא שטאר-קייט : (ו) הבו לי כבוד שמו איהר נאלם געבין כבוד צו דעם נאמען פון הקב"ה שאו סניחה ובווא לחצותיה איהר נאלם סרדאגין אמנחה ואמסכחה אונ איהר נאלם קוקען אין ניגע הויפן אין בית

(ה) הכו לה' משפחות עמים. מה תתנו לו : הכו לה' כבוד ועוון : וכליו ככלו כל"כ גס סמס מעשי יי ס' : (פ) סכו לם. כבוד שמו. כבוד סרלמי לסמו : טלו. סכלו מנסס על סמקף וכלו עמו להלכוסיו וסול דיס סמקדי :

וחסתי כמדתני היא : ואזכיר תהלות יהוה פעל כל אשר-גמלנו יהוה ורב-שוב לבית ישראל אשר-גמלם כרחמי וכרב חסדיו :

כר"מ: ד שאינו משלם קנס ע"פ עצמו. וכיון דכי אודי לא מהיב כי כפר נמי ללא ממונה כפר ליה: אכל משלם בושת ופנס. הלכך ממונה כפר ופלוניה דרבנן ור"ס דר"ס סבר כי אמר לו איכסת אז פתית את כתי קנסא קא תבע מיניה שדמי קלובים חמישים כסף ולא קא תבע מיניה בושת ופנס שאין דמיו קלובים דלא סביק איניש דקין ותבע מידי דלא קין הלכך קנסא כפר. ליה ופטור ורבנן סברי בושת ופנס קא תבע ליה דלא סביק איניש מידי דהוה מודה ליה לא מיסטר ותבע מידי דכי מודה ביה מיפטר הלכך כי כפר ליה ממונה כפר ליה ומיב. ואין הלכה כר"ס: קא המית שורד את עברי. הלכך הוא דמשלם שלמים סלעים אפי' לינו סוה אלא דינר:

וכוסמת חיבי על כל אחת ואחת ד לא אנסת ותפית את בתי, והוא אומר לא אנסתי ולא תפית. רבי שמעון פומר, שאינו משלם קנס ע"פ עצמו. אמרו לו אע"פ שאינו משלם קנס על פי עצמו, משלם בושת [ת] ופנס ע"פ עצמו: ה [ט] נגבה את שורי, והוא אומר לא נגבתי. משיבעך אני ואמר אמן חייב. ונבתי לא סבחת ו לא מברתי. משיבעך אני ואמר אמן פסור. המית שורד את שורי, והוא אומר לא המית. משיבעך אני ואמר אמן חייב. המית שורד את עברי, והוא אומר לא המית. משיבעך אני ואמר אמן פסור. א"ל חבירו חבלת

אונקסא, אונ עם איז ליגען. בארף ער אויף גריינגען אקרבן אויף נעדר נאך בונדער, אונ מיר זאגן גיט אז ער מיינט גאר איין קערני ווייץ, אונ איין קערני גערשט, אונ איין קערני פוקסא, נואס דאס איז גאר גיט ווערש, האט ער דאך איהם גאר גיט גילייקנט, פאר נואס זאל ער גריינגען קרבנות, גאר מיר זאגן, ער מיינט דעם מין ווייץ אונ דעם מין געלשמין אונ דעם מין פוקסא, אונ פון נעדר מין לייקנט ער אזוי פיל ווי ראובן קאנט איהם דריבער בארף ער גריינגען זרייא קרבנות: ד אנטפייח את גמי אויב ראובן זאגט צוא שמעון דוא האסט גייגט אדער דוא האסט איבער גירעט מין שאקטע אונ האסט מיט איהר קונד גיווען, בארפקסט מיר בצאהלין פופציג טאלער, ויהא איצר אונ שמעון זאגט לא אנטפיי ולא פתיי איך האב איהר גיט גייגט אונ האב איהר גיט איבער גירעט משביעך זני זאגט ראובן צו שמעון איך בשנוער דיה ואמר אמן, אונ עם איז ליגען ער האט יא געענקת מיך בארף שמעון גריינגען אקרבן אויף דיא פאלשע שבועה נבתי אכל לא פתיתי ולא סבחת מין אקס ויהא איצר לא דו האסט גיגנקת מין אקס, אונ שמעון עקשערט איך האב גיגנקת, גאר איך האב גיט גישאקטין אונ גיט פארקויפט משביעך זני זאגט ראובן צוא שמעון איך בשנוער דיה ואמר אמן אונ שמעון זאגט אמן, אונ עם איז ליגען ער האט אקס פארקויפט פסור בארף גיט שמעון גריינגען אקרבן אויף די פאלשע שבועה ווארום אפילו שמעון וואלט מודה גיווען אז ער האט גע' שאקטין אדער פארקויפט, וואלט ער אויך גיט געראקט בצאהלין, האט דאך שמעון קיין שארין גיטאן צו ראובן מיט דעם נואס, ער האט גילייקנט המית שורד את שורי אויב ראובן זאגט צו שמעון דיין אקס האט גיגנקת מין אקס ויהא איצר אונ שמעון זאגט לא המית ער האט גיט גיגנקת משביעך זני זאגט ראובן צו שמעון איך בשנוער דיה ואמר אמן האט שמעון גיזאגט אמן, אונ עם איז ליגען שמעון'ס אקס האט יא געענקת ראובן'ס אקס מיך בארף שמעון גריינגען אקרבן אויף דיא פאלשע שבועה המית שורי את עברי אויב ראובן זאגט צו שמעון דיין אקס האט גיגנקת מין קעעקט ויהא איצר לא המית אונ שמעון זאגט ער האט גיט גיגנקת משביעך זני זאגט ראובן צו שמעון איך בשנוער דיה ואמר אמן האט שמעון גיזאגט אמן, אונ עם איז ליגען ער

אונ אז ער לייקנט בארף ער גיט בצאהלין. האט דאך שמעון גיטאן שארין געלט צו ראובן מיט זיין לייקענען, אונ פאלש שנוערין, דריבער בארף שמעון גריינגען אקרבן אויף די פאלשע שבועה: דא נבנת את שורי אויב ראובן זאגט צוא שמעון דוא האסט גיגנקת מין אקס ויהא איצר לא נבתי אונ שמעון זאגט מיר האב גיט גיגנקת משביעך זני זאגט ראובן צוא שמעון איך בשנוער דיה ואמר אמן אונ שמעון זאגט אמן, אונ עם איז ליגען ער האט יא געענקת מיך בארף שמעון גריינגען אקרבן אויף דיא פאלשע שבועה נבתי אכל לא פתיתי ולא סבחת מין אקס ויהא איצר לא דו האסט גיגנקת מין אקס, אונ שמעון עקשערט איך האב גיגנקת, גאר איך האב גיט גישאקטין אונ גיט פארקויפט משביעך זני זאגט ראובן צוא שמעון איך בשנוער דיה ואמר אמן אונ שמעון זאגט אמן, אונ עם איז ליגען ער האט אקס פארקויפט פסור בארף גיט שמעון גריינגען אקרבן אויף די פאלשע שבועה ווארום אפילו שמעון וואלט מודה גיווען אז ער האט גע' שאקטין אדער פארקויפט, וואלט ער אויך גיט געראקט בצאהלין, האט דאך שמעון קיין שארין גיטאן צו ראובן מיט דעם נואס, ער האט גילייקנט המית שורד את שורי אויב ראובן זאגט צו שמעון דיין אקס האט גיגנקת מין אקס ויהא איצר אונ שמעון זאגט לא המית ער האט גיט גיגנקת משביעך זני זאגט ראובן צו שמעון איך בשנוער דיה ואמר אמן האט שמעון גיזאגט אמן, אונ עם איז ליגען ער

א"ל עבדו הפלת את בני ועשית בני חבורה, והוא אומר לא חבלתי ולא עשיתי כך חבורה. משביעך שני. קנסא הוה טעוילא אני ואמר אמן חייב. א"ל עבדו הפלת את שני וסימית את עיני, והוא עבדו לתות כשכיל אחד אומר לא הפלתי ולא סימיתי. משביעך אני ואמר אמן פטור. זה הכלל כל המשלם ע"פ עצמו חייב, ושאינו משלם ע"פ עצמו פטור: מחכיו:

איה האב דיר גיט אויס גיהאקט אצאן, אונ גיט בלינד גימאקט אאוני משביעך אני ואנט דער קגעקט צו ראובן איך באשטוער דיה ואמר אמן אונ ראובן האט גינאנט אמן. אונ עס איז ליגען פטור בארף גיט ראובן בריינגען אקררן. ווארום אז ראובן נואלט מודה גינען נואלט ער איה איה גיט גיט בארפט פריי מאכין, ווייל דאס פריי מאכין איז קנס אונ אז מען איז מודה אויף קנס איז מען פטור וז הפל דאס איז דער פלל כל המשלם על פי עצמי דער וואס בצאקהלט דרף זיה אציון, אז ער איז מודה בארף ער בצאקהלט, אויב ער האט גיט מודה גינען, נאר ער האט גילייקנט, אונ ער האט גישווארין מיך בארף ער בריינגען אקררן אויף די שבעה ושאינו משלם על פי עצמי אונ דער וואס בצאקהלט גיט דרף זיה אציון, אז ער נואלט מודה גינען נואלט ער אויף גיט גימאקט בצאקהלט, אויב ער האט גיט מודה גינען, נאר ער האט גילייקנט, אונ האט גישווארין פטור בארף ער גיט בריינגען אקררן אויף די שבעה:

אקס פון שמעון האט יא געהערקט דעם קגעקט פון ראובן פטור בארף גיט שמעון בריינגען אקררן. ווארום אז שמעון נואלט מודה גינען נואלט ער אויף גיט גימאקט בצאקהלט, ווייל דיא רבייכיג סאלער נואס מען בארף בצאקהלט פאר דעם קגעקט איז קנס אונ אז מען איז מודה אויף קנס בארף גיט גיט בצאקהלט דעם קנס אפר לו חברו חבלת בי עשית בי חכרה אויב ראובן ואנט צוא שמעון דוא האקט מיה גישלאגין אונ האקט מיר בצאקהלט וואס אויב אונ אפייט, בארפטקט מיר בצאקהלט חטא אויב אונ שמעון ואנט לא חבלתי ולא עשיתי כך חבורה איה האב דיה גיט גישלאגין אונ האב דיר קיין בייל גימאקט משביעך אני ואנט ראובן צוא שמעון איה באשטוער דיה ואמר אמן האט שמעון גינאנט אמן, אונ עס איז ליגען מיך בארף שמעון בריינגען אקררן אויף דיא שבעה אפר לו עבדו אויב דער קגעקט פון ראובן האט גינאנט צוא ראובן הפלת את שני וסימית את עיני דוא האקט מיר אויס גיהאקט אצאן, אונ בלינד גימאקט אאוני, בארף איה ארויס גיין פכיו פון דיר וואו אויב אונ ראובן ואנט לא חבלתי ולא פסיטי

נמרא שבעות דף לר ע"ב

רשי

פלקס ס' כנס כלי סמינן רצח דמלכות דכריס בם אנסת ופיתית את בתי וכו', א"ר חייא בר אבא אמר רבא משל דר"ש למה הדבר אונ רבי שמעון ואנט ער בארף גיט בצאקהלט דיא פופציג סאלער אונ בארף גיט בריינגען אקררן אויף די שבעה, ואנט די נמרא אפר רבי חייא בר אבא אפר רבי יוחנן רבי חייא בר אבא האט גינאנט פון רבי יוחנןס ונענין פאי פטמא רבי שמעון נואס איז דער טעם נואס רבי שמעון ואנט, ער בארף גיט בצאקהלט די פופציג סאלער אונ בארף גיט בריינגען גען אקררן אויף די שבעה חטאלי וניקט קנס חטא טיפז ווייל דער עירק נואס ראובן האקט איז קנס, אונ אז מען איז מודה אז מען איז שולדיג אונ בצאקהלט קנס בארף מען דעם קנס גיט בצאקהלט, בארף ער דיא פופציג סאלער גיט בצאקהלט, דריבער נואס שמעון האט געלייקנט היינט דאס גיט פפירט פמון, געלד געלייקנט, ווייל ער קען פון דעם געלט אלע קאהל פטור נוערין אונ אז מען לייקענט אזעלכע געלט אונ מען שווערט איז מען גיט מיט אקררן שבעה אפר דאס משל רבי שמעון לפת תדבר חפס רבא ואנט דער דין פון רבי

ועיקר קנס הוא טובע. עיקר תבעתו על הקנס הוה ואל"ג דכותש ופנס נמי ככלל כפירה וטוה לל אמר רבי יוחנן מ"ב דר"ש הואיל ועיקר קנס הוא טובע. אנטק וסימית את עיני וכו' אין דער משנה שטייט אויב ראובן נואנט צוא שמעון דוא האקט גענייט מיין סאקטער אונ האקט מיט איר מונה גינען, אדער ראובן ואנט צוא שמעון דוא האקט איבערגירעט מיין סאקטער אונ האקט מיט איהר מונה גינען, אונ שמעון ואנט צו ראובן איה האב גיט גענייט ביין סאקטער אונ האב זי גיט איבער גירעט, ואנט ראובן צו שמעון איה באשטוער דיה ודו נאלקט אזוי לעבין אויב עס איז אמת וויא דו נאקסט אז דו האקט גיט מונה גינען מיט מיין סאקטער אונ שמעון האט גינאנט אמן, איז גלייך וויא שמעון נואלט אציון גישווארין, אנברעס האט שמעון מודה גינען אז ער האט מאקי מונה גינען מיט ראובןס סאקטער איז שמעון מיט צו בצאחה לען דיא פופציג סאלער נואס דיא תורה האט געהייסן בצאחלוין, אונ נאך צעהן סאלער ואדער צוועלף מיט אצהלדין סאלער דס היינט אפינפ"ט מעל קעהר אונ אקררן פאר די פאלשע שבעה,

מחיוב עלייהו כדמפרש וזיל: הכא ככולא מלחא
 כפר ליה. דהא לא אנסתי קאמר והכנסת ופנס ככלל
 כפירה: הא לא רמיה. קושטא דלית ליה, הא
 למלתי:

התם בחיטין קא כפר ליה בשעורין וכוסמין לא
 כפר ליה, הכא ככולא מלחא הוא דקא כפר ליה. הא לא רמיה לאומר לחבירו תן לי חיטין
 ושעורין וכוסמין שיש לי בידך, שבועה שאין לך בידך כולל, ואשתכח דחיטין הוא דלית ליה, הא
 שעורין וכוסמין אית ליה דמחיוב. אלא כי אתא רבין א"ר יוחנן לרבבי ר"ש קנס הוא תובע ולא
 בושת ופנס, לרבבי חכמים אף בושת ופנס הוא תובע. במאי קא מפילי, אמר רב פפא ר"ש סבר

פון דיר אונ יהודה נאָמט שְׁבועה שאין לך בְּיַד כָּלל איה
 שְׁנוּעַר דו האַקסמ ביי מיר נאָר גיט וואָספּטח דחסי
 הא דלית ליה נאָכְרָעס איו געפּוֹנען געוואָרין אז
 נאָר נוייץ איו יהודה גיט שולדיג צו לוי הא שטריי
 וַיִּסְמִין אית ליה געֶרְשָׁמִין מיט פּוֹקְמִין איו סאָקי
 יהודה שולדיג צו לוי דסחיב איו יהודה חִיב אויף
 דיא פאלשע שְׁבועה וואָס ער האָט גישוואָרין
 אויף דיא געֶרְשָׁמִין מיט דיא פּוֹקְמִין, דאָרף דאָך
 בייא ראובן מיט שְׁמֵעוֹן אויף אזוי ויין, אויף דיא
 פּוֹפְצִיג מאלער איו, ער פּסוּר ווייל דאָס איו קנס.
 אָבער בושֶׁת מיט פֶּנֶס וואָס דאָס איו גיט קנס
 האָט, ער דאָך אויף וייא פאלש גישוואָרין אלא פי
 אָהא רבין פֶּסֶר דבי יתְנוּ וְעַן רבין איו געקּוֹכֶען האָט
 עַר גיזאָמט פון כּבִּי יוֹהָנָן וְעַנּוּ לְדַבְרֵי כּבִּי שְׁמֵעוּ
 קנס הוא תובע ולא בושֶׁת וַיִּפְּנֵם כּבִּי שְׁמֵעוּ נאָמט ראובן
 האָט פון שְׁמֵעוֹן נאָר גימאָנט די פּוֹפְצִיג מאלער
 קנס אָבער דעם בושֶׁת אונ פֶּנֶס האָט ער נאָר גיט
 גימאָנט, אונ דעם קנס האָט ער פֶּרְרַעַר געלייַקנט
 אונ געמאָכט מוֹרְדָה גינױען, איו ער פּסוּר פון קנס.
 וואָרום אז קען איו מוֹרְדָה אויף קנס איו קען פּסוּר
 אונ פון בושֶׁת מיט פֶּנֶס איו שְׁמֵעוֹן פּסוּר ווייל
 ראובן האָט וייא בייא איהם נאָר גיט געמאָנט
 דַּיִבְעָר איו, ער גיט חִיב אויף דיא שְׁבועה
 לְדַבְרֵי חֲקִים אף בושֶׁת וַיִּפְּנֵם האָט תובע דיא חֲקִים
 זאָגין וְעַן ראובן האָט גיזאָמט צוא שְׁמֵעוֹן דוא
 האָט מוֹנָה גינױען מיט סייין סאָכְשֶׁר, האָט
 ראובן בייא שְׁמֵעוֹן אַלץ געמאָנט, בושֶׁת אונ
 פֶּנֶס אויף, אונ שְׁמֵעוֹן האָט אַלע רִיבֵי געלייַקנט,
 נאָכְרָעס האָט ער מוֹרְדָה גינױען אז ער האָט
 מוֹנָה גינױען, האָט ער אַלע רִיבֵי זאָכִין מוֹרְדָה
 גינױען, דיא פּוֹפְצִיג מאלער וואָס וְעַנּוּ קנס
 איו ער פּסוּר, אָבער בושֶׁת אונ פֶּנֶס וואָס וְעַנּוּ
 גיט קנס דאָס מוז ער בְּצִאלְהֵין, דאָרף ער דאָך
 חִיב ויין אויף דיא שְׁבועה בְּמֵי קַמִּיסְפִּילֵי איו וואָס
 קריגט כּבִּי שְׁמֵעוֹן מיט דיא רַבָּנָן אָמַר רב פּפא האָט
 רב פּפא גיזאָמט רבי שְׁמֵעוֹן קבִּי לא שְׂבִיךְ אִינְשֵׁי מִיַּד
 דְּקִמְ וַיִּבֶּעֱ מִיַּד יֵלֵא קִמְ רַבִּי שְׁמֵעוֹן האָלט אָמְנַמְשׁ
 וְעַם גיט אַוּעַק לאוּיִן צו סאָנען אַחוב וואָס
 בייַרע ווייסין וויפּיל דער זוב איו, אונ וְעַם
 מאַנען אזוי אַחוב וואָס בייַרע ווייסין גיט ווי פּוֹל

רומא לארס שאמר לחבירו תן לי חיטין ושעורין
 וכוסמין שיש לי בידך, אמר לו שבועה שאין לך
 בידך חיטין, ואשתכח דחיטין הוא דלית ליה, הא
 שעורין וכוסמין אית ליה דפטור, דכי אשתבע
 אחיטין אקושטא משבוע. אמר ליה אבוי מי רמי
 הכא ככולא מלחא הוא דקא כפר ליה. הא לא רמיה לאומר לחבירו תן לי חיטין
 ושעורין וכוסמין שיש לי בידך, שבועה שאין לך בידך כולל, ואשתכח דחיטין הוא דלית ליה, הא
 שעורין וכוסמין אית ליה דמחיוב. אלא כי אתא רבין א"ר יוחנן לרבבי ר"ש קנס הוא תובע ולא
 בושת ופנס, לרבבי חכמים אף בושת ופנס הוא תובע. במאי קא מפילי, אמר רב פפא ר"ש סבר

שְׁמֵעוֹן איו גְּלִיבֵי לְאָדָם אַפְסָר לְחַבְרוֹ מִן לוי חִסִּין וְשִׁעִרִין
 וַיִּסְמִין שֵׁשׁ לִי בְּיַדְךָ דְּהִינּוּ לְוִי האָט גיזאָמט צו יהודה
 מיר קוקט ביי דיר נוייץ אונ געֶרְשָׁמִין אונ פּוֹקְמִין
 גיב וייא מיר וַאֲפֵר לִי האָט יהודה גיזאָמט צוא לוי
 שְׁבועה שאין לך בְּיַד חִסִּין איה שְׁנוּעַר אז דו האַקסמ גיט
 בייא מיר צו מאַנען נוייץ, וואָרום נוייץ האָב איה
 בייא דיר גיט גענוקען וואָספּטח דחסין האָט דלית ליה
 נאָכְרָעס איו געפּוֹנען געוואָרין אז לוי האָט גיט צו
 סאָנען בייא יהודה נוייץ האָ שְׁעִרִין וַיִּסְמִין אית ליה
 אָבער געֶרְשָׁמִין אונ פּוֹקְמִין האָט לוי צוא מאַנען
 ביי יהודה וַיִּסְמִין איו יהודה פּסוּר פון אַתְרָקֶן שְׁבועה
 דְּכִי אַשְׁתַּבַּח אַחֲסִין אַשְׁתַּבַּח וְנִאֲרֹם יהודה הַטְרָאך
 נאָר גישוואָרין אויף נוייץ אז ער איו גיט שולדיג
 נוייץ צו לוי אונ דָס איו דאָך אַתְרָקֶת ער איו דאָך סאָקי
 גיט שולדיג נוייץ צו לוי. ביי ראובן מיט שְׁמֵעוֹן
 איו אויף אזוי דער עיקר קאנט ראובן דיא פּוֹפְצִיג
 סאָלער פון קנס אונ דעם קנס וְעַרְשׁ מֵעַן דאָך
 פּסוּר אז קען איו מוֹרְדָה, דַּיִבְעָר אַפּוֹלֵר ער האָט
 געלייַקנט דעם קנס אונ האָט גישוואָרין אז ער
 איו נאָכְרָעס מוֹרְדָה איו ער פּסוּר פון דיא שְׁבועה
 וואָרום דאָס הייַקט גיט אַשְׁבַּעַה פון געלֶט לייַקעֶר
 גען ווייל פון דעם געלֶט קען ער אַיבִיג פּסוּר
 נוערין אַפּוֹלֵר ער וְעַם גיט לייַקעֶנען אַפֵּר ליה אַבִּי
 מי היי אַבִּי האָט גיזאָמט צו רבא די רינים וְעַנּוּ
 גיט גְּלִיבֵי אַיִינָם צו דאָס אַנְרַעַרְעֶה דֶּס חֲסִין קאָ פֶּסֶר
 ליה דְּשִׁעִרִין וַיִּסְמִין לא קא פֶּסֶר ליה לוי קאנט דְּכִיִּיא
 זאָכִין נוייץ געֶרְשָׁמִין פּוֹקְמִין, אונ יהודה האָט
 געלייַקנט דיא נוייץ אונ דיא געֶרְשָׁמִין מיט דיא
 פּוֹקְמִין האָט ער גיט געלייַקנט אונ ער האָט געֶרְ
 שוואָרין אויף די נוייץ אז עס קוקט פון איהם
 אונ דאָס איו גינױען אַתְרָקֶה שְׁבועה, עס קוקט
 סאָקי גיט פון איהם די נוייץ הָאָ כּוֹלָא מִיִּתְאָהּ הוּא
 דְּקָא פֶּסֶר ליה אָבער דאָ מאַנְט ראובן בייא שְׁמֵעוֹן
 רִבִּי זאָכִין דעם קנס (דיא פּוֹפְצִיג מאלער) אונ
 בושֶׁת מיט פֶּנֶס, אונ אז שְׁמֵעוֹן זאָמט איה האָב גיט
 סוּגָה גינױען האָט ער אַפְּגַעֲלִיקֶנט אַלע רִיבֵיִיא
 זאָכִין מיט סייין אַחלה האָ לא בְּמֵי אֵלֵא דאָס איו
 גיט קערה גְּלִיבֵיךָ נאָר לאומר לְחַבְרוֹ מִן לוי חִסִּין וְשִׁעִרִין
 וַיִּסְמִין שֵׁשׁ לִי בְּיַדְךָ לוי זאָמט צו יהודה גיב מיר דיא
 נוייץ אונ געֶרְשָׁמִין אונ פּוֹקְמִין וואָס מיר קוקט

לא שביק איניש מירי דקיץ ותבע דלא קיץ, ורבנן סברי לא שביק מירי רכי מורה ביה לא מיפטר ותבע מירי רכי מורה ביה מיפטר וכו' :

אחוב אויב דער סקר וועט מוכה זיין וועט ער פטור זיין פון צו בצאהלין, דריבער אז ראובן האט גימאנט בייא שקעון ער האט מונה גינען מיט זיין סאקטער האט ער גימיינט דעם עיקר דעם בושת און פנס, אפילו שקעון וועט מוכה זיין אז ער האט מונה גינען וועט ער אויך מוין בצאהלין בושת און פנס, אָדער דיא פופציג סאלער איז קנס און פנס און און און גינען או שקעון וועט איהם בצאהלין, וועט שקעון מוכה זיין וועט ער דיא פופציג סאלער גיט דארפין בצאהלין, דריבער אויב שקעון האט טאקי מוכה גינען, דיא פופציג סאלער דארף ער גיט בצאהלין און בושת מיט פנס דארף ער יוא בצאהלין וויפיל קען וועט שאט צען, דריבער איז ער מייב אויף דיא פאלשע שבעה :

דער חוב איז, דעם קנס ווייס קען פופציג סאלער, בושת מיט פנס ווייס קען נאך גיט ווי פיל עס איז קען וועט איצט שאקען וויפיל דאס איז, געוויס אז ער מאנט מיינט ער די פופציג סאלער אָדער דעם בושת און פנס האט ער נאך גיט געקאנט, דריבער אז ער איז מוכה ער האט מונה גינען דארף ער נאך גיט בצאהלין, דיא פופציג סאלער איז קנס און פנס און גינען קען גיט אז קען איז מוכה, און און פנס האט קען בייא איהם גיט גימאנט, דריבער איז ער גיט מייב אויף דיא שבעה וויפיל פני און דיא רבין האלמיין לא שביק מירי רכי מורה ביה לא מיפטר ותבע מירי רכי מורה ביה מיפטר אקענטש וועט גיט אנוועק לאוין פון צו קאנען אזוי אחוב וואס אפילו זיין סקר וועט מוכה זיין וועט ער אויף גיט פטור זיין פון צו בצאהלין און וועט גיין קאנען אזוי

זודר אמור דף צט ע"א ה"ח ראצילות יוד ואו הא

רבי אבהו הוה יתיב קמיה דר"ש ח"ל הא זמנין סניחין שאילנא על האי שופר מאי קא מיירי ועד כאן לא תמישבנא ביה. ח"ל ודאי האי הוא ברירא דמלה דשראל בעיין כיומא דדינא (נ"א דא) שופר ולא קרן בנין דקרן לא חתידע באן חתר חיבו ולאחדבקה דינא לא בעינא. אבל הא חנינן בעמיו ועבודא בעיין לחזוהי ולאחזוהי מנין סומיין. ח"ס כד הווא שופר עלאה שופר עלאה דלחירו דכלא ביה אסתלק ולא נהיר לכנין כדון דינא חתער וכסוון אסתקנו לבי דינא ולא שופר חילו דיהקא חקרי חקופיה דיתק חזנבחהי לכנא כד אסתלק הווא שופר גדול דלא ינקא לבינן כדון יתק אסתקף וחתקן דלינא בעלמא. וכי חתער האי שופר וכד בני נשא חייבין מתטאיוון בעיין נגדא קול שופר מתחא והווא קלא סליק לעילא כדון אסתער שופרא אחרא עלאה וחתער רחמי וסתלק דינא ובעיין לחזוהי עובדא בשופר לאחזוהי שופרא אחרא ולאפקא צהאי שופר לתתא חיינו קלין לחזוהי דכל חיינו קלין דלעילא דכליון כלכו ביהווא שופר עלאה יתערין נפקא ובהי קלין דלתתא היבין ישראל חילו (לרחמי מתתא וחתער שופר גדול) לעילא וע"ד בעיין לזמנא שופר כיומא דא וילסדרא קלין לכיונא בנין דלחזוהי שופר אחרא דביה כלילן קלי לעילא (ולסדרא קלין בשופר). סדרא קדמאה קלא נשוי וחתער שופר סליק וחתער דלעילא לעילא. כיון דיתקא חתער וחמי לאברהם מתקן דאברהם וטריא בריסיה וחתער הווא וחתקן לכורסייא. ובספרא דלגדמא חנינן נשעמא דהווא קלא קדמאה סליק חתער וחתער אברהם וחתקן לכורסייא פקדין עליה (ס"א ח"א) אבה. אדהי סלקא חנינא חקפא לתברא חוקפי רגיוון. ודא סדרא חנינא הווא קלא חנינא בתקופי וכדון סלקא וכל דינין דיתערין (ס"א דלחזוהי) חקפי אברהם עד סליק לחזוהי דלחזוהי. כיון דיתקא חתער וחמי לאברהם מתקן לכורסייא לקיימא קמיה כדון אסתכפא וחתר חוקפא קשיא ובהאי כעי מאן דתקע לכיונא לבא ורעווא בנין לתברא חילו וחקופא דלינא קשיא. ה"ד (תהלים פט) אשרי העם יודעי תרועה. יודעי תרועה ודאי :

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

הר"ם הלכות ברכות פ"ק ה.
(א) שנים שאכלו כאחת כל אחד ואחד מברך לעצמו ואם היה אחד מזה יודע ואחד אינו יודע זה שוודע מברך בקול דם והשני עונה אחר כל ברכה
(א) שנים שאכלו כאחת כל אחד ואחד מברך לעצמו אויב צוויי פגענמישין האבין גינעסין צוואמען זאל יעדער פגענמיש פגענמישין פגענמישין וואס היי אחר מיין יודע ויאך איני יודע און אויב איינער האט געקאנט פגענמישין און איינער האט גיט געקאנט פגענמישין יא שיינע ספקה בקול דם קער וואס קען פגענמישין זאל ער פגענמישין הייך דער אגדערער זאל דערין דאס פגענמישין והשני ענה אמן אחר כל

משערי תשובה לר"י דף כט ע"ב.
המשקר וזון בעלם ספקר נזק והספד לתברו אך יתכן בו נשבויו ס"ה כל ס"ה וכל ס"ה כמו שכתבתי אה חכמו שיטתו בו כי סוף אהיב ורוע נאמן עמו ומסכין בים
המשקר ואין בעצם השקר נזק והפסד לתברו אויב איינער זאנט אליקען צו זיין סקר און דער ליגען מאקט איצט קיין שאריון צוא זיין סקר אד יתכן בו געווארן סבה אל היקו ואל תרע נאר עס קען אבאחאל זיין פון דעם ליגען אשאריון צו זיין סקר פמו הפתחה יא תברו שאינא בו פי היא אהיב ורוע נאמן עמו דהיינו ער נאמט זיין סקר מיט ליגען און מיט פאלשע ווערן קער דער סקר זאל אים גלויבין אז ער איז זיינער

כדי שיכנסו בו ולא ישמר כבודו ויכול לטובה פלוו רמס כפיין
 שאלם כפיו שלום אם רמסו ירבו ונקרבו ימים לכבודו וכלמס
 אכריו סמל אלם סמלמס רמס ס' אם נגוי אכר כוס אלם סמלמס
 נפמי ואלם כ' סמלמס נפמס אלם ס' דכרס סל סמלמס
 ופל סמל סמלמס נכפסו' כ' סמלמס מלכד לז סמל סמל סמלמס
 ס' שפמס שט סמס סמל ס' לז סמלמס סמלמס סמל סמלמס רמס
 לטון סמלמס סמלמס ופי סמלמס סמלמס סמלמס ס' ק' כפמס
 וכלמס ס' סמל סמלמס סמלמס ופל ככר רמס נפמס כפמס לרמס
 סמלמס סמלמס ס' סמלמס סמלמס :

באותו דבר מן התורה בכותו : (ג) הנכנס אצל אחים

דער פקטער נישער פריינד ויפריינד גיט בני שיקפח
 בו ולא ישמר כבודו ויכול לתת עליו רעה און ער פראקמ
 דער חבר זאל ניה פארניקערין אויף אים און נועם
 זיך גיט הישען פאר אים און נועם אים כערצילין
 וייגע סודות נועם ער קענען אויף אים פריינדען
 אארוקליק פנען שונאס ווי עם שטייט אין פסוק גפיו
 שלום את רעהו יבר וקברו ישים ארבו מיט זיין מולד רעם
 ער פרייען מיט זיין חבר און אין הארצין לאערמ
 ער אויף איהם ער זאל איהם אוקלוקליק פראכין
 נאמט אהריו זאגט דער פסוק אכרעם מעל אלמ אפמס
 נאם ה' הקב"ה זאגט אויף אעלכע גיבורות וועל
 איה מיה דען זאגט האמל איהן איה זאל ניש שפראמין
 אם בני אשר גיט לא תתקם נפש וועל איה דען גיט
 געקען אקרימ איה דעם פאלק וואס מוהמ אעלר
 קע זאכין ואלח שני תחלקים ענשם על שני דברים על השמר
 ועל הגנת תפידה נכפמי און דיא צווייערליי מענטשן
 וועלין נישפראקמס ווערין אויף צוויי זאכין אויף
 דעם פאלשקייט און אויף דעם שאדין צו זיין חבר
 וואס ליגט אין דעם פאלשקייט פ' השמר מלכד צד
 הגנת היא תועבת ה' (ווארם דאס פאלשקייט אליין
 אייסקער דעם שאדין וואס קען קוקען פון דעם
 פאלשקייט און פארמיאוקת בייא הקב"ה שונאס
 ווארם עם שטייט אין פסוק שש הנה שני ה' דיא
 זעקס זאכין דאס הקב"ה פיינט לב תבש פהשבות און
 די הארץ וואס פראקמס צו סאדון וואס מען סאר
 גיט סאדון עינים רמות דיא אויגין וואס קוקען גאר
 העקער ער וואלט גערין געהאט דאס גרעקטע
 רייכקייט לשון שקר דאס פאלשע צונג נאמט נאך
 זאגט הקב"ה ופי תפנות שונאתי די מולד וואס רעם
 פארקערמ וואי די הארץ פראקמס האב איה פיינט
 נאמט נאך זאגט דער פסוק אם ב' ותבש ונאח איה
 שותה כפמי מולד איה מענטש וואס בייא איהם איז
 גרינג צו זאם סאדון אוקרימס אזוי וואי אייעם א :
 גרינג צו פריינדען וואקער דער מענטש איז פאר
 מיאוקת בייא הקב"ה וואס פאר דעם תבש השמר לך
 ביי מענטשן איז אויך פארמיאוקת דער מענטש
 וואס זאגט ליגען שונאס תועבת ה' שפמי שקר דיא
 מענטשן וואס ביידין פאלשקייט מיט ויערע
 לעפצין זענען פארמיאוקת בייא הקב"ה אונזער
 מענטש וואס איז פארמיאוקת בייא הקב"ה ווערמ
 ער פארמיאוקת ביי מענטשן אויך :

זכרה ויוצא ידי חובתו. וכן סדרך לאביו. ועבר
 סכרך לרבו. ואשה סכרכת סכרלה. ויוצאין ידי חובתו.
 אבל אמרו הנמים תבא מלכה למי שאשחו ובניו
 סכרכו לו : (ב) בר"א שיוצא ידי חובתו בזמן שאבדו ולא
 סבעו שהו חיובם לכרך סרבריו סופרים:לויפוך סווציאין
 אותן קטן או עבר או אשה מריו חובתו אבל אם אכל
 ושבע שהוא חייב בסברת המזון מן התורה בין אשה
 בין קטן או עבר אין סווציאין אותן חובת החייב ברבר
 כן התורה אין סווציאין אותן מריו חובתו אלא החייב

ברכה וירבה און דער אנדערער ענקערמ אמן נאך
 יעדער ברכה ויוצא ידי חובתו איז גלייך וואי ער
 וואלט אלליין גיקענטשט וכן קברד לאזי ועבר קברד
 לרבו ואשה סכרכת געלח אויב אייער קען גיט
 גענטשין. גאר זיין קליינער וזהו קען גענטשין.
 אדער זיין גענעישער קעקמ קען גענטשין
 אדער זיין טויב קען גענטשין זאל אייער פון
 זייא גענטשין און ער זאל הערין און ענקערין
 אמן נאך יעדער ברכה ויוצאין ידי חובתו איז גלייך
 וואי ער אלליין וואלט גיקענטשט אבל אחר הנמים
 קבא מררה לרמס שאשחו ובניו סכרכו לו אקער דיא
 סכרכים האבין ניואגמס גיפולכונג : אלא קוקען צו
 דעם מענטש וואס ער קען גיט אמילו גענטשין
 און ער דארף זיין טויב אדער זיין קליינער וזהו
 זאלין גענטשין פון ויענטעןענין : (כ) גמל דברים
 אטריים שונאס ידי חובתו ווען זאגין כיר אז אייער
 האט גינעסין און קען גיט גענטשין און זיין
 קליינער וזהו אדער זיין גענעישער קעקמ אדער
 זיין טויב האבין גיקענטשט און ער האט גיהערמ
 און געקעקמס אמן איז ער ויוצא גיטן שאבדו ולא
 שקע אויער האט גינעסין און איז גיט זאם שבו
 מדינתו לגרד סרבריו סופרים דארף ער גאר גענטשין
 ווייל דיא רבין האבין איהם געווערין מענטשן
 לפיכך סווציאין אותן קטן או עבר או אשה מריו חובתו
 דרייער קען ער ויוצא זיין אז ער הערמ דאס
 גענטשין פון אקירד אדער פון אנגענישין קעקמ
 אדער פון אאשה אכל אם אכל ושבע שהוא חייב בסברת
 המזון מן התורה אקער אז ער האט גינעסין און איז
 זאם גיווארין וואס דיא תורה האט אויף איהם
 גיבאמין ער זאל גענטשין בין אשה בין קטן בין עבר
 אין סווציאין אותן קען איהם קליינער און גיט סווציאין זיין
 מיט דעם גענטשין גיט אאשה גיט און גיט אקירד
 און גיט אקעקמס אקענני שלח החייב בדרך מן התורה
 אין סווציאין אותן מריו חובתו אלא תתייב באותו דבר מן
 התורה כמותו ווארם דער מענטש וואס מוז סאדון
 די קצנה ווייל די תורה האט אויף אים גיבאמין
 קען איהם קליינער גיט סווציאין זיין גאר נאך
 אקענטש וואס ער מוז אויך סאדון די קצנה ווייל
 דיא תורה האט גיבאמין דרייניג אויב צווייא
 מענטשן האבין גינעסין צו זאם זיין קען אייער
 גענטשין און דער אנדערער הערמ און ענקערמ

ומצאן סבורין כברכת הויכוח אם מצא המכרך אומר נכרך הוא עונה ברוך הוא ומבורך ואם מצא האוכלין ענין ברוך האכלנו בשלו הוא עונה אחריהן אמר :

אמן אויף יעדער ברכה, איז גלייף וויא ער
נואלט אליין גיבענטשטמונג) הנכנס אל אחרים ויציאו
בברכה בריבוי הויכוח אויב איינער גייט אריין אין
אשמובו און האט גיטראסין קענטשין קענטשין
קיט מוזרן אם קיט הקבדו איט גבדו אויב ער האט
געקראשען דער נאם קענטשטן זאמט גבדו

נצבים יום ה תורה

אונקלוס

להשיך כח"ת היא יהודה נשח ייהיהו יהודה רחיהו רחיהו הא ואו הא נשמה יהודה חיה יהודה ה דמילוי הה אל שם כ"ן
שבעשיח בניקוד חולס :

וַיִּשְׁבֹּתְךָ עַד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ
בְּקוֹלִי כָּכָל אֲשֶׁר־אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם
אֶתְּךָ וּבְנֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־
נַפְשֶׁךָ : וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־
שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וּקְבַצְךָ מִכָּל־
הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְיַצְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה : אִם־יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקִצְהָ

ב ויתחוב לדחלתא דיין
אלהיה ותקבל למימריה
קבל די אנא ספקד לה
יוסא דיין את ובנד
קבל לקה ובכל נפשך :
ג ויחייב יי אלהך ית
שכי גלותך וירחם עליך
ויתוב ויקבשנה מקבל
עממיא די יבדרינה יי
אלהך לחון : ד אם
ה'א ושכ' אלהיך . מניס כס
ספר סודר שפטי ויקרל :

שפתי חבמים

רש"י

ג על גות ככל נפסח כנולס : א
(ג) ושב ה' אלהיך את שבותך . היה לו לכתוב
והשיב את שבותך , רבותיו למדו מלחן כביכול שהשכינה
שרייה עם ישראל ברת גלותם וכשנגלוין גאולה לעלמו שהוא ישוב עמהם . ועוד יש לומר שגדול יום
קבוץ גלויות ובקושי כאלו הוא עלמו לריך להיות אחוה בידו ממש איש איש ממקומו כענין שנאמר (ישעיה כז)
ואחס תקלסו ב להחד אחד בני ישראל . והף בגלויות שאר האומות מנינו כן (יחזקאל כב) ובכתי את שבות מלרים :

רעת וקנים מבעלי התוספות

(ב) ושבת עד ה' אלהיך . וכתיב ושכ' א' אלהיך את שבותך
וכתב גוי' . כ"כ נחמ' כדל' ר יוסק כס' תרלס דיוסל גדולס
פסוים שפתיכח את כנולס . שנאמר וכל לליו גולל מס עטס
פסוים ולשי פסס ניעקב גוי' . ענין גדולס תשובס כדליתס
ססס . ועוד מי כ' יוכי כ' יהודס אומ' ארס טובכ עכירס
פסס הלסוים מוחלין לו כ' רביעית אין מוחלין לו שנאמר כס
פסס כ' על שלסס פסטי יכאל ועל ארנכסס לא לשיכו . והפסס
כעס עפסוים עד שכל פססס למי :

פירוש לזרות אלהים

באנצען לעבין : (ג) ושב יי אלהיך ונעמ נאמ ויידער
קערין את שבותך דיין ויידער קערין ויהיף אונ ער
נעמ דער בארעמען דיה ושב וקבצך אונ ער נעמ
ויידער קערין דיה סכל העמים פינ אלע די פעלקער
(ואם נאמ האט דיה דאקמען פאר שפתיים : ד) אם

הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ : " וְהֵבִיאֲךָ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יִרְשׁוּ
 אֲבֹתֶיךָ וַיִּרְשָׁתָהּ וְהֵיטֵבְךָ וְהִרְבֶּךָ
 מֵאֲבֹתֶיךָ : י וּמִלִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 אֶת־לִבְּךָ וְאֶת־לִבְּךָ וְרַעַךָ
 לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־
 לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ :

יהוון גלותך בסיפי
 שמיא סתמן יבגשינה
 אלהך וסתמן
 ידבריקה : ה ונעלינה
 אלהך לארעא די יריתו
 אבהתך ויריתיה ויוטיב
 קה ויסגינה מאבהתך :
 ו נעני יי אלהך ית
 טפשות לקה וית טפשות
 לבא דבנה למרחם ית יי
 אלהך בכל לקה ובכל
 בנפשה בדיל סניה :

ת"א וסניאך ס' . מלכין לב : אטכ
 וכל ס' פלטיך . עקירס שמר סס'
 עקירס ת"ד סכ"ס :

בעל המורים

(1) את לבך ואת לבב . ר"ס טולל . לכך נטנו להסכים להסתכל לולא אומיות טולל טמאלול וליךן חדמי נגד ס' : את לבך ואת . פלימות עכ"ס טולל וליך . וכן לולא סמנתי לכוות ככוכ ס' . נעמיטריס זס לימות סמיס ומיך ליש ופסס טשוכ ונו' . וסומיךן . טסס טשוכ כטשוכ שלמס מיר ססס נטלל :

פירוש לתורת אלהים

נוען דיא ישאל וועלין אפילו זיין פאר שטויסין
 בזיו איז עק וועלם טיטס ; נקבדך וועט דיין נאט ריך
 זיין ואמלען פון דארפין וועסט יקנה אונ פון דארפין
 וועט ער ריך פירן : (ה) תבניך אונ דיין נאט וועט
 פרענען ריך אל הארץ צו רעם לאנד וואס דייע
 עלטערין האבין גרשט וישמח אונ דוא וועסט
 דאס ירשנן וטיקד אונ עד וועט דיר נוקס מאהן

והרבה מאבותיה אונ ער וועט ריך מערין פון דייע
 עלטערין פלומר דוא וועסט זיין מעהר פון זיין :
 (ו) וכל יי אלהיך אונ נאט וועט באשניידען את לבך
 דיין הארץ אונ דאס הארץ פון דייע קנידער
 לאתק צוא ליב האבין דיין נאט פגל לקנה טיט
 דיין נאנצען הארצען אונ טיט דיין נאנצען
 לעפען למען פון וועגען דוא נאלסט לעפען :

תרנום

נביאים ישעיה סג

לחשיך מלית ד"א צבאות נפש צב צבא צבאות רחי יהוה נשמה רננה אדני נשמה רהור יתהן היה יחידה
 נצנח יהוה היה יחידה דוער אל ש"ן שבעשית :

א ויאמר אלהי עמי תמה בנים לא ישקרו ויהי להם
 למושיע : ב בכל צרתם לא צר ומלאך פניו
 הושיעם באהבתו ובחמלתו הוא גאלם ונגמלם
 ומלאך שליח סן קדמוה פריקינון ברחמייה ובחמסיה עליהן הא שניבנין וקטלינון וסברינון פל

רשיי

מצורת דוד

(ה) אך עמי המה . אע"פ שגלוי לפני סינגדו כי מ"מ
 עמי הם וכתיב ונו' : (ב) בכל צרתם . שקבא
 עליהם : לא צר . לא הילך להם כפי מעשיהם : ומלאך
 פניו . הוא מיכאל שר הפנים : הושיעם . תמיד כשליחותו

(6) ויאמר . כשטוליס מעללים אמר אך טמס לבד עמי טמס
 וטמס כמתי מכל סלומות ונצניס יטשו לו ולא ישקרו
 די לטובת ולכן טיס לס נמוצוס : (ב) בכל צרתם . בכל זמן
 טסיו ככלס טיס לו נר . ר"ל לא טיס טעמס לפני הטקוס :
 ומלאך פניו . מלאך סמטש לפניו סוביטס כשליחות סמקוס :
 כשכמו . כעצור סככוו לסס והנלוס עליס גאלס הולס מן
 סלס סלסס : וינעלס . סכל טמחס לתס די

פולס

מחסוס כל ימי

דעם מידוש עברי טייטש נעמיס כען ביא דער הפסורה פון דעו וואך .

וַיִּנְשָׂאֵם בְּלִימֵי עוֹלָם: ג וְהָמָּה מָרוּ וְעִצְבוּ אֶת־
 יוֹם קָדְשׁוֹ וַיִּתְפַּדְּ לָהֶם לְאוֹיֵב הוּא גִלְחַס־בָּם:
 ד וַיִּזְכֹּר יְמֵי־עוֹלָם מִשָּׂה עִמּוֹ אִיהָ | הַמַּעֲלָם מִיָּם:
 אֶת רַעַה צִּאֲנָו אִיהָ הַשֵּׁם בְּקִרְבּוֹ אֶת־רוּחַ קָדְשׁוֹ:
 ה מוֹלִידֵךְ לִימִין מִשָּׂה זְרוּעַ תִּפְאָרְתּוֹ בְּזִקַּע מִיָּם
 מִפְּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לִי שֵׁם עוֹלָם:
 עמ"ש

ימי עליא: ג ואינון קריבו
 זארגיוו על סימר נבני
 קודשיה ואחתיסה מיפריה
 להון לקעיל דרב הוא אנים
 קרבא ביהון: ד יוםם על גבר
 שמייה קריה דובכן סבתייה
 דסן עליא קבירן דעבר על
 ידי משה לעמיה דקרא
 ניקרון אן דאסיקינון מן

יקא אן דברגינון בקרבא קרעוא לעניה אן דאשבי בגיהון נת סימר נבני קודשיה: ד נבר
 לסיגא דמשה דבע הושבסתייה קנע מי יקא דסוף מן גקמיהון למעבר ליה שום עלם:
 מצורת דוד

עולם ככל שני סדורות: (ג) וימאס מרו. כ"ל לא כן סיס כפי
 מה שמצב אשר לא יסקרו בו כי ימאס מרו בו ועלנו לפני
 רוח קדשו ויסקר. לו נספר נסס לאויב לכסוף פנימס כרמוס
 וסוף נלחס כס זלס כסו כפקדס: (ד) ויזכר. גמולס ויזכר
 ישללל את ימי עולם סביס מקודס כשבלל את ממשל לעמו.
 וחסרס למד"א סמטעס כמלל עמו: איס סמטעס מים. כ"ל
 ויאמרו איס סוף סמטעס אומס מן סיס עס רועס זללו. כ"ל
 מ"י ממש סביס מסיני את עמו וכללו ויאמרו מדוע לא ימסס
 עמנו כזלס גיס סיס: איס ססס גי'ו. איס סוף ססס כקרב
 עמס את רוח סנעזס: (ס) מוליד. מוסב על מלת איס לומר
 איס סמוליד גיסן: איס סמוליד גיסן: איס סמוליד גיסן: כ"ל חזק ס' סיס
 מייכנת לעמס ככל עת סמלו: בוקע. איס סכוקע מסימס יס סיס וסירדן לעמוס לעמנו עס נטרס מד מולס:

כתובים תהלים קט

לחמשיך מיטוד ומלכות דו"א עין דלת יוד נמש שין שין דלת יוד רח יאהרדנרה נשמה דיסוד א אר
 ארנ ארני נמש ארני רח אלף דלת נון יוד נשבה דמלכות יו וז הו חיה יחידה דיסוד יתקה חיה יחידה דמלכות
 אל שם ב"ן שבעשית:

* תהיילן כבגד יעמה ולמוח תמיד יחגרה: ג זאת ו
 פעלת שמני מאת יהוה וידבררים רע עלגפשי:
 ג ואתיה ו יהוה ארני עשה אתי למען שמה כייטוב
 חסדה תצילני: ד כיעני ואביון אנכי ולפי חלל בקרבי:
 ה בצל כנמותו נחלכתי נגערתי כארבה:

* תהי ליה הוה לבושא
 יתעמף ולקמור מריר
 וקרוינה: ג רע עורבא דשמיני
 מן יי וידמליון בישתא על
 גפשי: ג זאת אליהם יי עכיד
 עמי סן בגלל שמה הוה
 סובד וחסדה פצי יתי:

ד ארם עניא ובישקא אנה ולפי שפי כנווי: ח הוה מולא קצליחיה אתגמרת אמלטילית
 הוה גובאי:

מצורת דוד

(א) ככל יעמס. סקלס יס ס על גומו עמסיס כנגד סמטעס
 כגד סנו: ג למוח: ימור סקלס תמיד סביס לו לעמו:
 (ב) זאת פעלת. וכו גמול פעולת סופי סתס ס' וגמול
 סדוכריס רפ על נפסי: (ג) ממש סחי. חסד וחסת: גמול
 עמך. יס סוב ססדן. כלכס ססדן ססדן ססדן
 כעני וסכיון ולבי יעמס. קלל דקריי גמולל ססדן ססדן ססדן
 (ד) ואתיה. וססרס כמו נפתיס כלל סליס כלס ממשל עמנו יל אס מ"י טיית ססדן ססדן ססדן
 כן נסכסי סני. כ"ל סכסי לא כלס סמטעס עמנו וכריויכי אס מ"י מכריחיס סכסי גולס וסמטעס: גממסי כלכס. כממסי
 כמטעס חוקס עמקוס נעקוס כמו סלכס סטן יל קן מיוחד וככס מנגד נגד:

פירוש ע"מ

(א) תהי לו כבגד יעשה די קללות ואליו ציון בהעפמ
 צודעם רשע, אזוי וויא עם איו בהעפמ
 צו איהם דאם קלייר וואם ער וויקלט ארום זיך
 ולמח פמיר יתנה אונ אזוי וויא דער גארקטיל וואם
 ער אזי מיט איהם שפענדיג ארום לעגארקטילט.
 אזוי ואליו ריא קללות שפענדיג ציון מיט איהם:
 (ב) ואתה מאת ה' ואתה ה' אלוים עשה אתי למען שמה אונ
 דוא גאמ ואלקמט מיר סאהן סובות ווענין דיין
 גאמקען כי טוב חסדה תצילני אזוי וויא רייע קסדים
 וענין גוט צו אלע קענטשין. אזוי ואלקמט מיט
 מיר אויך סאהן חסד אונ דעקטעע מיר: (ד) כי עני
 ואביון אנכי ווארום איך בין ארעם ולפי חלל בקרבי אונ
 מיין הארץ איז אין מיר דערשלאמען: (ה) בצל כנמותו

כל העורה שנתון אותו הדין נכנה
הבית לז' מערכו והמזרח והמזבח כמזרחו: אורך
מאה וששנים ושבע. מן המזרח למערב: על רוחב
מאה ושלושים וחמשה. מן האופן לדרום: מקום דריסת
רגלי ישראל והיו

כלי חלמתי רהור דעלכות דיליארס א אל אלה אלהים

(א) ס"ב, ק"ה עמי ואולי עדרוס לפסון. ונתקרא דחמיס פירי
ס"ד ד' סו דסכסין כפ"ג ס"ג דלפי"ג ככס ס"ג לדרומס
של מזבח לורך ל"ב וספני נבלס מורס אפס על סיפוס וחסט על
סופס: [6] לפחמנ ד' כו'. סו' רש"י דמקום סתלמנז טמנז
נמי לרכס לפי טפסו ספנס וכסלמנז נוסך ד' ככסס ד' נבלס
לרכס ז' אלס ז' כרוכס. סבל
סכ"ע ככס דס"ס דמפסינן מן
הסככות לפחלית סתלמנז ד'
ומפ"חית סתלמנז לנכסין ד'
זמ"ז ט"ח ס' חלס סתלמנז
סופיס אלס ספנסין סכסין
זולין ומפסינן. ומפ"חית
סכסין וסופ"ס כו"ג וספ"ס
זמ"ז סל רוכס ססורס כ"ס
ומסל לפחמנז ד' וספ"ס כ"ס
זמ"ז סל סתלמנז נוסך
ספ"ס וספ"ס כו"ג ככס לכוטס
וכל"מ ספ"ס וסופ"ס כו"ג
לסתמית מל עיני ק"י ספ"ס
ונבלס כ"ס וסופ"ס סתלמנז
לסתמית לנכסין ועין ככס לכוטס
ולדכ"ל כגן ספונכס כמנז נמי
קפ"י לנכ"ס ס' ס' סתמז וספ"ס
ז' ז' ז' ס' ז' ללו ספ"ס סתמז
ס' ד' סתמז ללו כמנז קפי
ספ"ג דיומז ס' ז' ז' ז' ז'
דמכ"ג' (6) ס' ז' ז' ז' ז'
ס' ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז'
ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז' ז'

ללס מל סוסס טפנס ט"ס. ומפ"חית
ז'
ז'
ז'
ז' ז'

כל העורה היתה אורך מאה וששנים ושבע על
רוחב מאה ושלושים וחמשה. מן המזרח למערב
מאה וששנים ושבע. מקום דריסת רגלי ישראל י"א
אמה, מקום דריסת הכהנים י"א אמה. המזבח
ל"ב אמה. בין האולם לזמבח כ"ב אמה. ההיכל
הצפוני וי"א אמה לאחורי בית הכפורת: ב' מן
הצפון לדרום כ"ה. הכבש והמזבח (א) ס"ב. מן
המזבח לטבעות שמנה אמות. מקום הטבעות
כ"ד. מן הטבעות [6] לשלחנות ד'. מן השלחנות
ולנכסין ד'. מן הנכסין לכותל העורה שמנה אמות.
[7] והמזרח כ"ן הכבש וכוהל ומקום הנכסין:
ג שש לשכות היו בעורה, ג' בצפון, וג' בדרום.
שביצפון (ה' שבדרום) [8] לשכת [9] המלח.
לשכת הפרוה. לשכת המזרחיים. לשכת המלח

סוכי הכותל קרוי אחורי בית הכפורת: ג לשכת
הפרוה. חלס מכפס סמלו פרסה כנה אחת לטכס ע"י
ס' סכסכס כו'. מפ"חית: [7] סתמז. מזכ"ח לפעל

סוף ה א' כל העורה היתה אורך מאה וששנים ושבע היא
באמצע עורה איז גינען לנאג הונדערט
זיגען און אכציג איילין על רוחב מאה ושלושים וחמשה
און כריים איז ניא גינען הונדערט סינג און
דרייסיג איילין פון המזרח למערב מאה ושמנים ושבע פון
במערב צו מערב איז גינען הונדערט זיגען און
אכציג איילין קאים דריסת רגלי ישראל י"א אמה די עורה
וואו דיא ישראלים זענען גישטאנען איז גינען
עלף איילין קאים דריסת תפינים אחת עשרה אמה דיא
עורה וואו די פתנים זענען גישטאנען איז גינען
עלף איילין תפינים שלשים וישנים דער כזבוב איז גיר
זען צונויאר און דרייסיג איילין בין האולם ולמזבח
עשרים וישנים אמה פון כזבוב בין צום אולם איז
גינען צונויאר און צנוואכציג איילין תיגעל פמה אמה
דער היכל איז גינען הונדערט איילין ואחת עשרה
אמה לאחורי בית הכפורת און פון אישער דעם כפורת
דאס איז די געזעב פון די מערב וואנט ביז צו די
וואנט פון די עורה. פון די גינען עלף איילין: ב' פון
תפינים לדרום מאה ושלושים וחמשה פון צפון בין דרום איז
גינען הונדערט סינג און דרייסיג איילין תפינים
תפינים ששים וישנים דער פקש מיט דעם כזבוב
זענען גינען צונויאר און זעקציג איילין פון תפינים
למזבחה שמינה אמות פון כזבוב בין צו די רינגען איז

גינען אכט איילין קאים תפינים עשרים ותריב דער
אָרם פון דיא רינגען האט פאר גוקען פיר און
צנוואכציג איילין פון תפינות לשלחנות תריב פיר דיא
רינגען בין דיא טישען איז גינען פיר איילין פון
תפינות ותפינים תריב פון דיא טישען בין צווא דיא
גידערניע זיילן איז גינען פיר איילין פון תפינים
לכותל העורה שמינה אמות פון די גידערניע זיילן בין
צו די וואנט פון די עורה איז גינען אכט איילין
תמותר בין תפינים ומקום תפינים און די איבערניע
קאס וואס זעס פקעל בין הונדערט סינג און
דרייסיג איילין, איז גינען פון פקש בין צו דיא
וואנט, און דער אָרם וואו דיא זיילען זענען
גישטאנען ופקש איז אלואנגע פקעם צונויאר און
דרייסיג איילין די ליינג איז עק איז גינען אויף
די ערה דער אָרבעד עק איז גינען אָנגעלעגט
אויף דעם כזבוב און דורה דיא פקעם איז פון
ארזין זענען אויף דעם כזבוב: ג שש לשכות
היי בעורה זעקס שטובין איז גינען אין דיא עורה
שלש כצפון ושלוש בדרום דרייא אין צפון וייט, און
דרייא אין דרום וייט שפצין לשכת תפינים לשכת התורה
לשכת המזרחיים דיא דרייא שטובין וואס אין צפון
וייט, איינע האט ניהייסיין לשכת המלח, און
איינע האט ניהייסיין לשכת המערב, און איינע

פירוש
תפינית אזוי וויא דער שאפען גייגט זיה אנועק פון
די זוקן, טייל די זוקן פערקרייבט איהם, אזוי בין
איה אנועק זענאנגען טייל טיינע שונאים האבין

עברי טייטש
סוף פארקרייגען נקמת נצבים איה בין אנועק גע-
שאקילט גינאחיין וויא אהיישעריק זענען אראם
געשאקילט פון די בוימער:

קמטיז. ו'תמוז': (ג) וזכי פתח שקימום בקודש ביום
קמטש ע"י הכנף כ"ז. והכ"ז כחכ פתח ע"י פתח
פתיים טהה דומיה דהכרתיים שנקלו ע"ש מעשינן וזכר
לדבר זהכ פתיים שדומה לזו הפתח אבל בית טהילה
טעם נכס פתוח מנחש כדור וטעמו נכס לדומה בית טהילה
הכול נכסו: יום שער הכוים:

(ג) ו'תמוז': יום חן וקדש
סיסם משמח ורזי דיהא ע"ש
סיסא קדש וזוה נתיכון ס"כ
ולא טהה לומר סיסם כדו בחול
אלא טהיה מקודש. פתי"ט:
[ג] מדיחין כ"ז. יום הכוים:
דמ"ז א' דקטלים כ"ז טעם
פנתוח ע"י ש"י מדיחין אל
סקריים וסמטש לעמ' החד
פ' דקדיש קדשים וזכר היינו
כ"כס וכדקתן נמי פתח הכוים
מדיחין חוטם כתיב מדיחין:
סקריים מדיחין פתח רחמנ:
ע"שכח מדיחין כ"כמס לוי
ע"שגולנין וי"ט טהה כפרש וזכ"כ

מדיחין י"ט טהה כתיבוט שלמות
כתיבוט שלמתן קטן על שלמותו לסידיס יס' והכ"כ טהיה
דחכס וזלמס מדיחין חוטם פתח חמת כתיב מדיחין: [ס] הפך
קמטיז ממעמד לומר, ו'תמוז': (ד) כגמ' ולדיר פתח למח
קדמס לשכח פתח. והכ"ז כחכ פתיים לו מנה
הטע כו' כל מן שפסס סתוים נתימם כל מן ויהא ליה דלל
ולכתיב סורס אלל אלל נכוס"ס. והוא טוירט כהי"ט משער קמור
אספריס אלל כתיבוט י"ט וזכר פתיים וזכר. והכ"ז קמטש על
דכריי טהה סתו סתוירט טמטש קמטש ולכן אסור י"ט כלל
האיסור אלל מוחס ישראל (ומ"ל ס"כ מ"ו כהכ"ז) משער קמור
כחמלס מוחס ישראל סתו וזכר מן היימס סמטש כו' ולכן כ"ז
דלל על מן סיסם ונקמטש סתו לפי טהה מפרשינן כ"כ. קודס
י"כ וזשכחן נמי דמפרשינן וזכר לפני טהה ספריס ל"כמס כו'
ולכן אלל היסם קדמס ל"כ טעם טהה סתו כתיב אלל חכ"כ
וסלכ סכסו סכסו סכסו ד' סתו סתמטש ד"כ לנחוסה לשכח
כשלי טהה סכסו דרין ימיסם אלל לעלו בית דוד. ו'תמוז' וע"פ.
קלו וימחש כדמלמס כתיבוט דלחוס ימיסם סתו טהה יוכו ילרכו יוכו
סכ סור סתו סתו כו' והנלל כחון ע"יו ולנ"ו ז' סתו כמ' (וזכ"כ ד') וזכר
על לרסמס ספרי"ט כתיבוט סל כתיבוט סל כתיבוט סל כתיבוט סל
סל סל סל כתיבוט סל כתיבוט סל כתיבוט סל כתיבוט סל כתיבוט סל
עלס סל כתיבוט סל כתיבוט סל כתיבוט סל כתיבוט סל כתיבוט סל

מכסות (ב) ונקראת על שמו, כך מלאתי. ורמז"ס
כתב שהיה חומר בקור כדי לראות משם הארץ ה"י כהן
עובד העבודה והנהג שם: ועל גנה היה בית
המבילה לב"ג ביה"כ. חמש עבולות שמוכ"ל כ"ג
ביה"כ כשהוא משנה מבנדי
וזכר לבנדי לכן ועובדיו לכן
לבנדי וזכר לכן היו על גג
בית הפרוה לפי שהיתה
מקודשת בקדושת העזרה (ג)
ועבולות הכחות מממת
יוה"כ כתיבוט כמקוס קדוש
כדלתיבוט ורחץ חת כשורו
כמיס כמקוס קדוש מוח
מטבילה ראשונה שלמינה טהה
כשכ"ל יוה"כ וזכר שער
כל ימות השנה אין אלס
טהור ככנס לעזרה עד שיעבול הלכך עבולה ראשונה היתה
כחול ע"ג שער המיס הוא השער השלישי שדרום וזמין
כל מיס היה משוך סם כחמה הכחה מעין עימס זכר וזהו
טובל עבולה הראשונה: מ"סבה. כתיבוט חכניס מעלות
מנגלות וטובכות לעלות לנג בית הפרוה דרך המסכה:
ד' לשכת הגזילה. ע"ח צור שכרו סם עולי גולה:
אבא שאול אמר. וזאת לשכת העץ היא היתה לשכת
כ"ג והיא לשכת פרהדרין דתנן כתיבוט יומח טכעת ימיס
קודס יוה"כ מפרשינן כ"ג מכווח ללשכת פרהדרין (ד):
וגנ שלשהן שוה. קירווי אחד לשלשת:

טהור ככנס לעזרה עד שיעבול הלכך עבולה ראשונה היתה
כחול ע"ג שער המיס הוא השער השלישי שדרום וזמין
כל מיס היה משוך סם כחמה הכחה מעין עימס זכר וזהו
טובל עבולה הראשונה: מ"סבה. כתיבוט חכניס מעלות
מנגלות וטובכות לעלות לנג בית הפרוה דרך המסכה:
ד' לשכת הגזילה. ע"ח צור שכרו סם עולי גולה:
אבא שאול אמר. וזאת לשכת העץ היא היתה לשכת
כ"ג והיא לשכת פרהדרין דתנן כתיבוט יומח טכעת ימיס
קודס יוה"כ מפרשינן כ"ג מכווח ללשכת פרהדרין (ד):
וגנ שלשהן שוה. קירווי אחד לשלשת:

סען סען בית הפזן וז"ל דמחמה לחול היסם דלכ"כ לא סיס
ו'תמוז' כחכ דמנו ספריה קדמס לשכח ספריס לפי שכ"ג
ו'תמוז' דכתיב ימיס ען ימי ע"י: [א] הולס. והכ"ז יוכנן
(וזכ"כ ד') וזכר על לרסמס ספרי"ט כתיבוט סל כתיבוט סל
ל"כ טהה סתו כתיבוט סל כתיבוט סל כתיבוט סל כתיבוט סל
ל"כ טהה סתו כתיבוט סל כתיבוט סל כתיבוט סל כתיבוט סל
ל"כ טהה סתו כתיבוט סל כתיבוט סל כתיבוט סל כתיבוט סל

האם גיהייסין לשכת המדיחיים לשכת הגזילה פאר
וואס האם די שמויב גיהייסין לשכת המלח שם היי
נוהניו פתח לקרנן דארט פלעגט מען האלפען ואלץ
צו די קרבנות לשכת הפרוה די אנדערע שמויב האם
גיהייסין פרוה, נוייל אמקשפ וואס האם גיהייסין
פרוה האם גיבאהט די שמויב, דריבער האם מען
גירבען ריא שמויב אויף זיין נאמען שם היי מלחין
ערוח קרשים דארט האם מען גינאלפען די פעל פון
דיא קרבנות וזל גנה התי בית הסבילה כתיבוט דודי כתיבוט
המפרים אויף דעם דעם פון די לשכת איז גינען
אמקאה אקמנה פאר דעם כתיבוט גזילה וזל זיה
דארט טובל זיין אום יום כפור לשכת המדיחין פאר
וואס האם גיהייסין ריא דריבער שמויב לשכת
המדיחין ששם היי פתיחו קמטיז תהליס נוייל דארט
פלעגט מען אפ וואשין ריא קישפעם פון סמאות
און אשמות והשם סמכה עולה נגד בית הפרוה פון דער
לשכת המדיחין איז גינאנגען קערפ כיו אויף
דעם דאך פון בית הפרוה: ד' שדרום לשכת העץ
לשכת הגזילה לשכת תנוית די דרייא שמויבין וואס אין
דרום ייט, איינע האם גיהייסין לשכת העץ,
איינע האם גיהייסין לשכת הגזילה, איינע האם

גיהייסין לשכת הגזילה לשכת העץ די שמויב וואס
האם גיהייסין לשכת העץ אפר רבי אליעזר גו יעקב
האם רבי אליעזר גו יעקב גינאנט שכתתי מה היתה
משפחה איך האב פאר געסין וואס זיא האם
ברניט, אבא שאול זאגט לשכת תנוית גזילה אין דעם
לשכת העץ איז גינעסין דער כתיבוט גזילה ויעקב סאג
פאר יום כפור ונוייל עם שפייט אין אנהייב סמכה
ויקאן והיא תחת אחרת שתינו און ריא לשכת העץ
איז גינען אינגער די בייידע לשכות אינגער די
לשכת הגזילה און די לשכת תנוית ונג שלשתן שות
און דער דאך פון אלע דרייא לשכות לשכת העץ
לשכת הגזילה לשכת תנוית איז גינען גזילה, איין דאך
האם בדעקט אלע דרייא שמויבין לשכת הגזילה פאר
וואס האם מען גירופען די אנדערע שמויב לשכת
הגזילה שם התי בור הגזילה דארט איז גינען אברבען
מיט אהעקער (ענין תי"ס) ותכליל גינען עלי און דרויבין
איז גינען אראר, אראפ צו לאזין דעם העקער
אין קרנען אן צו שעפין נואקער, און צוריק
ארויף צו ציהען איהם והשם בספיקום מיס לכל תורה
און אין דעם ברנען איז גינען וגינען וואקער צו
געבין מריקען אלע יודין זענען גינען אין

לשמים וטמא סמיס (דס"ג מ"ב) להדמס: [ח] סגיות, ותיסע עשויס גזיס כבודן של ססהדרין: [ט] ודמס. [י] סר"מ ישיקל עמסעיס סהדרי סהוי וישיבין ודנין לה ססכהוס ודנין עמו דס"ב כמ"ב פי"ח דססהדרין מן עממס יולסס סורה ככל יסחל"ג ח' ג' חסל כעיקר עמסעיס סהדרי עוס סיו לכיזין ע"כ לכדוק. לה חסכווס חכל סיוולס לספר שלס סנה ככל שלס יסחל דכר לנשפס: [י] ססכהוס. ולס הלויס חכל נקט סכס חסכווס כלכד לפי עזוס"ג עיקריס לסס יוסר מנדיקס הלויס וגס יסחן ססלוס ל"ס סיו עושיס י"מ סכו ססכיס סוכו לעכווס: [כ] י"ט כו'. מ"ג אוהס שלס נמצ' סחן פסול סיו קולוס כל סחד' ג' י"ב כ"ג ויודיסיו וסמחיס פסו וסיו ג"כ מודיס ומסכחיס לס"י כו': ע"ש שפכס הניזיס חכלס' מקוס עמ"ס נאמ"ר סן ססמקוס לסכ' יפס"ס ד' דקחן נאמ"ר ס"ח דססהדרין ולסוכ' סיו מכיס עכיסו לס"י כמס' מקוס לומר ססוס ססמקוס סלמטי' ססגניל עולס ומלוולו ככמו י"מ' אמנס עולס על ססוס מקוסו על עולס כ"ס מלד ססוס ח"י ססולס ומתינו. ג"ג:

שלם היתה בנהררי גדולה ושבת [ח] הגזית שם היתה סנהררי הגדולה של יושבת. כדל החול סנה לם שלשבת הניזית היתה חזיה קדס וחזיה כחול וכהיה לא קדס לא היה אספר לססהדרין לשבת סחין ושיער סעורה חלל למלכי בית דוד כלכד דכתיב ויבא המלך דוד וישב לפני ה' המלך דוד וישב לפני ה': שבחר באהרן וכבניו לעמוד לשרת לפני ה' בבית דרשי הקדשים:

לא סככלה מקוס שלכד חזכו וסעכו ככוד סוס לסוכוס זס סק"ס מ"ס עמ"ס שסחמו: ססכללווס כמס מקוס על ססוס כ"ס מלד ססוס ח"י ססולס ומתינו. ג"ג:

די עזרה לשבת הגזית פאר וואס רופט מען די רימיע לשמוב לשבת הגזית, ווייל זיא איז גינען גיבאקמ פון גיבאקמע שטייגער שם היתה סנהררי גדולה של ישראל יושבת דעה את הדיעה דארט גענען גינעסין די סנהרריין וויין און ניגעציג דינינים, און האבין געמקשט דיא פהגים, וועלכער פהן איז פאר צו סאהן די עבודה, און וועלכער פהן איז פסול צו טאהן די עבודה וכו' שנימא בו פסול און רעד פהן נואם איז פסול גינארין לובש שחורים ויפתספ שחורים ויצא והולך לו האם זיך אן גיקליירעס מיט שנוארצע קליירער, און האם זיך איין געוויקלט מיט שנוארצע קליירער, און איז ארויס גיבאנגען פון די דינינים, און איז גיבאנגען אהיים שלא נמצא בו פסול און רעד פהן נואם איז גיבאנגען לובש פהגים ויפתספ לבינים ער האם זיך אן גיקליירעס מיט ווייסע קליירער, און האם זיך איין געוויקלט מיט ווייסע קליירער נקנס ומשמש עם אחיו הפהגים

נמרא כרתית דף יג ע"ב

סלכס ס' ככס כלי סמילין דהוד דמלכות דכריס כמבין

ר"א אומר וכו' הנו רכנן יין ושכר אל תשה יכול אפילו כל שהוא אפילו עד ארבעים יום. מתוק מגתו ת"ל ושכר אין אמור אלא כרי לשכר וכמה כרי לשכר רביעית יין כן ארבעים יום א"כ מה ת"ל יין לומר לך שהיין מוזדנין

גרוב, און די וויין איז אין די גרוב ביו פערציג טאג, גיו די וויין געקוקט אין זיך אשטארקייט, און ווערט ריסקטילירט און נאכדעם גיקט מען די וויין אין ריא פעקער, דיא גרוב ווערט גערוצען קעלמער, און ביו פערציג טאג איז דער וויין זיס און טאקט גיט שפור[ן] תלמוד לומר ושכר שמיים אין פסוק שכר, ארמין וויין [נאך פערציג טאג] טאר מען גיט טרינגען אין אסור אלא כדי לשכר די פהגים ווען ויין בארפין אריין גיין אין מקדש סארין גיט טרינגען וויין צום שפור ווערין פה' כדי לשכר ויין פיל וויין בארף מען טרינגען צום שפור ווערין רביית ג'ן פן ארבעים יום אז מען טרינגט אפעקטיל

זכננס למקדס . פירוש ועכד
עבודה אכל כנייסם
כלל עבודה לא פסיב וס"פ
כח"ב :

מוזהרין עליו כל שהוא ומוזהרין עליו מנתו רבי מוזהרים עליו ככל יהודה אומר יין אין לי אלא יין שאר משכרין שהיא . ומנתו אכל אינו מניין ת"ל ושכר אם כן מה ת"ל יין עליו כמיתה ועל שאר משקין כוזהרה ר"א אומר יין ושכר כל תשת אל תשתהו כדרך שכרות הא אם הפסיק בו או נתן לתוכו מים כל שהוא פטור במאי פליגי ת"ק סבר גמרינן שכר שכר מניור ורבי יהודה לא יליף שכר שכר מניור ור"א סבר מאי שכר מידי יהוא משכר כמאן אולא הא דתניא אכל דכילה קעולית ושתה דכש או חלב וכנסס למקדש ושימש לוקה כמאן כרבי יהודה אר"י בר אחוהאי

לוג ואזויא אקאסו נויין וואס ער איז שוין אלט פערציג טעג קען קען שפור ווערן , פּרעגט די גמרא אם גן אויב אזוי אז קען איז אנדערש גיט טייב סיידן קען טרינקט שָכר , אלטוין נויין וואס איז שוין אלט פערציג טעג פה תלמוד לומר גן צוא וואס שטייט אין פסוק דער ווארט גן , נויין , עס דארף דאך נאר שטיין "שָכר אל תפֿשֿת" אלטוין נויין זאלקסטו גיט טרינקען , ענפערט די גמרא לומר דך שטיין מוזהרין עליו כל שהוא ומוזהרין עליו מנתו די פּהנים ווען זיין האבין געדארפט אריין גיין אין בית המקדש האבין אביסעל נויין אונ פון דיא וויין וואס איז אין קעלסער פאר פערציג טעג , אויך גיט געזאמט טרינקען , פון דעסטוועגן אז זיין האבין געטרינקען אונ ועגען אריין גענאנגען אין בית המקדש קומט זיין גיין מיתה , אָפּער אז אפּהן האט געטרינקען ארביציה ואפּפּטיל לוג נויין וואס דער נויין איז שוין עלפער פון פערציג טעג אונ איז אריין גענאנגען אין מקדש קומט איהם מיתה רבי אומר גן אלא גן רבי יהודה זאגט ווען אין די תורה וואלט געשטאנען נויין זאל אפּהן גיט טרינקען ווען ער דארף אריין גיין אין מקדש , וואלט איה וויסען אז נאר נויין טאר ער גיט טרינקען שאר קשטין כגון פון וואנען וואלטוין מיר וויסען אז אנדערע משקה וואס מאכין שפור טאר ער אויך גיט טרינקען תלמוד לומר "שָכר שטייט אין פסוק שָכר , דער פּהן טאר גיט טרינקען נויין אונ טאר פאר טרינקען אנדערע משקה וואס מאכט שפור און פה תלמוד לומר גן פּרעגט די גמרא אויב דער פּהן טאר גיט טרינקען אלע משקה וואס מאכט שפור צו וואס שטייט דער ווארט גן , נויין , זאל נאר שטיין שָכר זאל דער פּהן גיט טרינקען , וועלן מיר וויסען אלע משקה וואס מאכין שפור טאר גיט דער פּהן טרינקען , וועלן מיר דאך שוין וויסען אז נויין טאר ער אויך גיט טרינקען ווארום נויין מאכט דאך אויך שפור , ענפערט די גמרא על פּהן מיתה ועל שאר משקין כוזהרה : אז דער פּהן טרינקט נויין אונ גיט אריין אין מקדש קומט איהם מיתה , אָפּער אז ער טרינקט אנדערע משקה וואס מאכט שפור טאר ער גיט אריין גיין אין מקדש , אונ אויב

ער איז אריין גענאנגען אין מקדש קומט איהם גיט מיתה רבי אלעזר אומר רבי אלעזר זאגט עס שטייט אין פסוק גן ושכר אל תפֿשֿת זאלקסטו גיט טרינקען נויין אונ שָכר , דאס מיינט קען אל תפֿשֿתו דרך שכרות דוא זאלקסט גיט טרינקען די נויין וויא אשפור טרינקט , דער שפור נעמט אקלאז טרינקע נויין אונ טרינקט אויס מיט איין מאהל , אזוי זאל דער פּהן גיט טרינקען הא אם הפסיק בו אָפּער אז ער האט געטרינקען דיא נויין ביסלאכטוין אז נתן לתוכו מים כל שהוא פטור אנדערע האט אריין גינגאסין אביסעל וואסער אין דיא נויין אונ ער האט געטרינקען דעס נויין אונ איז אריין גענאנגען אין בית המקדש קומט איהם גיט מיתה , זאגט דיא גמרא זיין איז נויין וואס קנינט דער ערשטער תנא מיט רבי יהודה תנא גמא פּר גמרינן שכר שכר מניור דער ערשטער תנא האלט מיר לערנען אָפּ דעס ווארט שָכר פון דעס ווארט שָכר וואס שטייט ביי אגזיר , אזוי ווי דער שָכר וואס שטייט ביי אגזיר מיינט קען אלטוין נויין , ווארום אנדערע משקה וואס מאכט שפור קען דאך אגזיר טרינקען , אזויא דער שָכר וואס שטייט בייא פּהנים מיינט קען אויך אלטוין נויין , אָפּער אויך אנדערע משקה וואס מאכט שפור איז דער פּהן גיט פארקאמין צו טרינקען וויב' יהודה לא יליף שכר שכר מניור אונ רבי יהודה לערינט גיט אָפּ דעס שָכר פון דעס שָכר וואס שטייט בייא אגזיר דער שָכר וואס שטייט בייא אגזיר מיינט קען אלטוין נויין , אונ דעס שָכר וואס שטייט בייא פּהנים מיינט קען אלע משקה וואס מאכט שפור וויב' אלעזר פּר אונ רבי אלעזר האלט מאי שכר מידי דהוא קשיר שָכר מיינט קען ער זאל גיט טרינקען דעס נויין וויא קען טרינקט שפור צו ווערן , זאגט די גמרא זיין אולא הא דתניא וויא וועלכער תנא נועט זיין וואס מיר האבין גילערניט אַל דבילא קעלית אויב אפּהן האט גיגעסין אָפּפּערעטענע פייג פון די שמאט קעלילה ווי פייג מאכט שפור ושתה דבש אי תלב אדער ער האט געטרינקען האגיני ופּהן טרינקען אָפּער ער האט געטרינקען מילה זינגס למקדש רשיב' אונ ער איז באַלד זאכדעס אריין גענאנגען אין בית המקדש אונ האט מקריב גינען

עס מקום : נדרה עלה
 רביתהו . קלא ליהנוח
 הימנה : אהא לקמיה דרב
 אשי . לאחר אכילה ושקיה :
 לא אוקים אמורא עליה .
 למידע כסירא : מיומא
 שבא להבריה . ממחר
 טענה טעמה יום טוב שאל
 וטחה ער למחר משום טכר :

הלכה כר"א וקרי רב עליה דר"א מובינא דחכימי
 רב אחא דהוציל הוה נדרה עלה דביתהו אתא
 לקמיה דרב אשי א"ל זיל האדינא ותא למחר דרב
 לא סוקי אמורא עליה מיומא שבא לחבריה משום
 שבריה א"ל והארר רב הלכה כר"א ומר הוא דקא
 קשיא הא בדכיעות הא ביותר מבדי רביעות . ת"ר להבדיל בין הקודש ובין
 החול אלו דמין וערכין חרמין והקדשות . בין השמא ובין הפהור אלו
 טמאות וטהרות . ולהורות זו הוראה .

אמר רב סבב כ"ג . ו . וס"ט
 וס"ט אמר רב (במכות
 דף י' ס"ט) סבב המרים של יום .
 וי"ל דסבב מדכבן סבב פון
 סוכות י"ז דוק :

ביותר . מרביעות חף ע"ג דרמי ניה מיל משכר וזלג יוחר מרביעות שחלי : דמין וחרמין ערכין והקדשות .
 שחמירין כמתיי יין לטוס חותם לנעולו לנדות דלמלא לא שיימו לה פסיר : הוראה . של חיסור והיתר שתיית יין

קרבנות ונדרער איין אנדער עבודה גיטאון ליקח
 שילאנט קען איהם סלקות קפאו וויא ווער איז דאס
 גילערניג גינוארין גריי זינד און וויא רבי יהודה
 נואם ער זאגט שרביינט קען אלץ וואס מאכט
 שפוד אפר רב יודת בר אחתאי הלך רבי אלער רב
 יהודה בר אבהווא האט גיזאנט דער דין איז וויא
 רבי אלער ומר בר גליה גריי אלער מובינא דחיימי רב
 האט גיזאנט אויף רבי אלער ער איז דער פקטער
 פון דיא חקמים רב אהא דיעלע תה נדרה עלה דביתה
 רב אהא פון היצל האט גיטאון אנדר ער זאל גיט
 הנאה האבין פון זיין טייב אהא לקמיה דרב אשי רב
 אהא איז נעקוקען פאר רב אשי פרעגין אויף זיין
 גדר אפר ליה האט רב אשי גיזאנט צו רב אהא זיל
 האדינא ותא לחר רבי איצט אהיים סארנין נעקטו
 צו מיר קועטן ווייל איצט איז ביי מיר נאה דעם
 עסין בין איך אפטייל שפוד פון דעם גיט (וואס
 איה האב געטרונקען אונ אשפור פון נים פסקנן
 ארין אזוי וויא אפבן וואס האט געטרונקען זיין
 סאר גיט אריין גיין אין סקדש דב לא טכיי אפדי
 עלת מיום פכא לתרתי משום שקדח נוארום רב פלענט
 גיט שפעלין דעם אמטרא געבין זיה צו זאגין
 אנדרשה פון נאה דעם עסין דעם ערשטין סאר יום
 טוב גיז צום אנדערין טאן יום טוב אין דער פריה
 פאר דעם עסין . ווייל נאה דעם עסין איז קען
 אפטייל שפוד אפר ליה האט רב אהא גיזאנט צו
 רב אשי והשט רב תלך רבי אלער רב האט דאה
 גיזאנט דער דין וויא רבי אלער אויב קען
 האט אריין געזאסן אפטייל וואסער אין זיין קען
 דער פון נאה דעם וויין פרינגען אריין גיין אין
 סקדש אונ אמטרה הדראה קען פסקנן ארין נאה
 אזוי אונזין פרינגען נוארום דער פון מיט דעם
 טרה הדראה האבין פינדע איין דין ווי עס שטייט
 אין די סדרה קמיני קפסיל יו ופר היא דקא רבי ביה
 פיא אונ דוא האסט דאה אויך אריין גיזאסן
 אפטייל וואסער אין זיין אפר ליה האט רב אשי
 גיזאנט צו רב אהא הא ליי קשיא תא גריבית הא גיית
 גדי רביית דאס איז גיין קשיא אויב קען פרינגען
 זיין נאר ארכיעית אפעקטייל לונ אונ קען האט
 אין דעם זיין אריין גיזאסן אפטייל וואסער . דער

את כל החקים אלו מדרשות. אשר דבר ה' זו הלכה. ביד משה זה גמרא. יכול אף המשנה תלמוד לומר ולהורות:

אסורין כה: מדרשות. שדרשו בפרק אסור לשחוח יין שיש בזה הוראה: הלכה. למשה מסתי: ת"ל ולהורות. לאסור משנה שאין מורין הלכה מתוך משנה הילוך מותר לשחוח יין לשחוח משנה:

דאם ביינא קען ריא דינים וואס שטייגען אין ריא נקרא. דאם קאר קען ניש פסקען נען קען האם געטריגען נייין. יכול אף השנה איה ואלא בייגען לערענע אפדק משניות קאר קען אויה ניש נען קען האם געטריגען נייין. פלמר לומר ולהורות שטייט אין פסוק פסקען ארין קאר קען ניש נען קען האם געטריגען נייין. אפער פון משניות קאר קען ניש פסקען ארין רייפער קען קען לערענע משניות אפילו קען האם געטריגען נייין:

נעם ער האבין אקעות ולהרות ו הוראה און נען דער מורה הוראה האם געטריגען נייין זאל ער ניש פסקען אשאלה פון קשר און פרקה און ניש פון אסור און כותף את כל החקים אלו פדרשות און נען קען האם געטריגען נייין קאר קען ניש נאנין אדרשה אשר דבר ה' ו הלכה אלץ וואס גאט האם ניעט דאס ביינא קען דינים וואס הקב"ה האם גינאמט צו משה אויף דעם בארנ סיני וואס זענען ניש געשריבען גינאראין אין רי הורה גיר משה זי נפרא וואס הקב"ה האם גינעפין דורה משה

וזהר אמור דף צט ע"ב ת"ת לאנליות יוד הא ואו הא

סדרא תליחה קל נטיק וסליק ונקע כל אינן רקיעין ורמתי מתערין ומטי ההוא קל לרישיה דיעקב ויעקב אהער וחמי לאברהם מתתקן בניסא אחרא כדין אחרון תרווייהו כיה בלחק דא מהאי סטרא ודא מהאי סטרא ולא יכלין תוקפוי לנפקא לבר. והכי תלחא אדרין כלו סדרא חד. אברהם אחרא קל נטיק ויעקב וטיל לאברהם מאחריה ונגיד ליה לתחא לתר דתוקפיהו דילחק שריין וקיימן ליה לאברהם בניויה. סדרא מיינא נטיק קל תבירא לא תקופא כקדמיה. לא דחליש ההוא קל דחקע אלא דהוא קל לאו איהו לגבי יחק קדמיתא דחמ תוקפא תקיפא שריא אלא לגבי אינן כי דינא לתחא דלוינן רטויין יחיר וכלוה מתקן לאברהם לגבייהו ואתכפין קמיה. אדכי סדרא תליחה קל נטיק וסליק ונתעטר כרישיה דיעקב ונגיד ליה לתחא להווא אחר דלוינן גבוראן שריין וקמיה לקבלייהו אברהם מהאי סטרא ויעקב מהאי סטרא ולינן דמתעטרא כדין אתכפין וכלו ומתעמין (ס"א ולישרא) בניויהו לתק כמלקמין. בנין דהוי בעא לישרא ליה דאתריה ולא יסוק בתוקפוי לבר כדין דינין כלוה אתכפין ורמין אחריו. על דא בעי לכוונא לכא ורעותא כתיי קלי ולמהדר כתיובתא קמי מאריהו. כדין כד ישרא מתקי ומסדרי קלין ברעותא דלכא כקא יאות כשופרא דא אהר הווא שופר עלאה. וכד אהדר מעטרא ליה ליעקב ואתקין כלא. וכרסייא אחרא רמיו וכדין. ידיו אשתכח ככלא וקב"ה מרחק על עלמא. זכאה חולקתו דישרא דידעין גנדלא ולמשאל למאריהו מדינא לרמתי ולתקנא וכלו עלמין על ידיהו. ת"ת לקביל דא תלחא סטרין שרימין כיומא דא וכמה דרמתין מאלעין ודינין קשין אתכפין ועליון דלכותיהו קי קל לתחא כנוונא דלעילא דינין קשין אתכפין ואתמבר מעלתא ומלן אינן ארין אינן רשעים ומגויס דלוינן דינין קשין דאתכפין ואתמבר מעלתא ועל דא ככתבים ונתמתיים וכו'. אמר ר' אבה ודאי דא הוא כבירא דמלא ברירדרמנא דשאלילא ורוחמנא כתיי מלי:

יוסף דחק

מוס

הור"ם הלכות ברכות פרק ו.

(א) כל האוכל פת שמברכין עליו המוציא צריך נט"מ תחלה וסוף, ואף ע"מ שהוא פת חולין, ואף ע"מ שאין ידיו מלוכלכות ואינו יודע להן שמוכא לא יאכל

משערי תשובה לר' יונה דף כט ע"ג. חבא כמכנס ודברי פנחס גמטו טוב כמטלו לסטיב סטוכס אלו לא לגול משכרו דכ סטוכס כלו ולא למטו סבל יסו עיני כסוכס ספידס לכל לירי מיכרו ילוס סוכס לקמס אלו כשקד עליו לו יכנס בשקרו לו אסר ימן

(א) כל האוכל פת שמברכין עליו המוציא צריך נט"מ ואע"ל קען וואס קאר קען ריא ברכה המוציא צריך נט"מ. יום החלה קען נואשען ריא הענט איינער קען עקם און נאך דעם עקין דארף קען אויף נואשען ריא הענט ונאך זל פ' שישא פת היינו אפילו דאם איז פראקטע ברויט גיט הייליגע ונויא פאר צייטען ברויט פון הרקוהא דארף קען אויף נואשען ריא הענט ונאך זל פ' שאין ריי בלבלכות אפילו נייגע הענט וענין גיט בעשבוזמז ונאט ייבד להן סומא און ער נוייס גיט וואס נייגע הענט זאלען זיין פכא, פון העקסווענין לא יאכל ער שישא שמי ריי זאל ער גיט עקין ביו ער נועם נואשען ביידע הענט

תבא בקרקת ורבה קרחה למנוע טוב מבעלי התעביה הסיבה אלו אויב איינער זעהם אז צו זיין חבד דארף קומען אטובה מאקט ער מיט שווינדעל און מיט פאלשע בייד ריא מוכה זאל גיט קוקען צווא זיין חבד ריא מוכה זאל נאר צו אים קוקען לא לגול מתבדו דבר שריא שלו ולא לתקטו ער ביינא גיט אנוועק צו געקען פון זיין חבד אזאך וואס איז זיין סוכה ער וויל גיט גלגלן פון אים אגל ימו עיני בסוכה התמידה לכו לא לירי תבדו ער האט נאט גינעקן ריא אויב נייגע אויף דאס נוסקע וואס בארף קומען צווא זיין חבד ויצדה איהו לקחיה אלו בשקד מלי און ער לא יאכל ער שישא שמי ריי זאל ער זאל ריא נעקען צו זיך מיט פאלשע בייד או

למכירו ומה וטיקו טונשו על הסקר אכן יגדל שונם הסקר כלשר יסבב וזמנו ספסד לזולתו אף על פי שהיו טיקר טונים על הספסד כי לא הספיד מעטו דבר שונם בו כענין שחצרו וז' כל המחליף בדבריו כללו טובה עיניו ונלויים כחצרו אולי יושפי מצי וסיתו כעניו כמחשבת ונאמר על עבודת כוכבים הכל כעס מעשה תפוסים . ונאמר וז' כללו טובד ע"ג היסוד הדמיו על הקסו אחר כי ה' נסחר נסקר ונעור כעול :

ישבע בשקרו לו יאשר יתו לחברו פסח אדר ער שווערמט מיט ווינע פאלשקייט צוא ויין חקר אז ער וועט איהם געוויס געפיין אסתנה ועיקר ענישו על השקר דער עיקר וועט ער גישטרקאפט ווערין אויף דעם פאלשקייט און יגדל עיניו השקר באשר יסבב מטט הפסד לזולתו דאס געקעט שטרקאפ וואס קומט אויף פאלשקייט אזי אויב דורך דעם פאלשקייט טורחט ער איינעם אשאדן אף על פי שאוועיקר העינט על הפסד אפילו דער עיקר שטרקאפ אזי גיט אויף דעם שאדן וואס ער האט געמאכט צוא ניין חקר כי לא הפסיד מטט דבר שונם בו ווארום ער האט איהם גיט שאדן געמאכט אזאך ווס ער האט גיט שוין וזכה גיוען . ער האט נאר גיט גיזאדן ער זאל דרא זאך וזכה ויין . פון דעססווענין ווערט ער גישטרקאפט אויף דרא פאלשקייט וואס ער האט גיזאדן גענו שאדו וזאנעם לברכה וויא דרא חקמים האבען גיזאגט אין דרא נקרא כל המחליף בדבריו כאילו עיבד עבודתו דער מענטש וואס פארטראשט ווינע רייר ודחיינה ער דארף זאגן איה בין געגאנגען אויף דעם ארמ זאגט ער ער אזי גיוען אויף איין אנדער זאדו אפילו ער טורחט גיזעעס גיין שלעכטס מיט דעם ליגען פון דעססווענין אז דער שטרקאפ פון דרא עבירה אזוי גרויס גיזיך וויא ער וואלט געדינט עבודה זרה שנאמר ווארום עם שמיים אין פסוק יעקב האט גיזאגט צוא ויין מופיער אזי ימושי אבי פאקער וועט מין פאקער איה געמאפן אונ ער וועט וויסען אז אויך בין יעקב דחייני געזיין געמעש וועל איה זיין ביאי איהם אזוי וויא אסתעפע . וואס אזי דער טייטש קמעפע . ווי איינער וואס רינט עבודה זרה ווייל איה האב איהם גענארט ונאמר על עבודה זרה הכל הנה מעשה מעשה ווארום ביי עבודה זרה וואגט דער פסוק ויאי ועגען נאר גיט זיאי ועגען פגעוועים ויאי פארר בלאנדען מענטשין ונאמר וזאנעם לברכה דרא חקמים האבען גיזאגט דער מענטש וואס זאגט ליגען כאילו עיבד עבודה זרה אזי גיזיך וויא ער וואלט געדינט עבודה זרה הכיאי חסיין על פגמי אחר כי דא נסתר גשקו ונעך גשוא ויאי האבען געבריינגט דעם פארנלייכונג צו איין אנדער עגען אזוי וויא דער וואס רינט עבודה זרה ווייל דאך גיהאלפען ווערין דורך אפאלשע זאך אונ וויל בעהאלטען ווערין פון אומגליק דורך אפאלשע זאך . דער וואס זאגט ליגען וויל אויף גיהאלפען ווערין דורך אפאלשע זאך :

עד שימלת שתי ידיו . וכן כל דבר שמיבולו במשקין צריך נטילת ידים תחלה ; (ב) כל הנוטל ידיו בין לאכול בין לק"ש בין לחפלה מוכר תחלה אשר קדשנו במצותו וצונו על נטילת ידים . שוו מצות חכמים שנצטוונו מן התורה לשמוע מן , שנאמר על פי התורה אשר יורוך . וכיום אחרונים אין מברין עליהן שאינם אלא ספני הסכנה . ולפיכך חייב אדם להזהר בהן ביותר :

ובן כל דבר שמיבולו במשקין צריך נטילת ידים תחלה אונ אזויא איז דער דין ביאי אעק עסינוואגן וואס ווערין געמונגט אין אמאקא דארף מען וואשין דיא הענט פאר דעם עסין . דחיינו ער וויל איינבראגען פאקער קוקען אין באווע אדער אין מיי אדער אין אנדערע מושקה מוז ער וואשען דיא הענט פון דעם עסין ; (ג) כל הטמיל ידיו בין לאכילה בין לקריאת שפע בין לחפלה דער קענטש וואס וואשט דיא הענט צום עסין אדער ער וואשט דיא הענט צו זאגען קריאת שפע אדער ער וואשט דיא הענט צום באוועגען מברך תחלה זאל ער זאגן דיא ברכה אשר קדשנו במצותו וצונו על נטילת ידים שוו מצות חכמים דיא הענט צו דיא דריי זאקען האבען די חקמים גיבאטען שגאמיט פון חפלה לשמוע מן אונ מיר וענין גיבאטען געווארן אין דיא תורה מיר זאלען דערין פון נייא וואס ויאי וועלן אונ זאגען שגאמיט וויא עם שמיים אין פסוק על פי התורה אשר יורוך דרא זאקטס מאהן וויא דיא תורה וואס זיי וועלן דיה לערנען ויפס אחרונים זיין מברין עליהן אונ ווען מען וואשט מיט אחרונים נאך דעם עסין זאגט מען גיט אברכה שאיט אלא ספני הסכנה ווייל מיט אחרונים וואשט מען נאר ווענין אסתנה וליקוד מ"ג אדם לחברו כמו יומי דרביקער בארף זעכער מענטש ויין שטארק געהיט צוא וואשען מיט אחרונים :

פאקער וועט מין פאקער איה געמאפן אונ ער וועט וויסען אז אויך בין יעקב דחייני געזיין געמעש וועל איה זיין ביאי איהם אזוי וויא אסתעפע . וואס אזי דער טייטש קמעפע . ווי איינער וואס רינט עבודה זרה ווייל איה האב איהם גענארט ונאמר על עבודה זרה הכל הנה מעשה מעשה ווארום ביי עבודה זרה וואגט דער פסוק ויאי ועגען נאר גיט זיאי ועגען פגעוועים ויאי פארר בלאנדען מענטשין ונאמר וזאנעם לברכה דרא חקמים האבען גיזאגט דער מענטש וואס זאגט ליגען כאילו עיבד עבודה זרה אזי גיזיך וויא ער וואלט געדינט עבודה זרה הכיאי חסיין על פגמי אחר כי דא נסתר גשקו ונעך גשוא ויאי האבען געבריינגט דעם פארנלייכונג צו איין אנדער עגען אזוי וויא דער וואס רינט עבודה זרה ווייל דאך גיהאלפען ווערין דורך אפאלשע זאך אונ וויל בעהאלטען ווערין פון אומגליק דורך אפאלשע זאך . דער וואס זאגט ליגען וויל אויף גיהאלפען ווערין דורך אפאלשע זאך :

ליל ו תורה כיו פסוקי שמות נגד מלוי ב"ן ד' ה' ו' ח' ותעשה ממנו צירוף והיה בניקוד ששי : אונקלוס חמישי שלישי כשהן מחוברין ז ונתן יתנה ארתיך י ויפן יי זאלקה ית כל פירוש לתורת אלהים ליקוטים על התורה (א) ונתן ה' אליה את כל האלהות ונתן ה' שביטע פון חקדיה וואס ער האט דך גיבאטין

את פרי האדמה אשר ראית
 ועל שנתך אשר רדפוך: ואתה
 תשוב ושמעת בקול יהוה ועשית
 את פרי מצותיו אשר אנכי מצוה
 היום: והותירך יהוה אלהיך
 בכל מעשה ידך בפרי בטןך
 ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך
 למטה כי ישוב יהוה לשוש
 עליך למוב פאשר-שש ער-
 אבתך: כי תשמע בקול יהוה

לנפלא האלון על פעלי
 דבך געל שנתך די
 רדפיך: ואת תתוב
 ותקבל למימרא דיו
 ותעביר את כל פקודיה
 די אנא מפקדך דך יומא
 דיו: ויותרינך יי
 אלהך בכל עובדי ידך
 בנולדא דמעד ובנולדא
 דבעירך ובאבא דארעך
 למבא ארי יתוב יי
 למחדי עלך למב פמא
 די חדי על אבתך:
 י ארי תקבל למימרא

בעל המורים

(י) כי תשמע בקול ה' אלהיך.
 ענינו: וכו' לקול של סתמאד מסב:

התחזקות התשובה

ואמר כי ישוב ה' לשוש עליך למוב וגו' על יסודן סלחת הנפש,
 כי כש חלני מיניקל סתמאד לשב נשמח ס' כמעשו, ואמר כי
 יסודן סוס ייסעו לו מפני לטובת וס מעשיו למד סל'כ
 פמולוס יקרו וסמולוס וס סל'טובת וס ס' (י) כי פמטע
 קול ה' לסקר לשמר מלשויו וסמולו סכסוכה כסכר ססורס
 סוס ה' סמוב וגו'. וזכר סלון מלות וסמולו סכלסס ימד כל'
 יסוד, סלעמו סכסוכה וגו'. סלסכות על סמולוס ימד כלס
 סין גלכד דכר סלסוח סקקרוס סלללו סמקרוס סחס סמטס
 עד עמד סלס סחס סמולו סמולו סחס סללכד:

(ס) וסס סמוב וסמטע וגו'. הבעל ססקוס וסס'ס כסכו
 נככר די סמובס וז עמילס ססל'טובת, כי ס'י סיוט
 סל'י: סקוסס סמטסוכו סקודמס יקוס סופן לסנדיל כס
 סכסוכס סמטוככס כו, ועל סלמולוס סמובס וז על סקודמס
 וזכר כלן וספוס סס כל מל'סויו וגו'. סס סלל וזכר סל'טובת,
 וכסו ססלכרוס כס סמטסוכס יימד סוסס ססוס סל'טובת סיוסן
 לו ימד סלס סללל'ס כולנס סססיוס יסכוס וסודוסס על
 כל'טובת, כי אמר ככרי סכקר על סיוסן סלללס סנוף, וסמר
 סכרי סכמקר וככרי סדמקר לסוכס על סיוסן סלללס סמטען,

פירוש להורות אלהים

האלות האלה די אלע קללות על אויבך אויב ביינע
 פינדר געל שנתך אונ אויף ביינע שונאים וואס
 האקען דיר גאר גיגאנט: (ח) ואתה תשוב אונ דוא
 נועם ויודער קערן ושמעת בקול יי אונ דו נועם
 פאר נועם וינאם אקום קול נועם אונ דו נועם
 קאן אלע זיינע מצות אשר אנכי מצוה תימ וואס
 אויף גיבאט דיר היינט: (ט) והותירך יי אלהיך אונ
 גאט נועם דיר מאקען פאר אויבריינען בכל מעשה
 ידך אין אלע נועם פון ביינע הענד בשרי כפיך
 אין דיא פרוכט פון ביין בויה יבשרי כפיך אונ
 אין דיא פרוכט פון ביינע קבוצת יבשרי ארפתך
 אונ אין דיא פרוכט פון ביין לאגר שאפט לשיבה
 צו נאקען אלע נאקען נועם דו האקען מער ווי
 דו ברוקסט כי ישוב יי ווארום גאט נועם צו דיר
 קערין לשיש עליך למוב צו פריינען זיך אויף דיר צו
 נום באשר שש על אבותיך אזוי ווי ער האט זיך
 גיפרייט אויף ביינע עלקטעוין: (י) כי תשמע בקול יי
 אלהיך אז דוא נועם פאר געמען אין גאטס קול
 היקען טרה אונ מצות נועם הקב"ה אויף זייא בריינגען דיא
 אונ נעלין טייזן אז זייא נעלין היקען טרה אונ מצות גאר
 קלליה סו די יודין אונ נועם זייא געבין אויף זיינער פינדר:

ליקוטים על התורה

אז דו נועם זייא היקען צוא סאהן, נועם הקב"ה געבין דיא
 אלע קללות אויף ביינע פינדר וואס האבין דיר געיאנט, דער
 גען אזי שלמה הקהל האט גיאנט והאללים יבקש את הברכה
 הקב"ה וזכר כעס מענטש וואס נועם געיאנט, למשל ראובן
 לויטס נאך שאקען אונ וייל איהם הלקנו, ראובן בעט ביא
 הקב"ה הלואי נאל אויך געקען געשוניגס לויסן אונ נאל האבן
 כח עם נאל מיד כייגער אפטרומסן ביז אויך נועל האבין שפען
 אונ נועל איהם ברנגן, שקען בעט אויף ביא הקב"ה הלואי
 נאל אויך געקען געשוניגד לויסן אונ נאל האבין כח עם נאל
 סוף כייגער אפטרומסן דאוונ נאל מיד גיט געקען חמאין, אונ
 מיד גיט הלקנו, נועםס ספלה נאל הקב"ה חסדי, זאגט
 שלמה הקהל הקב"ה הערס די ספלה פון כעס מענטש וואס
 נועםס געיאנט, דאס איז פון שפען אונ אזוי זאגט סאיה בייט
 אויף צו די יודן הקב"ה וואס נעבין די אלע קללות אויף ביינע
 פינדר ווייל יי האבין דיר געיאנט, ביינע פינדר האבן דאך
 צו דיר כיינע סעלות נעמאס די האטס דאך זייא קיין שלקטס
 גיטאקן, פון דערסן נעבין האבין זיך דיר געיאנט, נועם אויבר
 זאגט כעס אנדערין קען זיין נעבין צוויי זאקן, אנדער ווייל
 ער וייל נעמעס פארקרייבין פון זיך אנדער ער וייל נעמעס
 חמאין אונ בריינגען צו זיך אונ איהם פינגען, אונ אזוי האבין
 געיאנט דיא שטקער דיא יודין זיין האבין די יודין פאקען
 אין נועם לאגן אונ האבין זייא געפיניגס זיי זאגן גיט געקען
 קללות פון די חתקה, אז די יודין נעלין אקער סאהי השוכת
 וזייערע פינדר האבין זייא גיט גילאיון, נועם הקב"ה געקען די

אֲדַהֶיךָ לְשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו וַחֲקֹתָיו
 הַבְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּי
 תָּשׁוּב אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־
 לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ : ׀ שְׁשִׁי יא כִּי
 הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה
 הַיּוֹם לֹא־נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא־

דְּבִי אֱלֹהֶיךָ לְמַסְר
 פְּקוּדוֹתַי וּקְיָמוֹתַי
 דְּבִתְבִינן בְּסֵפֶר אֲוִיִּתָא
 הַדִּין אֲרִי תַתּוּב
 לְחַלְתָּא דְּבִי אֱלֹהֶיךָ כְּבַל
 לְבָבְךָ וּבְכַל נַפְשֶׁךָ : יי אֲרִי
 תִּפְקֶדְתָּא הַדָּא דִּי אֲנָא
 מִפְּקֶד לָךְ יוֹמָא דִּין לֹא
 מִפְּרָשָׂא הִיא מִנְךָ וְלֹא
 תִּמָּא לֹא נִפְלַת סֵיפֵי מִמֶּךָ : מִקִּדְס
 סֵפֶר מִן סֵפֶרִים מִדִּי מִסִּי :

בעל המורים

כי תשוב כל ס' אלטיך. ומעך ליה (יא) כי סגולת סופם. ועמד שקולס סיה ספוסכ נגד כל סגולת כלן :

שפתי חכמים

רש"י

וְלֹא וְסֵפֶר כִּסְפוֹ וּסְפַלְתִּי סֵיפֵי לִי סִפְסֵס
 יִבֵּן לֹא נִפְלַת סֵיפֵי מִמֶּךָ וְגו' וְכֹל סִי סֵיפֵי לִי מִבְּסוֹס כו' :
 כִּכְר מִיִּן כִּכְרִים וְכִסְפוֹס וְכִסְפוֹס לִי וְלֹא סִפְסֵי
 לִי סִכְלֵס וּמִסִּיבֵס כו' פ"ט :

עור בעניני השוכה

(יא) כי סגולת סופם וכו'. סיה סגולת סופם סוכר כספוסים סקודוסים : לא נפלאה היא מכם. כל סגין ספוסכ
 פירושו לתורה אלהים

לְשׁוֹר צוּר הַיָּמֵן נִינֵעַ מִצֹּת הַבְּתוּבָה וְנֹאס אִיו
 גַּעֲשִׂיבֵעַן אִיו דָּעַר סָפֶר הַתּוֹרָה כִּי חֲשִׁיב אִיו דְּו
 נַעֲסַם וְיִדְעַר גַּעֲרִין צוּר בִּינן גַּאֵם בְּכָל לְבָבְךָ סִימ

משלי חכמים

יִמָּא כִּי מִסְבָּרָה הוּאֵת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה חִיִּים וְגו' : מִשָּׁה רַבִּינִי
 קָאֵם גִּינְאָם צוּר דִּי יִירִין כִּי מִצֹּת נֹאס אִיךָ גַּעֲבִים
 דִּיךָ הַיָּיִם דְּו וְנֹלְסָם וַיִּיא סִאָרֵן נַעֲנֵן וַיִּיא גִּים וְנֹאֲבְרֵן בְּאֵר
 מִן רִיד וַיִּיא וְעָנֵן גִּים צוּר סִאָרֵן וְנֹאֲבְרֵן : אִיו וַיִּיא וְעָנֵן
 גִּים וַיִּימָס מִן דִּיר , דָּעַר כְּרִדֵּשׁ נֹאָם מִשָּׁח קָבֵרֵן הָאֵם גִּינְאָם
 צוּר דִּי יִירִין נַעֲסַם גַּעֲבִים בִּי חֲקִיבָה בְּעִסְדֵּר וַיִּיא
 דִּי מִלְּאָכִים , צוּר דִּי מִלְּאָכִים הָאֵם חֲקִיבָה גִּים גִּינְעִבִין דִּי תִרְחַה
 אִיו צוּר אִיךָ הָאֵם חֲקִיבָה גִּינְעִבִין דִּי תִרְחַה , דְּאֲרָתֵן מִיר וַיִּיסְעֵן
 וַיִּיא אִוִּי הָאֵם דִּי תִרְחַה נַעֲקֵבֵם גִּינְעִבִין וְעִרְוִין צוּר מִלְּאָכִים ,
 וַיִּיא מִשָּׁה רַבִּינִי אֲלִיין הָאֵם גִּינְאָם צוּר דִּי מִלְּאָכִים , אִיו כֵּן
 בִּי אִיךָ דִּי וָא אֲזָרֵךְ רַבֵּעַ , אֲבָרֵךְ נִבְכָה גְּלִילָה , אִיו אֲבָרֵךְ אֲנִיכֵךְ
 מִצֹּת וְרֹאס וַיִּתְעַרְוּ אֲרִי צוּר מַעֲבָשִׁין גִּים צוּר מִלְּאָכִים ,
 מִצֹּת דָּעַר גִּינֵן אִיו לְמִשָּׁל אִסְחָר , אִיו גַּעֲבִיבֵעַן אִין אֲשַׁמָּם
 סִימ מִיל סְחִירָה , אִיו גַּעֲבִיבֵעַן צוּר אִיהִם אֲחֶרְעִסֵּר אִיו הָאֵם
 דִּירָךְ גִּינְעִרֵן אֲלַע סְחִירֹת אִיו הָאֵם גִּינְאָם צוּס סְחִיר , רִיא
 צִוְאָנְעִיב מִסְחִיק סְחִירָה לִינִי אִיךָ גַּעֲבִים אִיךָ אִינִים , דָּאס וְעַל
 אִיךָ גִּים סִיפִין אִיךָ דְּאֲרָךְ וַיִּיא גִּים , גָּאֵר רִיא אִיבְרִיגֵעַ גִּינְעִבֵן
 סְחִירָה וְעַל אִיךָ סִיפִין , דְּעִרְוִינִיל אִיו גַּעֲבִיבֵעַן נִיךָ אֲחֶרְעִסֵּר
 אִיו הָאֵם גִּינְאָם צוּס סְחִיר אִיךָ וְעַל אִיךָ סִיפִין דִּי גִינְעִבֵן סְחִירָה ,
 סִיפִין אִיךָ מִיר גַּעֲבִים וְעַל דָּעַר כִּסְרֵן פִּאֲרִקְסִין דִּי סִירָה
 צוּר דָּעַם אֲנֶרְעִין קְרַעֲמֵר , דְּעִרְוִינִיל אִיו גַּעֲבִיבֵעַן אֲסַעֲקֵלֵר
 אִיו הָאֵם גִּינְאָם צוּס סְחִיר דָּעַר גִּים בִּי דִּי קְרַעֲ
 מֵר מוֹקֵן עֲלֵךְ דָּעַר גַּעֲבִים דָּעַךְ נָאֵר וְעַקֲסִילֵן אֲנִיכֵךְ וַיִּיסְעֵן
 דָּעַר גַּעֲבִיבֵעַן קְרַעֲמֵר אִיו אֲבָרֵךְ וַיִּין וְעַקֲסִילֵן אֲנִיכֵךְ וַיִּיא
 אִיו דָּעַם אֲנֶרְעִין קְרַעֲמֵרֵם וְעַקֲסִילֵן וְעָנֵן גִּים וַיִּכְדֵּר
 וַיִּיא וְעַקֲסִילֵן הָאֲרִין אִיו עַר , וְעַל גִּים בִּי דִּיר צוּר גַּעֲבִים דִּי גִינְעִבֵן

סְחִירָה אִיו עַר וְעַם דִּיר סָאֵר דִּי גִינְעִבֵן סְחִירָה גִּים בְּצִאָחִילֵן ,
 אִיו דָּעַךְ בְּעִסְדֵּר רִיא וְאֲלַסֵּם פִּאֲרִקְסִינֵן דָּעַם גַּעֲשִׂימִין קְרַעֲמֵר
 אֲשִׁילֵר עַר גַּעֲסַם גִּים דִּי גִינְעִבֵן סְחִירָה , אֲבָרֵךְ דִּי סְחִירָה וְרֹאס
 עַר גַּעֲסַם וְעַם עַר רִיד גַּעֲבִים בְּעִזְהֵאֲלִין . דָּאס אִיו גִּינְעִבֵן בִּי
 דִּי מִלְּאָכִים וַיִּיא הָאֲרִין סִאָרִין גִּים גַּעֲבִיבֵעַן גַּעֲבִין רִיא גִינְעִבֵן
 תִּרְחַה וַיִּיא הָאֲרִין גַּעֲמוּם סִיל מִצֹּת לְאִיוִן בִּימָא תִּקְרִישׁ בְּרִידָךְ
 וְהֵא , אֲבָרֵךְ דִּי מִצֹּת וְרֹאס וַיִּיא הָאֲרִין גִּינְוֹאֲלַם גַּעֲבִין וְוֹאֲלַמִּין
 וַיִּיא גַּעֲבִים מִקְטִיב גִּינְעִבֵן , אֲבָרֵךְ דִּי מִצֹּת וְרֹאס דִּי יִירִין וַיִּילֵן
 גַּעֲבִין אֲמַת וַיִּיא וַיִּילֵן גַּעֲבִין אֲלַע מִצֹּת עַם אִיו אֲבָרֵךְ גִּים
 וַיִּכְדֵּר אִיו וַיִּיא וְעַלִּין רִיא מִצֹּת מִקְטִיבִין , וַיִּיא דִּי מִלְּאָכִים
 הָאֲרִין גִּינְעִרֵם מִן חֲקִיבָה , עַר וְאָסַם צוּר מִשָּׁח עַר וְאֵל אֲנִיכֵךְ
 דָּעַם כִּסְרֵן מִסְבָּר , צוּס כִּסְרֵן גַּעֲבִים גִּים גַּעֲבִיבֵעַן גַּעֲבִין גִּינֵן
 אִיו דָּעַךְ מִשָּׁח גַּעֲבִיבֵעַן מִן וַיִּיא וְעַם חֲקִיבָה מִשָּׁח אִיךָ גִּינֵם
 מִקְטִיבֵן וַיִּין רִיא מִצֹּת מִן חֲקִיבָה , אִיו עַר וַיִּיל גַּעֲבִין אֲלַע
 מִצֹּת גַּעֲבִים כְּאֲרָף קֵעַן אִיהִם גַּעֲבִין רִיא מִצֹּת , דָּאס הָאֵם
 אִיכָּם מִצֹּת גִּינְאָם צוּר דִּי יִירִין דִּי תִרְחַה כִּסְרֵן מִעַן לְאִיו אִיךָ
 גִּים גַּעֲבִיבֵעַן גַּעֲבִין פִּאֲמֵרֵר וְעַם אִיהִר וַיִּיא גִּים מִקְטִיבֵן , דָּאס וְעַל
 גָּאֵר כִּיו אִיכָּם כִּין אִיךָ גִּינְעִבֵן מִים אִיךָ הַגֵּב אִיךָ רִיא תִרְחַה
 מִקְטִיבֵן גִּינְעִבֵן וְעַנִּין מִיר אִיו שְׁלִין רִיא תִרְחַה כִּסְרֵן בִּימָא אִיךָ אִיךָ
 גִּינְעִבֵן , אֲבָרֵךְ אִיכָּם צוּר מִשָּׁח וְעַר מִשָּׁח וְעַר מִשָּׁח וְעַר מִשָּׁח
 וְעַלִּין גַּלְיִיבִין אֲלִיין מִים דִּי תִרְחַה בְּוּם אִיר וְעַן צוּר מִקְטִיבֵן
 וַיִּין דִּי גִינְעִבֵן תִּרְחַה וַיִּיא וְאֵל בְּלִיבִין בִּי אִיךָ , אִיו דִּי תִרְחַה
 אִיו גִּים שְׁוֹעֵר צוּר מִקְטִיבֵן וַיִּין אִיו גִּים וַיִּימָס אִיו אִיךָ אִיו צוּר
 מִקְטִיבֵן וַיִּין , אִיו אִיו אִיךָ וְעַם דִּי תִרְחַה מִקְטִיבֵן וַיִּין וְעַם צוּר
 דִּי לִיבְשִׁאָם מִן חֲקִיבָה צוּר אִיךָ מַעֲרֵר וַיִּיא רִיא מִלְּאָכִים :

רַחֲמָהּ הָיָה : יי לֹא בְשָׁמַיִם הָיָה
 לֵאמֹר מִי יַעֲקֹב־לָנוּ הַשְּׁמַיִמָּה
 וַיִּקְרָחָה לָנוּ וַיִּשְׁמַעֲנוּ אֹתָהּ וַנַּעֲשֶׂנָה :
 וְלֹא־מַעֲבָר לָיִם הָיָה לֵאמֹר מִי
 יַעֲבַר־לָנוּ אֶרֶץ־עֵבֶר הַיָּם וַיִּקְרָחָה
 לָנוּ וַיִּשְׁמַעֲנוּ אֹתָהּ וַנַּעֲשֶׂנָה : יי כִּי־
 קָרֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מֵאֲדַר בְּפִיךָ
 וּבְדַבְּרֶיךָ לַעֲשֹׂתוֹ : ס שְׁבִיעִי וּמִפְסִיד רְבִיעִי
 בַּשָּׁהן מַחֻבְרִין מו רֵאָה נִתְתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם
 אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַמֵּתִים וְאֶת־הַמּוֹת

רַחֲמָהּ הָיָה : יי לֹא
 בְשָׁמַיִם הָיָה לְמִיָּד
 מִן יֶסֶק לָנָא לְשָׁמַיִא
 וַיִּסְבֵּה לָנָא וַיִּשְׁמַעֲנָא
 יִתָּה וַנַּעֲבַדְנָהּ : יי וְלֹא
 מַעֲבָרָא לַיָּמָא הָיָה
 לְמִיָּד מִן יַעֲבַר לָנָא
 לְעַבְרָא דִּימָא וַיִּסְבֵּה
 לָנָא וַיִּשְׁמַעֲנָא יִתָּה
 וַנַּעֲבַדְנָהּ : יי אַרְיִ קְרִיב
 לְיִתָּךְ פְּתִיקָא לְחַרָא
 בְּפִיךָ וּבְדַבְּרֶיךָ
 לַמַּעֲבָדְנָהּ : מו חַזִּי דִי
 יְהִיבִיתָ קְדָמָךְ יוֹמָא דִּין
 אֶת חַזִּי וְיִת מִבְּתָא וְיִת

ה"א לא בשמים. מ'וכיין נס כ"ג
 נס : כ' ר'וב. מ'וכיין נד : ח
 סחיים. עקידה שמר ו ושמר קס :

בעל השורים

כפ"ן כי מים סס נלמאויסס. וכלכך אנרל דמשפח סכרס :
 (טו) אס סחיים וסס סכוי. כניע' סנלסס. ל' מפני סולסס
 סיים

שפתו חבמים

ד קח"ל סרי לישא דקלס וסיסל דקלס סחרי סרדי שפחלס
 כסיב לא בשמים סיל לסמר מי יעלס לנו דמשפ שלס קריבס
 סיל ויכול לסלוח סלוח סחריס ל"כ שבשם שפחלס כ"כ קריבס
 עד שלס דשכך לסלוח סלוח סחריס וסח"כ כסיב כי קריב
 סליך סרדי וגו' דמשפם דלס נכרך לסלוח כלל. ל"ס לא בשמים
 סיל שלס סיסס בשמים ס' אספכ לסלוח סחריס וסס כקסס
 נלמדס נע"כ ססס כנלמך סיסס לריד לעלות סחריס וסס כן
 ח"ש סס דכחיב ס' קריב סליך וסס דכחיב ויחסי לנו דמשפם
 סס ודלרי לא סוכולו אלס ספ"י סס נכלס שוס סיס מולס ו
 סס ס' סיל לסעיל קסס סכנת סחורס עדל שומק סמושב וילך
 סוכס סכנל סס סכנת סחורס קריבס מלס וק"ל : ק"ל סל"ג
 וס"ק רלס נסחרי וגו' דמשפם דריד ספ"ס אספס סלס יוס
 כוס סלס סוכס כ"י ס' ס' סלס ספסס מנלמך סוכ כ"י ססן לך סלי

(יב) מי יעלס לנו ששמיסס. ר"ת מילס וס"ת יוסס. נוסך
 שחינו יכול לסלוח סלס ססס אס לא שפסס ימולס. וכן סססלך
 לפני וסיס סססס שפסכר פל ססלס : (יד) כפ"ן וכלכך לפסכס.
 רש"י

פלגים ותרד כנמטויות מכוסס הכוסס כעמון : (יב) לא
 בשמים היא. (עירובין נה) שללו היתה בשמים היית לריך
 לעלות ד סחריס ללמדה : (יד) כי קרוב אליך. התורה
 נתנה לכס ה ככתב ובעל סה : (טו) את החיים ואת
 המוֹב. זה תלוי כזה אס ספסס סוכ הרי לך חיים ו וסס
 ספסס דע הרי לך המוֹת. וסכסוכ מפרסס סוכך סילך
 לסיסס לנו כרסוס סכר כלמכר ללו דוקס נפכור לו לעלות
 סוכס כדל לספסלס ללומדס לא מולס. רל"ס : ה דה"ל וסס
 סמסיו. וע"י ס' סחורס נססס ככתב ובעל סס וס"כ מנך
 לכי וסלוקס אס סחיים וסס ססוס אס ססוכ וסס ססס כדכסמך
 סליכ סוכרי סלרו סכל כדל שפסס חוץ מילסל שפסס ס' סלי
 דעת וקנימס סבעלי סחוספוס

(יב) מי יעלס לנו ששמיסס. סרי מילס כ"ס. כמו
 סכוכוס מילס פלס מפס לשמים לקבל ססוס :

ששמיסס, וכנגד סמרו לא נלמלס סיל מנך סמר (יב) לא
 מעכב לים סיל וגו'. (יד) כי קרוב אליך סדככ מלד כפ"ן.
 סססו ססן סן עקרי ספסוכס שלל כ"ססס כ"ס סלס. כל
 ססס סססוכס לנלמרי דס מנלס דס :

פירוש לתורת אלהים

לומר צוא זאנען ווער וועט פון אונזערע וועגין
 איבער פארען אויף יענער נייט וס יתקח לני אונ
 וועט זיא נעמען צוא אונז אונ וועט זיא לאזען
 הערען אונז אונ סיר וועקען זיא פאן : (יד) פי
 קרוב אליך העבר מאד ריא זאך איז צוא ריר ויער
 גאהנט. רש"י שרייבט ריא תורה איז צוא ריר
 גיעקען גענוארען בפתח אונ בעל סה גיף אין
 ביין מויל אונ אין ביין הארץ צוא סאדן דאס :
 (טו) ריא נתתי זעה איך האב גיעקען פאר ריר
 היינט את החיים ואת המוֹת דאס לעקין דאס

פון זיא ולא רחיקה היא אונ זיא איז גיט נויים :
 (יב) לא בשמים היא ריא תורה איז גיט אין הימל
 לאמר מי יעלה צוא זאנען ווער וועט אויף גיין
 פון אונזערע וועגין אין הימל יתקח לני אונ
 וועט זיא צוא אונז נעמען וישמענו אותה אונ
 וועט זיא לאזען הערין אונז ונשמנה אונ סיר
 וועלין זיא סאדן אפילו זיא זאל זיין אויף דעם
 הימל וזאלט איר גענארקט אהין ארויף גיין
 אונ פון דארפוען זיא געמען : (יג) ולא מפני ליך היא
 אונ ריא תורה איז גיט אויף יענער נייט יס

מוֹתָא וְיָת בִּישְׁתָּא :
 טו די אָנָא מִפְקֵד לָךְ
 יוֹמָא דִּין לְמִרְתָּם יָת יי
 אֱלֹהֵיךָ לְמַהֵךְ בְּאוֹרְחֵן
 דְּמִקְנֵן קְדוּמוֹתֵי וְלִמְסֵד
 פְּקִידוֹתֵי וְקָ? מוּ הִי
 וְדִינוֹתֵי וְתִימֵי וְתִסְגִי
 וְיִרְבִּינָהּ יי אֱלֹהֵיךָ
 בְּאַרְעָא דִּי אַתְּ עֲלִיל
 תְּמֵן לְמִירְתָּהּ : יי וְאִם
 יִתְפְּנִי לְפָךְ וְלֹא תִקְבִּיל
 וְתִמְעֵי וְתִסְגֵד לְמַעֲוֹת
 עַל מֵי א וְתִפְלַחֲיוֹנִי :
 יי חֲנִינִי לְכוּן יוֹמָא דִּין
 אֲרִי מִיבֵד תִּיבְדוּן לֹא
 תוֹרְכוּן יוֹמִין עַל אֲרַעָא
 דִּי אַתְּ עֵבֵר יָת יִרְדָּנָא
 לְמִיעֵל לְחִמֵן לְמִירְתָּהּ :
 יט אֲסִיחִידִית בְּכוּן יוֹמָא
 ת"א וסס יפסס . סוכס סז :

וְאֶת־הָרַע : טו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצִּוְךָ הַיּוֹם
 לְאֵהָבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְדַבַּת
 בְּדַרְכָּיו וּלְשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחֻקְתָּיו
 וּמִשְׁפָּטָיו וְחִיית וּרְבִית וּבִרְכַךְ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בְּאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בֹּא־
 שָׂמָה לְרִשְׁתָּהּ : יי וְאִם יִפְנֶה לְבַבְךָ
 וְלֹא תִשְׁמַע וּנְדַחַת וְהִשְׁתַּחֲוִית
 לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבַדְתָּם : יי הַגְּדַתִּי
 לָכֶם הַיּוֹם כִּי אָבֹד תֵּאבְדוּן לֹא־
 תֵּאָרִיכוּן יָמִים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר
 אַתָּה עֵבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן לְבֹא שָׂמָה
 לְרִשְׁתָּהּ : יט הַעֲדַתִּי בְּכֶם הַיּוֹם

בעל המורים

חיים : (טז) ונלכך . ב' נמס' . דין . ולידך גני מנד עכ"ל לא יקסם צפויך וגו' . ונלכך ס' אלסך . וכו' . שפמו"ל טלון רש"י

(טז) אשר אנכי מצוך היום לאהבה . הרי הטוב וכו' וכו' . וחיית ורבות . הרי החיים : (יז) ואם יפנה

לבאר באיזה חיים יבחר האדם

(יט) סודתי בכס סיום וגו' למען תחם חסם וכו' . פ"ד כסל מלכס יקסם כמו נוקב מעגלוות וכדומס כמכ יסחל וקמס יסכול נס חס בני מלכס חלס למען ויכל גס כוס להספסרס ברכווס , וכו' חסן חסר מלכס חלס סח חס , כלשכ ילכס חס בני הולך וכל חל בני מלכסו מעין מלכסויו יקסם ויזקס חלס , ויספס לו חסלמד

פירוש לתורת אלהים

גוסס ואת חסות אונ קעם מוים אונ דאס גייו
 ב'רומר אייגס נועקס זיך אין קעם אַנְקערין או
 דוא וועקט קאהן גוסס וועקטו לעבין אונ אז
 דוא וועקט קאהן שְׁלֵעֵבֶךְ וועקטו שְׁסִאָרְבֵּעֵן :
 (סז) אֲשֶׁר אֲנֹכִי בְּיַד מַיִם וְנָאִם אִיךְ גִּיבֵאִם דִּיר הַיִּינִם
 לְאֵהָבָה דוא וְאֶלְקָס לִיב הַאָּבֵעֵן בִּיין נָאִם לְלֶבֶת
 בְּרַבְרִי דוא גִּיין אין וְיִינַע וְעוּגֵן וְלִשְׁמֹר אונ צוא
 הַיִּטְעֵן וְיִינַע מְצוֹת אונ וְיִינַע חֻקִּים אונ מִשְׁפָּטִים
 דָּאִם אִיךְ דָּאִם גּוּאִם אִיךְ הָאָב פֶּאָר דִּיר
 גִּנְעֵקֵעֵן אונ אז דוא וועקט גיאי קאהן וְחִיית
 וְרַבִּית וועקטו לעבין אונ דוא וועקט דִּיר קְעֵרִין
 וּבְרַבָּה אונ בִּיין נָאִם וועט דִּיה קְעִנְשִׁין אין
 דַּעַם לֵאנֵר וְנָאִם דוא קוּקְסֵט קֶאָרְקֵעֵן צוא
 יִרְשָׁנוּ יוא : (יט) וְאִם וְנָטַח לְבַבְךָ אונ אז בִּיין הַאֲרֵץ

את השמים ואת הארץ החיים
ותמותא יתבית קדקדא
ברוך ולטין ותתרגי
בחי בדי דתתי את
ותקללה ובתרת בתיים למען

דין ית שמא ית ארעא
 חיי ומותא יתבית קדקדא
 ברוך ולטין ותתרגי
 בחי בדי דתתי את
 ת"א סחיס וסמח ונכח כחיס
 עקריס מ"א פ"ט

בעל הטורים

לומר בע' פיס סחוכה נדכסח כסן. וכן ס"ד ה' ליהלו.
 ומי האדם ע' פס:

סכד עברי נוטח כ"ח כמו סכד דכחי וצרך בלרן ונ' סחיס
 נמי דוקא בלרן: (יט) ונכחנן כחיס. כחיס עולה ט'.

שפתי חכמים

אח החיים ואם תעשה אח הכע אמן לך אח סמוח כי בידך
 לכהור עהסוב ועסרע ואיזס סחרכס חכח: ז' רלנו דום וסר
 עדין ל' עטו כלס ואמרי יטודו. ל"ט וכאשר תקדס כו'
 כלומר עדי סחרכס סס: ח' דלסעס דלסון קסס ס"ל"ה סטודורי
 ככס ספתי סחיסו וסלרן מפסי כססס יקחי עדי סחרכס. לכן
 אפר ד"א כו'. וספי' של ד"א קסס נמס אמר לי סטודורי
 ספסו ל' ערות או סחרכס. ל"ס גס סעסס סחרכסן:

ורעסח חטיס וכלהס עטוריס ומה אלו שנעשו לא לשכר ולא להפסד אס וזכין און מקבלין שכר ואס מוטאין און
 מקבלין פורענות לא עני מרת סחיס שחס וכיסיס תקבלו שכר ואס סחלחס חקבלו פורענות על אחת כמה וכמה:
 ובחבר בוחיים. אן מרת לכס סחכרוס בקלס החיים כחדס חלום לבנו כחר לך חלק היספס כחלחתי ומעמידו
 על חלק היספס ואומר לו את זה ברור לך וע' נחמ' (תהלים טו) ה' מתת חלקי וכוסי אחת תומיך גורלי נחמתי ידי על
 גורל הטוב לומר את זה קח לך: חסלת פרשת נצבים

לכאר באיזה חיים יבחר האדם

סכדס פרנססו. ותמיד מיניו ישל לסמיס מאין יבס פורו.
 ויפס כסס ה' כי יועין לו פרנססו. ויכפע אס סוף פמוסיס
 יבס סעדרס סענוד סינס מעיניו וימעי אס מוחו יס ויללס
 ומי בלחס זכ ומיס כעסרס סעלמכ סחנל, און לספס דום
 כי אשמיס כללו לא יאריכו ימיס, ואנחנו וראיס כחוס ספס
 זס, כי כמס עטריס כנ"ל חלויס וזכריס לכמוס עטריס
 סי'טוטס ככל קין וקין, וסעטיס הללו כנ"ל סמס כריסיס
 וסלמיס ויזכריס בדיקס ועטריס, וס"ס סחיסו סמוח נחמי
 לפיר, חייס עדומיס אחר עטריס, מי סעטריס חדמיס
 לך כסס חייס וסידוק און טעטיוח, ומי חובסי יבס
 סעדרס סעטיס חדמיס לך כסס מוח, ס"כ חחובסי סעטריס
 היס סכרכס וסעטיס היס סקלס, וסני [נסח] חובסי לך
 וכחכס כחיסו למען חסיס און וזכרן, וסלמיס חיי סלכ
 עס בניו כלחד, אלא דור סלך ודור כס, וזו חיי סעלן
 סכד כחיס סלחיס, כחיס כזס חכמר סחוכל לענוד סח' ס'
 לספסס אס ס' סלפין כי סוף חייך ומויך יועך ונו':

(משלי פ) ונכחנן כחיסו בללוס ככרן וסלרן וסו יסירי אס
 בניו סלס ליכו בדרך סלרן סוף כי תר' רוח זכס וסוסס יקור,
 וסו ססוכיס סכחוב וכמכס כחיסו למען סחריס אסח וזכרן,
 כ"ל לסס נס לנימור כחוס חייסי אשכ' חלכס וסלר סחלון
 סימיו גס בניך כחיסו כללס. ערד נולכ לומר כחי' ספסוק
 סחיסו סמוח נחמי לפיך ונו', וקסס מי גכר ימיס וכל
 יכסס מוח, ודור אכר וכחכס כחיסו למען סחריס ונו'.
 וסגריה כי כעטיני סחיסו יוכל סוח אונלס עטריס, כי מעכע
 סחכס לחובסי כלכס יסיס עטריס ויסיס כסעקע וסלוח וכל
 יבכך דלעו על פרנססו וכל סעטעל כס, וסלכל יסחסי
 כסחו וסמיו וייען סענס או חסע סעטעל כיליח וסעס או כי
 סינח וסעטריס, ודור כריסו כחוס נלוח אכר חלויכ סעטע כסס
 זך ויך, כודלס ימיס כל ימי עולס, וסלמיס סעני אשכ' ידלס
 על פרנססו ויזינו עטריס על פרנססו כק מדי יום ביומו וכך
 על לקס לר' ומיס נחן, וכך כריס סכוחס ומנדל סינח מעיניו
 ליסר ד' או ס' סעוב כלילס, וזמני סכילחו איס קביעיס נחמתי

פירוש לתורת אלהים

קייס ערד ווארוס ויאי האקען אייביג אקייס
 דרוס פאשטעל איך ויאי פאר עדות אז איחר
 נועם וינדיקען און עס נועם איך שלעקט און
 גיין אזוי וויי פרייער איז געשטאנען זאלען
 זיי ניין עדות אז איך האב אייך דאס אלץ
 סתרה גינען. רש"י שרייבט תעדותי בכם חיים את
 ה'קמים ונ' קאמ האמ גינאמט צוא דיא ישראל
 קוקט אייך דיא זאקען וואס אין היקעל פרומר
 אייך דער זינג און אייך דער לבנה וואס איך
 האב גשאפען ויאי זאלען אייך געדיקען ויאי
 זאלען צוא אייך לייקטען האקען ויאי דען
 משנה גינען וייער נאך וואס ויאי זענען פון
 נועניו דעם גשאפען גינאקען האמ זיך ווען
 געמאקאפען דיא דאר פון דער זינג זאל גיט
 אייך גיין אין סניבה און זאל גיט לייקטען אוף

דער גאנצער וועלט און קוקט ויידר אויף די
 ערד האמ זיא דען קשנה גינען איר זאך וואס
 זיא אין פון וועניו דעם גשאפען גענאקען
 האמ זיך ווען געמאקאפען איר זאקט אין איחר
 זייען און עס זאל פון איר גיט ארויס שפראצן
 קבואה אדער האמ זיך דען געמאקאפען איחר
 זאלט אויף איחר זייען ווייז און עס זאל
 נואקען גערשמיין גיהערט איחר אלזיין פאר
 שמיין מה דאך דער היקעל און דיא ערד אז
 ויאי סאנען גוקס זענען ויאי דער פאר גיט מקבל
 שכר און אז ויאי ויקדיקען זענען ויאי גיט
 קקבל עונש האקען ויאי פארט גיט קשנה גינען
 זייער נאך וואס ויאי זענין פון זעניו דעם
 גשאפען גינאקען איר ישראל אז איחר
 גוקס זייען איר דאך קקבל שכר און אז איר

ובנה: כ למרחם ית יי
 אלהה לקבלא למימריה
 ולאתקרבא לדחלפיה
 ארי הוא חיה ואורכות
 יוסף לכתב על ארעא
 די קיים יי לאכהתק
 ל א ב ר ה ם ליצחק
 וליעקב למפן להון:
 פ פ פ

תחיה אתה וזרעך: כ לאהבה
 את יי הוה אלהיך לשמע בקלו
 ולדבקה בו כי הוא חיה וארך
 ימך לשבת עדי האדמה אשר
 נשבע יהוה לאבתך לאברהם
 ליצחק וליעקב לתת להם: פ פ פ

ח"א לטכט פת ס' לטטן . נדכוס
 ס: כי טוס מיד . נככוס
 טס טכט יג פסמים מס קידושין פ :

מ' סטוקיס . נכ"ו ס'טן : ופסטרין טוס טשיס כישמיס ס'טן סל :
 תחזור ותקרא מתחלת פירשת נצבים עשר סטוקים וגם התרגום,
 עשרה סטוקים כפירשת וילך .

בשבות זה נשלמו הסדרה והתרגום עז נמלא ,
 פירוש לתורת אלהים

געקען העס נישטען חלק לשפן פון וועגין תחיה די
 אונ דיינע קינדער ואלען לעבין : (כ) לאהבה צו
 ליב האפען ביין גאט לשמע בקלו צוא פאר
 געקען זיין קול ולדבקה בו אונ צו בהעפטן זיך
 אין אים כי הוא חיה ונארום דאס איז ביין לעבין
 ואיך יסד אונ דאס דער לענגערין פון דיינע
 טעג לשבת צוא ויצען אויף דער ערר אשר נשבע
 וואס גאט האט געשווארין צו דיינע עלטערן
 צוא אברהם אונ צוא יצחק אונ צוא יעקב לתת
 להם צוא געבין זייא דאס לאנד אונ דאס איז
 דער נישטער חלק :

זינדיגט זייט איר דער פאר מקבל איין עוגש
 גיהעקט איהר בנוראי האלטען גאסס באפעל
 תמיים האס לעבען מיט דעם שויט האב איה
 גיגעקען פאר דיר דיא ברכה מיט דער קללה
 יכתיה אונ איה זייו דיר דוא זאלסט אים דער
 זיילען אין דעם לעבין . רש"י שרייבט אזוי ווי
 איינער זאגט צוא זיין וזהו קלויב דיר אום דעם
 בעקסטן חלק אין מיין נחלה אונ לשמעלש איהם
 אינדער געפיין דעם בעקסטן חלק אונ זאגט
 אים חלק געס דיר אזוי האט גאט איה
 גיזאגט איה גיב פאר דיה אנשטען חלק אונ
 אשעקטען גאר איה זייו דיר אז דוא זאלסט

שמחת ישראל

הפטרת נצבים בישיבה ס' סא

שוש איש ביהי תגל נפשי באלחי פי
 וגו' כי בתתן יבתי פאר וגו' .
 דער ענין איז עס איז דא איה דער
 וועלט שמחת גרויסע אונ קליינע ,
 איז עס שרעם ביי אונקענס צוויי
 שפחות מיט איין טאהל גרויסע
 אונ אקליינע שפעט דא גרויסע
 שפחה דא קליינע שפחה . למשל

שוש איש ביהוה תגל נפשי באלחי פי
 הלבישני בגדי ישע מעיר צדקה יעמני כחהן
 יכתן פאר וכפפה תעדה כליה: י כי כארץ תוציא
 צמחה וכגנה וזעיה תצמית פן אדני יהוה
 יצמית צדקה ותהלה נגד כלהגוים: י למען ציון
 לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט עד יצא

פירוש ע"ס

אויס איהר שפראצונג אונ אזוי וויא אנארקען
 טאכט שפראצען די זאמען אזוי וועט גאט באכיין
 שפראצען גיבעמסקיים אונ לויב צו די ישראל
 אנקעגען אלע פעלקער: (ג) לשפן ציון פון
 וועגין דיא שטאט ציון וועל איה דאס טאהן איה
 וועל גיט שוויגען אויף דעם וואס זיי האפען
 זיא חרוב געמאכט אונ פון וועגען דער שטאט
 ירושלים וועל איה דאס טאהן איה גאט וועל

(א) שוש איש בני יודין זאגן מיין שפחה איז
 מיט דיא גרויסקייט פון הקב"ה דיא פרייד פון
 ס'יין לעבין איז מיט מיין גאט . נארום ער הט מיה
 אז ניקלירט מיט קליידער פון הילף אונ מיט
 אמאנטייל פון צדקה האט מיה גאט ארום גהילט
 פתח אזוי וויא אמתן וואס ער צירט זיך מיט
 שונקייט אזוי וויא אפלה וואס זיא צירט זיך
 מיט אידע צירונג: (ב) כי כארץ אזוי ווי די ערר ציהיט

כַּנְגְּהָ צִדְקָה וַיִּשְׁוַעְתָּהּ כַּלְפִּיד וַיִּבְעַר : י וְרָאָה גּוֹיִם
צִדְקָהּ וְכָל־מַלְכִים כְּבוֹדָהּ וַקְרָא לָהּ שֵׁם חֲדָשׁ
אֲשֶׁר פִּי יְהוָה יִקְרְנוּ : ה וְהָיִית עִמָּרְת תַּפְאֶרְת
בְּיַד־יְהוָה וַצַּנּוּף מְלוֹכָה בְּכַף־אֱלֹהֶיךָ : י לֹא־
יֵאמָר לָךְ עוֹד עֲזוּבָה וְלֹא־רָצָה לֹא־יֵאמָר
עוֹד שָׁמְמָה כִּי לָךְ יִקְרָא חֲפְצֵי־בָהּ וְלֹא־רָצָה
בַּעֲוֹלָה כִּי־הִפְיָן יְהוָה לָךְ וְאֶרְצָה תַּבְעֵל :
י כִּי־יִבְעֵל בַּחֹדֶר בַּתּוֹלָה יִבְעֵלוּךְ בְּנֵיךָ וּמִשׁוֹשׁ
חַתָּן עַל־כִּלְיָה יֵשִׁישׁ עַל־יָדְךָ אֲרֵהוּךָ : ה עַל־חֹמְרֶיךָ
יְרוּשָׁלַם הַמְּקֻדָּשִׁי שְׂמֹרִים קָל־הַיּוֹם וְכָל־חֲלִילָה
תִּמְדֵר לֹא יִחַשּׁוּ הַמְזוֹכְרִים אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיךָ
לְכֶם : ה וְאֶל־תַּתְּנוּ דְמֵי לֹו עַד־יִכּוֹנֵן וְעַד־יֵשִׁים
אֶת־יְרוּשָׁלַם תְּהִלָּה בְּאֶרֶץ : י גִּשְׁבַּע יְהוָה בְּיַמִּינוּ
וּבְזוֹרַע עֲזוֹ אִם־אֵתֵן אֶת־דִּגְלוֹךְ עוֹד מֵאֲכָל לֹא־יִבְדֵךְ
וְאִם־יֵשְׁתּוּ בְּנֵי־נֹכַח תִּירוּשָׁף אֲשֶׁר יִגְעַת בּוֹ :
י כִּי מֵאֲסִפּוּ יֵאֲבֹלְהוּ וְהִלְלוּ אֶת־יְהוָה וּמִקְבָּצָיו
יִשְׁתַּהוּ בַּחֲצֹרֹת קְדָשָׁיו : י עֲבְרוּ עֲבְרוּ בַּשְּׁעָרִים

פירוש ע"ט ס' צנף קרי

גִּם שָׁמַיִל וַיִּין בִּיז עַם נֹעַם שִׁינְעַן וּוי דִּי וּונן
דָּאם נִרְעַבְקִטְקִיט נֹואם אִיךָ וְעַל סָאָהן צוּא
דִּיא יִשְׂרָאֵל אֹונ אִיִּהֶר הִילְף נֹואם אִיךָ וְעַל
קְבַעַנְעָן אִויִף אִיִּהֶר נֹועַם נִזְעֵהן וְעוֹרִין צוּא
אִיִּקְלִיבְעֵן כַּלְפִּיד אֹווי וְויא אֲבָבָאֲךָ פִּיִּיעֶר נֹואם
עַם מוֹהַם בְּרַעַנְן : (ה) וְויא טִיִּים אֹונ רִיא פֶּעֲלַקְעֶר
וְעוֹלִין זַעֲהָן כִּיִּין נִרְעַבְקִטְקִיט אֹונ אֲלַע מְלָכִים
וְעוֹלִין זַעֲהָן כִּיִּין כְּבוֹד אֹונ קַעַן נֹועַם רֹופְעַן צוּ
דִיר אֲנִינְעַם נֶאֱמָעַן נֹואם נֶאֱמַס מוֹיִל נֹועַם אִים
בַּשִּׁירִידִין אֹווי וְויא וְוייִפְעֶר נֹועַם שְׁמִיִּין : (ח) הִיִּית
אֹונ דִּוא נֹועַס וְויין אֲקָרוֹן פִּין שׁוֹהֶהִיִּים אִין
נֶאֱמַס הַעֲנָךְ אֹונ אֲקִינִינְלִיבְעֶר צוּעֶפְקֶעֶר נֹועַסוֹ
וְויין אִין נֶאֱמַס הַעֲנָךְ : (ו) לֹא יֵאֲפֵר לָךְ עַם נֹועַם
אִויִף דִיר שׁוֹיִן קַעֶר גִּיט נִזְאָנְט וְעוֹרִין דוּ בִּיקַס
אֲפֹאר לֹאִוִּינְעַ שְׁמַאט אֹונ צוּא כִּיִּין לֵאנְד נֹועַם
שׁוֹיִן קַעֶר גִּיט נִזְאָנְט וְעוֹרִין וְויקַס לֵאנְד נֶאֶר
קַעַן נֹועַם רֹופְעַן צוּא דִיר דִּיא שְׁמַאט נֹואם
מִיִּין כְּבַעֶר אִין אִין אִיִּהֶר אֹונ צוּא כִּיִּין לֵאנְד
נֹועַם קַעַן רֹופְעַן כַּאֲמַאֲנְט כְּלוֹקֶר אַבּוּעֶסְעַן
לֵאנְד נֹוארוֹם נֶאֱמַם הָאָט אִין דִיר כַּאֲבַעֲרַט אֹונ
כִּיִּין לֵאנְד נֹועַם כְּנֹועַסְעַן וְעוֹרִין (ז) כִּיִּי גַּל אֹווי
וְויא עַם וְעוֹרַם בְּעוֹצַם אֲבַחֹור מִיט אֲבַתּוֹלָה
צוּואֹנְעַם כְּשַׁעַת הַתְּהִיָּה אֹונ וְויא שִׁירְעַן וְויָה
גִּיט אֲפִּי אֲבַעֲרַע פִּין דָּעַם אֲבַרְעֶרען אֹווי וְעוֹלִין

נִרְעַעַן וְויך גִּיט אֲפִּי שִׁירְעַן פִּין דִיר אֹונ אֹווי וְוי
דִער דַּחַן קְרִיִּים וְויך מִיט דִער כִּלְיָה אֹווי נֹועַם
וְויך פְּרִינְעַן אִויִף אִיךָ בִּיִין נֶאֱמַם : (ח) עַל חֹמְרֶיךָ
אִויִף בִּינְעַן מוֹיִעֲרַעַן וְרוּשְׁלִיִם הָאָב אִיךָ גִּינְעַעַם
שׁוֹפְרִים אֲנֶאֱנָעַעַן סָאָב אֹונ אֲנֶאֱנָעַעַן נֶאֱכַם לֹא
יִחַשׁ וְויא זַאֲלַעַן גִּיט שְׁטִינְעַן וְוי זַאֲלַעַן שְׁפַעֲדִיג
גִּירְעַנְקַעַן פֹּאר נֶאֱמַם דָּעַם חוֹרְבֵן יְרוּשָׁלַם : (ט) אִיר
זַאֲלַב גִּיט שְׁטִינְעַן פִּין צוּא קַעַסִין כִּיִּי הַקְּבִיָּה
אֹונ אִיִּהֶר זַאֲלַט זַעֲהָן עַם זַאֲלַ גִּיט וְויין אֲשׁוּוִּינְגֵן
צוּ נֶאֱמַם כִּיִּי עַר נֹועַם סָאָהן יְרוּשָׁלַם צוּ אֹלוֹכּוֹנְג
אִויִף דִער נֹועַם : (י) נִשְׁבַּע יְהוָה הָאָט גִּישׁוּוֹאֲרִין
מִיט וְויין כְּרַבְקַע הָאָנְד אֹונ מִיט וְויין שְׁטֹאֲרִין
אֲרַעַם אֹוויב אִיךָ וְעַל נֶאֱמַם קַעֶר נֶעֱבִין בִּיִין
קֶאֶרְעַן צוּא עַסִין צוּא דִירְעַן פִּיִּיט אֹונ אֹוויב
פְּרַעֲפַרְעַן וְעוֹרִין פְּרִינְקַעַן בִּיִין וְויין נֹואם דִּוא
הָאָסַט נֶעֱאֲרַבִּיִּים כִּיִּי אִים : (יא) כִּי נֶאֶר מֵאֲסִפּוּ וְוינְעַ
אִין וְאֲסִלְעֶר פִּין דָּעַם קֶאֶרְעַן דָּאם זַעֲנַעַן דִּיא
יִשְׂרָאֵל וְעוֹלַעַן דָּאם עַסִין אֹונ וְויא וְעוֹלַעַן נֶאֱמַם
כִּיִּינְעַן אֹונ וְוינְעַ אִין וְאֲמַלְעֶר פִּין דָּעַם וְויין
וְעוֹלַעַן וְויא אִיִּהֶם כְּרִינְקַעַן אִין מִיִּין הִיִּירְעַנְעַן
הִויִף דָּאם מִיִּינְט קַעַן אִין יְרוּשָׁלַם : וְשַׁעֲרֵהָ נֶאֱמַם
(יב) גְּבַהּ עֲבָרָה פִּאֲרַם הִיִן אֹונ דִער אִין דִּי מוֹיִעֲרִין

פנו דרך העם ספו ספו המסלה סקלו מאבן תרימו
 גם על העמים: יי הנה יהוה השמיע ארר-קצת
 הארץ אמרו לבת-ציון הנה ישעך בא הנה שכרו
 אתו ופעלתו לפניו: וקראו להם עס-הקדש גאולי
 יהוה וְלֹדֵי יִקְרָא דְרוּשָׁה עִיר לֹא-נִעֲוָה: ^{טו} מִי-זוהו
 בא מאדום חמוץ בנדים מבצרה זה הדור בלבושו
 צעה כרב פחו אני מדבר בצדקה רב להושיע:
^{טז} מדוע אדם ללבושה ובגדיה כדרך בגת:
 פורה ורכתי לבדי ומעמים אין-איש אתי
 ואדרכם באפי וארמסם בחמתי וְזו נצתם על-
 בנדי וכל-מלבושי אנאלתי: ^{יז} כי יום נקם
 בלבי ושנת גאולי באה: ^{יח} ואפיט ואין עור
 ואשתומם ואין סומך ותושע לי זרעי וחמתי היא
 סמכתני: ^{יט} ואבום עמים באפי ואשפרם בחמתי
 ואוריד לארץ נצתם: כחסדי יהוה ו אפיר תהלות
 יהוה בעל כל אשר-גמלנו יהוה ורב-טוב לבית
 ישראל אשר-גמלם כרחמיו וכרב חסדיו:
^כ ויאמר אד-עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם
 למושיע: ^{כא} בכל-צרתם לא צר ומלאך פניו
 הושיעם באהבתו ובחמלתו הוא גאלם וינצלם וינשאם כר-ימי עולם:

די אנדערע שפחה וועט זיין וואס
 דער נאמען פון הקב"ה וועט רויב
 ווערן אויף דער וועלט, זאגן דיא
 יודן שלש אשים בה' איד וועל מיר
 פרייען מיט די גרויסקייט פון הקב"ה
 קבל בנשי באלתי מין גמלה וועט
 זיך פרייען מיט מין גאס, כי
 הליבשי בנידי ישע אפילו הקב"ה
 האט מיר געקליידט מיט קליידער
 פון הילף, אפילו מיר זענען אויך
 געהאלפן געווארן פון דעספוטעניז
 וועט גיט זיין ביא אונז דער עיקר
 שפחה אונזער הילף נאר דער עיקר
 שפחה וועט זיין ביא אונז דיא
 גרויסקייט פון הקב"ה, כסרתו וכהן
 פאר מיר וועלן זיין וויא סמכתו
 אין דעם סאט פון זיין חתונה וואס
 זיינע קליידער בעדינען נאר וואס
 זיין שפחה אבער גיט דיא קליידער
 דער עיקר שפחה, איר עיקר שפחה,
 ובכלה שפחה בליה, וויא אפלה
 צייט זיך אן מיט איריב צירונג אין
 דעם סאט פון איהר חתונה, גיט
 די צירונג זענען באמאלט ביי איר
 דער עיקר שפחה, איר עיקר שפחה,
 אין די חתונה, אזוי וועט ביי דיא
 יודן גיט זיין דער עיקר שפחה
 זייער הילף דער עיקר שפחה וועט
 זיין וואס דער נאמען פון הקב"ה
 וועט גרויס ווערן אויף פון דעם:

פירוש ע"ט
 ראקט אויס די וועגן פאר דעם פאלק רוקט אויס
 דיא שטיינער פון דיא וועג די פאר טריבענע
 יודען פון דעם יארות זאלען קענען ווירדער קערן
 אין ארץ ישראל הייבט אויף אפאן צוא דיא
 פעלקער: (ט) הנה יי השמיע נאט געמאכט
 הערן זיין הילף ביי עק וועלט דרום אפוי זאגט
 צו ריא שפאט ציון ביון הילף איז געקומען הנה
 שכרו ביון שבר איז אן גיברייט ביי אים ביי נאט
 ופגלתי אונ דער שבר פון זייערע מעשים טובים
 לפניו איז פאר איהם אן גיברייט, ער זאל וויא
 זעבין: (יד) וקרא להם אונ איר רוקט דיא ישראל
 הייליג פאלק דער לייזטי פון נאט וזה אונ דיה
 וירשלים וועט מען רוקטן איין גיפארשטע פון
 נאט קיין פאר לאונט שפאט פון נאט, דער גביא
 האט גביאות גיאונט אויף שער אונ גלייה ווי
 מען פרענט: (טז) מי ווער איז דער וואס איז
 געקומען פון שער מיט גיפארשטע קליידער
 אין בלוט פון דער שפאט בצרה ער איז גישיינט
 אונ געצירט מיט זיינע קליידער ער איז גנארט
 מיט זיין גרויס קראפט: זאגט נאט בה' אני איה
 בין ראם מברי בצדקה איה האב גירעט אונ האב

מבטיח גינען צוא טאהן דאס גירעמנטקייט מיט
 די ישראל אונ איה בין דער וואס וועט זייא
 פיל העלפען: (כא) זאגט ישעיה הנביא חסדי יי
 איה וועל דער סאנען ריא ישראל דיא חסדים
 פון נאט תהלת יי אונ לויבען נאט פאר אלע
 טובות וואס ער האט געמאהן צוא דיא וויען
 מיט זיינע פיל רחמנות: (כב) נאמר אונ נאט זאגט
 אד ניעקט זייא זענען דאך מין פאלק אונ זייא
 זענען פאר מיר אזוי וויא קינדער זייא וועלן
 שוין מער גיט פאלש זיין צוא מיר דריבער
 וועל איה זיין צו זייא צוא אהילף: (כג) בכל צרתם
 אין אלע צרות וואס ער האט אויף זיי גיבראכט
 לא צר האט ער זייא גיט אזוי פיל גישטרפט
 וויא פיל זייא איז געקומען פאר זייערע שטעכטע
 מעשים נאר הקב"ה האט שטענדיג געשטקט פון
 זיך אמלאך אונ ער האט זייא גיהאלפען זענען
 זיין לוישפאט ובחמלתו אונ מיט זיין דר באר-קנייט
 האט ער זייא אויס גילייזט ויבטל וינשאם אונ ער
 טראגט זייא אונ ליידי דיא מושא פון זייער
 כדערפעניש כל ימי עולם אלע טעג פון דער וועלט

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרות ובזמור ה' מלך גאות לבשו או בזמור שיר

אלו בהרות שהורות שהיו בו קודם למתן תורה. מי הפיחה בו נרעת קודם מ"ת לא היה עמא מחמת אוחי נגע לאחר מ"ת דכתיב אלם כי יהיה עבור נשרו פרט לזה שכבר היה וכל הני נמי דחשיב מהתם נפקי דבעינו ש"ד הנגע משעה שראוי לטעמא כו' ולא קודם כמו נר עד שלא כתיביר וקטן עד שלא נולד וכן כולם: בקמט ונגלה. שהיה עתה הנגע מוסתר כחך הקמט והיה עבור מפני שהיא נבית הסתמים ואל"כ ב"מורד"ן. כלומר

(א) ט"ס. וקמט נלמי פני וחיו נ"ו. שכבר משנטשו נכנס היינו טומאה ועוד סידי קני עד שלא נעשו זרבים. ולי ט"מ ועמט טומאה שהיו ט"ו מכוס וקוי והלי טן כעסו הככס. פ"כ. ולדכתיבו לנכ"ט ל"פ אלא כשחיו לנלמי ולא ככנסטו זרבים. וטעין מו"ט:

אלו בהרות שהורות שהיו בו קודם למתן תורה. בעכו"ט ונתגייר בקמן ונולד בקמט ונגלה בראש ובוקן בשחין ובמכוה ובקרח במורד"ן (ל"א המורד"ן). הור הראש והוקן ונקרחו השחין והמכוה והקרח ונעשו צרבת העורים. הראש והוקן עד שלא העלו שער ונקרחו השחין והמכוה והקרח עד שלא נעשו צרבת נעשו צרבת וחיו ר"א בן יעקב כו'מא שהתחלתו וכו'פן קמא, והכמים מטהרין: ב' שנתנו מראיהו בין להקל בין להחמיר. ביצור להקל היתה כשלא ונעשו"ט כסדר ההיכל בצמר לבן וקפרום ביצה

השחין והמכוה והקרח היינו טהרה דבענין שיקדים השחין והמכוה ואל"כ תחת והיה כמקום השחין שאלת שיקדים השחין לשל"ת ולא שתקדים השל"ת לשחין וכשחזרו ונעשו זרבת היינו טומאה (ח) ח"ו. שנתרפלו יפה: ר"א בן יעקב. כו'מא. כיון דכחלה כל הנגע בעור הכשר אחר סופו להקדמותו לא חיישינן להפסק שנתיים: והכמים מטהרין. הוליל והפסקיה טהרה נגטיים. והלכה כחכמים: ב' נשתנו מראיהו. כההורט סבורות קלי כנוון דהוות כשלא עד שלח נתגייר ומשנתגייר נגטיים. בצמר לבן וקפרום ביצה. כלומר תחלה היתה למר לבן ועכשיו

פ"ז א' אלו בהרות שהורות ה' נצבים וענעו שהור שהיו בו קודם לטעמא תורה או איינער האם גיהאם אנגע איינער ד"א תורה ד"א תורה ג'ינוארין. און ער האם גאך ד"א ועלביגע גנע זאכדעם ווי ד"א תורה איז שוין ג'נעבען ג'ינוארין ד"א גנע איז גאך ג'ים גע'היילט ג'ינוארין. איז ער קאהר גע'נדי ג'ילט אז אע'בך פוקבים האם אנגע ונתגייר און ער האם זיך ג'נייר ג'ינוען און ער האם גאך די גנע, איז ער קאהר ג'קס אויב אק'נד האם אנגע איינער ער איז ג'יבארין ג'ינוארין ונילד און ער איז ג'יבארין ג'ינוארין און ער האם גאך ר"א גנע, איז ער קאהר ג'קס אויב איינער האם אנגע איז אק'נייטש פון זיין לייב, איז ער קאהר. נ"ייל דאס איז איינע'האלקענער אָרם איז ר"א ג'ים ג'ים ג'נע'הן ג'ינוארין ונגלה דער גאך איז די גנע ג'נע'הן ג'ינוארין. איז ער קאהר גראש ו'גון אָרער איינער האם אנגע אויפ'ן קאפ אָרער אין קארד ג'שחין אָרער ער האם אנגע אויף דעם אָרם איז איז פֿר'נער ג'ינוען שחין ו'פסקיה אָרער אויף דעם אָרם איז ג'ינוען אַמקנה און איצט איז ג'ינוארין אנגע ו'פסקיה אָרער פֿריער איז אויף דעם אָרם ג'ינוען אַמקנה אָרער אש המקד"ן וואס דער אָרם איז ג'ים פום אוים ג'הייקט ג'ינוארין. איז די גנע קאהר ג'ינוען (עיין פ"ח ו' משנה ה') הור הראש ו'תקן ו'נקרחי דער גאך איז ר"א קאפ און ר"א קארד גאל ג'ינוארין. און ער האם גאך די גנע שחין ו'פסקיה ו'תחב ו'נעשו צרבת דער גאך איז דער שחין אָרער ר"א כקנה אָרער דער קב"ח פאר היילט ג'ינוארין און ר"א הויפ'ן איז ג'ינוארין אָרע'ע הויט, און ער האם גאך ר"א גנע שחין ו'נענען ר"א גנעים קאהר

אם נולדו סימני טומאה יחלים: ועודו מחליטו שהיה (כא) להחליט ולא הפסיק עד שהלכו סימני טומאה: בתחלה כשהובא אל הכהן או בסוף שבע ראשון יסגיר אבל אם משהחליטו הלכו להם כגון שהחליטו בשער לבן והלך לו שער לבן ובהרת קיימת אין מסגירו עליה חלל פוטרו וטעמו: ד' התולש סימני טומאה. כגון שער לבן בעור כשער נהוב בנתקים: והבזה את המחיה. דמאכזיבתי אינה סימן טומאה: עובר בלא תעשה. דהשמר כנגד הזרע וכל מקום שגומר השמר פן ואל אינו חלל לא תעשה: ולטהרה. כלומר ולענין טהרה מעל כהן: עד שלא בא אצל ה' רבי יהושע הולבין לגדוד בתוך הסגירו מה הוא אמרו לי לא שמענו אבל שמענו עד שלא בא אצל הבהן מזור לאחר החליטו טמא. התחלתי מביא להם ראיות. א' עומד בפני הבהן [ד] ואחד בתוך הסגירו מזור עד שיטמאנו הבהן. מאימתי

וכיורם מהלוקם וזה"ל וקס ככנן ד"ד ת"ס: (ג) וקס טען לוייתו אלל על שלל קס וילבד ממו: עד שיבאר לו קס ע"פ שרש: ובסופסוף איתא שר"ע ל' אמר אלל הכה"ס פשלה ראש על שלל קס ואל"ס יסא אמר"כ איתא"כ אחד עומד כ"י אמר שסמימו ל"ט על קס הסיפוי עוד לפסוק [ד] ופחד כ"י טעור. כ"ל אמר כ"י הסביר על קס ואל"ס כ"י טען סימן טומאה (פמ):

על הסגר שני מהו: התחלתי מביא להם ראיות. נתוספתו מיתמי דרך היתה ראייתו מתי מה עד שלא בא אלל כהן טעור לא מפני שלא ראה הכהן סימני הטומאה שבו התולש סימני טומאה מתי מה הסגר נמי דין הוא שיהא טעור שלא ראה הכהן סימני טומאה שבו. ולכן אחר עומד בפני כהן. כלומר אחד אותו הטעור בפני הכהן ומיחר לתלוש סימני טומאה קודם שיאמר (ג) לו הכהן טמא אחת ואחד אותו שתלשן תוך ימי הסגר כ"י כ"י וזו טעורין, וכן הלכה: מאימתי היא מדרתו. על אותו שתלשן סימני טומאה לאחר חלוטו:

האם רבי עקיבא גי'אנאט שפאלי' את בן גבטיל ואת רבי יהושע הולבין לגדוד איה האב ג'פרענט צו רבן גבטילאל' און רבי יהושע ווען זי'א זענען ג'אנאנען צו דעם אָרמ' וואס הייבט ג'רוד בתוך הסגירו מה הוא אויב ער האט אפ געריקען די ווייסע האר אָדער די ווילד פלייש אין די קעגן ווען ער איז גי'וען פאר שלאסין. דעם ג'רשקען מאהל אָדער דעם אנדערען מאהל וויא איז דער דין אפוי לי האבין זי'א צו מיר ג'אנאט לא שפגעט מיר האבין גי'ם ג'ערמ דעם דין אכל שפגעט אָדער דאס האבין מיר ג'יהערט עד שיא בא אצל הבתן סתיה אז ער האט אפ געריקען דיא ווייסע האר אָדער דיא ווייסע האר אָדער דיא ווייסע האר אָדער ער איז ג'יקוקען צום פהן איז ער סתור ל'אחר החליטו איז און ער האט אפ געריקען די ווייסע האר אָדער דיא ווילד פלייש דער נאך וויא ער איז שוין טמא ג'ינוארין פמא גבלייבט ער טמא התחליט מביא ל'ס כבית האב איה אנג'יהווען ג'רינגען צו זי'א גענוייוונגען וויא דער דין דארף זיין אחד עמד בפני הבתן סי'א ער האט אויס געריקען די ווייסע האר אָדער דיא ווילד פלייש ווען ער איז ג'ישטאנען פאר דעם פהן ו'אחד בתוך הסגירו און סי' ער האט אויס געריקען די ווייסע האר אָדער די ווילד פלייש אין די קעגן ווען ער איז ג'יעזן פאר שלאסין, און דר פהן האט גאר גי'ם ג'יעזן בי'א איהם דיא ווייסע האר אָדער דיא ווילד פלייש סתור דארף זיין אחד עמד בפני הבתן און ער איז סתור עד זיין סתור עד שיטמאנו הבתן סי'ידן דער פהן האט ג'יעזן בי'א איהם די ווייסע האר אָדער די ווילד פלייש און ער האט איהם טמא ג'ינוען, דער נאך האט ער אויס געריקען די ווייסע האר אָדער ער האט אפ ג'יקערנט די ווילד פלייש

אָדער ווייסע האר יחלים ואר קען איהם טמא זיין שיהו מחליטו ווען קען האט איהם ג'יואלט טמא זיין, גאר איידער קען האט ג'אנאט דעם ווארמ טמא ויהי ק'ו סימני טומאה זענען די צייבונם פון טומאה אנועק ג'אנאנען בתחלה ביי דאס איז ג'ינוען אין אָנהייב ווען די ג'גע איז ג'יעזן ג'ינוארין דאס ג'רשקע מאהל צום פהן. אָדער דאס איז ג'ינוען בסוף שבע ראשון אין סוף דיא ג'רשקע זענען טמא ג'ידי זאל קען איהם פאר שליטין אויף זענען מען בסוף שבע שני אָדער אז אין סוף די אנדערע זענען טמא איז ג'ינוארין סימני טומאה, און קען האט איהם ג'יואלט טמא זיין. גאר איידער קען האט ג'אנאט דעם ווארמ טמא זענען די סימנים אנועק ג'אנאנען, איז ער סתור. אָדער לאחר הפסוד דער נאך ווי ער איז ג'ינוארין סתור איז ג'ינוארין סימני טומאה, און קען האט איהם ג'יואלט טמא זיין גאר איידער קען האט ג'אנאט דעם ווארמ טמא זענען די סימנים אנועק ג'אנאנען פסוד זאל קען איהם סתור מאקען: ד' החליט סימני טומאה אז ער האט אויס געריקען דיא סימנים פון טומאה, עם איז ג'ינוען ווייסע האר אין אנגע האט ער זי'א אויס געריקען ו'חכיה את הפהיה אָדער ער האט אפ ג'יקערנט דיא ווילד פלייש עבד בלא תעשה איז ער עובר אויף אל'א לפניה וויא איז דער דין צו איז ער סתור עד שיא בא אצל הבתן אוב ער הט אפגעריקען די ווייסע האר אָדער אפ ג'יקערנט די ווילד פלייש איידער ער איז ג'יקוקען צום פהן סתור איז ער סתור לאחר החליטו אָדער אז ער האט אפ געריקען די סימנים פון טומאה דער נאך וויא ער איז שוין טמא ג'ינוארין פמא גבלייבט ער טמא אפוי רבי עקיבא

לכשיוולד לו נגע אחר ויטהר ממנו. לכיון דנחראפ מן השניה אנלאו מלתא דהם רחמנא עליה ו"אן הוה קיימא קמייתא הוה מיתסא מינה כמו מו: עד שתפרח בכלו. נגע האחרון ליתכא למיתסא למידי דהא חי הוי ביה נמי קמא השתא מיהא הוי טבור: או עד שתתמעט בהרתו מכגרים. אפי' לא תגלגל השער ולא נכוות הממיה היה נסתר מביין לתמעטא הנהרת מכגרים ומיהו עד שתפרח בכלו לא קאי אלא לתולג סימני טומאה אבל כוזה את הממיה אינו נסתר כפריחה שאלו היתה הממיה קיימת לא היה טבור כפריחה והלכה כחכמי' דה ונקצצה מהורה. דכתיב כל ימי אשר הגנג בו יטמא ולא ימים שהיתה בו כהרת

[ה] לכשיוולד לו נגע אחר ויטהר ממנו. והכ"א עד שתפרח בכלו או עד שהתמעט בהרתו מכגרים: דה מי שהיתה בו כהרת ונקצצה מהורה. קצצה מחכוין. ר"א אומר [ה] לכשיוולד לו נגע אחר ויטהר ממנו. והכ"א עד שתפרח בכלו. היתה בראש הערלה ימול:

ונקצצה: קצצה מחכוין. כותפסתא מוכח דהויכא דקצץ כל הכהרת וקצץ מן הכשר אשר סיבותיה עמה כ"ע לא פליגי דלון לו טהרה עולמית דקטוסה רבנן מאחר שנתכוין לשרש אחריו והויכא דקצצה וסויר ממנה כל שזוא כ"ע לא פליגי דיש לה טהרה כפריחה כיון דסויר ממנה לא קטוסהו כולי האי כי פליגי כקצצה מנומלמנת הכהרת כמות שהיא לא פליגי ולא ותר: רבי אליעזר אומר לכשיוולד לו נגע אחר ויטהר ממנו, והכ"א עד שתפרח בכלו. והלכה כחכמים. הכא ל"ג כמלתייהו דהכמים או עד שתמעט הכהרת מכגרים דלוקח גבי תולג סימני טומאה דהויכא ושפורה כהרת התם טויר למיתני עד שתמעט מכגרים אבל הכא הרי נקצצה כל הכהרת: ואם היתה בראש הערלה ימול. לאו כמילה בזמנה איירי דהא מלתא דפסיטא היא השתא שבת דלימית סקילה דחייב לרעת דלימית לאו ברידא לא כ"ס אלא אפי' מילה שלא בזמנה שמינה דומה את השבת דומה את הלרעת דחייב עשה דמילה דמי לא מעשה דלרעת דהכי קי"ל בכל התורה כולה כ"מ שמה מולא עשה ולא מעשה את אחת יכול לקיים את שניהם מוטב ולא לאו יבא עשה וילדה את לא מעשה:

קלייבט ער קטמא ויעיין בהרע"ב ות"ס] מאימתי היא פתחיה דער וואס אהם גערישען דיא סימנים פון טומאה דער קאך וויא דער פון פתח איהם קשטא גינען, ווען ווערשט ער קהור, רבי אליעזר זאגט לשש"ב לו נגע אחר ויטהר ממנו אז בייא איהם איז גינארין נאך אגעג און זיא איז גיחילט גי ונארין, זאגין מיר אזוי וויא זאגט האם אויף איהם דחמנות גיהאם און האם איהם גיחילט די נגע, אזוי אז די ערשטע נגע וואלט גינען וואלט איהם נאם דיא נגע אויף גיחילט וחקמים איהם און דיא חקמים זאגין ער ווערשט אנדערש גיט קהור ער שפחה בגלו סידרין די אנדערע נגע האם זיך פאר שפרייט איבער זיין נאקצין לייב או שפחה בגרתו מכגרים אדער דער ערשטער כהרת איז גינארין קלענער וויא זאגרים, די מ' שפחה בו כהרת ווען

איינער האט גיהאם אבהרת ונקצצה און דיא כהרת איז אפ גיהאקט גינארין שפחה איז מען קהור קצצה מחכוין או ער האט מיט זיין אייגענעם ווילען אליין אפ גיהאקט דעם כהרת, ווען ווערשט ער קהור, רבי אליעזר זאגט לשש"ב לו נגע אחר ויטהר ממנו אז בייא איהם וועט ווערין נאך אגעג און זיא וועט גיחילט ווערין, ווערשט ער קהור פון די ערשטע נגע אויף זאזוי וויא אין משנה ד"ז וחקמים איהם און דיא חקמים זאגין ער ווערשט אנדערש גיט קהור ער שפחה בגלו סידרין דיא אנדערע נגע האם זיך פאר שפרייט איבער זיין נאקצין לייב היתה בראש הערלה אויב אויף די ערלה איז גינען אגעג ימול זאל מען מל זיין און אפ שניידען די הויט מיט די נגע:

גמרא גיה דף לח ע"א

רש"י

ה"ר שלשה חדשים הראשונים ולד דר כמדור התחון. אמצעיים ולד דר כמדור האמצעי. אחרונים ולד דר כמדור העליון. וכיון שהגיע זמנו לצאת מתהפך ויוצא, והוא חבלי אשה. והיינו דתנן חבלי של נקבה מרובין משל זכר.

כגון רבנן שלשה חדשים הראשונים דיא רבנן האבען גילערונגט דיא ערשטע דברי חדשים וויא זאשה ווערשט מעוברת זיך די גמריה תפחית וואהנט דאם קינד ביי דיא מוטער אין בויה אין דעם אונטערשטן וואהנונג אפגעזיט דיא מוטערשטע דברי חדשים זיך די גמריה האקצי וואהנט דאם קינד ביי דיא מוטער אין בויה אין דעם מוטערל' סטין וואהנונג אהייגים דיא געזעצטע דברי חדשים זיך די גמריה העליון וואהנט דאם קינד בייא דיא מוטער אין בויה אין דעם אויבערשטן וואהנונג

וענין שהנגע זמני לצאת וויא עם קומט דיא צייט דם קינד זאל שוין ארויס גיין פון זיין מוטערס בויה ער זאל שוין גיבארען ווערין סתהפך ויוצא קערט ער זיך אום מיט דעם פנים אקאם און ער גייט ארויס זיך בגלו אשה דאם ווען די שמועקצין וואם דיא אשה האט ווען דאם קינד ווערשט גער קארען ויחיי דתנן חבלי של נקבה מחכוין משל זכר דאם איז וואם מיר האבען גילערונגט דיא שמועקצין וואם דיא אשה האט ווען זיא גיבארט אנקבה ווען קער וויא דיא שמועקצין וואם זי האט